

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

**AMASYA İLİ
UYGUN YATIRIM ALANLARI
ARAŞTIRMASI**

**Fulya BAYRAKTAR
Kd. Uzman**

YUYAA-04- 5-13

**ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ
Temmuz 2004
ANKARA**

SUNUŞ

Bölgelerarası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıkları ölkemizin en temel sorunlarından birisidir. Gelişmişlik açısından ortaya çıkan bu farklılıklar sadece geri kalmış Bölgeler açısından değil, gelişmiş Bölgeler açısından da düzeltilmesi gereken çok önemli sorunlara neden olmaktadır. Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) söz konusu farklılıkların giderilmesinde, girişimcilere kredilendirme esaslı desteğinin yanısıra bilgilendirme/yönlendirme temelinde de yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Özel sektörün yatırım tercih ve kararlarına özellikle yöresel boyutta yardımcı olma temel amacından hareketle sürdürölmekte olan Yöresel Uygun Yatırım Alanları çalışmaları, TKB'nin öлке ve bölge kalkınmasına verdiği bilgi temelli desteklerden birisidir. Böyle bir amaca hizmet etmek gayesiyle hazırlanan bu araştırma raporu, Amasya ilindeki yatırım dinamiklerini etkileyerek ilin ekonomik kalkınmasına yardımcı olduğu ölçüde amacına ulaşmış olacaktır. Saygılarımla.

Taci BAYHAN

Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdür

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
SUNUŞ.....	
TABLolar LİSTESİ	<i>İii</i>
GİRİŞ.....	1
1. İLİN TANIMI (GENEL BİLGİLER)	3
2. COĞRAFİ KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ	4
2.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı	4
2.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü	6
3. ALTYAPI VE ENERJİ DURUMU	8
3.1. Ulaşım ve Haberleşme.....	8
3.2. İçme Suyu.....	9
3.3. Enerji	10
4. İDARİ EKONOMİK VE SOSYAL YAPI	12
4.1. Nüfus	12
4.2. İstihdam.....	19
4.3. Eğitim.....	24
4.4. Sağlık.....	27
4.5. Bitkisel, Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık.....	30
4.5.1. Tarım Arazisinin Kullanımı.....	34
4.5.2. Bitkisel Üretim	37
4.5.2.1. Tarla Ürünleri Üretimi.....	40
4.5.2.2. Sebze Ürünleri Üretimi	44
4.5.2.3. Meyve Ürünleri Üretimi.....	48
4.5.2.4. Yem Bitkileri.....	53
4.5.2.5. Tarımsal Araç Gereç Durumu ile Tarımsal İlaç ve Gübre Kullanımı	54
4.5.3. Hayvancılık.....	57
4.5.3.1. Hayvan Varlığı.....	58
4.5.3.2. Hayvansal Ürünler Üretimi.....	63
4.5.3.3. Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler Üretim Değeri.....	67
4.5.3.4. Su Ürünleri Üretimi.....	70
4.5.4. Tarımsal Krediler.....	70
4.5.5. Ormancılık.....	72
4.6. Madencilik.....	74
4.7. Sanayi	77
4.8. Turizm	85
4.9. Teşvik Durumu.....	94
4.10. Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu.....	96

	SAYFA
	NO
4.10.1. Ticaret	96
4.10.2. Bankacılık	100
4.10.2.1. Mevduat.....	100
4.10.2.2. Krediler.....	103
4.10.2.3. Kredi/Mevduat Oranı.....	105
4.10.3. Gelir Durumu	107
4.10.3.1. GSYİH'nın Sektörel Dağılımı.....	108
4.10.3.2. GSYİH'nın Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri.....	110
4.10.3.3. Kişi Başına GSYİH.....	111
4.10.3.4. İlçelere Göre GSYİH'nın Dağılımı.....	113
4.11. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu.....	114
5. YÖRENİN EKONOMİK GELİŞME YÖNÜNDEN GELİŞİMİ.....	121
5.1. Mevcut Durum.....	123
5.2. Kamu Yatırım Harcamaları.....	130
5.3. Amasya İlinin Altyapısını ve Ekonomisini Geliştirmeye Yönelik Devam Eden ve Planlanan Yatırımlar.....	133
5.3.1. Bitkisel Ve Hayvansal Üretimi Geliştirmeye Yönelik Projeler	133
5.3.2. Sanayii Geliştirmeye Yönelik Projeler.....	141
5.3.3. İçme ve Sulama Suyu Projeleri.....	142
5.3.4. Diğer Projeler.....	145
5.4. İldeki Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	149
6. AMASYA İLİNİN EKONOMİSİNİ GELİŞTİRMeye YÖNELİK ÖNERİLER.....	151
6.1. Tarımsal Üretimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	151
6.2. Sanayi Üretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	159
6.3. İl Ekonomisinde Karşılaşılan Diğer Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	162
7. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	164
7.1. Değerlendirme Kriterleri	164
7.2. Uygun Yatırım Konuları	165
7.2.1. Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar.....	166
7.2.2. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar	171
7.3. Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması	173
8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	184
EK : YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI.....	189
YARARLANILAN KAYNAKLAR	217

TABLolar LİSTESİ

	SAYFA NO
Tablo 1 : Amasya İl Merkezinin İlçelere Komşu İllere ve Önemli Merkezlere Uzaklığı.....	9
Tablo 2 : Amasya İli Net Elektrik Tüketiminin Abone Gruplarına Göre Dağılımı	10
Tablo 3 : Sayım Yıllarına Göre Türkiye ve Amasya Nüfusu ile Yıllık Nüfus Artış Hızları.....	12
Tablo 4 : Sayım Yıllarına Göre Bölge ve İl Nüfusu ile Yıllık Nüfus Artış Hızları.....	13
Tablo 5 : Türkiye ve Amasya'nın Şehir ve Köy Nüfus Oranları (%).....	14
Tablo 6 : İl Nüfusunun Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı ve Nüfus Yoğunluğu (2000).....	15
Tablo 7 : Karadeniz Bölgesi İllerinin Kırsal/kentsel Nüfusu (2000).....	15
Tablo 8 : İl Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2000).....	17
Tablo 9 : 1985-1990 Dönemi Net Göç ve Net Göç Hızı.....	17
Tablo 10 : Karadeniz Bölgesi İllerinin Net Göç Hızı(1985-1990).....	18
Tablo 11 : İl, Bölge ve Türkiye Bazında İktisaden Faal Nüfusun Faaliyet Kollarına Dağılımı.....	19
Tablo 12 : Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı (2000)...	20
Tablo 13 : Bölge İllerinde Aktif Nüfusun Dağılımı (2000)	21
Tablo 14 : Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfusun Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı (2000).....	22
Tablo 15 : İş ve İşçi Bulma Kurumuna Yapılan Başvurular ve İşe Yerleştirilenler (2001).....	23
Tablo 16 : Okuryazarlık ve Bitirilen Son Öğretim Kurumuna Göre Nüfus (2000).....	24
Tablo 17 : Okul Grupları ve Cinsiyete Göre Okullaşma Oranları (%) (2001/2002).....	25
Tablo 18 : Eğitim Kademelerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2000/2001).....	26
Tablo 19 : Amasya İli Yataklı Tedavi Kurumlarının Çalışmaları (2001-2002).....	28
Tablo 20 : Amasya, Bölge ve Türkiye Bazında Çeşitli Sağlık Göstergeleri (2001).....	29
Tablo 21 : İldeki Tarım İşletmelerinin Arazi Büyüklük Gruplarına Göre Dağılımı.....	31
Tablo 22 : Amasya İli Tarımsal Hasılasının Yıllar İtibarıyla Gelişimi, Bölge ve Türkiye Hasılası İçindeki Yeri (Cari fiyatlarla) (Milyar TL).....	32
Tablo 23 : Karadeniz Bölgesi Tarımsal Hasılasının İller İtibarıyla Dağılımı (2001).....	33
Tablo 24 : Amasya İl Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı (2001).....	34
Tablo 25 : Amasya Tarım Arazisinin Kullanım Amaçlarına ve Alt Bölgelere Göre Dağılımı.....	35
Tablo 26 : Amasya İli Ekilen Tarla Alanının Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı (2001).....	36
Tablo 27 : İl Tarım Alanlarının Sulama Biçimleri İtibarıyla Dağılımı (2001).....	36
Tablo 28 : İl Bitkisel Üretim Değerinin Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması (2002).....	39
Tablo 29 : Yıllar İtibarıyla Amasya İli Tarla Ürünleri Üretimi.....	41
Tablo 30 : İl Tarla Ürünleri Üretimi ve Verim Durumu(2002).....	42
Tablo 31 : Yıllar İtibarıyla Amasya İli Sebze Ürünleri Üretimi.....	45
Tablo 32 : İl Sebze Ürünleri Üretimi ve Amasya'nın Ülke ve Bölge İçindeki Yeri(2002).....	46

	SAYFA NO
Tablo 33	Yıllar İtibarıyla Amasya İli Meyve Ürünleri Üretimi..... 50
Tablo 34	: İli Meyve Ürünleri Üretimi ve Ağaç Sayısı (2002)..... 51
Tablo 35	: İlerdeki Tarımsal Alet ve Makineler (2002)..... 55
Tablo 36	: Amasya İli Tarımsal Mücadele İlaçları Tüketimi..... 56
Tablo 37	: Amasya İli Gübre Kullanımının Türkiye ve Bölge İçindeki Yeri (2002)..... 57
Tablo 38	: Amasya İli Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvan Varlığının İlçeler İtibarıyla Dağılımı 59
Tablo 39	: Yıllar İtibarıyla Amasya İli Canlı Hayvan Varlığı..... 60
Tablo 40	: Hayvan Varlığı Açısından Amasya'nın Türkiye ve Bölge İçindeki Yeri (2002...)..... 60
Tablo 41	: Yıllar İtibarıyla Amasya İli Hayvansal Ürünler Üretimi ve Değeri..... 63
Tablo 42	: Hayvansal Ürünler Üretimi Açısından Amasya'nın Türkiye ve Bölge İçindeki Yeri..... 64
Tablo 43	: Yıllar İtibarıyla Amasya İlindeki Sağılan – Kesilen Hayvan Sayıları..... 66
Tablo 44	: Sağılan ve Kesilen Hayvan Sayısı Açısından Amasya'nın Ülke ve Bölge İçindeki Yeri 66
Tablo 45	: Amasya, Bölge ve Türkiye Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünler Üretim Değeri (2002) 69
Tablo 46	: İlerdeki Tarımsal Kredilerin Dağılımı (1999)..... 72
Tablo 47	: Amasya İli Orman Ürünleri Üretimi ve Hasılasının Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri..... 73
Tablo 48	: Amasya İlindeki Önemli Yer altı Kaynaklarının Dağılımı ve Niteliği..... 76
Tablo 49	: Amasya İmalat Sanayiindeki İşyeri Sayısı,Çalışılan İşçi-Saat Toplamı,Çevirici Güç Kapasitesi,Stok Değişmeleri,Sabit Sermayeye Yapılan İlaveler,Katma Değer (2001) 78
Tablo 50	: Amasya İli İmalat Sanayiinin Sektörel Yapısı ve İstihdam Durumu 81
Tablo 51	: Amasya İli Sanayi Hasılasının Yıllar İtibarıyla Gelişimi ve Bölge ve Türkiye Sanayi Hasılası İçindeki Yeri (Cari Fiyatlarla)..... 82
Tablo 52	: Bölge Sanayi Hasılasının İller İtibarıyla Dağılımı (Cari Fiyatlarla, 2001 Yılı)..... 83
Tablo 53	: İli Genelindeki Küçük Sanayi Siteleri..... 85
Tablo 54	: Amasya İlindeki Konaklama Tesisleri.(2003)..... 93
Tablo 55	: Yıllar İtibarıyla Amasya'a Gelen Turist Sayısı..... 93
Tablo 56	: Amasya İline Verilen Teşvik Belgelerinin Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile Karşılaştırılması..... 95
Tablo 57	: Amasya İline Verilen KOBİ Teşvik Belgelerinin Türkiye ve Bölge ile Karşılaştırılması 96
Tablo 58	: Amasya İli Ticaret ve Sanayi Odası'na Kayıtlı Üyelerin Kuruluş Türlerine Göre Dağılımı (2003)..... 98
Tablo 59	: Amasya İli Ticaret ve Sanayi Odasına Kayıtlı İşyerlerinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı..... 99
Tablo 60	: Amasya İli Toplam Banka Mevduatının Gelişimi..... 101
Tablo 61	: Toplam Banka Mevduatının Türlerine Göre Dağılımı (2002)..... 101
Tablo 62	: Amasya İli Kişi Başına Düşen Banka Mevduatının Türkiye ve Bölge İlleri ile Karşılaştırılması (1998-2002)..... 102
Tablo 63	: Amasya İli Toplam Banka Kredilerinin Gelişimi..... 103

	SAYFA NO
Tablo 64 : Toplam Banka Kredilerinin Türlerine Göre Dağılımı (2002).....	104
Tablo 65 : Amasya İli Kişi Başına Düşen Banka Kredilerinin Türkiye ve Bölge İlleri ile Karşılaştırılması	105
Tablo 66 : Kredi/Mevduat Oranı Açısından İlin Bölge İlleri ile Karşılaştırması (%).....	106
Tablo 67 : Amasya İli GSYİH'ının Yıllar İtibarıyla Gelişimi.....	107
Tablo 68 : Amasya İli GSYİH'nın Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2001).....	109
Tablo 69 : Amasya İli GSYİH'sının Türkiye ve Bölge GSYİH'sı İçindeki Yeri.....	110
Tablo 70 : Karadeniz Bölgesi İllerinin GYİH'ları (2001).....	111
Tablo 71 : Amasya İlindeki Kişi Başına Düşen GSYİH'nın Türkiye ve Bölge ile Karşılaştırılması.	112
Tablo 72 : Karadeniz Bölgesi İllerindeki Kişi Başına Düşen GSYİH (2001).....	113
Tablo 73 : Amasya İli GSYH'nın İlçelere Göre Dağılımı (1996) (Cari Fiyatlarla).....	114
Tablo 74 : İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasındaki Gelişim.....	116
Tablo 75 : Gelişmişlik Endeksine Göre Kademeli İl Grupları.....	117
Tablo 76 : İlçeler İtibarıyla Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2003).....	119
Tablo 77 : İldeki Kamu Yatırım Harcamalarının Gelişimi (Cari Fiyatlarla).....	131
Tablo 78 : İldeki Kamu Yatırım Harcamalarının Sektörel Dağılımı (2004).....	132
Tablo 79 : Devlet Hizmetlerinin GSYİH İçindeki Payı (2001).....	133
Tablo 80 : Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Dağılımı.....	175
Tablo 81 : Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Dağılımı.....	177
Tablo 82 : Önerilen Yatırım Konularının Tahmini Yatırım Tutarları ve İstihdam Durumu.....	183

GİRİŞ

Ekonomik Kalkınma; bir ülkede toplumun sosyo-ekonomik yapısının değişmesi ve nüfus başına düşen üretim hacminde meydana gelen önemli ve reel artış, refah seviyesinde beliren yükseliştir. Refah seviyesindeki yükselişin en iyi ölçüsü ise üretimden nüfus başına düşen payda (başka bir ifadeyle kişi başına gelirden) meydana gelen artıştır. Ancak kişi başına gelir düzeyindeki artışlar, tek başına ekonomik kalkınmayı tam anlamıyla ifade edememektedir. Dolayısıyla, refah seviyesini geniş anlamda tanımlayarak (kişi başına düşen reel gelirin önemli ölçüde artması, adaletli gelir dağılımı, beslenme ve sağlık koşullarının artması, eğitim-öğretim olanaklarının artması, vs.), toplumun sosyo-ekonomik yapısındaki değişmeyi bu parametrelerdeki değişmeyi de göz önüne alarak değerlendirmek gerekmektedir.

Ekonomik kalkınmanın başarılabilmesi; kalkınma hedeflerinin iyi belirlenerek sağlam kaynaklara dayandırılmasına ve bu kaynakların harekete geçirilmesine bağlıdır.

Ülkemizin kalkınmasında tarımsal etkinliklerin yanında, sanayileşme yolunda gerçekleştirilen girişimler ve mevcut kaynakların rasyonel ve verimli olarak kullanılmaları kritik bir önem taşımaktadır. Sanayileşme sürecinde mevcut sanayi yapısının geliştirilmesinin yanısıra, geleceğe yönelik yeni sanayilerin kurulması yolunda gerekli araştırma ve değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda; kurulacak sanayi tesisleri için bölge, ülke ve uluslararası pazarlar bazında arz-talep analizi yapılması, sanayi dalları arasındaki dikey ve yatay entegrasyon koşullarının incelenmesi ve bu amaçla kurulacak olan sanayinin ileriye ve geriye doğru bağlantılarının araştırılması, hammadde kaynaklarına ve pazara yakınlık gibi faktörlerin göz önüne alınarak doğru kuruluş yerinin seçilmesi, optimum ölçek büyüklüğü ve uygun teknolojinin belirlenmesi ve yörenin işgücü potansiyelinin ve istihdam koşullarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca geleceğe yönelik sanayilerin kurulabilmesi için yüksek teknolojilerin (elektronik, bio-genetik teknolojisi vb.) kullanıldığı sanayi dallarının incelenmesi,

talepteki değişmelere çok kısa bir zamanda uyum gösterebilen "**esnek üretim sistemleri**"nin (post-fordist üretim sistemleri) değerlendirilmesi ve uluslararası pazarlarda rekabet gücüne sahip sanayi kollarının saptanması gerekmektedir.

Bu araştırma ekonomik ve sosyal yapısı büyük ölçüde tarımsal kaynak potansiyeline bağlı olan Amasya ilinde gelecekteki tarımsal ve sınai üretim deseninin yeni alternatiflerle çeşitlendirilmesi konusunda beliren gereklilikten hareketle; çeşitli bulguları saptamak, kullanılmayan potansiyelleri ortaya çıkarmak ve bunların ışığında yapılacak değerlendirmelerle uygun yatırım konularının saptanmasına yöneliktir.

Amasya ili genelinde yapılan incelemeler sonucu öngörülen yatırım konuları, bir ön değerlendirme niteliğinde olup, yatırımlara ve/veya yeni üretim alanlarına yönelme kararı verildiği takdirde, konu ile ilgili daha detaylı araştırmalarla, yapılabilirlik etüdü ve projelerinin hazırlanması gerekmektedir.

1. İLİN TANIMI (GENEL BİLGİLER)

GÖSTERGELER	AMASYA	KARADENİZ	TÜRKİYE
Yüzölçümü (km ²)	5.690	115.761	769.604
Nüfusu (2000)	365.231	8.439.213	67.803.927
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (2000) (‰)	1,65	3,65	18,28
Nüfus Yoğunluğu (2000) (kişi/km ²)	64	73	88
Şehirleşme Oranı (2000) (%)	53,8	49,0	64,9
Toplam Doğurganlık Hızı (2000)	2,3	2,4	2,5
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (2000)	4,5	4,9	4,5
Okur-Yazarlık Oranı (2000) (%)	87,4	85,8	87,3
Üniversite Bitirenlerin Okul Bitirenlere Oranı (2000) (%)	6,1	6,0	8,0
Tarımda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2000) (%)	61,5	66,1	48,4
Sanayide Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2000) (%)	5,7	7,3	13,4
Onbin Kişiyeye Düşen Yatak Sayısı (2000)	13	24	23
İmalat Sanayii İşyeri Sayısı (10 +) (2001)	22	717	11.293
Teşviklerin Toplam Yatırım Tutarı (2003) (Trilyon TL.)	13,7	637,3	26.033,4
Sanayi Hasılasının Türkiye İçindeki Yeri (2001 cari) (%)	0,1	7,6	-
Tarımsal Hasılanın Türkiye İçindeki Yeri (2001 cari) (%)	0,6	16,8	-
GSYİH'nın Türkiye İçindeki Yeri (2001 cari) (%)	0,4	9,6	-
GSYİH'nın Türkiye Sıralaması (2001 cari)	54	-	-
Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (2001) (\$)	1.439	1.673	2.146
Kişi Başına GSYİH'nın Türkiye Sıralaması (2001)	49	-	-
Banka Şube Sayısı (2000)	31	749	7.786
Kişi Başına Banka Mevduatı (2002) (\$)	361	460	1.175
Banka Mevduatının Türkiye İçindeki Yeri (2002) (%)	0,2	4,7	-
Kişi Başına Banka Kredileri (2002) (\$)	81	156	379
Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Yeri (2002) (%)	0,1	5,0	-
Kredi/Mevduat Oranı (2002) (%)	22,3	33,9	32,3
Kişi Başına Elektrik Tüketimi (2002) (kwh/kişi)	897	975	1.479

2. COĞRAFI KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı

Amasya, Karadeniz Bölgesi'nin orta bölümünde yer alan, tarihi çok eskilere dayanan bir ilimizdir. Yeşilırmak Vadisinde, Yeşilırmak nehrinin doğu-batı doğrultusunu aldığı kesimde, nehrin iki kıyısında kurulu olan şehir, kuzeyden Samsun, batıdan Çorum, güneybatıdan Yozgat ve güneydoğudan da Tokat illeri ile çevrilidir.

35°-00' ve 36°-30' doğu boylamları ile 40°-15' ve 41°-03' kuzey enlemleri arasında yer alan Amasya ili, 5.690 km²'lik yüzölçümü ile ülke topraklarının %0,7'sini (toprak büyüklüğü açısından tüm iller arasında 61. sırada) oluşturmaktadır. Engebeli bir arazi yapısına sahip olan ilin en önemli özelliklerinden biri, ince bir şerit halinde yerleşime izin veren "V" şeklinde bir vadi tabanına kurulmuş tek büyük şehir olmasıdır.

Amasya il arazisi, Palaeozik ve kısmen Mezozoik temel üzerinde yayılan daha genç formasyonlardan oluşmakta olup, zemin yapısında kalker, yeşil kayalar, yamaç molozları ve alüvyonlar bulunmaktadır. İlin genel görünümünde dağlar ve dağları derin bir şekilde yaran vadiler dikkat çekmektedir. İl topraklarını bir uçtan bir uca geçen Yeşilırmak Vadisi ve kolları boyunca ovalar ve darboğazlar yer almaktadır. Ortalama rakımın 592 metre olduğu ildeki belli başlı dağlar; kuzeydeki Canik sıradağları içindeki Akdağ (yüksekliği 2.062 m.), güneydeki Cami sıradağları (yüksekliği 1.775 m.), kuzey batıda, Merzifon ilçesi sınırındaki Tavşan Dağı, Çakır Dağları, Çorum sınırındaki 1.884 metre yüksekliğindeki İngöl Dağı, ilin batısında bulunan, Hamamözü ilçesi ile Çorum il sınırındaki 1.910 metre yüksekliğindeki Kırklar Dağı ve ilin güneybatısında bulunan Göynücek ilçesi sınırındaki Karadağ'dır.

Amasya ilinde Yeşilırmak kolları, gölet ve barajlarla sulanan verimli ovalar da bulunmakta olup, bunlar Geldingen (484 km²), Suluova (400 km²), Merzifon (311 km²) ve Gümüşhacıköy (54 km²) ovalarıdır. Bu dört ova İlin yüzölçümünün

yaklaşık %24'ünü kapsamakta olup, özellikle Amasya-Taşova arasında uzanan Yeşilirmak Vadisi'nin etrafında çok verimli ve mikroklima özelliğinde tarımsal alanlar oluşturmaktadır.

İl sınırları içindeki uzunluğu 140 km, debisi 151.4 m³/sn olan, İlin en önemli akarsuyu konumundaki Yeşilirmak, Sivas'ın Köse Dağı'ndan doğup, il arazisine güneyden girer, Kayabaşı mevkiinden 256 km. uzunluğundaki Yozgat topraklarından doğan Çekerek Çayı ile birleşir. Amasya'nın içinden geçen ırmak, Ladik Gölü'nden çıkan Tersakan Çayı'nı da alarak Samsun topraklarındaki Çarşamba'dan Karadeniz'e dökülür. Yeşilirmağı besleyen akarsular olan Tersakan ve Çekerek çaylarının il sınırları içindeki uzunlukları da sırasıyla 37 km. ve 45 km.dir. Bunların dışında, Yeşilirmak'a birleşen Deliçay, Destek Çayı; Tersakan'a dökülen Gümüşsuyu Çayı, Salhan Çayı, Büyükçay, Çekerek Irmağına birleşen Çorum Çayı ve Kızılırmak'a dökülen Hamamözü çayı ilin diğer önemli su kaynaklarıdır.

Amasya il sınırları içindeki tek doğal göl, il merkezine 63 km. ve Taşova ilçesine 15 km. uzaklıkta bulunan Borabay Gölü'dür. 1.050 metre rakımlı göl, küçük bir akarsuyun, etraftan gelen yıkılmalarla tıkanması sonucu oluşmuş, doğal bir set gölüdür. 80 metre genişlik ve 25 metre derinliğe sahip göl, doğu-batı yönünde uzanan bir vadiye yer alır. 900x300 metre ölçülerindeki gölün etrafında kayın, sarıçam, sedir, kestane ağaçları mevcuttur.

Amasya il sınırlarında büyük bir baraj bulunmamaktadır. Ancak sulama amaçlı göletler; Merkez'deki Ortaköy, Doğantepe, Bağlıca, Gümüşhacıköy'deki Çiftli, İmirler, Ayvalı, Hamamözü'ndeki Yeniköy, Merzifon'daki Ortaova, Çatalkaya, Alishar, Çobanören, Hırka, Kayadüzü, 100. Yıl, Çayırözü, Diphacı, Uzunyazı, Yeşilören, Şeyhyeni, Çavundur, Sarıbuğday, Paşa, Suluova'daki Kolay I, Kolay II, Oğulbağ, Bayırlı, Yedikır, Taşova'daki Uluköy, Kızgüldüren ve Kırkharman göletleridir.

İlde Merkez, Göynücek, Gümüşhacıköy, Hamamözü, Merzifon, Suluova ve Taşova olmak üzere 7 ilçe, 29 belediye, 22 belde, 348 köy ve 220 köy altı yerleşim birimi bulunmaktadır.

2.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

Amasya kuzeyde Karadeniz iklimi ile güneyde İç Anadolu iklimi arasında “İçgeçit iklimi” karakterine sahiptir. Karadeniz kıyı şeridinde paralel olarak uzanan kuzeydeki sıra dağlar, Amasya ikliminin kuzeyde hüküm süren ılık Karadeniz iklimine benzerliğini azaltmaktadır. Amasya, diğer orta Karadeniz İllerine göre daha sert ve kurak bir iklim özelliği ile İç Anadolu iklimine daha çok benzerlik göstermektedir. Genelde yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Thornhwhite–Mather iklim sınıflamasına göre de (bir yöredeki vejetasyon paternini en iyi açıklayan sınıflamalardan biridir), Amasya ili yarı kurak bir iklim tipine sahiptir.

Çok yıllık gözlem sonuçlarına göre, yıllık ortalama sıcaklık 13.6 °C'dir. Yılın en sıcak ayları Temmuz ve Ağustos (Ortalama sıcaklık 23.9 °C), en soğuk ay ise Ocak (2.6 °C) ayıdır. Yıllık ortalama yağış miktarı 445 mm. olup, yağışlar genellikle yağmur şeklindedir. Aylık ortalama en çok yağış 55.7 mm ile Aralık ayında, en az yağış ise 8.0 mm ile Ağustos ayında görülmektedir. Yıllık ortalama nispi nem oranı % 61 ve yıllık ortalama güneşlenme 5.44 saattir.

Amasya ilinde orman, bozuk orman ve step vejetasyonu hakimdir. Orman vejetasyonu çoğunlukla Merkez ilçede (Akdağ, Yeşilirmak vadisinin üst kesimleri), Merzifon'da (Tavşan Dağı), Gümüşhacıköy'de (Eğerli Dağı) bulunmaktadır. Bu orman vejetasyonun hakim türleri arasında Akdağ'da kayın, sarıçam, saçlı meşe, Tavşan Dağı'nda sarıçam, meşe, Eğerli Dağı'nda sarıçam sayılabilir. Bozuk orman vejetasyonu orman vejetasyonunun insan etkisi sonucu meydana gelen cinsi olup, yaygın türleri meşe ve ardıçtır. Step vejetasyonu çoğunlukla bozuk orman vejetasyonunun tahribi ile ortaya çıkan bir vejetasyon olup, yaygın türleri geven, kantaron, kısa mahmut, adaçayı ve yabani havuçtur.

Amasya ilinin floristik yapısında ise papatyagiller, ballıbabagiller, buğdaygiller, hardagiller familyalarına ait türler yaygındır. Amasya'nın florasının zenginliğinin bir göstergesi olan endemik (o yöreye, bölgeye has) bitkilerin sayısı toplam olarak 250-300 civarındadır. Bunlar arasında kök boyası, Amasya yabani teresi, Amasya adaçayı, Amasya elması, Amasya peygamber çiçeği vb. türler sayılabilir. Doğal türler arasında ise yabani sarımsak, fare kulağı, sütleğen, reyhan örnek olarak belirtilebilir.

3. ALT YAPI VE ENERJİ DURUMU

3.1. Ulaşım ve Haberleşme

Amasya ili Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi arasında yer alan sınır bir il olmakla birlikte, bölgeler arası geçiş yolu üzerinde bulunmaması nedeniyle herhangi bir kavşak noktası durumunda olmayıp, sapa denilebilecek bir konumda yer almaktadır. 1950'lerde uygulanmaya başlayan karayolları politikası sonucu Ankara-Samsun karayolu üzerinde bulunan il, günümüzde bu yolun oldukça uzağında kalmış, bu durum ilin sosyo-ekonomik gelişimini de etkilemiştir. Özellikle de gelişmiş, büyük illere uzaklık il açısından önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır.

İl merkezi Çorum'a 92 km., Samsun'a 131 km., Tokat'a 114 km. ve Yozgat'a 196 km. uzunluğunda karayolu ile bağlıdır. İl sınırları içerisindeki 494 km'lik karayolu ağının 293 km'si devlet yolu, 201 km'si il yoludur. İl yollarının 183 km'si sathi kaplama, 18 km'si geçit vermeyen yoldur. Devlet yollarının ise 143 km'si beton asfalt, 150 km'si sathi kaplamadır. İldeki köy yolu ağı 3.257 km. olup, bunun 1.422 km'si asfalt, 1.285 km'si stabilize, 543 km'si tesviye, 7 km'si ise ham yoldur. İlde 291 köy asfalt, 50 köy ise stabilize yoldan yararlanmaktadır.

Amasya ili Sivas-Samsun demiryolu üzerinde olup, bu hat üzerinde kurulu 95 km'lik demiryolu ana hat ağına sahip bulunmaktadır. Ancak, bu demiryolu hattı da geçmişteki önemini yitirmiş durumdadır. Demiryolu, kısıtlı yolcu taşımacılığının yanı sıra, çeşitli yük taşımacılığı için de kullanılmaktadır. Ayrıca ilde, Merzifon ilçesi yakınlarında askeri amaçlı bir havaalanı bulunmaktadır.

Karayolu ulaşımı açısından bazı sorunların bulunduğu Amasya ilinde, ulaşım açısından öncelikli projeler; Acil Eylem Programı dahilinde başlatılan Samsun-Çorum Yol Ayrımı ile Mecitözü-Turhal Yol Ayrımı projelerinin tamamlanmasıdır.

İl merkezinin komşu illere ve önemli merkezlere olan uzaklığı Tablo 1'de verilmektedir.

TABLO 1: AMASYA İL MERKEZİNİN İLÇELERE KOMŞU İLLERE VE ÖNEMLİ MERKEZLERE UZAKLIĞI

İlçe Adı	Uzaklık (Km)	İl – Merkez Adı	Uzaklık (Km)
Göynücek	45	Adana	490
Gümüşhacıköy	71	Ankara	336
Hamamözü	93	Antalya	874
Merzifon	49	Çorum	92
Suluova	24	Mersin	636
Taşova	49	İstanbul	671
		İzmir	916
		Samsun	131
		Tokat	114
		Yozgat	196

Kaynak : T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü

İlde telefon, telgraf ve posta hizmetleri gibi haberleşme faaliyetleri Telekom ve Posta İşletme Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olup, bu konuda herhangi bir sorun bulunmamaktadır. İl genelindeki köylerin tamamında telefon hizmetinden yararlanılabilmektedir. 2003 yılı sonu itibarıyla Telekom tarafından il genelinde 90.731 aboneye hizmet verilmektedir. İlde ayrıca teleks, faks, kablolu TV, internet bağlantısı konusunda da herhangi bir kapasite sorunu bulunmamaktadır.

3.2 İçme Suyu

Amasya İl Merkezi içmesuyu ihtiyacı, derin kuyulardan pompaj sistemiyle sağlanmaktadır. Akdağ Amasya İl. İçmesuyu Projesi çalışmaları kapsamında, 5 adet kaynaktan alınan içmesuyu, 1998 yılı itibarıyla bitirilmiş ve şebekeye su verilmiştir. Bu proje kapsamında, şehrin eski su şebekeleri değiştirilip (90 km), yeni ve muhtelif çaplarda ana şebeke döşenmiştir. İçmesuyu, mevsim şartlarına göre ihtiyaca cevap vermediği zamanlar, takviye olarak, pompalar devreye girmektedir. Akdağ İçmesuyu'nun, normal şartlarda en düşük debisi, 160 lt/sn., derin kuyu pompalarının toplam debisi ise 150 lt/sn.dir. İki yerde derin kuyu pompasının faal duruma getirilmesi için çalışmalar devam etmekte olup, proje tamamlandığında, il merkezinin içme suyu sorunu tamamen çözülmüş olacaktır.

İlçelere bakıldığında, Gümüşhacıköy İlçe Merkezi , Taşova İlçe Merkezi, Çaydibi ve Destek Beldeleri, Göynücek-Damlaçimen Beldesi İçmesuyu Şebekeleri

çalışmaları devam etmekte olup, Merzifon İlçe Merkezi İçmesuyu Şebekesi'nin ise projesi yapılmaktadır. Suluova İlçe Merkezinde, mevcut içme suyu, ihtiyaca cevap vermemektedir. Bunun dışındaki ilçe merkezleri ve beldelerde, içme suyu konusunda çok acil sorun bulunmamaktadır. İl genelinde susuz köy bulunmamakla birlikte, içme suyu yetersiz olan köyler mevcuttur.

3.3. Enerji

Amasya ilinin elektrik enerjisi ihtiyacı, Enterkonnekte Sistemden karşılanmaktadır. Bu sistem dahilinde, İl sınırları içerisinde bulunan Kayabaşı ve Merzifon Trafo Merkezleri; Hasan Uğurlu, Altınkaya ve Almus Hidroelektrik Santrallerinden sağlanan enerjiyi ile dağıtmaktadır. Sadece Taşova İlçesi, Tokat iline bağlı Erbaa Trafo Merkezinden beslenmektedir.

İldeki mevcut tek santral, 1954 yılında yapılan ve 2x400 KVA güce sahip Durucasu Hidroelektrik Santralidir. 1997-2004 yılları arasındaki elektrik enerjisi üretimi 20.873.809 Kwh dır.

**TABLO 2 : AMASYA İLİ NET ELEKTRİK TÜKETİMİNİN
ABONE GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI**

Abone Cinsi	2000		2001		2002	
	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı
Meskenler	103.720	102.856	104.617	112.431	101.264	113.639
Ticarethaneler	18.201	13.922	23.479	12.377	19.174	14.842
Resmi Daireler	19.904	1.950	15.756	1.138	22.291	1.515
Sanayi İşletmeleri	125.377	2.301	116.306	1.767	135.191	1.819
Tarımsal Sulama	8.450	717	14.034	1.047	10.598	1.169
Aydınlatma	30.584	589	28.523	278	25.530	299
Diğer	14.192	4.168	22.673	1.805	12.397	559
Amasya Toplam	320.428	126.503	325.389	130.843	326.445	133.842
Karadeniz Bölgesi	8.006.628	2.957.456	7.981.028	3.066.532	8.222.770	3.255.889
Türkiye	98.295.712	24.016.407	97.070.041	24.806.280	102.947.861	25.682.230
Amasya/Karadeniz Böl. (%)	4,00	4,28	4,08	4,27	3,97	4,11
Amasya/Türkiye (%)	0,33	0,53	0,33	0,53	0,32	0,52
Amasya kWh/Kişi	944	-	892	-	897	-
Karadeniz Böl. kWh/Kişi	1.041	-	946	-	975	-
Türkiye kWh/Kişi	1.505	-	1.415	-	1.479	-

Kaynak : TEDAŞ İstatistikleri, 2000, 2001,2002

Amasya'da köy elektrifikasyonu çalışmaları 1986 yılı sonunda bitirilmiş, mezzarlar dahil olmak üzere elektriksiz yerleşim birimi kalmamıştır. Yeni oluşan yerleşim birimlerinin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yatırım programları kapsamında yeni dağıtım hatları yapılmaktadır. Son yıllarda, daha çok, şehir şebekelerinin yenileme ve tesis çalışmalarına hız verilmiştir. Ayrıca tarihi eserler, meydanlar, önemli yol kavşakları ve refüj aydınlatmalarına ağırlık verilmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi, Amasya ili elektrik tüketimi 2001 yılında %1,5 oranında artarken, 2002 yılında neredeyse hiç artmamıştır. Abone sayıları ise aynı yıllar itibarıyla %3,4 ve %2,3 oranlarında artış göstermiştir Aynı yıllar itibarıyla Bölge net elektrik tüketiminde %1,2 oranında azalış ve %3 oranında artış görülürken, Türkiye net elektrik tüketiminde ise %1,2 oranında azalış ve %6,1 artış görülmüştür. Daha önceki yıllarda olduğu gibi 2002 yılında da Amasya ili kişi başına elektrik tüketimi (897 kWh/kişi), gerek Karadeniz Bölgesi (975 kWh/kişi), gerekse Türkiye (1.479 kWh/kişi) kişi başına elektrik tüketiminin altında gerçekleşmiştir.

2002 yılı itibarıyla toplam 326.445 Mwh olan Amasya ili net elektrik tüketiminin abone gruplarına göre dağılımına bakıldığında, %41,4'ünün sanayi işletmelerine, %31'inin meskenlere, %27,6'sının ise diğer abone gruplarına ait olduğu görülmektedir. 2000 yılından 2002 yılına sanayi işletmeleri ve resmi daireler dışında tüm abone gruplarının tüketiminde bir miktar azalış olduğu gözlenmektedir. 2002 yılı itibarıyla Amasya ili elektrik abone sayılarının gelişimine bakıldığında da, toplam 133.842 olan abone sayısının yaklaşık %84,9'unun (113.639) meskenlere, %11,1'inin (14.842) ticarethanelere, %4'ünün de (5.361) diğer abonelere ait olduğu görülmektedir.

Türkiye ile Rusya arasında imzalanan anlaşma gereğince gerçekleştirilecek olan "Mavi Akım Projesi", Samsun–Ankara arasında Amasya ili sınırları içinden geçmektedir. Gerek İl Merkezinin, gerekse Merzifon, Gümüşhacıköy ve Suluova İlçelerinin bu doğalgaz taşıma boru hattından istifade edebilmesi için, proje kapsamına Amasya ilinin de dahil edilmesi beklenmektedir.

4. İDARİ EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

Amasya ili, tarım ağırlıklı ve içe dönük bir ekonomik karaktere sahiptir. İlde, 1960'lı yıllardan bu yana özellikle sanayi ve hizmetler alanında önemli bir gelişme sağlanamadığından, hem kentsel, hem de kırsal kesimden sanayi alanında gelişmiş yörelere önemli düzeyde göç verilmektedir.

4.1. Nüfus

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Amasya ilinin toplam nüfusu 365.231'dir. Nüfus büyüklüğüne göre 81 il arasında 56.sırada yer alan Amasya ilinin 1990-2000 dönemindeki ortalama yıllık nüfus artış hızı ‰1,65'dir. İlin yıllık nüfus artış hızı en yüksek olan ilçesi ‰9,2 ile Suluova iken, en az olan ilçesi ‰-28,2 ile Hamamözü'dür. Aynı dönemde yıllık nüfus artış hızı Türkiye genelinde ‰18,28 iken, Karadeniz Bölgesi'nde ‰3,65 düzeyinde gerçekleşmiştir. Nüfus sayımı yıllarına göre ülke ve il nüfusundaki gelişmeler ve yıllık nüfus artış hızları Tablo 3'de verilmiştir.

TABLO 3: SAYIM YILLARINA GÖRE TÜRKİYE VE AMASYA NÜFUSU İLE YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZLARI

Yıllar	Türkiye (1)		Amasya (2)		Pay (%) (2)/(1)
	Nüfus	Artış Hızı (‰) (*)	Nüfus(**)	Artış Hızı (‰) (*)	
1927	13.648.270	-	115.191	-	0,84
1935	16.158.018	21,10	128.113	13,29	0,79
1940	17.820.950	19,59	136.029	11,99	0,76
1945	18.790.174	10,59	147.870	16,69	0,79
1950	20.947.188	21,73	163.669	20,30	0,78
1955	24.064.763	27,75	227.044	65,46	0,94
1960	27.754.820	28,53	257.281	25,01	0,93
1965	31.391.421	24,63	285.729	20,97	0,91
1970	35.605.176	25,19	307.025	14,38	0,86
1975	40.347.719	25,01	322.806	10,02	0,80
1980	44.736.957	20,65	341.287	11,13	0,76
1985	50.664.458	24,88	358.289	9,72	0,71
1990(**)	56.473.035	21,71	357.191	-0,61	0,63
2000	67.803.927	18,28	365.231	1,65	0,54

(*) : Yıllık Nüfus Artış Hızını kapsamaktadır.

(**) : 1990 yılı Amasya nüfusu 2000 yılı Genel Nüfus Tespiti'ndeki idari bölünüşe göre verilmiştir.

Kaynak : DİE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Tablodan da görüldüğü gibi, sayım yılları itibarıyla Amasya ilinin ortalama yıllık nüfus artış hızları ortalamalarının büyük iniş-çıkışlar gösterdiği ve sayım yılları itibarıyla bazı dönemlerde Türkiye yıllık nüfus artış hızı ortalamalarının altında kalırken bazı dönemlerde oldukça üzerinde gerçekleştiği gözlenmektedir.

1927-2000 yılları arasında Türkiye nüfusu yaklaşık 5 kat artış gösterirken, Amasya nüfusu 3,2 kat artış göstermiştir. İlde en düşük yıllık nüfus artış hızı ‰-0,61 ile 1985-1990 döneminde, en yüksek yıllık nüfus artış hızı ise ‰65,46 ile 1950-1955 döneminde gerçekleşmiştir.

1927 yılında Türkiye'nin nüfusu 13.648.270, Amasya ilinin nüfusu ise 115.191 olarak tespit edilmiş ve Amasya ili nüfus büyüklüğü açısından 63 il arasında 51.sırada yer almıştır. Ayrıca 1927 yılında Amasya ili Türkiye nüfusundan %0,8 oranında pay alırken, bu oran 2000 yılında %0,5'e düşmüştür. Bu da Amasya ilinin nüfus artış hızının uzun dönemde ülke ortalamasından daha düşük olduğunu göstermektedir.

Amasya ili nüfusunun Karadeniz Bölgesi nüfusu içindeki payını görmek ve nüfus artış hızları arasında karşılaştırma yapabilmek açısından yıllar itibarıyla Bölge ve Amasya ili nüfusları Tablo 4'de verilmektedir.

TABLO 4: SAYIM YILLARINA GÖRE BÖLGE VE İL NÜFUSU İLE YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZLARI

Yıllar	Karadeniz Bölgesi		Amasya		(2) / (1) (%)
	Nüfus	Artış Hızı (‰) (*)	Nüfus	Artış Hızı (‰) (*)	
1975	7.053.478	13,61	322.806	10.02	4,58
1980	7.491.279	12,12	341.287	11.13	4,55
1985	7.963.974	12,31	358.289	9.72	4,50
1990(*)	8.107.253	-0,15	357.191	-0.61	4,41
2000	8.439.355	3,65	365.231	1,65	4,33

(*) : Yıllık Nüfus Artış Hızını kapsamaktadır.

() : 1990 yılı nüfusu 2000 Genel Nüfus Tespiti'ndeki idari bölünüşe göre verilmiştir.

Kaynak : DİE

Tablodan da izlenebildiği gibi 1975-2000 yılları arasında Amasya ilinin yıllık ortalama nüfus artış hızı bütün nüfus dönemlerinde Karadeniz Bölgesi nüfus

artış hızının altında kalmıştır. Ayrıca Amasya ili nüfusu 1975 yılında Bölge nüfusundan %4,58 oranında pay alırken, bu pay 2000 yılında %4,33'e gerilemiştir.

Nüfusun yerleşim yerine göre dağılımına bakıldığında; Amasya ilinde 1990 yılında %45,51 olan şehir nüfusu oranının 2000 yılında %53,83'e yükseldiği görülmektedir. Aynı dönemde Türkiye şehir nüfusu oranı da %59,6'dan %64,9'a yükselmiştir. Türkiye ve Amasya'nın şehir ve köy nüfus oranları Tablo 5'de verilmiştir.

**TABLO 5: TÜRKİYE VE AMASYA'NIN
ŞEHİR VE KÖY NÜFUS ORANLARI (%)**

Yıllar	Türkiye		Amasya	
	Şehir	Köy	Şehir	Köy
1927	24,2	75,8	26,02	73,98
1935	23,5	76,5	25,00	75,00
1940	24,4	75,6	24,95	75,05
1945	24,9	75,1	24,86	75,14
1950	25,0	75,0	23,14	76,86
1955	28,8	71,2	21,72	78,28
1960	31,9	68,1	27,46	72,54
1965	34,4	65,6	29,05	70,95
1970	38,5	61,5	31,62	68,38
1975	41,8	58,2	35,77	64,23
1980	43,9	56,1	37,53	62,47
1985	53,0	47,0	41,48	58,52
1990	59,6	40,4	45,51	54,49
2000	64,9	35,1	53,83	46,17

Kaynak : DİE

2000 yılı sayım sonuçlarına göre toplam 365.231 olan Amasya ili nüfusunun 196.621'inin şehirlerde, 168.610'unun ise köylerde yaşadığı görülmektedir. Amasya iline bağlı ilçelerin şehir nüfusları incelendiğinde ise sayı olarak şehir nüfusu en fazla olan ilçenin 74.393 kişi ile Merkez ilçe , en az olan ilçenin ise 1.511 kişi ile Hamamözü ilçesi olduğu görülmektedir. Oransal olarak da şehir nüfusu en fazla olan ilçe Suluova iken, en az olan ilçe Göynücek'tir. 1990 yılından 2000 yılına şehir nüfus artışının en fazla olduğu ilçe %42,2 ile Taşova ilçesi, en az olduğu ilçe ise %3 ile Hamamözü ilçesidir. Amasya iline bağlı bulunan tüm bucak ve köylerin yıllık nüfus artış hızı ise %15,5 olarak gerçekleşmiştir. İl nüfusunun yerleşim merkezlerine göre dağılımı ve nüfus yoğunlukları Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6 : İL NÜFUSUNUN YERLEŞİM MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI VE NÜFUS YOĞUNLUĞU (2000 Yılı)

İlçe Adı	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam Nüfus	Yüzölçümü (Km ²) ¹	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Km ²)
Merkez	74.393	58.814	133.207	1.730	77
Göynücek	2.776	14.838	17.614	578	30
Gümüşhacıköy	14.057	15.738	29.795	653	46
Hamamözü	1.511	4.650	6.161	202	31
Merzifon	45.613	21.668	67.281	970	69
Suluova	42.715	11.408	54.123	516	105
Taşova	15.556	41.494	57.050	1.041	55
TOPLAM	196.621	168.610	365.231	5.690	64

(¹): Yüzölçümüne göller dahil değildir.

Kaynak: DiE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Toplam 5.690 km² yüzölçümüne sahip olan Amasya ilinde 1990 yılında kilometre kareye düşen kişi sayısı 65 iken, bu rakam 2000 yılında 64'e düşmüştür. İlin nüfus yoğunluğu Türkiye genelindeki nüfus yoğunluğunun (88 kişi/km²) oldukça altındadır. Nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu ilçe 516 km² yüzölçümüne ve 54.123 kişilik nüfusa sahip olan Suluova ilçesidir (107 kişi/km²). Nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu ilçe ise 30 kişi/km² ile Göynücek ilçesidir. Bir karşılaştırma olanağı sağlaması açısından tüm Karadeniz Bölgesi illerinin 2000 yılı itibarıyla kırsal/kentsel ve toplam nüfusları Tablo 7'de verilmiştir.

TABLO 7 : KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİNİN KIRSAL/KENTSEL NÜFUSU (2000)

İller	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu		Bucak ve Köy Nüfusu	
		Kişi	%	Kişi	%
Amasya	365.231	196.621	53,83	168.610	46,17
Artvin	191.934	84.198	43,87	107.736	56,13
Bolu	270.654	142.685	52,72	127.969	47,28
Çorum	597.065	311.897	52,24	285.168	47,76
Giresun	523.819	283.316	54,09	240.503	45,91
Gümüşhane	186.953	77.570	41,49	109.383	58,51
Kastamonu	375.476	174.020	46,35	201.456	53,65
Ordu	887.765	416.631	46,93	471.134	53,07
Rize	365.938	205.245	56,09	160.693	43,91
Samsun	1.209.137	635.254	52,54	573.883	47,46
Sinop	225.574	101.285	44,90	124.289	55,10
Tokat	828.027	401.762	48,52	426.265	51,48
Trabzon	975.137	478.954	49,12	496.183	50,88
Zonguldak	615.599	250.282	40,66	365.317	59,34
Bayburt	97.358	41.356	42,48	56.002	57,52
Bartın	184.178	48.002	26,06	136.176	73,94
Karabük	225.102	157.756	70,08	67.346	29,92
Düzce	314.266	130.632	41,57	183.634	58,43
Karadeniz Bölgesi	8.439.213	4.137.466	49,03	4.301.747	50,97
Türkiye	67.803.927	44.006.274	64,90	23.797.653	35,10

Kaynak : DiE

Nüfustaki gelişmelere Bölgeyi oluşturan iller açısından bakıldığında; 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfus büyüklüğü açısından ilk üç sırada, Doğu Karadeniz kıyı şeridindeki Samsun (1.209.137), Trabzon (975.137) ve Ordu (887.765) illeri yer almaktadır. Bu üç ilin toplam nüfusu Bölge nüfusunun (18 il) yaklaşık %36,4'ünü oluşturmaktadır. Bölgenin en düşük nüfuslu ili olan Bayburt (97.358) Bölge nüfusunun yaklaşık %1,2'sini oluşturmaktadır.

Yıllık nüfus artış hızı açısından ilk sırada %20,74 ile Trabzon ili yer alırken, bu ili %14,44 ile Artvin, %14,15 ile Tokat, %13,82 ile Düzce illeri izlemektedir. Nüfus artış hızının en düşük olduğu il ise %16,16 ile Sinop ilidir. 1990-2000 döneminde, Bölgede sadece Trabzon ilinin yıllık nüfus artış hızı Türkiye geneli nüfus artış hızından (%18,34) yüksektir.

Bölge illeri şehirleşme oranları açısından incelendiğinde; Karabük ilinin %70,1'lik oran ile Türkiye ortalamasının (%64,9) üzerinde bir şehirleşme oranına sahip olduğu, bu ili %56,1 ile Rize ilinin, %54,1 ile Giresun ilinin ve %53,8 ile de Amasya ilinin izlediği görülmektedir. Bölgede şehirleşme oranının en düşük olduğu il ise %26,1 ile Bartın ilidir. Karadeniz Bölgesi'nin şehirleşme oranı (%49,03) Türkiye ortalamasının altında bulunmaktadır.

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Amasya ili toplam nüfusunun %50,8'i erkek (185.594), %49,2'si (179.637) kadınlardan oluşmaktadır. Amasya ili nüfusunun yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 8'de verilmektedir.

Tablodan da görülebileceği gibi, nüfusun çok büyük bir bölümü (%65,51) 15-64 yaş grubu içerisinde, %26,52'si 0-14 yaş grubunda, küçük bir bölümü de (%4,24) 64 üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

TABLO 8 : İL NÜFUSUNUN YAŞ GRUPLARI VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (2000)

Yaş Grupları		Nüfus	Toplam Nüfusa Oranı (%)
0-14	Erkek	49.653	13,59
	Kadın	47.233	12,93
15-24	Erkek	41.240	11,29
	Kadın	34.186	9,36
25-34	Erkek	26.080	7,14
	Kadın	25.978	7,11
35-44	Erkek	23.786	6,51
	Kadın	23.830	6,52
45-54	Erkek	18.146	4,97
	Kadın	18.545	5,08
55-64	Erkek	12.945	3,54
	Kadın	14.415	3,95
65+	Erkek	13.628	3,73
	Kadın	15.380	4,21
Bilinmeyen	Erkek	116	0,03
	Kadın	70	0,02
TOPLAM		365.231	100,00

Kaynak: DİE

Karadeniz Bölgesi dışı göç açısından, Doğu Anadolu Bölgesi'nden sonra ikinci bölgemizdir. 1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, 0-4 yaş grubu hariç, Karadeniz Bölgesi nüfusu 7.283.979 olup, 1985-1990 döneminde bölge illerine göç edenlerin sayısı 348.890, Karadeniz Bölgesi'nden diğer bölge illerine yönelik göç edenlerin sayısı ise 740.865'dir. 1985-1990 döneminde Karadeniz Bölgesi'nin net göç miktarı 391.975 kişi, net göç hızı ise ‰-54'tür.

1985-990 arasında iç göç, dışı göç, net göç ve net göç hızı karşılaştırmalı olarak aşağıda tablo 9'da verilmektedir.

TABLO 9: 1985-1990 DÖNEMİ NET GÖÇ VE NET GÖÇ HIZI

	Türkiye	Karadeniz Böl.
1990 Nüfusu (2)	50.518.291	7.283.979
İç Göç	4.065.173	348.890
Toplam Göç İçindeki Pay (Binde)	1.000	86
1990 Nüfusu İçindeki Pay (Binde)	80	48
Dış Göç	4.065.173	740.865
Toplam Göç İçindeki Pay (Binde)	1.000	182
1990 Nüfusu İçindeki Pay (Binde)	80	102
Net Göç (1)	-	-391.975
Net Göç Hızı (Binde) (2)	-	-54

(1): Türkiye toplamında iç göç dışı göçe eşittir.

(2): 1990 nüfusundan 0-4 yaş nüfusu çıkarılmıştır.

Kaynak : DİE

Tablodan görüldüğü gibi, içe göçün toplam göç içindeki payı Karadeniz Bölgesi için %86 iken, dışa göç için bu oran %182'dir. Bu durum Karadeniz Bölgesi illerinin diğer bölge illerine olan nüfus kaybını göstermektedir. Karadeniz Bölgesi'nde 1990 nüfusu içerisinde içe göçün payı %48, dışa göçün payı ise %102 olarak gerçekleşmiştir.

1990 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre, 0-4 yaş grubu hariç, Amasya ili nüfusu 322.934 olup, 1985-1990 döneminde Amasya'ya göç edenlerin sayısı 20.273, Amasya'dan diğer illere göç edenlerin sayısı ise 40.189'dur. 1985-1990 döneminde Amasya ilinin net göç miktarı 19.916, net göç hızı ise %-62'dir. Bölge illeri içerisinde (15 il) Amasya ili nüfusuna oranla en fazla göç veren iller arasında onuncu sırada yer almaktadır. Aynı dönemde Karadeniz Bölgesi'nin net göç hızı ise %-54'dür. Karadeniz Bölgesi illerinin tamamı net göç vermektedir.

TABLO 10: KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİNİN NET GÖÇ HIZLARI (1985-1990)

İller	1990 Nüfusu ¹	İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Hızı(%) ²
Gümüşhane	150.400	10.526	32.831	-22.305	-148
Bayburt	95.081	6.480	20.288	-13.808	-145
Artvin	193.863	12.341	32.713	-20.372	-105
Sinop	236.804	14.532	37.101	-22.569	-95
Rize	316.723	20.159	48.885	-28.726	-91
Giresun	451.219	23.308	58.136	-34.828	-77
Tokat	637.505	25.974	71.720	-45.746	-72
Trabzon	719.222	29.999	81.494	-51.495	-72
Kastamonu	385.398	22.565	49.342	-26.777	-69
Amasya	322.934	20.273	40.189	-19.916	-62
Çorum	542.864	25.299	59.196	-33.897	-62
Ordu	741.583	28.124	71.034	-42.910	-58
Karadeniz Bölgesi	7.283.979	348.890	740.865	-391.975	-54
Samsun	1.032.114	53.547	84.769	-31.222	-30
Zonguldak	969.461	38.943	68.311	-29.368	-30
Bolu	488.808	33.826	37.975	-4.149	-8

¹: 1990 yılı nüfusundan 0-4 yaş nüfusu çıkarılmıştır.

²: 1990 nüfusu esas alınarak yapılmıştır.

Kaynak: DİE

4.2 İstihdam

2000 Genel Nüfus sayımı sonuçlarına göre ildeki 12 ve üzeri yaştaki faal nüfus 154.295 olup, toplam nüfusun %42,2'sini, 12 ve daha yukarı yaştaki nüfusun ise %53,2'sini oluşturmaktadır. İktisaden faal nüfusun iş kollarına göre dağılımı incelendiğinde ise; faal nüfusun tarımdaki payının %61,5, sanayi iş kolundaki payının %5,7 ve hizmetler iş kolundaki payının ise %29,8 olduğu görülmektedir. Amasya ili iktisaden faal nüfusunun faaliyet kollarına göre dağılımı, Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 11'de verilmektedir.

TABLO 11: İL BÖLGE VE TÜRKİYE BAZINDA İKTİSADEN FAAL NÜFUSUN FAALİYET KOLLARINA DAĞILIMI (2000 Yılı)(12 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus)

Faaliyet Kolları	Türkiye		Karadeniz B.		Amasya	
	İstihdam	(%)	İstihdam	(%)	İstihdam	(%)
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	12.576.827	48,4	2.408.173	66,1	94.846	61,5
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	96.035	0,4	29.641	0,8	681	0,4
İmalat Sanayii	3.276.173	12,6	225.805	6,2	7.793	5,0
Elektrik, Gaz ve Su	98.152	0,4	10.040	0,3	471	0,3
İnşaat	1.196.246	4,6	150.265	4,1	4.172	2,7
Ticaret, Lokanta ve Oteller	2.512.777	9,7	217.634	6,0	8.709	5,6
Ulaştırma, Hablşme ve Depolama	853.255	3,3	80.141	2,2	2.715	1,8
Mali Hizm., Sig., Aracı ve Yrdcı. Hiz.	808.126	3,1	52.672	1,4	2.113	1,4
Toplum Hizm., Sos. Ve Kişisel Hizm.	4.545.535	17,5	466.436	12,8	32.508	21,1
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	34.015	0,1	2.492	0,1	287	0,2
T O P L A M	25.997.141	100,0	3.643.299	100,0	154.295	100,00

Kaynak : DİE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Tablodan da görülebileceği gibi, il aktif nüfusunun çok büyük bir bölümü tarım sektöründe faaliyet göstermektedir. İl aktif nüfusunun içinde tarım sektörünün payı, Karadeniz Bölgesi'ndeki tarım sektörünün payından (%66,1) düşük, ancak Türkiye genelindeki tarım sektörünün payından (%48,4) oldukça yüksektir. İl aktif nüfusu içinde sanayi sektörünün payı (%5,7) ise tarım sektöründen farklı olarak Bölge oranından (%7,3) bir miktar, Türkiye oranından (%13,4) ise oldukça düşüktür. İl aktif nüfusu içinde hizmetler sektörünün payı ise Karadeniz Bölgesi oranının (%22,5) üzerinde, Türkiye oranının (%33,7) ise bir miktar altındadır.

Amasya ilinde 12 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde işgücüne katılma oranı %56 olup, cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermektedir. Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı (%69), kadın nüfusun işgücüne katılma oranından (%43) yüksektir. Erkeklerin işgücüne katılma oranı köylerde %81 iken, il merkezinde %65, ilçe merkezlerinde %55'tir. Buna karşılık kadınlarda işgücüne katılma oranı köylerde %76 iken, il merkezlerinde %13 ve ilçe merkezlerinde %10 düzeyindedir.

Amasya ili genelinde toplam 162.179 işgücü nüfusu (istihdamda olan ve olmayı talep eden) bulunmaktadır. İstihdam edilen nüfusun işgücü nüfusu içindeki oranı %95,1 olup, bu oran erkek nüfus için yaklaşık %95, kadın nüfus için yaklaşık %96'dır. Ekonomik faaliyete göre ilde istihdam edilen nüfusun cinsiyete göre dağılımı Tablo 12'de verilmiştir.

TABLO 12: EKONOMİK FAALİYETE GÖRE İSTİHDAM EDİLEN NÜFUSUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (2000)
(12 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus)

Faaliyet Kolu	Erkek		Kadın		Toplam Nüfus
	Nüfus	Pay (%)	Nüfus	Pay (%)	
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	43.128	45,07	51.718	88,24	94.846
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	671	0,70	10	0,02	681
İmalat Sanayii	6.793	7,10	1.000	1,71	7.793
Elektrik, Gaz ve Su	430	0,45	41	0,07	471
İnşaat	4.091	4,28	81	0,14	4.172
Ticaret, Lokanta ve Oteller	7.904	8,26	805	1,37	8.709
Ulaştırma, Hablşme ve Depolama	2.615	2,73	100	0,17	2.715
Mali Hizm., Sig., Aracı ve Yrdcı. Hiz.	1.641	1,71	472	0,81	2.113
Toplum Hizm., Sos. Ve Kişisel Hizm.	28.148	29,42	4.360	7,44	32.508
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	266	0,28	21	0,04	287
T O P L A M	95.687	62,02	58.608	37,98	154.295

Kaynak: DİE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Tablodan da görüldüğü gibi toplam 154.295 olan toplam istihdam edilen nüfusun %62'sini (95.687) erkekler, %38'ini (58.608) kadınlar oluşturmaktadır. İstihdamdaki erkek nüfusun %45,1'i (43.128) tarım sektöründe, %42'si (40.574) hizmet sektöründe, %8,2'si ise (7.894) sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir.

İstihdamdaki kadın nüfusun ise %88,2'i (51.718) gibi büyük bir bölümü tarım sektöründe, %9,8'i (8.806) hizmet sektöründe ve %1,8 gibi çok küçük bir bölümü de sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Kırsal kesimdeki nüfusun hemen hemen tamamı tarımda çalışmakta iken, şehirdeki kadın nüfusun çoğunluğu hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Bir karşılaştırma olanağı sağlaması açısından, Karadeniz Bölgesi illerindeki aktif nüfusun sektörlere göre dağılımı aşağıda Tablo 13'de verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi, 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre bölgede 12 yaş üzeri iktisaden faal nüfus 3.643.299 kişi olup, toplam bölge nüfusunun %43,2'sini oluşturmaktadır. Bölge aktif nüfusunun büyük bir çoğunluğu (%66,1) tarım sektöründe çalışmaktadır. Aynı yıl itibarıyla Türkiye genelinde tarım sektöründe çalışanların oranı ise %48,4'dür. Bölge imalat sanayiinde çalışan nüfusun toplam istihdam içindeki payı (%7,3) ise Türkiye ortalamasınının (%13,3) oldukça altındadır.

TABLO 13 : BÖLGE İLLERİNDE AKTİF NÜFUSUN DAĞILIMI (2000)

İller	Aktif Nüfus	Aktif Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı (%)				
		Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Bilinmeyen
Amasya	154.295	61,47	5,80	2,70	29,84	0,19
Artvin	80.276	60,85	5,39	5,30	28,22	0,23
Bolu	133.928	56,57	11,11	5,96	26,33	0,03
Çorum	247.176	67,61	7,35	4,38	20,58	0,09
Giresun	214.260	70,31	5,07	3,63	20,95	0,03
Gümüşhane	82.989	76,54	2,60	5,13	15,71	0,03
Kastamonu	184.564	71,14	6,32	3,04	19,46	0,03
Ordu	378.259	73,55	4,22	4,40	17,79	0,04
Rize	148.372	64,34	9,44	4,44	21,71	0,07
Samsun	505.115	63,37	6,86	3,73	26,00	0,04
Sinop	105.160	71,05	5,33	3,22	20,36	0,04
Tokat	342.158	74,03	4,91	2,83	18,18	0,05
Trabzon	410.265	64,31	5,33	4,82	25,50	0,03
Zonguldak	282.210	59,05	15,36	3,01	22,43	0,15
Bayburt	43.662	74,68	2,27	3,87	19,14	0,04
Bartın	97.044	71,27	7,90	2,90	17,90	0,03
Karabük	76.725	41,85	18,71	4,34	34,87	0,23
Düzce	156.841	57,38	12,28	8,99	21,26	0,08
Karadeniz Bölgesi	3.643.299	66,10	7,29	4,12	22,42	0,07
Türkiye	25.997.141	48,38	13,35	4,60	33,54	0,13

Kaynak : DİE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Bölgeyi oluşturan iller incelendiğinde, tarım sektörünün çalışanlar oranının en düşük (%41,8) sanayi sektöründe çalışanlar oranının en yüksek (%18,7) olduğu

ilin Karabük olduğu dikkat çekmektedir. Bölgede tarım sektöründe çalışanlar oranının en yüksek olduğu il %76,5 ile Gümüşhane ili iken, sanayi sektöründe çalışanlar oranının en düşük olduğu il ise %2,3 ile Bayburt ilidir.

Amasya ilinde 2000 yılı itibarıyla istihdam edilen nüfusun yaklaşık %42'si ücretsiz aile işçisi, %33'ü ücretli, %24'ü ise kendi hesabına çalışmaktadır. Ücretli olarak çalışan erkek nüfus oranı %46 dolayında iken, kadın nüfus için bu oran %12 gibi çok düşük bir düzeydedir. Kadın nüfusun yaklaşık %82'si, erkek nüfusun ise yaklaşık %18'i ücretsiz aile işçisidir. Kendi hesabına çalışan nüfusun oranı ise kadınlarda yaklaşık %6, erkeklerde ise %35'dir.

İldeki aktif nüfusun yerleşim merkezlerine göre dağılımı incelendiğinde, faal nüfusun %66,9'unun (103.298) bucak ve köylerde, %33'ünün (50.997) ise il ve ilçe merkezlerinde olduğu görülmektedir. İktisaden faal nüfusun yerleşim yerlerine göre dağılımı Tablo 14'de verilmektedir.

TABLO 14: EKONOMİK FAALİYETE GÖRE İSTİHDAM EDİLEN NÜFUSUN YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2000)
(12 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus)

Yerleşim yeri	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmet	İyi tanımlanmamış faaliyetler	Toplam	Pay (%)
İl merkezi	570	2.081	1.159	19.536	77	23.423	15,18
İlçe merkezleri top.	2.289	4.701	1.750	18.689	145	27.574	17,87
<i>İl ve İlçe merkezleri (%)</i>	5,61	13,30	5,70	74,96	0,44	100,00	-
Göynücek	84	53	13	423	1	574	2,08
Gümüşhacıköy	641	534	193	1.727	14	3.109	11,28
Hamamözü	94	24	28	211	3	360	1,31
Merzifon	457	1.458	690	10.526	60	13.191	47,84
Suluova	772	1.740	561	3.941	56	7.070	25,64
Taşucu	241	892	265	1.861	11	3.270	11,86
Bucak ve köyler top.	91.987	2.163	1.263	7.820	65	103.298	66,95
<i>Bucak ve köyler (%)</i>	89,05	2,09	1,22	7,57	0,06	100,00	-
TOPLAM	94.846	8.945	4.172	46.045	287	154.295	100,00
Pay (%)	61,47	5,80	2,70	29,84	0,19	100,00	-

Kaynak: DİE, "2000 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Tablodan da görüldüğü gibi, il ve ilçe merkezlerindeki faal nüfusun %5,6'sı tarım, %13,3'ü sanayi, %75'i hizmet sektöründe faaliyet göstermekte iken, bucak ve köylerdeki faal nüfusun %89'u tarım, %2,1'i sanayi, %7,6'sı ise hizmet sektöründe yer almaktadır.

Aktif nüfus okur-yazarlık ve bitirilen son öğretim kurumu açısından incelendiğinde, Amasya ili aktif nüfusunun %87,8'inin (135.399) okuma-yazma bilen, %12,2'sinin (18.888) okuma-yazma bilmeyen nüfustan oluştuğu (8 kişinin okur yazarlık durumu bilinmemektedir) görülmektedir. Okuma-yazma bilmeyenlerin yaklaşık olarak %97 gibi çok büyük bir oranı (18.256) tarım kesiminde çalışmaktadır. İl aktif nüfusunun içinde okuma-yazma bilenlerin %56,4'ü ilkokul, %8,9'u ortaokul ve dengi, %17,9'u lise ve dengi, %7,8'i de yüksek öğretim mezunudur.

Amasya ilinde işsizlerin toplam işgücü nüfusu içindeki oranı %4,9'dur. Bu oran erkek nüfusta %5,2 iken kadın nüfusta %4,3'tür. İlçe merkezlerinde yaklaşık olarak %12,4'lere kadar yükselen işsizlik oranı, il merkezinde %7,6, bucak ve köylerde ise %2'dir. Gerek il merkezinde, gerekse ilçe merkezlerinde kadınların işsizlik oranı erkeklerin işsizlik oranından daha yüksek iken, köylerde erkeklerin işsizlik oranı kadınlardan daha yüksektir. Amasya ilinde, İş ve İşçi Bulma Kurumu'na yapılan başvurular ve işe yerleştirilenlerin sayısı Türkiye ve Bölge ile karşılaştırmalı olarak Tablo 15'de verilmiştir.

TABLO 15: İŞ VE İŞÇİ BULMA KURUMUNA YAPILAN BAŞVURULAR VE İŞE YERLEŞTİRİLENLER (2001)

	Türkiye	Karadeniz B.	Amasya
Yıl İçinde Yapılan Başvuru	327.417	36.598	1.386
- Erkek	252.554	31.607	1.194
- Kadın	74.863	4.991	192
Yıl İçinde Alınan Açık İş	226.899	47.444	2.137
- Erkek	183.879	44.533	2.055
- Kadın	43.020	2.911	82
Yıl İçinde İşverene Yapılan Takdim	276.138	16.706	700
- Erkek	218.031	14.602	674
- Kadın	58.107	2.104	26
Yıl İçinde İşe Yerleştirme	213.998	46.811	2.125
- Erkek	170.767	43.892	2.043
- Kadın	43.231	2.919	82
Devreden İşgücü	968.852	185.187	7.084
- Erkek	790.203	152.755	5.601
- Kadın	178.649	32.432	1.483
Devreden İşgücünden İşsizler	718.665	121.773	5.517
- Erkek	582.851	99.336	4.408
- Kadın	135.814	22.437	1.109

Kaynak : Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, İstatistik Yıllığı 2001

4.3. Eğitim

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Amasya ili genelinde okuma-yazma bilenlerin oranı %87,4 olup, bu oran erkek nüfus için %93,7, kadın nüfus için %80,9'dur. Kadın nüfusun okur-yazarlık oranı erkek nüfusunkinden daha hızlı artmakla birlikte, cinsiyetler arası farklılık devam etmektedir.

Aynı yıl itibarıyla okuma-yazma oranı Karadeniz Bölgesi'nde %85,8, Türkiye genelinde ise %87,3 olarak hesaplanmış olup, her iki oran da Amasya ilindeki okuma-yazma oranının üzerinde. Okuma-yazma bilen nüfusun bitirilen son öğretim kurumuna göre dağılımı Tablo 16'da verilmektedir.

TABLO 16: OKURYAZARLIK VE BİTİRİLEN SON ÖĞRETİM KURUMUNA GÖRE NÜFUS (2000)

	Türkiye		Karadeniz Bölgesi		Amasya	
	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)
OKUMA VE YAZMA YAŞINDAKİ NÜFUS	59.859.243	100,0	7.534.950	100,0	329.029	100,00
Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus	7.589.657	12,7	1.067.466	14,2	41.436	12,6
Okuma Yazma Bilip Bilmediği Bilinmeyen	10.205	0,0	816	0,0	70	0,0
Okuma Yazma Bilen Nüfus	52.259.381	87,3	6.466.668	85,8	287.523	87,4
Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olmayan	12.886.331	24,7	1.686.658	26,1	67.196	23,4
Mezun Olup, Olmadığı Bilinmeyen	13.243	0,0	1.995	0,0	164	0,1
Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olan	39.359.807	75,3	4.778.015	73,9	220.163	76,6
İlköğretim Mezunu	1.719.479	4,4	225.927	4,7	13.385	6,1
İlkokul Mezunu	22.166.827	56,3	2.895.555	60,6	127.028	57,7
Ortaokul ve Dengi Okul Mezunu	4.308.030	11,0	481.964	10,1	21.325	9,7
Lise ve Dengi Okul Mezunu	8.013.507	20,4	887.839	18,6	45.050	20,5
Yüksekokul ve Fakülte Mezunu	3.151.964	8,0	286.730	6,0	13.375	6,1

Kaynak : DİE, 2000 Genel Nüfus Sayım Sonuçları

Tablodan da görülebildiği gibi, Amasya ilinde okuma-yazma bilen nüfus içerisinde, bir öğretim kurumundan mezun olanların oranı %76,6, bir öğretim kurumundan mezun olmayanların oranı ise %23,4'tür. İlde bir öğretim kurumundan mezun olanların %57,7'si ilkokul, %15,8'i ortaokul ve dengi (ilköğretim dahil), %20,5'i lise ve dengi, %6,1'i de yüksekokul ve fakülte mezunudur.

Amasya ilinde bir öğretim kurumundan mezun olanların okul türlerine göre dağılımı Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu oranının Türkiye'nin üzerinde, Bölgenin altında, ortaokul ve liseden mezun olanların oranının Bölge ve Türkiye ortalamasının üzerinde, yüksekokul ve fakültelerden mezun olanların oranının ise Bölgenin üzerinde olmakla birlikte Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

2001/2002 öğretim yılı itibarıyla Amasya ilindeki okullaşma oranları incelendiğinde, Mesleki ve Teknik Lise dışındaki (yaklaşık aynı düzeyde) tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarının Bölge ve Türkiye genelindeki okullaşma oranlarının üzerinde olduğu dikkat çekmektedir.

Amasya ilindeki okullaşma oranlarının okul gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı, Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 17'de verilmektedir.

TABLO 17: OKUL GRUPLARI VE CİNSİYETE GÖRE OKULLAŞMA ORANLARI (%)
(2001/2002 Öğretim Yılı)

	Türkiye	Karadeniz	Amasya
Okul Öncesi Eğitim			
- Kız	6,0	5,8	8,5
- Erkek	6,4	6,2	9,8
- Toplam	6,2	6,0	9,1
İlköğretim			
- Kız	93,2	84,7	96,3
- Erkek	102,6	90,0	103,0
- Toplam	98,0	87,4	99,6
Ortaöğretim			
- Kız	34,4	29,0	35,9
- Erkek	39,3	34,4	46,7
- Toplam	36,9	31,7	41,1
Mesleki Ve Teknik Lise			
- Kız	15,4	14,9	14,1
- Erkek	25,4	31,2	31,2
- Toplam	20,5	23,0	22,5

Kaynak : DİE

Not: Türkiye genelinde diğer kurumlara bağlı okulöncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 32.674 öğrenci dahil değildir.

Tablodan da görüldüğü gibi, Türkiye genelinde de gözlemlendiği şekilde, eğitimin ilk kademelerinden başlayarak okullaşma oranları cinsiyetler arasında erkekler

lehine farklılık göstermekte ve bu farklılık ileri eğitim kademelerinde daha da belirginleşmektedir.

Eğitim kademelerine göre ildeki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları da karşılaştırmalı olarak Tablo 18’de verilmiştir.

Bölge ve Türkiye ile karşılaştırma olanağı veren 2000/2001 dönemi verilerine göre, Amasya ilinde 90 adet okul öncesi eğitim birimi, 238 adet ilköğretim, 14 adet ortaöğretim ve 30 adet de mesleki ve teknik ortaöğretim okulu bulunmaktadır.

TABLO 18: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE OKUL, ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI (2000/2001 Öğretim Yılı)

	Türkiye	Karadeniz	Amasya
Okul Öncesi Eğitim			
- Okul Sayısı	9.643	1.312	90
- Öğrenci Sayısı	256.444	28.358	1.672
- Öğretmen Sayısı	14.525	1.676	99
- Okul Başına Düşen Öğrenci	27	22	19
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	18	17	17
İlköğretim			
- Okul Sayısı	35.043	6.749	238
- Öğrenci Sayısı	10.342.730	1.152.960	50.325
- Öğretmen Sayısı	375.477	50.497	2.509
- Okul Başına Düşen Öğrenci	295	171	211
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	28	23	20
Ortaöğretim			
- Okul Sayısı	2.638	326	14
- Öğrenci Sayısı	1.489.865	165.576	8.629
- Öğretmen Sayısı	72.586	8.462	413
- Okul Başına Düşen Öğrenci	565	508	616
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	21	20	21
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim			
- Okul Sayısı	3.425	576	30
- Öğrenci Sayısı	826.705	120.336	4.709
- Öğretmen Sayısı	66.150	10.571	497
- Okul Başına Düşen Öğrenci	241	209	157
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	12	11	9

Kaynak : DİE

Eğitim kademelerine göre öğretmen ve okul başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, özellikle okul öncesi ile mesleki ve teknik ortaöğretim

kademelerinde Amasya ilinin Bölge ve Türkiye ortalamalarına göre daha avantajlı olduğu görülmektedir. Ortaöğretim kademesinde özellikle okul başına düşen öğrenci sayısı bakımından Bölge ve Türkiye geneline göre biraz dezavantaj taşıyan il, ilköğretim kademesinde okul başına öğrenci sayısı bakımından Bölgeye göre dezavantajlı konumda iken, öğretmen başına öğrenci sayısı bakımından gerek Bölge gerekse Türkiye geneline göre oldukça avantajlı durumdadır.

2003/2004 eğitim öğretim dönemine ilişkin olarak İl Planlama Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre ise; il genelinde 3 özel okul öncesi eğitim kurumunda 262 öğrenci, 119 Anasınıfında 2.306 öğrenci ve 4 Uygulama Anasınıfında 68 öğrenci olmak üzere toplam 2.366 öğrenciye 165 öğretmen eşliğinde okul öncesi eğitim hizmeti verilmektedir. Aynı öğretim dönemi itibarıyla ildeki 220 ilköğretim okulunda, 2.553 öğretmen ile 49.458 ilköğretim öğrencisine eğitim verilmektedir. İl genelinde genel ortaöğretimde 14 okul bünyesinde 515 öğretmen ve 9.325 öğrenci eğitim faaliyetinde bulunurken, mesleki ve teknik lise kademesinde de 18 okulda 495 öğretmen 5.401 öğrenciye eğitim vermektedir.

İl genelinde özel eğitim kurumu olarak; 2 Özel İlköğretim Okulu, 16 Özel Dershane, 8 Özel Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu, 3 Çeşitli Kurs (Bilgisayar, İngilizce) ve 1 Etüt Eğitim Merkezi faaliyet göstermektedir. Ayrıca il dahilinde 12 resmi pansiyonda 1.878 öğrenci, 18 özel öğrenci yurdunda da 794 öğrenci barınmaktadır.

Amasya ilinde Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı 1 Fakülte ile 3 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu yüksek öğrenim kuruluşlarında, öğretim üyesi, öğretim ve araştırma görevlisi vb. olarak toplam 132 kişi görev yapmakta olup, toplam öğrenci sayısı 5.940'tır. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna öğrenci yurdunda ise 1.364'ü kız, 618'i erkek olmak üzere toplam 1.982 öğrenci barınmaktadır.

İldeki kültürel faaliyetler İl Kültür Müdürlüğü bünyesinde; Müze Müdürlüğü, İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, Kültür Merkezi Müdürlüğü bünyesinde

yürütülmektedir. İl genelinde 11 adet il ve ilçe Halk Kütüphanesi, 1 Gezici Kütüphane, 1 adet müze faaliyet göstermektedir. Ayrıca ilde farklı periyotlarda yayımlanan toplam 4 yerel gazete, 4 yerel radyo istasyonu ve 1 yerel TV kanalı bulunmaktadır.

4.4. Sağlık

Amasya ili genelinde biri il merkezinde, diğerleri Merzifon, Suluova, Gümüşhacıköy ve Taşova ilçelerinde olmak üzere 5 Devlet Hastanesi, 2 SSK Hastanesi, 3 Sağlık Merkezi ve 3 Verem Savaş Dispanseri olmak üzere toplam 13 yataklı tedavi kurumu sağlık hizmeti vermektedir. 2003 yılı sonu itibarıyla bu yataklı tedavi kurumlarına ait fiili yatak kapasitesi 681 olup, kurumların bünyesinde 93 uzman hekim ve 194 pratisyen hekim bulunmaktadır. İl genelinde ayrıca 43 Sağlık Ocağı, 285 adet Sağlık Evi ve 1 adet Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi'nde sağlık hizmeti verilmektedir. İldeki mevcut yataklı tedavi kurumlarının 2001-2002 yılları itibarıyla sağlık faaliyetleri Tablo 19'da verilmektedir.

TABLO 19: AMASYA İLİ YATAKLI TEDAVİ KURUMLARININ ÇALIŞMALARI

	2001	2002
Yatak Sayısı		
-Kadro	765	805
-Fiili	705	657
Hekim Sayısı	141	148
-Uzman Hekim	95	107
-Pratisyen Hekim	46	41
Poliklinik Muayene Sayısı	723.478	665.794
Ameliyat Sayısı	5.696	6.336
- Büyük	1.977	2.288
- Orta	2.785	2.980
- Küçük	934	1.068
Doğum Sayısı	4.199	3.487
10.000 nüfusa düşen yatak sayısı	21,0	22,1
Yatak İşgal Oranı (%)	43,7	51,8

Kaynak : T.C. Sağlık Bakanlığı

2002 yılı verilerine göre, Amasya ilinde 10.000 nüfusa düşen yatak sayısı 22,1, yatak işgal oranı ise %51,8'dir. 2001'den 2002 yılına ildeki yataklı tedavi

kurumlarındaki uzman hekim sayısı bir miktar artarken, pratisyen hekim sayısı, fiili yatak kapasitesi ve poliklinik muayene sayısındaki azalış dikkat çekmektedir.

Bir karşılaştırma olanağı sağlaması açısından, 2001 yılı itibarıyla Amasya ili, Karadeniz Bölgesi ve Türkiye geneline ilişkin çeşitli sağlık göstergeleri Tablo 20'de verilmiştir.

TABLO 20: AMASYA, BÖLGE VE TÜRKİYE BAZINDA ÇEŞİTLİ SAĞLIK GÖSTERGELERİ (2001)

	Türkiye	Karadeniz B.	Amasya
Sağlık Personeli Sayısı			
Hekim	88.222	8.298	293
Uzman Hekim	40.508	3.186	99
Pratisyen Hekim	47.714	5.112	194
Diş Hekimi	15.557	1.017	42
Eczacı	22.759	2.027	110
Sağlık Memuru	43.310	6.842	346
Hemşire	73.939	10.376	475
Ebe	41.080	5.845	304
Sağlık Personeli Başına Düşen Kişi Sayısı			
Hekim	777	1.017	1.244
Uzman Hekim	1.693	2.649	3.684
Pratisyen Hekim	1.437	1.651	1.880
Diş Hekimi	4.410	8.299	8.683
Eczacı	3.014	4.164	3.315
Sağlık Memuru	1.584	1.234	1.054
Hemşire	928	813	768
Ebe	1.670	1.444	1.199

Kaynak: Sağlık Bakanlığı

Not: Askeri sağlık personeli dahil değildir.

Tablodan da görülebileceği gibi 2001 yılı verilerine göre Amasya ilinde uzman hekim başına düşen nüfus 3.684 kişi, pratisyen hekim başına düşen nüfus 1.880 kişi ve diş hekimi başına düşen nüfus 8.683 kişi olmuştur. Amasya ilinde sağlık personeli başına düşen kişi sayısına bakıldığında, ilin sağlık memuru, hemşire ve ebe sayısı açısından gerek Karadeniz Bölgesi gerekse Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu, ancak doktor sayıları açısından Bölge ve Türkiye geneline göre daha kötü durumda olduğunu söylemek mümkündür. On bin kişiye düşen yatak sayısı ise Bölgede 26,4, Türkiye genelinde 23,2 iken Amasya ilinde bu sayı 21'dir.

Genel olarak Karadeniz Bölgesi gerek on bin kişiye düşen yatak sayısı gerekse sağlık personeli başına düşen yatak sayısı açısından Türkiye geneline göre dezavantajlı konumda bulunmaktadır. Sağlık hizmetleri açısından genel olarak Karadeniz Bölgesi illeri incelendiğinde de, sağlık olanaklarının Trabzon ve Samsun illerinde daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Trabzon ilinde bulunan ve Karadeniz Üniversitesi'ne bağlı Tıp Fakültesi ve yine Samsun ilinde bulunan ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Tıp Fakültesi bu illerin sağlık yönünden gelişmesini sağlamıştır. Samsun ve Trabzon illerinin sağlık sektörü açısından gelişmişliği, Bölgenin diğer illerinden bu illere yönelik bir talep doğurmaktadır.

4.5. Bitkisel, Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık

Amasya ili ekonomisinde tarım sektörü hâlâ başat konumda bulunmaktadır. İl toplam GSYİH'sı içerisinde %21,7 oranında pay alan tarım sektörünün, işgücünün faaliyet kollarına dağılımına bakıldığında da, ildeki en önemli ekonomik etkinliği oluşturduğu görülmektedir. İktisadi faal nüfusunun %61,5'i tarım sektöründe (istihdamdaki erkek nüfusun %45,1'i, kadın nüfusun %88,2,si) çalışmaktadır.

Genel olarak Karadeniz Bölgesi'ne bakıldığında, Bölge illerinde de ekonomik yaşamın daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığı görülmektedir. 2001 yılı Bölge GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %21,2 olarak gerçekleşmiş olup, bu oran diğer bütün ana sektörlerin payının üzerindedir.

Amasya'da 1'i devlete ait Tarım İşletmesi (Gökhöyük) olmak üzere toplam 35.998 tarım işletmesi mevcuttur. İşletmelerin yapısına bakıldığında birçoğunun aile işletmesi olduğu görülmektedir. İşletmeler, üretim biçimine göre incelendiğinde %68,2'sinde bitkisel üretim ile hayvansal üretim birlikte yapılmakta, %26,7'sinde yalnız bitkisel üretim, %5,1'inde de sadece hayvansal üretim yapılmaktadır.

İldeki tarım İşletmeleri büyüklük ve parçalılığına göre incelendiğinde; ülke genelindeki yapının ilde de hakim olduğu görülmektedir. İşletmelerin büyük

çoğunluğu arazi genişliği bakımından yetersiz alanlara sahip olup, işletme ortalama genişliği de çok küçüktür. İşletmelerin sahip olduğu araziler genel olarak çok parçalıdır. Bu parçalılık tarımda verimliliği azaltan en büyük etkenlerden birisidir. Tarım alanlarının küçük ve çok parçalar halinde olması, tarımsal mekanizasyon başta olmak üzere bütün tarımsal işlemleri olumsuz yönde etkilemekte, mücadele, gübreleme, bakım, sulama gibi bütün faaliyetlerin pahalı olmasına yol açmakta, bu işlemlerin etkinliğini azaltmaktadır.

TABLO 21 : İLDEKİ TARIM İŞLETMELERİNİN ARAZİ BÜYÜKLÜK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (2001)

Arazi Büyüklük Grubu (Dekar)	İşletme Sayısı (Adet)	Pay(%)
0-5	2.898	8,48
6-10	3.751	10,98
11-20	6.036	17,67
21-50	9.884	27,93
51-100	6.779	19,84
101-200	3.374	9,87
201-500	1.249	3,66
501-1000	179	0,52
1000+	18	0,05
TOPLAM	34.168	100,00

Kaynak: DIE

Tablodan da görüldüğü gibi, ildeki 35.998 tarım işletmesinin çok büyük bir kısmı (%95,8) küçük mülk sahiplerinden (200 dekardan küçük), %4,2'si gibi küçük bir bölümü ise orta büyüklükte mülk sahiplerinden (200-1.000 dekar arası) oluşturmaktadır. İl genelinde sadece 18 büyük mülk sahibi (1.000 dekardan büyük) bulunmakta olup, tarım işletmelerinin %0,05 gibi bir bölümünü oluşturmaktadır.

Amasya ilinin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) rakamları (cari fiyatlarla) incelendiğinde, tarım sektöründe yaratılan hasılanın önemli düzeylerde gerçekleştiği, ancak yıllar itibarıyla il ekonomisi içindeki payının giderek azaldığı dikkat çekmektedir. 1996 yılı itibarıyla tarım sektörünün il toplam hasılası içindeki payı %32,7 gibi önemli bir düzeydeyken, bu oran 1997 yılında %34,5, 1998 yılında %39,6 düzeyine kadar yükselmiş, ancak 1999 yılında %33,9, 2000 yılında %29,1 ve 2001 yılında %21,7'ye gerilemiştir. İlin tarım hasılasında

oransal olarak ortaya çıkan bu düşüşte, il ekonomik yapısında özellikle ticaret lehine ortaya çıkan değişikliklerin büyük payı olduğu tahmin edilmektedir.

Aynı yıllar itibarıyla Karadeniz Bölgesi'nin toplam GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı (cari fiyatlarla) 1996'da %27, 1997'de %24,1, 1998'de %28,4, 1999 yılında %27,2, 2000 yılında %23,7 ve 2001 yılında %21,2 oranlarında gerçekleşirken, Türkiye toplam GSYİH'sı içinde de tarım sektörünün payı 1996'da %16,9, 1997'de %14,5, 1998'de %17,5, 1999'da %15,3, 2000 yılında %14,1 ve 2001 yılında %12,1 oranlarında gerçekleşmiştir. İl, Bölge ve Türkiye rakamları birlikte ele alındığında, il tarım hasılasının toplam il GSYİH rakamları içindeki yıllar itibarıyla payının gerek Türkiye oranlarından gerekse Bölge oranlarından yüksek olduğu görülmektedir.

Amasya ili tarım hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi ve Karadeniz Bölgesi ile Türkiye tarım hasılası içindeki payı Tablo 22'de verilmektedir.

TABLO 22: AMASYA İLİ TARIMSAL HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ, BÖLGE VE TÜRKİYE HASILASI İÇİNDEKİ YERİ (Cari fiyatlarla) (Milyar TL.)

Faaliyet Kolu	1990	1998	1999	2000	2001
- Çiftçilik ve Hayvancılık	679,9	91.530,4	111.690,4	135.001,0	135.700,5
- Ormancılık	11,9	835,9	953,0	1.361,8	1.656,7
- Balıkçılık	6,0	311,3	377,3	566,0	794,7
Amasya Tarım Hasılası(1)	697,8	92.677,6	113.020,7	136.928,8	138.151,9
Karadeniz Böl. Tarım Hasılası(2)	10.360,0	1.461.161,3	2.068.859,0	2.742.923,0	3.621.322,0
Türkiye Tarım Hasılası (3)	68.692,0	9.113.454,0	11.851.055,0	17.540.631,0	21.521.042,7
(1)/(2) (%)	6,7	6,3	5,5	5,0	3,8
(1)/(3) (%)	1,0	1,0	0,9	0,8	0,6

Kaynak: DİE

Tablodan da görüldüğü gibi cari fiyatlarla 1990 yılında 697,8 milyar TL. olan il tarım hasılası 1998 yılında 92.677,6 milyar TL. olarak gerçekleşmiş, 1999 yılında %21,9, 2000 yılında %21,1, 2001 yılında %0,09 oranlarında artarak 2001 yılında 138.151,9 milyar TL.'na yükselmiştir. İl tarımsal hasılası içinde en yüksek pay çiftçilik ve hayvancılık sektörüne ait olup, 2001 yılı itibarıyla bu pay %98 oranında gerçekleşmiştir. Toplam il tarım hasılasından 2001 yılı itibarıyla ormancılık sektörü yaklaşık %1,2, balıkçılık sektörü ise yaklaşık %0,8 oranında pay almıştır.

Amasya ili tarımsal hasılasının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye tarım hasılası içindeki payı incelendiğinde, 1990 yılında Bölge tarım hasılasından %6,7 oranında pay alan il tarım hasılasının bu payının 2001 yılında %3,8'e düştüğü, yine 1990 yılında Türkiye tarım hasılasından %1 oranında aldığı payın da 2001 yılında %0,6'ya gerilediği dikkati çekmektedir.

Karadeniz Bölgesi'ne ait tarımsal hasılanın Bölge illeri itibarıyla dağılımına bakıldığında (2001) en büyük katkıyı Bolu (520.314 milyar TL.), Samsun (499.675 milyar TL.) ve Ordu (378.938 milyar TL.) illerinin yaptığı görülmektedir. Bölge tarımsal hasılasının %38,6'sı bu dört ile ait bulunmaktadır. Amasya ili ise Bölge tarım hasılasına katkısı açısından söz konusu 18 Bölge ili arasında onuncu sırada gelmektedir (%3,8). Bölge tarımsal hasılasının 2001 yılı itibarıyla iller arasındaki dağılımı aşağıda Tablo 23'de verilmiştir.

TABLO 23: KARADENİZ BÖLGESİ TARIM HASILASININ İLLER İTİBARIYLA DAĞILIMI (2001)

İller	TARIMSAL HASILA (Cari Fiyatlarla)(Milyar TL)				Gelişme Hızı (%)	Bölge içindeki Payı (%)
	Çiftçilik ve Hayvancılık	Ormancılık	Balıkçılık	Toplam		
Amasya	137.700,5	1.656,7	794,7	138.151,9	0,9	3,8
Artvin	85.939,5	8.912,7	2.619,9	97.472,1	27,8	2,7
Bolu	491.328,4	24.840,3	4.145,4	520.314,1	44,4	14,4
Çorum	231.480,4	4.869,4	420,9	236.770,7	13,1	6,5
Giresun	241.181,1	4.560,4	10.810,3	256.551,8	70,8	7,1
Gümüşhane	96.824,4	1.784,6	652,3	99.261,3	38,9	2,7
Kastamonu	138.057,4	36.224,4	4.608,8	178.890,6	14,9	4,9
Ordu	348.213,1	6.381,2	24.343,3	378.937,6	40,5	10,5
Rize	146.864,7	1.451,6	27.808,8	176.125,1	60,5	4,9
Samsun	479.997,4	9.178,7	10.499,3	499.675,4	23,4	13,8
Sinop	73.716,3	14.368,8	7.806,0	95.891,1	25,8	2,7
Tokat	250.717,7	4.709,3	642,9	256.069,9	15,7	7,1
Trabzon	222.143,7	2.301,0	78.023,7	302.468,4	44,8	8,3
Zonguldak	122.475,7	12.125,4	5.723,9	140.325,0	42,2	3,9
Bayburt	34.606,0	48,9	151,9	34.806,8	34,9	0,9
Bartın	37.382,2	6.490,5	1.594,7	45.467,4	22,8	1,3
Karabük	27.841,9	13.343,8	215,4	41.401,1	18,2	1,1
Düzce	115.501,7	6.393,9	845,6	122.741,2	28,0	3,4
Karadeniz Böl.	3.281.972,1	159.641,6	181.707,8	3.621.321,5	32,0	100,0

Kaynak: DİE

4.5.1. Tarım Arazisinin Kullanımı

Toplam 569.000 hektar yüzölçümüne sahip olan Amasya'da toplam arazinin %44,4'ü tarım alanı, %33,5'i orman ve fundalık alan, %15,4'ü çayır-mera alanı ve %6,7'si da tarım dışı araziden oluşmaktadır. Türkiye ile karşılaştırıldığında, Amasya'da çayır mera alanlarının oranı düşük (%15,4), orman alanlarının oranı ise yüksektir. Türkiye genelinde ise mera alanlarının oranı ile orman alanlarının oranı birbirine eşit olup %26 dır. İl alanının ilçeler itibarıyla kullanıma göre dağılımı Tablo 24'de verilmektedir.

TABLO 24 : AMASYA İL ARAZİSİNİN KULLANIMA GÖRE DAĞILIMI (2001)

İlçe Adı	Yüzölçümü (ha)	Tarım Alanı		Orman-Fundalık		Çayır-Mera		Tarım Dışı Arazi	
		Miktar (ha)	Pay (%)	Miktar (ha)	Pay (%)	Miktar (ha)	Pay (%)	Miktar (ha)	Pay (%)
Merkez	173.000	88.062	50,9	60.409	34,9	23.036	13,3	1.493	0,9
Göynücek	57.800	22.408	38,8	33.360	57,7	1.014	1,8	1.018	1,8
Gümüşhacıköy	65.300	14.755	22,6	16.109	24,7	15.967	24,5	18.469	28,3
Hamamözü	20.200	5.786	28,6	6.441	31,9	4.022	19,9	3.951	19,6
Merzifon	97.000	55.099	56,8	15.123	15,6	22.184	22,9	4.594	4,7
Suluova	51.600	27.428	53,2	8.530	16,5	14.646	28,4	996	1,9
Taşova	104.100	39.212	37,7	50.437	48,5	6.738	6,5	7.713	7,4
Toplam	569.000	98.048	44,4	190.409	33,5	87.607	15,4	38.234	6,7

Kaynak : Amasya İl Tarım Müdürlüğü

Tarım alanları ilçeler itibarıyla incelendiğinde, en fazla tarım alanına sahip ilçenin 88.062 hektarla Merkez ilçe olduğu , toplam 173.000 hektar yüzölçümüne sahip ilçenin toplam arazisinin %50,9'unun tarım arazisinden oluştuğu görülmektedir. Oransal olarak en fazla tarım alanına sahip ilçe ise, yüzölçümünün %56,8'i tarım alanından oluşan Merzifon ilçesidir.

2001 yılı itibarıyla Amasya ilindeki 252.750 hektarlık toplam tarım arazisinin %79,6'sı tarla alanı, %2,7'si sebzelik, %2,1'i meyvelik ve bağ alanı olarak kullanılırken, %10,2'lik bölümü nadasa bırakılmıştır. Tarıma elverişli olup kullanılmayan arazilerin oranı ise %5,4'tür.

Amasya ili tarım arazisinin kullanım amaçlarına göre dağılımı, İl Tarım Master Planı'nda belirlenen alt bölgeler itibarıyla Tablo 25'de verilmektedir.

TABLO 25: AMASYA TARIM ARAZİSİNİN KULLANIM AMAÇLARINA VE ALT BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI (2001)

İlçe Adı	Tarla Alanı			Meyvelik ve Bağlık (ha)	Atıl(ha)	Sebzelik (ha)	Diğer (ha)	Toplam Tarım Arazisi(ha)
	Toplam (ha)	Ekilen (ha)	Nadas (ha)					
I. Alt Bölge(*)	135.708	120.518	15.190	4.468	8.770	5.691	65	154.702
II. Alt Bölge(**)	91.283	80.702	10.581	720	4.970	1.073	2	98.048
Toplam	226.991	201.220	25.771	5.188	13.740	6.764	64	252.750
Pay (%)	89,8	79,6	10,2	2,1	5,4	2,7	0,0	100,0

Kaynak : Amasya İl Tarım Müdürlüğü

(*) Merkez, Suluova ve Taşova ilçelerinden oluşmaktadır.

(**) Göynücek, Gümüşhacıköy, Hamamözü ve Merzifon ilçelerinden oluşmaktadır.

Tablodan da görüldüğü gibi, Amasya'nın her iki bölgesinde de tarım arazileri daha çok tarla bitkileri ekimi için kullanılmaktadır. İlde nadasa ayrılan alan, tarım alanı içinde oldukça büyük bir oran (%10,2) teşkil etmektedir. Tarla bitkilerine ait arazi dışında, tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan araziler her iki Bölgede de önemli bir oran oluşturmaktadır. Sebzelik alanlar ile meyvelik ve bağ alanları ise nispeten daha düşük oranlardadır.

Tarım alanlarının kullanım durumu alt bölgeler bazında incelendiğinde sebze ve meyve alanlarının miktar ve oransal olarak I. Alt bölgede daha yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. İlin alt bölgelere ayrımında da iklim özellikleri yanında, tarımsal faaliyet şeklinin sebze ve meyve tarımının oransal dağılımı etkili olmuştur. Tarım alanlarının %38,8'i II. Alt bölgede iken sebze ekilişinin %15,9'u, meyve ve bağ alanlarının ise %13,9'u II. Alt bölgede yer almaktadır. Bu durum, oransal olarak meyve-bağ alanları ile sebze alanlarının oransal olarak II. Alt bölgede daha az olduğunun göstergesidir.

İl genelinde ekilen tarla alanlarının (201.220 hektar) büyük bir bölümü (%73,1) tahıl üretimine ayrılmış olup, yaklaşık %8,7'sinde endüstri bitkileri, %7,5'inde yumru bitkiler, %4,2'sinde yağlı tohumlar ve %4,1'inde de baklagil üretimi yapılmaktadır. Tahıl üretimine ayrılan alanların oranı I. Alt bölgede %74,1 ve II. Alt bölgede %71,5'tir. Türkiye'de ise tarla bitkileri ekilişi içerisinde tahılların payı

%76,9'dur. Ekilen tarla alanlarının kullanım amaçlarına göre dağılımı Tablo 26'da verilmektedir.

TABLO 26: AMASYA İLİ EKİLEN TARLA ALANININ KULLANIM AMAÇLARINA GÖRE DAĞILIMI (2001)

İlçe Adı	Tahıllar (ha)	Endüstri Bitkileri (ha)	Yemelik Baklagiller (ha)	Yumrulu Bitkiler (ha)	Yem Bitkiler (ha)	Yağlı Tohumlar (ha)	Diğer (ha)	Toplam Ekilen Arazi (ha)
I. Alt Bölge	89.493	8.302	5.901	9.862	3.689	3.431	39	120.717
II. Alt Bölge	57.818	9.144	2.468	5.304	1.025	5.020	72	80.851
Toplam	147.311	17.446	8.369	15.166	4.714	8.451	111	201.568
Pay (%)	73,08	8,66	4,15	7,52	2,34	4,19	0,06	100,0

Kaynak : Amasya İl Tarım Müdürlüğü

Amasya ilinde yapılan DSİ Etüt sonuçlarına göre, ilde tarıma elverişli arazi 211.056 hektar olup, bunun 112.588 hektarı (%53,3) sulamaya elverişlidir. Etüt çalışmaları sonucunda 102.488 hektarlık arazinin ekonomik olarak sulanabilir arazi olduğu ortaya konulmuştur. İlde halen 69.339 hektar tarım alanı sulanmaktadır. Mevcut sulamanın %12,1'i halk sulaması ve %87,9'u devlet sulamasıdır (DSİ ve KHGM). İl tarım alanlarının ilçeler itibarıyla sulama biçimlerine göre dağılımı Tablo 27'de verilmektedir.

TABLO 27: İL TARIM ALANLARININ SULAMA BİÇİMLERİ İTİBARIYLA DAĞILIMI (Ha) (2001)

İlçe Adı	DSİ Tarafından Sulanan Alan (ha)	Köy Hizmetleri Sulaması (ha)	Halk Sulaması	Toplam Sulanan Arazi
I. Alt Bölge	26.327	9.621	4.934	40.882
II. Alt Bölge	12.992	12.005	3.460	28.457
Toplam	39.319	21.626	8.394	69.339

Kaynak : Amasya İl Tarım Master Planı

DSİ'nin yapmış olduğu etüt ve planlama çalışmaları sonucuna göre, ilde 56.252 hektar tarımsal alan sulamaya açılacaktır. Özellikle Süreyya Bey Barajı üzerinde kurulacak olan sulama üniteleri ile ilin halen sulanabilir olan tarım arazilerinin tamamına yakını sulamaya açılacaktır.

4.5.2 Bitkisel Üretim

Amasya ili topraklarının önemli bir bölümü tarıma elverişli durumdadır. İlin toplam 569.000 hektarlık alanının 252.750 hektarlık bölümü (%44,4) tarıma uygun araziden oluşmaktadır. Tarım sektörüne yönelik bitkisel ürünler kapsamında her türlü tarım ürününün üretilebildiği ilde, tarımsal üretim bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Özellikle Yeşilirmak havzasında meyve ve sebze üretimi yoğun iken, sulama olanaklarının az olduğu ve iklimin tarımsal faaliyetleri sınırlandırdığı bölgelerde geleneksel tarım sisteminin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 25 ve 26'dan da görüldüğü gibi, 2001 yılı itibariyle Amasya ilinde toplam tarım arazisinin çok büyük bir bölümünü (nadasa bırakılan alanlarla birlikte %89,8'i) tarla bitkileri ekiliş alanı, tarla bitkileri ekiliş alanı içerisinde de en büyük alanı tahıllar oluşturmaktadır. Tahılların tarla bitkileri ekiliş alanı içerisindeki payı %73,1'dir. Tarla bitkileri içerisinde tahıllardan sonra en önemli yere sahip olan ürünler endüstri bitkileri ve yumrulu bitkilerdir.

İl genelinde tarla bitkileri ekiliş alanı dikkate alındığında sebzeçilik ve meyvecilik faaliyetleri oldukça sınırlıdır. Türkiye genelinde tarım alanlarının yaklaşık %3'ünde sebze tarımı yapılırken, Amasya'da bu oran %2,7 dolayındadır. İlde meyvecilik de çok etkin bir bitkisel üretim alanı değildir. Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alanlar tüm tarım alanlarının %5'ini oluştururken, bağcılık faaliyetleri de dikkate alındığında Amasya'da tarım alanlarının %2,1'ini meyve üretim alanları oluşturmaktadır.

2002 yılı itibarıyla Amasya ilinde üretilen bitkisel ürünlerin üretim değeri 378.763 milyar TL. olup, bunun %67'sini (253.829 milyar TL.) tarla ürünleri, %16,8'ini (63.791 milyar TL.) sebze ürünleri ve %16,2'sini de (61.143 milyar TL.) meyve ürünleri üretim değeri oluşturmaktadır. Rakamlardan da anlaşılacağı gibi, ekilen alan itibarıyla il tarım alanlarından en büyük payı alan tarla ürünleri, ilin toplam bitkisel ürünler üretim değerinden de en büyük payı almaktadır.

Bitkisel üretim değeri pazarlanan malın değeri açısından incelendiğinde; il bitkisel üretim değerinin %75,6'sının (286.293 milyar TL.) pazarlandığı ve bunun da %66,3'ünün tarla ürünleri, %18'inin meyve ürünleri ve %15,7'sinin de sebze ürünlerinin pazarlanan değerinden oluştuğu görülmektedir.

2002 yılı itibarıyla Amasya ili bitkisel üretim değerinin ürün grupları bazında dağılımı, Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 28'de verilmektedir.

TABLO 28: İL BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİNİN BÖLGE VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI (2002)

Ürünler	Türkiye				Karadeniz Bölgesi				Amasya			
	Üretim		Pazarlanan		Üretim		Pazarlanan		Üretim		Pazarlanan	
	Ton	Milyar TL	Milyar TL	(%)	Ton	Milyar TL	Milyar TL	(%)	Ton	Milyar TL	Milyar TL	(%)
Tarla ürünleri	60.103.449	14.566.411	10.565.355	42,5	7.445.120	1.728.419	1.224.872	38,6	1.228.349	253.829	189.959	66,3
Tahıllar	30.686.650	7.153.927	4.289.281	17,3	3.236.484	833.226	509.681	16,0	386.826	99.839	61.884	32,6
Baklagiller	1.640.100	1.337.835	940.526	3,8	162.135	130.794	83.875	2,6	13.098	12.039	8.573	4,5
Endüstriyel bitkiler	17.776.872	3.281.970	3.164.288	12,7	2.402.432	271.532	265.661	8,4	390.950	32.389	31.411	16,5
Yağlı tohumlar	2.514.827	750.675	701.002	2,8	62.004	33.868	31.987	1,0	13.484	8.014	7.588	4,0
Yumru bitkiler	7.485.000	2.042.005	1.470.257	5,9	1.582.065	458.999	333.669	10,5	423.991	101.548	80.503	42,4
Sebzeler	23.698.667	7.656.579	6.188.959	24,9	2.337.303	842.900	660.023	20,8	190.790	63.791	51.482	18,0
Yaprağı yenen sebzeler	1.683.950	708.898	545.177	2,2	369.283	138.883	100.316	3,2	10.342	4.153	3.440	6,7
Baklagil sebzeler	686.000	477.889	340.613	1,4	193.127	138.272	98.575	3,1	6.865	4.189	2.915	5,7
Meyvesi yenen sebzeler	20.596.000	6.140.186	5.029.024	20,3	1.751.202	553.386	451.439	14,2	170.378	54.129	44.065	85,6
Soğans, yumru ve kök sbz.	642.700	285.057	233.244	0,9	22.651	11.798	9.178	0,3	3.205	1.320	1.062	2,0
Diğer sebzeler	90.017	44.548	40.900	0,2	1.040	561	515	0,0	-	-	-	-
Meyveler	14.065.050	10.041.210	8.078.892	32,5	1.817.520	1.445.892	1.292.251	40,7	79.643	61.143	44.852	15,7
Yumuşak çekirdekli	2.666.400	1.444.776	1.095.788	4,4	234.644	130.503	97.404	3,1	30.932	17.537	13.355	29,8
Taş çekirdekli	3.132.700	3.057.504	2.316.280	9,3	154.629	127.824	90.361	2,8	44.022	37.298	27.198	60,6
Turunçgiller	2.493.000	866.039	818.543	3,3	7.286	3.145	2.980	0,1	-	-	-	-
Sert kabuklular	843.000	1.540.781	1.345.259	5,4	522.656	851.022	792.137	24,9	1.748	4.219	2.777	6,2
Üzüm meyveler	4.138.250	2.878.765	2.249.931	9,1	106.605	80.053	56.277	1,8	2.941	2.089	1.522	3,4
Çay	791.700	253.344	253.091	1,0	791.700	253.344	253.091	8,0	-	-	-	-
TOPLAM	97.867.166	32.264.200	24.833.205	100,0	11.599.943	4.017.211	3.177.146	100,0	1.498.782	378.763	286.293	100,0

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

2002 yılı itibarıyla Amasya ili bitkisel üretim değeri Karadeniz Bölgesi bitkisel üretim değerinin %9,2'sini, Türkiye bitkisel üretim değerinin ise yaklaşık %1,2'sini oluşturmaktadır. Bitkisel üretim değerinin yapısına bakıldığında; gerek Türkiye, gerekse Bölge ve Amasya'da bitkisel üretim değeri içinde en büyük payın tarla bitkilerine ait olduğu görülmektedir. Türkiye ve Karadeniz'de bitkisel üretim değeri içinde, tarla ürünlerinden sonra en fazla payı meyve ürünleri alırken, Amasya'da sebze ürünleri payının meyve ürünlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir.

4.5.2.1. Tarla Ürünleri Üretimi

İlde ekilen alan itibarıyla bitkisel ürünler içerisinde büyük bir payla (%79,6) ilk sırada yer alan tarla ürünleri, gelir yaratma potansiyeli açısından da ilk sırada bulunmaktadır. 2002 yılı itibarıyla ilde 1.228.349 ton tarla ürünleri üretilmiş olup, bu ürünlerin toplam parasal değeri 253.829 milyar TL'dir. Üretilen ürünlerin %74,8'i (189.959 milyar TL.) pazarlanmıştır. İl tarla ürünleri üretiminde üretim miktarı açısından yumru bitkiler ilk sırada yer alırken (%34,5), üretim değeri olarak da ilk sırada (%40) yer almaktadır. Üretim miktarı açısından yumru bitkilerden sonra ikinci sırada endüstriyel bitkiler, üretim değeri açısından ise ikinci sırada tahıllar bulunmaktadır.

Amasya ili tarla ürünleri üretimi içerisinde önemli yer tutan ürünlerin yıllar itibarıyla gelişimi Tablo 29'da verilmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi, üretim miktarı dikkate alındığında Amasya'nın tarla tarımında ağırlık taşıyan ürünler olarak tahıllardan buğday ve arpa, baklagillerden nohut, fasulye ve fiğ, endüstriyel bitkilerden şekerpancarı ve haşhaş (kapsül), yağlı tohumlardan ayçiçeği ve haşhaş (tohum), yumru bitkilerden ise kuru soğan ve patates sayılabilir.

TABLO 29:YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİ TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (Ton)

Tarla Ürünleri	1998	1999	2000	2001	2002
Buğday	392.216	301.916	398.143	247.826	322.919
Arpa	77.560	66.138	62.031	51.949	57.368
Çavdar	52	49	57	28	36
Yulaf	1.264	1.162	1.051	1.027	1.200
Mısır	3.465	3.276	3.626	2.463	5.105
Darı	-	-	-	24	-
Pirinç	831	518	615	57	198
Mahlut	127	65	65	65	-
Bakla	1	1	1	1	-
Nohut	7.433	7.365	10.734	6.307	9.898
Fasulye	954	944	1.364	627	647
Mercimek(yeşil)	889	656	778	567	486
Fiğ	1.741	1.554	1.777	1.384	2.067
Burçak	52	-	40	72	-
Tütün	3.003	3.670	3.581	2.208	-
Şeker pancarı	609.582	425.098	446.266	272.796	389.361
Kenevir(lif)	9	7	19	4	-
Haşhaş(kapsül)	672	865	1.030	1.541	1.589
Ayçiçeği	14.729	12.620	11.385	5.918	11.760
Haşhaş(tohum)	672	865	1.030	1.541	1.722
Kolza	260	50	-	-	2
Soğan (kuru)	315.297	432.364	347.967	273.490	392.598
Sarımsak	384	575	606	500	740
Patates	23.569	26.337	31.127	21.310	30.653
TOPLAM	1.454.762	1.286.095	1.323.293	891.705	1.228.349

Kaynak : DİE

Amasya ilinde gerek I. Alt bölge gerekse II. Alt bölgede tahıllar içerisinde en büyük ekiliş alanı, buğday ürününe ait olup il genelinde buğday ekilişi tahıllar içerisinde %80,9, tarla bitkileri içerisinde ise %59,1'lik alan ile ilk sırada yer almaktadır. Buğday ekilişinin I. Alt bölgede payı tahıllar içerisinde %82,6 olup, II. Alt bölgede bu oran %78,1'dir. Tahıllar içerisinde buğdaydan sonra arpa, en büyük ekiliş alanına sahip olup bu iki ürünün toplam ekilişi, tahıllar içerisinde %98,9 pay almaktadır. Buğday ve arpa ekiliş alanları toplamının, tarla bitkileri ekiliş alanı içerisinde payı ise %72,2 gibi yüksek bir orandır.

Amasya ilinde tarla bitkileri ekilişi içerisinde tahıllardan sonra en büyük paya sahip olan endüstri bitkileri ekilişi, il genelinde %8,7'lik bir alana sahiptir. Aslında yağlı tohumlar bitkisi de endüstri bitkileri grubuna dahil edilebilir. Endüstri bitkileri ekilişi I. Alt bölgede %6,9'luk, II. Alt bölgede ise %11,3'lük bir paya

sahiptir. Endüstri bitkileri ekilişi içerisinde en büyük alanı şekerpancarı almakta olup bunu da tütün izlemektedir.

İl de yumrulu bitkiler ekilişi (Grafik-39) 3. sırada yer almakta olup, bu ürünlerin ekilişi il genelinde %7,5'lik bir orana sahiptir. I.alt bölgede yumrulu bitkilerin oranı, tarla ürünleri içerisinde %8,2, II.alt bölgede %6,6'lık orana sahiptir.

Yağlı tohumlu bitkilerin ekilişi, Amasya ilinde tarla ürünleri içerisinde %4,2'lik bir paya sahiptir. I. Alt bölgede yağlı tohumlu ürün ekilişinin payı, bölge içerisinde %2,8 iken, II. Alt bölgede bu oran %6,2'dir. II. Alt bölgede yağlı tohumlu bitki ekilişinin payının yüksek olmasında en büyük etken II. Alt bölgede yer alan Merzifon ilçesinde bulunan Yağ fabrikasının yörede ayçiçeği tarımını olumlu yönde etkilemesidir.

Amasya ilinin toplam tarla ürünleri üretiminde yıllar itibarıyla iniş çıkışlar ve nihai olarak bir düşüş gözlenmektedir. 1998 yılında 1.454.762 ton olan tarla ürünleri üretimi, 2001 yılında 891.705 tona kadar düşmüş, 2002 yılında bir miktar artarak 1.228.349 ton olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılı itibarıyla Amasya ili tarla ürünleri üretiminin ürün bazında dağılımı Karadeniz Bölgesi ve Türkiye üretimi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 30'da verilmektedir.

TABLO 30: İL TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE VERİM DURUMU (2002)

Ürünler	Türkiye (1)		Karadeniz Bölgesi (2)		Amasya (3)		Üretim Pay (%)	
	Üretim Ton	Verim Kg/Ha.	Üretim Ton	Verim Kg/Ha.	Üretim Ton	Verim Kg/Ha.	(3)/(1)	(3)/(2)
Toplam	60.103.449		7.445.120		1.228.349		2,04	16,50
Tahıllar	30.686.650	-	3.236.484	-	386.826	-	1,26	11,95
Buğday	19.500.000	2.101	2.093.129	2.039	322.919	2.674	1,66	15,43
Arpa	8.300.000	2.307	578.344	2.098	57.368	2.329	0,69	9,92
Çavdar	255.000	1.787	13.572	1.592	36	1.565	0,01	0,27
Yulaf	290.000	1.887	32.795	1.565	1.200	2.335	0,41	3,66
Kaplıca	8.000	1.039	8.000	1.039	-	-	0,00	0,00
Mısır	2.100.000	4.216	438.689	2.191	5.105	4.244	0,24	1,16
Darı	7.200	1.973	-	-	-	-	0,00	0,00
Pirinç	216.000	3.611	67.026	3.787	198	3.960	0,09	0,30
Kuşyemi	450	1.500	-	-	-	-	0,00	0,00
Mahlut	10.000	1.111	4.929	1.032	-	-	0,00	0,00
Baklagiller	1.640.100	-	162.135	-	13.098	-	0,80	8,08

Tablo 30'un Devamı									
Bakla	32.000	1.778	574	1.287	-	-	0,00	0,00	
Bezelye	4.000	2.770	176	1.479	-	-	0,00	0,00	
Nohut	650.000	991	55.526	1.115	9.898	1.337	1,52	17,83	
Fasulye	250.000	1.392	31.070	798	647	1.089	0,26	2,08	
Mercimek (Yeşil)	65.000	904	12.437	963	486	959	0,75	3,91	
Mercimek (Kırmızı)	500.000	1.195	6	1.000	-	-	0,00	0,00	
Börülce	2.200	746	27	1.286	-	-	0,00	0,00	
Fiğ	129.124	553	62.292	773	2.067	657	1,60	3,32	
Burçak	3.000	1.053	-	-	-	-	0,00	0,00	
Buy	1.900	1.267	27	794	-	-	0,00	0,00	
Mürdümük	2.876	1.212	-	-	-	-	0,00	0,00	
Endüstriyel bitkiler	17.776.872	-	2.402.432	-	390.950	-	2,20	16,27	
Tütün	152.856	800	23.316	789	-	-	0,00	0,00	
Şeker pancarı	16.523.166	44.439	2.376.151	38.030	389.361	35.413	2,36	16,39	
Keten (lif)	50	200	-	-	-	-	0,00	0,00	
Kenevir (lif)	900	1.366	896	1.374	-	-	0,00	0,00	
Haşhaş (kapsül)	17.530	345	1.973	183	1.589	174	9,06	80,54	
Pamuk (kütü)	2.541.832	3.525	-	-	-	-	0,00	0,00	
Pamuk (saf)	988.120	1.370	-	-	-	-	0,00	0,00	
Anason	13.000	591	-	-	-	-	0,00	0,00	
Kırmızı biber	30.000	4.286	-	-	-	-	0,00	0,00	
Kimyon	50.000	833	96	676	-	-	0,00	0,00	
Acı bakla	500	820	-	-	-	-	0,00	0,00	
Şerbetçi otu	750	3.750	-	-	-	-	0,00	0,00	
							0,00	0,00	
Yağlı tohumlar	2.514.827	-	62.004	-	13.484	-	0,54	21,75	
Susam	22.000	458	-	-	-	-	0,00	0,00	
Ayçiçeği	850.000	1.551	49.130	1.719	11.760	1.700	1,38	23,94	
Keten (tohum)	130	520	-	-	-	-	0,00	0,00	
Kenevir (tohum)	50	76	46	-	-	-	0,00	0,00	
Haşhaş (tohum)	19.000	374	2.138	-	1.722	189	9,06	80,54	
Çiğit	1.457.122	2.021	-	-	-	-	0,00	0,00	
Yerfıstığı	90.000	2.727	-	-	-	-	0,00	0,00	
Soya	75.000	2.941	10.578	2.882	-	-	0,00	0,00	
Aspir	25	625	-	-	-	-	0,00	0,00	
Kolza	1.500	2.737	112	2.000	2	2.000	0,13	1,79	
Yumru bitkiler	7.485.000	-	1.582.065	-	423.991	-	5,66	26,80	
Soğan (kuru)	2.050.000	22.778	600.937	24.646	392.598	24.590	19,15	65,33	
Sarımsak (kuru)	75.000	8.333	18.747	9.397	740	11.746	0,99	3,95	
Patates	5.200.000	26.297	934.931	18.640	30.653	27.442	0,59	3,28	
Hayvan pancarı	160.000	48.485	27.450	26.168	-	-	0,00	0,00	

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

Tablodan da görüldüğü gibi, Amasya ilinde 2002 yılı itibarıyla 386.826 ton tahıl, 13.098 ton baklagil, 390.950 ton endüstriyel bitki, 13.484 ton yağlı tohum ve 423.991 ton yumru bitki üretimi gerçekleştirilmiştir. Amasya ili toplam tarla ürünleri üretiminin Karadeniz Bölgesi toplam tarla ürünleri üretimi içindeki payı %16,5 ve Türkiye toplam tarla ürünleri üretimi içindeki payı ise %2'dir. Daha alt ürün grupları itibarıyla baktığımızda; Karadeniz Bölgesi tahıl üretiminin %11,9'unun, baklagiller üretiminin %8,1'inin, endüstriyel bitkiler üretiminin

%16,3'ünün, yağlı tohumlar üretiminin %21,7'sinin ve yumru bitkiler üretiminin %26,8'inin Amasya ilinde üretildiği görülmektedir.

Türkiye geneli açısından Amasya ilinin üretim payına baktığımızda ise; Türkiye tahıl üretimi içindeki payının %1,3, baklagiller üretimi içindeki payının %0,8, endüstriyel bitkiler içindeki payının %2,2, yağlı tohumlar üretimi içindeki payının %0,5'inin ve yumru bitkiler üretimi içindeki payının %5,7 düzeyinde olduğu görülmektedir. Sonuçta, Amasya ili tarla ürünleri üretiminin, toplamda ve ürün bazında gerek Bölge gerekse Türkiye üretiminden anlamlı sayılabilecek ölçüde paylar aldığı söylenebilmektedir.

Şekerpancarı üretiminin, il tarla ürünleri içerisinde özel bir önemi vardır. Suluova ilçesinde 8 Eylül 1954 yılında kurulan Şeker Fabrikası'nın faaliyete geçmesi ile şeker pancarı yetiştiriciliği başlamıştır. Pancar ziraatı yoluyla üreticilere kimyasal gübre, kaliteli tohum, ekim makineleri, bitki koruma, bedelli ve bedelsiz pancar posası, nakdi yardımlar ve teknik danışmanlık hizmetleri verilmesiyle ilde pancar üretimi hızla artmıştır. Münavebeli olarak üretilen şeker pancarına yapılan bu destekler sadece pancarın değil, diğer tarım ürünlerinin verim ve kalitelerinin yükselmesine de önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, ilde şeker pancarı üretiminin artışı, hayvancılığın gelişmesine de olumlu katkılarda bulunmuştur.

4.5.2.2. Sebze Ürünleri Üretimi

İlde 2001 yılı verilerine göre sebze üreticiliği ekilen alan itibarıyla bitkisel ürünler içerisinde 6.764 hektarla ikinci sırada yer almaktadır. Sebze alanları I. Alt Bölgede tarım alanlarının %3,7'sini, II. Alt Bölgede ise %1,1'ini kapsamakta olup ilde mevcut sebze alanlarının %84,1'i I. Alt bölgede yer almaktadır. İlde sebze üreticiliği, özellikle meyvesi yenen sebzelerde (domates, hıyar, kavun, karpuz vb.) yoğunlaşmaktadır. Meyvesi yenen sebzeleri ise sırasıyla lahana, marul, ıspanak, kıvırcık gibi yaprağı yenen sebzeler, fasulye gibi baklagil sebzeleri ve taze soğan, havuç ve turp gibi soğansı, yumru ve kök sebzeler izlemektedir. Türkiye genelinde tarım alanlarının %3'ünde sebze tarımı yapılırken, Amasya'da da bu oran Türkiye geneline yakındır (%2,7). İldeki sebze ekilişinin %73,3'ünü

meyvesi yenen sebzeler oluşturmakta olup, baklagil sebzeleri %15,1, yaprağı yenen sebzeler %10,3 ve soğansı-yumru ve kök sebzeler ise %1,3'lük paya sahip bulunmaktadır.

2002 yılında Amasya'da toplam 6.764 hektar alanda toplam 190.790 ton sebze üretilmiştir. Yıllar itibarıyla Amasya'da üretilen bazı sebze ürünlerinin gelişimi Tablo 31'de verilmektedir.

TABLO 31: YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİ SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (Ton)

Sebzeler	1998	1999	2000	2001	2002
Lahana (baş)	4.695	5.157	4.481	4.125	4.030
Marul(göbekli)	609	66	209	254	414
Marul(kıvırcık)	440	1.470	1.972	1.496	1.701
Ispanak	1.865	2.146	2.340	2.311	2.925
Pırasa	1.100	1.144	1.202	947	1.230
Maydonos	20	46	37	26	42
Fasulye	5.765	6.210	6.928	5.979	6.863
Bakla	31	27	15	13	2
Bamya	1.325	1.422	1.572	1.162	1.255
Balkabağı	575	650	613	575	1.005
Kavun	3.302	3.640	5.320	5.345	5.755
Karpuz	7.068	9.280	12.035	13.028	15.490
Kabak (sakız)	2.939	4.497	5.545	3.967	4.420
Hıyar	27.901	30.985	35.364	34.801	37.770
Patlıcan	1.775	2.297	2.451	1.983	1.556
Domates	76.050	81.089	83.024	85.396	98.799
Biber (dolmalık)	1.787	1.910	1.882	1.774	1.614
Biber(sivri)	2.306	2.499	2.367	2.314	2.714
Sarımsak(taze)	35	38	39	35	39
Soğan (taze)	1.046	1.100	986	1.003	1.111
Havuç	1.673	1.751	1.930	1.944	1.820
Turp(bayır)	160	165	169	169	235
TOPLAM	142.467	157.589	170.481	168.647	190.790

Kaynak : DİE

Tablodan da görüldüğü gibi, il sebze ürünleri üretimi 1998 yılında 142.467 ton iken, 2000 yılında yaklaşık 170.481 tona, 2002 yılında ise 190.790 tona yükselmiştir. İl sebze ürünleri arasında, söz konusu dönemde üretimi dikkate değer düzeyde artan ürünler marul, ıspanak, fasulye, hıyar, domates, karpuz, kavun, kabaktır.

Amasya ilinde 2002 yılı itibarıyla üretilen 190.790 ton sebzenin toplam üretim değeri 63.791 milyar TL. olup, pazarlanan kısmı ise 51.482 milyar TL.'dir (%80,7). 2002 yılı sebze üretim değerinin %85,6'sı (44.065 milyar TL.) meyvesi yenen sebzeler, %6,7'sini yaprağı yenen sebzeler, %5,7'sini baklagil sebzeleri ve, %2'sini de soğansı, yumru ve kök sebzeler oluşturmaktadır.

2002 yılı itibarıyla Amasya ili sebze ürünleri üretiminin Karadeniz Bölgesi ve Türkiye sebze üretimi içindeki payı Tablo 32'de verilmektedir.

TABLO 32: İL SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE AMASYA'NIN ÜLKE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (2002)

Ürün Adı	Üretim (Ton)			Üretim Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz Bölgesi (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Toplam üretim	23.698.667	2.337.303	190.790	0,81	8,16
Yaprağı yenen sebzeler	1.683.950	369.283	10.342	0,61	2,80
Lahana (baş)	620.000	182.500	4.030	0,65	2,21
Lahana (yaprak)	100.000	73.917	-	0,00	0,00
Enginar	27.000	5	-	0,00	0,00
Kereviz	19.000	-	-	0,00	0,00
Marul (göbekli)	200.000	4.355	414	0,21	9,51
Marul (kıvrıkcık)	145.000	27.477	1.701	1,17	6,19
İspanak	220.000	31.623	2.925	1,33	9,25
Pırasa	290.000	47.223	1.230	0,42	2,60
Pazı	7.000	727	-	0,00	0,00
Semizotu	2.000	111	-	0,00	0,00
Tere	1.450	91	-	0,00	0,00
Dereotu	1.600	16	-	0,00	0,00
Nane	5.500	291	-	0,00	0,00
Maydanoz	44.000	936	42	0,10	4,49
Roka	1.400	11	-	0,00	0,00
Baklagil sebzeleri	686.000	193.127	6.865	1,00	3,55
Fasulye	515.000	174.381	6.863	1,33	3,94
Bakla	44.000	1.376	2	0,00	0,15
Bezelye	69.000	2.931	-	0,00	0,00
Barbunya fasulye	43.000	14.414	-	0,00	0,00
Börülce	15.000	25	-	0,00	0,00
Meyvesi yenen sebzeler	20.596.000	1.751.202	170.378	0,83	9,73
Bamya	31.000	2.367	1.255	4,05	53,02
Balkabağı	65.000	14.419	1.005	1,55	6,97
Kavun	1.820.000	110.118	5.755	0,32	5,23
Karpuz	4.575.000	212.038	15.490	0,34	7,31
Kabak (sakız)	280.000	15.952	4.420	1,58	27,71
Hıyar	1.670.000	230.351	37.770	2,26	16,40
Patlıcan	955.000	71.352	1.556	0,16	2,18
Domates	9.450.000	888.923	98.799	1,05	11,11
Biber (dolmalık)	410.000	64.772	1.614	0,39	2,49
Biber (sivri)	1.340.000	140.910	2.714	0,20	1,93

Tablo 32'nin Devamı					
Soğans, yumru ve kök sebzeler	642.700	22.651	3.205	0,50	14,15
Sarımsak (taze)	21.000	1.564	39	0,19	2,49
Soğan (taze)	210.000	13.404	1.111	0,53	8,29
Havuç	235.000	3.229	1.820	0,77	56,36
Turp (bayır)	20.000	3.089	235	1,18	7,61
Turp (kırmızı)	155.000	1.339	-	0,00	0,00
Yerelması	100	-	-	0,00	0,00
Şalgam	1.600	26	-	0,00	0,00
				0,00	0,00
Diğer sebzeler	90.017	1.040	-	0,00	0,00
Karnabahar	90.000	1.035	-	0,00	0,00
Kuşkonmaz	17	5	-	0,00	0,00

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

Tablodan görüldüğü gibi 2002 yılı itibarıyla ilde üretilen toplam 190.790 ton sebzenin %89,3'ü meyvesi yenen sebzelerle, %5,4'ü yaprağı yenen sebzelerle, %3,6'sı baklagil sebzelerine ve yaklaşık %1,7'si soğans, yumru ve kök sebzelerle, ait bulunmaktadır. 170.378 ton olan meyvesi yenen sebze üretiminin en büyük bölümü domates (%58), hıyar (%22,1) ve karpuz (%9,1) üretimine aitken, 10.342 ton olan yaprağı yenen sebze üretiminin en büyük bölümü lahana (%39), ıspanak (%28,3) ve kıvırcık marula (%16,4) ait bulunmaktadır. 6.865 ton olan baklagil sebzeleri üretimini neredeyse tamamı fasulye üretimine ait olup, soğans, yumru ve kök sebze üretiminde de en büyük payları havuç (%56,8) ve taze soğan (%34,7) almaktadır.

Amasya ili sebze ürünleri üretimi Karadeniz Bölgesi ve Türkiye sebze üretimi ile karşılaştırıldığında; il toplam sebze üretiminin Karadeniz Bölgesi toplam sebze üretimi içindeki payının %8,2, Türkiye toplam sebze üretimi içindeki payının ise %0,8 olduğu görülmektedir. Ürün grupları itibarıyla bakıldığında, 2002 yılı itibarıyla ilde üretilen meyvesi yenen sebzeler, yaprağı yenen sebzeler, baklagil sebzeleri ile soğans, yumru ve kök sebzeler Bölge üretiminden sırasıyla %9,7, %2,8, %3,5 ve %14,2 oranlarında pay alırken, aynı ürün grupları Türkiye üretiminden %0,8, %0,6, %1 ve %0,5 gibi oldukça düşük paylar almıştır. Ürün bazında özellikle Bölge üretimi içinde anlamlı düzeyde payları olan ürünler ise marul, ıspanak, fasulye, bamya, hıyar, balkabağı, kabak, domates ve turptur (bayır). Türkiye bamya üretiminin 2002 yılında %4,1'i Amasya ilinde gerçekleştirilmiştir. Amasya'da bamya, elmadan sonra il adıyla özdeşleşmiş bir üründür. Özellikle ilde üretim yapılan bamyanın çok önemli bir kısmı

kurutulmakta ve yerel tüccarlar tarafından başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlere pazarlanmaktadır.

4.5.2.3. Meyve  r nleri  retimi

Amasya ili, iklimsel yapısı ve toprak özellikleri bakımından turunçgil ve tropikal meyveler hariç hemen her tür meyve üretiminin ekonomik olarak yapılabileceği bir yerdir. İklim  zellikler bakımından da başka kiraz olmak üzere bir çok meyvede geniş üretim sezonuna sahip bir konumda olan ilin adı elma ile özdeşleşmiştir. Adı elma ile birlikte anılan il, bu  n n  elma yetiştiriciliğinin fazla miktarda yapılmasından değil, yöreye has özellikleri ile Amasya Elmasının kendine has koku, tat, şekil ve depolanma ömrü gibi nitelikleriyle sağlamıştır. Amasya ili elma ile beraber anılmasına rağmen ilde esas olarak kiraz üretimi önemli miktarda yapılmakta son yıllarda da ihracat olanaklarının artmasıyla kiraz bahçesi tesisinde büyük gelişmeler sağlanmaktadır.

Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alanlar tüm tarım alanlarının %5'ini oluştururken, Amasya'da bağ alanları dahil %2,1'dir. Meyve üretiminin büyük bir kısmı I. Alt bölgede yapılmaktadır. Amasya ilinde yumuşak çekirdekli meyveler üretiminin %86,5'i, sert kabuklu meyvelerin %84,6'sı, taş çekirdekli meyvelerin %95,6'sı,  z ms  meyvelerin %76'sı ve toplam meyve üretiminin de %91,3'  I. Alt bölgede üretilmektedir. Gerek ağaç sayıları, gerekse üretim miktarlarını alt bölgeler bazında incelediğimizde Amasya ilinde meyveciliğin önemli ölçüde I. Alt bölgede yapılan bir faaliyet olduğu görülmektedir.

İlde meyve üretim alanlarında başlıca yumuşak çekirdekli meyveler grubundan elma ve armut, taş çekirdekli meyveler grubundan kiraz, şeftali ve erik, sert kabuklu meyveler grubundan ceviz, badem ve Antepfıstığı,  z ms  meyveler grubundan ise dut, üzüm ve nar üretimi gerçekleştirilmektedir. İldeki meyvecilik faaliyeti, iç talebi karşılamaya yönelik olduğu gibi bazı meyve türlerinde (elma, kiraz) ihracata yönelik olarak da yapılmaktadır.

İl genelinde bağcılık faaliyeti ile birlikte 5.188 hektar alanda meyvecilik yapılmakta olup, 2.076.598 adet meyve ağacı bulunmaktadır. Meyve ağaçlarının %57,5'i meyve veren yaştaki, %42,5'i ise meyve vermeyen yaştaki ağaçlardan oluşmaktadır. İldeki toplam meyve ağaçlarının (bağcılık dışında) %27,8'ini yumuşak çekirdekli meyve ağaçları, %4'ünü sert kabuklu meyve ağaçları, %0,9'unu üzüksü meyve ağaçları, %67,3'ünü taş çekirdekli meyve ağaçları oluşturmaktadır.

2002 yılı itibarıyla meyve veren yaştaki ağaçlardan toplam 79.643 ton meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. İlin toplam meyve üretim değeri 61.143 milyar TL.'dir. İldeki toplam meyve üretiminin yaklaşık %73,3'ü (44.852 milyar TL.) pazarlanabilmiştir. İl meyve üretim değerinin %29,8'i yumuşak çekirdekli meyvelerden, %60,6'sı taş çekirdekli meyvelerden, %6,2'si sert kabuklu meyvelerden ve %3,4'ü de üzüksü meyvelerden oluşmaktadır. İl meyve üretim değerinin il bitkisel üretim değeri içindeki payı %16,1, Bölge meyve üretim değeri içindeki payı %4,4 ve Türkiye meyve üretim değeri içindeki payı ise %0,6'dır. Amasya ilinde üretilen başlıca meyvelerin üretim miktarlarının yıllar itibarıyla gelişimi Tablo 33'de verilmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi, 2002 yılı itibarıyla toplam 79.643 tonluk Amasya ili meyve üretiminin (bağcılık dahil) %55,3'lük büyük bir bölümü taş çekirdekli meyvelerden, %38,8'lik bölümü yumuşak çekirdekli meyvelerden, %3,7'lik bir bölümü üzüksü meyvelerden ve %2,2'lik küçük bir bölümü de sert kabuklu meyvelerden oluşmaktadır.

Amasya ili meyve ürünleri üretimi Karadeniz Bölgesi ve Türkiye meyve üretimi ile karşılaştırıldığında; il toplam meyve üretiminin Bölge meyve üretiminin %4,4'ünü, Türkiye meyve üretiminin ise %0,6'sını oluşturduğu görülmektedir.

TABLO 33:YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİ MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (Ton)

Meyveler	1998	1999	2000	2001	2002
Armut	2.902	2.756	3.102	2.873	3.021
Ayva	2.206	2.231	2.655	2.308	1.982
Elma	29.315	28.576	31.717	28.275	25.919
Muşmula	8	8	10	10	10
Erik	5.412	5.635	5.158	5.291	5.580
İğde	90	98	157	68	37
Kayısı	2.394	2.632	2.978	2.681	1.677
Zerdali	145	176	224	228	162
Kiraz	19.896	21.871	24.133	22.042	18.266
Kızılcık	138	134	172	143	120
Şeftali	21.848	16.623	13.125	14.725	15.130
Vişne	3.400	3.253	3.512	3.435	3.050
A.Fıstığı	11	11	11	9	7
Ceviz	1.528	1.456	1.677	1.594	1.636
Badem	148	136	164	114	99
Fındık	6	6	6	6	6
Çilek	30	33	46	40	60
Dut	382	381	361	361	341
İncir	27	29	46	-	-
Nar	10	-	9	11	11
Üzüm	10.192	9.561	2.415	2.472	2.525
Ahududu	-	-	-	-	4
TOPLAM	100.088	95.606	91.678	86.686	79.643

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri

Alt ürün grupları itibarıyla incelendiğinde ise il meyve üretiminin Bölge sert kabuklu meyve üretiminden %0,3, üzüksü meyve üretiminden %2,8, taş çekirdekli meyve üretiminden %28,5 ve yumuşak çekirdekli meyve üretiminden ise %13,2 oranında pay aldığı görülmektedir. İl meyve üretiminin ürün grupları itibarıyla Türkiye meyve üretiminden aldığı paylar ise aynı sırasıyla %0,2, %0,1, %1,4 ve %1,2'dir. Amasya ili meyve ürünleri üretiminin Karadeniz Bölgesi ve Türkiye meyve üretimi içindeki payı Tablo 34'te verilmektedir.

TABLO 34: İL MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE AĞAÇ SAYISI (2002)

Ürün Adı	Türkiye (1)		Karadeniz Bölgesi (2)		Amasya (3)		Üretim Pay (%)	
	Ağaç sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	(3)/(1)	(3)/(2)
Toplam	617.247.000	14.065.050	282.820.120	1.817.520	2.076.598	79.643	0,57	4,38
Yumuşak çekirdek.	55.986.000	2.666.400	8.999.709	234.644	577.798	30.932	1,16	13,18
Armut	12.340.000	340.000	2.564.298	57.474	102.858	3.021	0,89	5,26
Ayva	3.710.000	110.000	554.311	10.363	52.670	1.982	1,80	19,13
Elma	39.300.000	2.200.000	5.691.727	164.983	420.770	25.919	1,18	15,71
Muşmula	350.000	4.600	180.868	1.744	1.500	10	0,22	0,57
Yenidünya	286.000	11.800	8.505	80	-	-	-	-
Taş çekirdekli	159.736.000	3.132.700	8.645.379	154.629	1.397.570	44.022	1,41	28,47
Erik	8.410.000	200.000	1.994.111	39.773	116.180	5.580	2,79	14,03
İğde	431.000	4.700	38.510	209	6.100	37	0,79	17,70
Kayısı	13.480.000	315.000	180.294	3.008	40.510	1.677	0,53	55,75
Zerdali	2.025.000	37.000	59.110	616	10.300	162	0,44	26,30
Kiraz	10.520.000	210.000	2.000.832	42.205	662.500	18.266	8,70	43,28
Kızılcık	1.270.000	11.000	881.341	7.118	15.160	120	1,09	1,69
Şeftali	15.150.000	455.000	1.921.107	47.308	457.700	15.130	3,33	31,98
Vişne	6.850.000	100.000	1.220.224	11.437	89.120	3.050	3,05	26,67
Zeytin	101.600.000	1.800.000	349.850	2.955	-	-	-	-
Turuncgiller	29.530.000	2.493.000	451.942	7.286	-	-	-	-
Limon	6.225.000	525.000	28.817	277	-	-	-	-
Portakal	12.510.000	1.250.000	90.777	1.737	-	-	-	-
Mandalina	9.685.000	590.000	331.698	5.261	-	-	-	-
Turunç	92.000	3.000	250	6	-	-	-	-
Altıntop	1.018.000	125.000	400	5	-	-	-	-
Sert kabuklular	354.081.000	843.000	263.327.630	522.656	82.620	1.748	0,21	0,33
Antep fıstığı	42.000.000	35.000	31.893	62	8.400	7	0,02	11,29
Ceviz	5.880.000	120.000	1.799.569	27.760	55.410	1.636	1,36	5,89
Badem	4.020.000	41.000	144.585	916	16.810	99	0,24	10,81
Fındık	299.876.000	600.000	260.533.747	478.962	2.000	6	0,00	0,00
Kestane	2.305.000	47.000	817.836	14.956	-	-	0,00	0,00
Üzümsü meyveler	17.914.000	4.138.250	1.395.460	106.605	18.610	2.941	0,07	2,76
Çilek	10.000	145.000	549	3.686	20	60	0,04	1,63
Dut	2.510.000	55.000	655.478	13.166	17.810	341	0,62	2,59
İncir	10.435.000	250.000	364.912	7.685	-	-	0,00	0,00
Keçiboynuzu	354.000	13.500	2.660	87	-	-	0,00	0,00
Muz	2.385	95.000	-	-	-	-	0,00	0,00
Nar	3.525.000	60.000	41.730	649	800	11	0,02	1,69
Trabzon hurması	743.000	15.000	89.363	1.826	-	-	0,00	0,00
Üzüm	530.000	3.500.000	19.822	77.871	824	2.525	0,07	3,24
Kivi	315.000	2.500	226.893	1.582	-	-	0,00	0,00
Ahududu	325	1.850	5	8	3	4	0,22	50,00
Avokado	32.000	400	14.424	45	-	-	0,00	0,00
Çay	-	791.700	-	791.700	-	-	0,00	0,00

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

İl meyve ürünleri üretiminde elma ve kirazın özel bir önemi vardır. Amasya'nın adı elma ile özdeşleşmiş olup, Amasya denince akla elma gelmektedir. İl bu ününü elma üretiminin çokluğundan çok, misket adı verilen elma cinsinin kendine özgü özelliklerinden almaktadır. Misket çeşidi, kendine has koku, tat, gevreklik, uzun dönem depolanabilmesi özellikleri nedeniyle ünlenmiştir. Misket elması bu üstün özellikleri yanında periyodisite göstermesi, yani bir yıl ürün verip bir yıl ürün vermemesi özelliğiyle üreticiler için kârlı bir yetiştiricilik olmadığından, gün geçtikçe misket elması üretimi azalmakta, yeni tesis edilen elma bahçelerinin misket dışındaki türlerden yapılması ile misket elmasının neredeyse türü tükenir hale gelmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek amacıyla Amasya Valiliğinin önderliğinde Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile sürdürülen çalışmalar ile Amasya Elmasının ıslahı ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye'de iklim koşullarının, elma üretiminin hemen her bölgede yapılabilmesine uygunluğu nedeniyle, elma tarımı önemli bir tarımsal faaliyet olup önemli ihraç ürünlerimizdendir. Ayrıca konserve ve meyve suyu sanayine önemli bir hammadde olması ve meyve suyu sanayinin daha çok ihraç özelliklerinin bulunması ile elmanın uzun süre depolanabilirliği, son yıllarda yaş meyve olarak ihracat olanaklarının artması ile dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin elma ihracatı mümkün olmakla birlikte, Amasya ilinde üretim tamamen iç piyasaya yapılmakta, piyasa şartlarında talep değişimleri çok geç takip edilmektedir. Elma üretiminin önemli miktarlarda yapılmasına karşın, özellikle Avrupa ülkelerindeki tüketicilerin talebi yönünde üretim yapılamaması, elma ihracatını sınırlayan en önemli etkenlerdir.

Son yıllarda dış satım açısından önem kazanan kiraz, Türkiye açısından üzerinde durulması gereken bir ürün olarak dikkat çekmektedir. Özellikle çok sayıda ürün çeşidinin taze olarak Avrupa ülkelerine ihraç edilmesi ve bu ihracatın artacağı yönündeki izlenimler nedeniyle, kiraz konusunda araştırma çalışmaları yapacak bir grubun oluşması sağlanmıştır. Ülkemizde, taze kiraz dışsatımı yanında önemli miktarlarda dondurulmuş ve geçici konserve edilmiş

olarak kiraz ihracatı da yapılmaktadır. 1999 yılında Türkiye’de üretilen kirazın %13,6’sı, 2000 yılında da %6,5’i ihraç edilmiştir.

Amasya ilinde üretilen kirazların özellikle önceki yıllarda tamamına yakın kısmı iç piyasaya sunulmaktaydı. Bu durum, ihraç nitelikli çeşitlerin azlığı, firmaların yeteri kadar potansiyel bulamaması, özellikle ön soğutma, standardizasyon, paketleme gibi tesislerin olmamasından kaynaklanmaktaydı. Son yıllarda gerek üretici firmalarla gerekse çiftçilerle yapılan çalışmalar olumlu sonuç vermiş, bu çalışmalar ile ihraç firmaları ve üreticiler bir araya getirilmiştir. Üretici firmaların Isparta-Afyon yöresinde alım yaptığı sezon öncesinde (Haziran başı-Haziran sonu) kiraz bulamayışı ve kiraz üretim sezonunun bu dönemde Amasya’da yapılıyor olması ili ihraç firmaları için bir cazibe merkezi olmaya aday haline getirmiştir. İlin bir başka avantajı da iklimsel çeşitlilikten kaynaklanan yaklaşık 2 ay gibi bir üretim sezonunun yakalanabilir olmasıdır. 2002 yılında ilden çeşitli ihraç firmaları yaklaşık 800 ton kiraz ihraç etmişlerdir. Bir program dahilinde yükseltisi 200-1200 metre arasındaki tarımsal alanların kiraz üretiminde değerlendirilmesiyle ihracatın önemli miktarlarda artacağı beklenmektedir.

4.5.2.4. Yem Bitkileri

Hayvancılığın gelişmiş olduğu batılı ülkelerde yem bitkileri tarımı tüm ekili alanların %25-30’una karşılık gelirken, ülkemizde bu oran ancak %3,25 dolayındadır. Bu durum, ülke genelinde yem bitkileri yetiştiriciliğinin ne kadar yetersiz olduğunun önemli bir göstergesidir. Amasya ilinde de söz konusu durum geçerliliğini korumakta olup; il genelinde toplam il tarım alanının ise %1,9’luk kısmında, toplam tarla alanının ise %2,3’ünde yem bitkileri üretimi gerçekleştirilmektedir. İldeki toplam 4.714 hektarlık yem bitkileri ekiliş alanında yonca, korunga, fiğ (dane), fiğ (ot) ve mısır (hasıl) gibi yem bitkileri üretilmektedir.

Yem bitkileri ekiliş alanı, tarla bitkileri ekilişi içerisinde de %2,4’lik bir paya sahiptir. Yem Bitkileri ekilişi I. Alt bölgede tarla bitkileri içerisinde %3,1’lik bir orana sahip iken, II.Alt bölgede %1,3’lik bir paya sahiptir. Yem Bitkileri ekilişi,

2000/467 sayılı Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Kanun çerçevesinde önceki yıllara göre artış trendindedir. 2001 yılında yem bitkileri ekilişi, ilde iklimin kurak gitmesi ve özellikle II. ürün mısır ekilişinin bu kuraklıktan etkilenmesi nedeniyle beklenen düzeyde artmamış olmasına karşın 2002 yılında yem bitkileri ekilişinin tarla ürünleri ekilişi içinde payı %3'lerin üzerine çıkmıştır.

2001 yılı itibarıyla ilde 21.037 ton mısır (hasıl), 6.285 ton fiğ (ot), 4.503 ton yonca, 1.262 ton fiğ (dane) ve 364 ton da korunga olmak üzere toplam 33.451 ton yem bitkisi üretilmiş olup, üretimin yaklaşık %74'ü (24.763 ton) I. Alt Bölgede (Merkez, Suluova, Taşova), %26'sı da (8.688 ton) II. Alt Bölgede (Göynücek, Gümüşhacıköy, Hamamözü, Merzifon).

4.5.2.5. Tarımsal Araç Gereç Durumu ile Tarımsal İlaç ve Gübre Kullanımı

Amasya ili tarımsal araç ve gereç varlığının ilde yürütülen tarımsal faaliyetlerle orantılı olduğu ve bu konuda ilde herhangi bir sorun bulunmadığı bilinmektedir. Ancak sayı olarak yeterli görülen tarımsal alet ve makinelerin son teknoloji ürünün makinelerle takviyesinin il tarımının gelişimi açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir. 2002 yılı itibarıyla ildeki traktör sayısı 17.830 adet olup, Karadeniz Bölgesi traktör sayısının %11,6'sını, Türkiye traktör sayısının ise %1,8'ini oluşturmaktadır. İl içerisinde en fazla traktör Merkez, Merzifon ve Taşova ilçelerinde bulunmaktadır.

Türkiye genelinde traktör başına 20 hektar tarım alanı düşerken, ilde traktör başına 14 hektar tarım alanı düşmektedir. Amasya ili mevcut tarım alet ve makineleri Bölge ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 35'de verilmiştir.

TABLO 35: İLDEKİ TARIMSAL ALET VE MAKİNALAR (2002)

Tarımsal alet ve makineler	Miktar (Adet)			PAY (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz Bölgesi (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Karasaban	129.169	32.342	324	0,25	1,00
Hayvan pulluğu	242.346	84.497	514	0,21	0,61
Kulaklı traktör pulluğu	904.197	134.450	11.244	1,24	8,36
Ark açma pulluğu	53.157	4.157	1.062	2,00	25,25
Diskli traktör pulluğu	62.089	3.078	324	0,52	10,53
Kültüvator	415.664	60.983	7.470	1,80	12,25
Merdane	63.493	9.560	1.018	1,60	10,65
Diskli tırmık (Diskaro, Gobledisk vb.)	188.604	14.569	1.470	0,78	10,09
Dişli tırmık	348.544	89.887	3.980	1,14	4,43
Kombikürüm (Karma tırmık)	23.762	2.553	55	0,23	2,15
Ot tırmığı	60.476	8.631	468	0,77	5,42
Biçer bağlar makinesi	4.900	1.403	258	5,27	18,39
Balya makinesi	8.756	998	110	1,26	11,02
Sapdöver harman makinası (Batöz)	193.386	55.553	3.217	1,66	5,79
Tıraz makinesi	17.671	9.840	25	0,14	0,25
Döven	53.517	23.126	279	0,52	1,21
Traktörle çekilen çayır biçme makinesi	38.222	9.625	73	0,19	0,76
Ot silaj makinesi	1.847	115	9	0,49	7,83
Selektör (Sabit veya seyyar)	3.893	446	72	1,85	16,14
Yem hazırlama makineleri	18.070	2.194	114	0,63	5,20
Sırt pülverizatörü	572.154	97.932	3.655	0,64	3,73
Sedyeli pulverizatör, kombine atomizör	16.942	1.871	165	0,97	8,82
Motorlu pülverizatör	72.831	13.304	1.038	1,43	7,80
Tozatar	35.085	19.508	3	0,01	0,02
Atomizör	101.586	19.940	422	0,42	2,12
Santrifüj pompa	91.403	7.972	645	0,71	8,09
Elektropomp (Elektrik motorlu)	145.023	11.052	336	0,23	3,04
Motopomp (Termik motorlu)	197.429	10.700	156	0,08	1,46
Damla sulama tesisi	58.069	1.029	76	0,13	7,39
Krema makinesi	255.170	57.496	345	0,14	0,60
Yayık makinesi	210.088	67.918	925	0,44	1,36
Kuluçka makinesi	951	305	1	0,11	0,33
Cıvıv ana makinası	1.519	167	3	0,20	1,80
Süt sağım tesisi (sabit)	5.522	189	23	0,42	12,17
Seyyar süt sağım makinası	102.616	3.768	194	0,19	5,15
Tarım arabası(Römork)	945.777	140.320	15.290	1,62	10,90
Su tankeri (tarımda kullanılan)	168.142	23.705	1.778	1,06	7,50
Traktör	970.083	154.314	17.830	1,84	11,55

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

İlde kullanılan tarımsal mücadele ilaçlarının miktarı, yıllar itibarıyla iniş çıkışlar göstermekle birlikte, çok fazla değişmemektedir. İlde ağırlıklı olarak fungusitler ve herbisitler kullanılmaktadır. 1999-2003 yılları arasında ilde kullanılan tarımsal mücadele ilaçları Tablo 36'da verilmektedir.

TABLO 36 : AMASYA İLİ TARIMSAL MÜCADELE İLAÇLARI TÜKETİMİ (TON)

İlaçlar	1999	2000	2001	2002	2003
İnsektisitler	67,7	65,0	79,4	102,7	86,2
Fungusitler	302,3	245,0	288,3	267,2	261,2
Herbisitler	129,3	80,0	81,5	100,9	108,4
Rodensit ve Mollusidler	0	0,2	0,1	0,1	0
Akarisitler	7,5	7,0	8,5	1,9	8,4
Kışlık ve Yazlık Yağlar	20,6	22,0	19,0	25,5	20,0
Diğerleri	17,5	30,0	3,0	30,6	0,3
TOPLAM	544,9	449,2	479,8	528,9	484,5

Kaynak : Amasya İl Tarım Müdürlüğü

İlde toplam 72 adet özel ve tüzel zirai ilaç bayii faaliyet göstermektedir.

Bitkisel üretimde verimliliği en çok ve doğrudan etkileyen girdilerin başında gübre gelmektedir. Üretim süresince zamanında, gereken miktar ve dozlarda, uygun teknikle kullanılan gübre, yalnız ürün miktarını artırmakla kalmayıp elde edilen ürünün kalitesini de yükseltmektedir. Genel olarak kullanılan gübrenin miktar ve çeşidinde, bir yandan kendi fiyatı ve kullanıldığı ürün fiyatları etkili olurken, bir yandan da iklim ve toprak özellikleri ile bunlara bağlı olarak oluşan üretim deseni etkili olmaktadır.

İklim koşullarının ve toprak yapısının tarımsal üretim açısından elverişli özellikler gösterdiği Amasya ilinde, tarımsal mücadele ilaçları gibi gübre kullanımının da diğer Bölge ve illerde olduğu gibi, gereken miktar ve dozlarda olmadığı görülmektedir. Örtü altı yetiştiriciliği başta olmak üzere sebze ve meyve üretiminde aşırı ve bilinçsiz gübre ve ilaç kullanımı vardır. Bu durum toprak kirliliği ve yorgunluğuna neden olmaktadır.

İlde gübre fabrikası bulunmamaktadır. Gübre ihtiyacı kooperatifler ve ilde bulunan gübre bayilerinden temin edilmektedir. İlde 2000 yılı itibariyle gübre tüketimi 104.791 ton olup, aynı yıl Türkiye gübre tüketimi 10.424.828 tondur. Amasya'da 2001 yılında gübre kullanımı 85.240 ton, 2002 yılında ise 106.452 ton olarak gerçekleşmiştir.

2002 yılı itibariyle, Türkiye genelinde hektar başına kimyasal gübre kullanımı 325 kg. ve Karadeniz Bölgesinde hektar başına kimyasal gübre kullanımı 314 kg. iken

Amasya ilinde hektar başına kimyasal gübre kullanımı 414 kg. olmuştur. Aynı yıl itibariyle Amasya ili kimyasal gübre kullanımı, yaklaşık olarak Karadeniz Bölgesi tüketiminin %10,9'unu, Türkiye tüketiminin ise %1,2'sini oluşturmaktadır. İlde kullanılan gübrelerin %60,4'ünü azotlu gübreler, %36,9'unu fosforlu gübreler ve %2,7'sini de potaslı gübreler oluşturmuştur.

Amasya ili gübre kullanımının Bölge ve Türkiye içindeki yeri Tablo 37'de verilmektedir.

TABLO 37: AMASYA İLİ GÜBRE KULLANIMININ TÜRKİYE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (2002)

Kullanılan Gübre	Miktar (Ton)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz Bölgesi (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
% 21 Azotlu	5.708.835	678.272	64.292	1,1	9,5
% 16-18 Fosforlu	2.789.670	282.011	39.291	1,4	13,9
% 48-52 Potaslı	147.136	10.486	2.869	1,9	27,4
Toplam	8.645.641	970.769	106.452	1,2	10,9

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

4.5.3. Hayvancılık

Karadeniz Bölgesi'nde hayvancılık geleneği bulunmasına ve hayvancılığın bölge ekonomisi içerisinde önemli bir geçim kaynağı olmasına karşın, hayvancılık yine de beklenen düzeyde gelişmemiştir. Amasya ilinde de hayvancılık önemli bir tarımsal faaliyetidir. Özellikle I. Alt Bölgede (yoğun olarak Suluova ve Merkez ilçede) besi hayvancılığı kayda değer ölçeklerde yapılmakta olup, önemli bir gelir kaynağıdır. Ancak, Bölge genelinde olduğu gibi Amasya ili genelinde de hayvancılık faaliyetinde temelde aile tüketimini karşılamaya yönelik olan geleneksel yapı sürmektedir. Hayvan bakım ve besleme yöntemleri ilkelliğini korumakta, çiftçi ailelerinin büyük çoğunluğu ek bir gelir elde etmek amacıyla az sayıda büyükbaş, küçükbaş hayvan ve kanatlı hayvan beslemektedir. Ailelerin büyük bir bölümü kendi tüketimleri dışında kalan hayvansal ürünleri yerel pazarlarda satmaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerde tarımsal gelir içerisinde bitkisel üretim-hayvansal üretim gelir dengesi %70 hayvansal üretimden, %30 bitkisel üretimden oluşmaktadır. Ülkemizde ise bitkisel üretim lehine tam bir ters gelişim yaşanmaktadır. Yani ülkemizde tarımsal gelir içerisinde hayvancılığın payı %30 civarında iken, bitkisel üretimin payı %70'lerdedir. Amasya'da da ülke geneline paralel bir tablo görülmekte olup, 2001 yılı verilerine göre ilin tarımsal geliri içerisinde hayvansal üretimin %36, bitkisel üretimin ise %64 payı bulunmaktadır.

İlde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın gelişmesinde en önemli engel pek çok bölgede olduğu gibi mera alanlarının azlığıdır. İl toplam alanı içerisinde çayır-mera alanının payı %15,4'dür. Bu oran, Türkiye genelindeki çayır-mera alanı oranının (%26) oldukça altındadır. İl hayvancılığı önündeki bir diğer engel yem bitkisi ekilişlerinin düşük oranda olmasıdır. Toplam tarla bitkileri içerisinde yem bitkilerinin ekiliş oranı %3 dolayındayken, Amasya'da bu oran %2,3'dür. İlde ayrıca, hayvancılık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde hayvan ırklarına, yayım, pazarlama ve örgütlenme faaliyetlerine, hayvan hastalıklarına ilişkin önemli sorunlar bulunmaktadır.

4.5.3.1. Hayvan Varlığı

Türkiye genelinin aksine, gerek Karadeniz Bölgesinde, gerekse Amasya ilinde hayvan varlığının büyük bir bölümünü büyükbaş hayvan varlığı oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvanların büyük bir bölümü Karadeniz Bölgesi genelinde olduğu gibi koyun varlığından oluşmaktadır. 2001 yılı itibarıyla Amasya ili küçükbaş ve büyükbaş hayvan varlığının yerleşim yerlerine göre dağılımı Tablo 38'de verilmiştir.

İlçeler bazında hayvan varlığı incelendiğinde; (2001) koyun varlığı açısından Taşova (%26,8), Merkez (%25,9) ve Gümüşhacıköy (%21,3) ilçelerinin, keçi varlığı açısından Merkez (%55,6), Taşova (%20,4) ve Göynücek (%18,9) ilçelerinin, sığır varlığı açısından da Merkez (%38,1) ve Suluova (%21) ilçelerinin zengin olduğu görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi 2001 yılı itibarıyla

Amasya ilindeki toplam 137.195 adet küçükbaş hayvanın %88,4'ü koyun (121.300), %11,6'sı ise keçiden (15.895) oluşmaktadır.

TABLO 38: AMASYA İLİ KÜÇÜKBAŞ VE BÜYÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞININ İLÇELER İTİBARIYLA DAĞILIMI (2001)

İlçeler	Küçükbaş (Adet)			Büyükbaş (Adet)			
	Koyun	Keçi	Toplam	Sığır			
				Kültür	Melez	Yerli	Toplam
Merkez	31.470	8.840	40.310	3.660	25.230	31.060	59.950
Suluova	11.480	320	11.800	1.769	19.923	11.451	33.143
Taşova	32.500	3.250	35.750	430	5.100	9.325	14.855
Göynücek	6.000	3.000	9.000	1.250	5.250	6.000	12.500
Gümüşhacıköy	25.850	145	25.995	755	5.840	10.550	17.145
Hamamözü	6.500	0	6.500	170	727	3.461	4.358
Merzifon	7.500	340	7.840	1.560	8.600	5.350	15.510
Toplam	121.300	15.895	137.195	9.594	70.670	77.197	157.461

Kaynak : Amasya İl Tarım Müdürlüğü

İlde ayrıca 2001 yılı itibarıyla 245'i eski, 22.825'i yeni tip olmak üzere toplam 23.070 adet arı kovanı bulunmaktadır. Eski kovanların çoğunluğu II. Alt Bölgede yer almakta olup, yeni kovanlar her iki Bölgeye de neredeyse eşit dağılmıştır. İl genelindeki toplam kovan varlığının %48,2'si I. Alt Bölgede, %51,8'i ise II. Alt Bölgede bulunmaktadır.

Amasya ilinde gerek I. Alt bölgede gerekse II. Alt bölgede arıcılık için çok elverişli alanlar olmasına rağmen, bu potansiyel yeteri şekilde değerlendirilememektedir. Özellikle I. Alt bölgede yer alan Akdağ ve II. Alt bölgede yer alan Tavşan Dağı ile Karadağ başta olmak üzere bir çok yayla, orman alanı ve floraca zengin meralar arıcılığın gelişimi için uygun bir ortam oluşturmaktadır.

Yıllar itibarıyla Amasya ili canlı hayvan varlığının gelişimi Tablo 39'da verilmektedir.

**TABLO 39: YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİ
CANLI HAYVAN VARLIĞI (Adet)**

Hayvan türü	1998	1999	2000	2001	2002
Koyun	154.060	160.000	129.880	121.000	114.300
Keçi	25.260	23.430	17.020	15.900	15.180
Tiftik Keçisi	20	20	20	-	-
Sığır	139.390	128.620	172.430	157.460	134.750
Manda	7.680	7.810	4.650	4.340	3.700
At	2.960	1.890	910	880	788
Katır	1.630	1.200	920	750	649
Eşek	7.870	7.530	6.710	6.720	6.667
Tavuk	467.600	474.700	425.000	395.450	391.800
Hindi	36.760	31.400	24.700	22.400	21.200
Ördek	17.450	14.370	10.500	9.025	8.350
Kaz	14.450	16.360	26.800	13.225	16.362
Arı Kovanı	24.880	24.248	23.790	23.070	19.970

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 1998-2002

Tablo 38 ile Tablo 39'daki Amasya ilindeki hayvan varlığına ilişkin rakamlar arasında (2001 yılı itibarıyla) küçük farklar bulunmaktadır. Kaynak farkı nedeniyle (DİE ve İl Tarım Müdürlüğü) ortaya çıktığı sanılan bu farka karşın her iki tablo da çalışmada verilerek ildeki hayvan varlığının gelişimi ve il içindeki dağılımı hakkında bir fikir verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 39'dan da görüldüğü gibi 1998'den 2002 yılına ildeki küçükbaş, büyükbaş ve kümes hayvanları türlerinin (kaz dışında) tamamında bir azalma olmuştur. Söz konusu dönem boyunca il koyun varlığında %34,8, keçi varlığında %66,4, sığır varlığında %3,4 ve tavuk varlığında ise %19,3 oranında düşüş gerçekleşmiştir. 2001 yılı itibarıyla Amasya ili hayvan varlığının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye hayvan varlığı içindeki yeri Tablo 40'da verilmektedir.

**TABLO 40: HAYVAN VARLIĞI AÇISINDAN AMASYA'NIN TÜRKİYE
VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (2002)**

Hayvan Türü	Hayvan Varlığı (Adet)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz Bölgesi (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
KÜÇÜKBAŞ HAYVAN					
Koyun	25.173.706	1.676.105	114.300	0,45	6,82
Koyun(Merinos)	524.432	16.096	-	0,00	0,00
Koyun(Yerli)	17.414.516	1.203.062	81.605	0,47	6,78
Kuzu(Merinos)	175.448	6.714	-	0,00	0,00
Kuzu(Yerli)	7.059.310	450.233	32.695	0,46	7,26
Kıl keçisi	6.519.332	162.752	15.180	0,23	9,33

Tablo 40'in Devamı					
Kıl keçisi	4.694.336	116.653	8.523	0,18	7,31
Kıl keçisi oğlağı	1.824.996	46.099	6.657	0,36	14,44
Tiftik keçisi	260.762	32.931	-	0,00	0,00
Tiftik keçisi	198.772	26.082	-	0,00	0,00
Tiftik keçisi oğlağı	61.990	6.849	-	0,00	0,00
BÜYÜKBAŞ HAYVAN					
Sığır	9.803.498	2.193.402	134.750	1,37	6,14
Sığır(Kültür)	1.052.224	131.344	4.010	0,38	3,05
Sığır(Kültür melezi)	2.491.528	625.981	25.913	1,04	4,14
Sığır(Yerli)	2.108.202	561.195	33.203	1,57	5,92
Dana(Kültür)	807.562	88.666	4.924	0,61	5,55
Dana(Kültür melezi)	1.866.021	420.418	27.078	1,45	6,44
Dana(Yerli)	1.477.961	365.798	39.622	2,68	10,83
Manda	121.077	56.947	3.750	3,06	6,50
Manda	75.748	35.584	2.362	3,12	6,64
Manda yavrusu	45.329	21.363	1.338	2,95	6,26
TEK TIRNAKLILAR					
At	248.992	31.320	788	0,32	2,52
Katır	94.924	24.569	649	0,68	2,64
Eşek	417.214	81.285	6.667	1,60	8,20
Deve	887	4	-	0,00	0,00
Domuz	3.595	-	-	0,00	0,00
KÜMES HAYVANLARI					
Tavuk	245.776.323	87.046.164	391.800	0,16	0,45
Et tavuğu	188.637.066	79.110.815	56.750	0,03	0,07
Yumurta tavuğu	57.139.257	7.935.349	335.050	0,59	4,22
Hindi	3.092.408	262.587	21.200	0,69	8,07
Ördek	832.091	150.062	8.350	1,00	5,56
Kaz	1.400.136	191.952	16.362	1,17	8,52
Arı kovanı	4.160.892	1.054.576	19.970	0,48	1,89
Açılan ipek böceği kutusu	3.839	268	19	0,49	7,09

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

Tablodan görüldüğü gibi 2002 yılı itibarıyla Amasya ilindeki büyükbaş hayvan varlığı (sığır) 134.750 adet olup, bu toplamın %6,6'sı kültür, %39,3'ü kültür melezi ve %54,1'i yerli ırktan oluşmaktadır. Türkiye genelinde ise, toplam sığır mevcudu içerisinde kültür ırkı %17,6, kültür melezi %43,8 ve yerli ırk %38,6 paya sahiptir. Amasya ilinde sığır varlığı ırklar üzerinde incelendiğinde Türkiye'ye göre hayvan ırkları yönünden kötü bir durumdadır. İlde özellikle süt işletmeciliğinin büyük bir oranda aile işletmeciliği şeklinde yapılması, pazara yönelik olarak üretim yapılmaması özellikle kültür ırkı hayvan varlığının, sığır ırkı içindeki payının ülke ortalamasına göre düşük olmasının nedenlerinden birisidir.

Amasya ili sığır popülasyonunun genetik kalitesinin yükseltilmesi amacıyla Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İl Tarım Müdürlüğü tarafından uzun yıllardan bu yana suni tohumlama çalışmaları yapılmakta olup, hayvan ıslahı çalışmalarının tamamında suni tohumlama yöntemi kullanılmaktadır.

Amasya'da farklı büyüklüklerde 11.993 adet sığır işletmesi bulunmaktadır. Toplam işletme büyüklüklerine bakıldığında, ildeki işletmelerin %42,6'sı 0-5 baş, %27,2'si 6-10 baş, %17,5'i 11-20 baş, %7,6'sı 21-50 baş, %4,4'ü 51-100 baş, ve %0,7'si 100 baştan büyük işletmelerdir. Besi hayvancılığının yoğun şekilde yapıldığı I. Alt Bölgede bu bölgedeki hayvan varlığının %38'i 50 baştan büyük işletmelerde yer alırken, II. Alt bölgede bu oran %17,5'tir. II. Alt Bölgede ise ağırlıklı olarak süt sığırcılığı yapılmaktadır.

Tablo 40'a bakıldığında, 2002 yılı itibarıyla Amasya ili hayvan varlığının koyun (%6,8), kıl keçisi (%9,3) ve sığır (%6,1) sayısı açısından Bölge hayvan varlığı içerisinde nispeten anlamlı paylar taşıdığı, tavuk sayısı açısından ise Bölge düzeyinde bile çok düşük payı (%0,5) bulunduğu görülmektedir. İl hayvan varlığının Türkiye hayvan varlığı içindeki payı ise koyunda yaklaşık %0,5, kıl keçisinde yaklaşık %0,2, sığırda %1,4, tavukta ise %0,2 gibi oldukça düşük düzeylerde dir. Oysa Karadeniz Bölgesi küçükbaş hayvanlardan koyun ve kıl keçisi sayısı açısından Türkiye hayvan varlığı içinde sırasıyla %6,7, %2,5 gibi, sığır sayısı açısından %22,4, tavuk sayısı açısından da %35,4 gibi oldukça anlamlı oranlarda pay almaktadır.

Amasya ili Karadeniz Bölgesi genelinden hindide %8,1, ördekte %5,6, kazda ise %8,5 gibi kayda değer oranlarda pay alırken, Türkiye genelinden sırasıyla %0,7, %1, %1,2 gibi çok düşük oranlarda pay almaktadır. Arıcılık faaliyeti (kovan sayısı) açısından 2002 yılında Karadeniz Bölgesi Türkiye genelinden %25,3 oranında pay alırken, Amasya ili Karadeniz Bölgesi'nden %1,9, Türkiye genelinden ise %0,5 oranında pay almıştır.

4.5.3.2. Hayvansal Ürünler Üretimi

Genel olarak Karadeniz Bölgesi'nde olduğu gibi, Amasya ilinde de et ve süt üretiminde ağırlık büyükbaş hayvan grubundan inek sütü ve sığır etinde yoğunlaşmaktadır. 1998-2002 yılları arasında il hayvansal ürünler üretiminin gelişimine bakıldığında, bütün ürünlerde azalış olduğu görülmektedir. Yıllar itibarıyla Amasya ili hayvansal ürünler üretiminin ve üretim değerlerinin gelişimi Tablo 41'de verilmektedir.

TABLO 41: YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİ HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİMİ (Ton)

Hayvansal Ürün	1998	1999	2000	2001	2002
Süt	68.460	68.951	48.654	49.095	39.343
Et	10.943	11.923	14.162	16.672	10.599
Deri (Adet)	152.760	140.454	160.267	173.979	115.126
Yapağı	192	200	162	152	143
Kıl	10	9	6	6	5
Beyaz et	22	14	-	-	-
Yumurta(*)	4.131	3.930	3.729	3.349	2.944
Bal	353	324	303	242	281
Balmumu	14	13	11	10	9

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 1998-2002

(*) 16.000 adet yumurta 1 ton kabul edilmiştir.

İlde 2002 yılı itibarıyla üretilen 39.343 ton sütün %93'ü inek sütünden, %4,1'i koyun sütünden ve %2,6'sı da manda sütünden oluşmaktadır. Yine aynı yıl itibarıyla ilde üretilen 10.599 ton kırmızı etin %90,5'i sığır etinden, %6,4'ü koyun etinden, %2,7'si de manda etinden oluşmaktadır. İlde üretilen toplam 115.126 adet derinin de %57,5'i sığırdan, %38,9'u koyundan, %1,7'si mandadan, %1,5'i de kıl keçisinden elde edilmektedir. İlde ayrıca 2002 yılı itibarıyla 143 ton yapağı, 5 ton kıl, 47.104.000 adet yumurta, 281 ton bal ve 9 ton da balmumu üretilmiştir. İlde organize bir beyaz et üretimi söz konusu olmayıp, 2002 yılı itibarıyla da beyaz et üretiminde bulunulmamıştır. Amasya ili hayvansal ürünler üretiminin Karadeniz Bölgesi ve Türkiye üretimi içindeki yeri Tablo 42'de verilmiştir.

TABLO 42: HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİMİ AÇISINDAN AMASYA'NIN TÜRKİYE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (2002)

Hayvansal ürünler	Miktar (Ton)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz Bölgesi (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Süt	8.408.566	1.294.076	39.343	0,47	3,04
Koyun sütü	657.387	35.718	1.601	0,24	4,48
Kıl keçisi sütü	206.403	4.479	116	0,06	2,59
Tiftik keçisi sütü	3.218	419	-	0,00	0,00
İnek sütü	7.490.633	1.234.487	36.591	0,49	2,96
Manda sütü	50.925	18.973	1.035	2,03	5,46
Et (1)	420.597	49.761	10.599	2,52	21,30
Koyun eti	75.828	3.545	677	0,89	19,10
Kıl keçisi eti	15.167	598	31	0,20	5,18
Tiftik keçisi eti	287	41	10	3,48	24,39
Sığır eti	327.630	44.665	9.594	2,93	21,48
Manda eti	1.630	912	287	17,61	31,47
Deve eti	18	-	-	0,00	0,00
Domuz eti	37	-	-	0,00	0,00
Deri(adet)	6.987.373	581.916	115.126	1,65	19,78
Koyun derisi	4.261.562	214.430	44.737	1,05	20,86
Kıl keçisi derisi	776.764	31.496	1.778	0,23	5,65
Tiftik keçisi derisi	16.179	1.917	432	2,67	22,54
Sığır derisi	1.921.185	327.439	66.251	3,45	20,23
Manda derisi	11.121	6.634	1.928	17,34	29,06
Deve derisi	48	-	-	0,00	0,00
Domuz derisi	514	-	-	0,00	0,00
Yapağı	38.244	2.629	143	0,37	5,44
Kıl	2.589	65	5	0,19	7,69
Tiftik	318	37	-	0,00	0,00
Beyaz et	726.547	159.677	-	0,00	0,00
Tavuk eti	696.160	155.138	-	0,00	0,00
Hindi eti	30.372	4.530	-	0,00	0,00
Ördek eti	4	2	-	0,00	0,00
Kaz eti	11	7	-	0,00	0,00
Yumurta(2)	722.182	89.163	2.944	0,41	3,30
Bal	74.555	21.275	281	0,38	1,32
Balmumu	3.448	852	9	0,26	1,06
İpek kozası	100	5	-	0,00	0,00

(1)Mezbaha,kombina ve kurban bayramı kesimlerini kapsar.

(2)16000 adet yumurta 1 ton kabul edilmiştir.

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

Tablodan da görülebileceği gibi, Amasya ili hayvansal ürünler üretimi özellikle Karadeniz Bölgesi üretiminden sütte %3, ette %21,3, deride %19,8, yapağıda %5,4, kılda %7,7, yumurtada %3,3, balda %1,3 ve balmumunda da %1,1 olmak üzere oldukça anlamlı paylar almaktadır. İlin Türkiye hayvansal ürünler

üretiminden aldığı paylar ise sütte %0,5, ette %2,5, deride %1,7, yapağıda %0,4, kılda %0,2, yumurtada %0,4, balda %0,4 ve balmumunda ise %0,3 olmak üzere oldukça düşük düzeydedir. Oysa Karadeniz Bölgesi'nin Türkiye hayvansal ürünler üretimi içinde sütte %15,4, ette %11,8, deride %8,3, yapağıda %6,9, beyaz ette %22, yumurtada %12,3, balda %28,5 ve balmumunda ise %24,7 dolayında olmak üzere yüksek oranlarda payı bulunmaktadır.

Amasya İl Tarım Master Planı'na göre ise; Tablo 41'de verilen rakamdan çok farklı olarak, 2001 yılında toplam süt üretimi 114.346 ton olarak gerçekleşmiş olup, bunun %90,5'i inek sütü, %2,4'ü manda sütü, %7,1'i ise koyun-keçi sütüdür. 2001 yılında Türkiye'de 9.495.550 ton süt üretilmiştir. Üretilen toplam süt içerisinde Amasya'nın payı, inek sütünde %1,2 (103.473 ton), manda sütünde %4,4 (2.760 ton), koyun sütünde %1 (6.875 ton) ve keçi sütünde %0,6 (1238 ton) dır. Türkiye'de üretilen toplam süt miktarının %1,2'si Amasya ilinde üretilmiştir. İlde üretilen sütün, %27'si çiğ olarak tüketilmekte, %73'ü ise mamul haline (yoğurt, peynir, tereyağı) getirilmektedir.

Amasya ilinde süt işleyen 19 adet tesis olup bunların büyük çoğunluğu küçük çaplı işletmelerdir. Amasya'da mevcut olan süt işleme tesislerinin toplam yıllık kapasitesi 14.365 ton süt/yıl olup, bu işletmelerin en önemlisi 12.000 ton süt/yıl kapasite ile önceden SEK Süt kuruluşu olan ve özelleştirilen Bakraç Süt'tür. İlde toplanan sütler ayrıca Yimpaş Holding bünyesinde Kevser Süt, Dimes süt gibi il dışındaki firmalarca da alınmaktadır.

Amasya ilindeki sağılan ve kesilen hayvan sayıları incelendiğinde; 1998-2002 yılları arasında bütün sağılan ve kesilen hayvan sayılarında önemli ölçülerde azalma olduğu görülmektedir. İlde toplam sağılan hayvan sayısı içerisinde küçükbaş hayvanlar (koyun ve kıl keçisi), kesilen hayvan sayısı içerisinde ise büyükbaş hayvanlar ağırlık taşımaktadır. Yıllar itibarıyla ildeki sağılan ve kesilen hayvan sayıları Tablo 43'de verilmektedir.

TABLO 43: YILLAR İTİBARIYLA AMASYA İLİNDEKİ SAĞILAN-KESİLEN HAYVAN SAYILARI (Baş)

	1998	1999	2000	2001	2002
Sağılan Hayvan Sayısı					
Koyun	79.528	80.824	68.928	63.391	59.279
Kıl keçisi	14.262	12.897	9.185	8.566	5.516
Tiftik Keçisi	10	10	14	-	-
İnek	52.585	54.115	39.084	39.463	31.849
Manda	3.719	3.818	2.051	1.771	1.176
Kesilen Hayvan Sayısı					
Koyun	63.007	59.532	60.880	68.242	41.151
Kıl keçisi	79.492	6.490	4.266	1.518	1.636
Tiftik Keçisi	-	2.569	712	574	432
Siğır	67.223	58.446	78.949	87.306	60.445
Manda	2.020	2.099	2.106	1.481	1.754

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri, 1998-2002

2001 yılı itibarıyla ilde sağılan ve kesilen hayvan sayıları Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırıldığında, Amasya ilinin Karadeniz Bölgesi'nden, sağılan hayvanlardan koyun (%6,7), kıl keçisi (%6,4) ve mandada (%5,3), kesilen hayvanlardan ise koyun (%20,6) ve siğırda (%19,9) oldukça yüksek oranlarda paylar aldığı görülmektedir. Amasya ili Türkiye genelinden ise sadece sağılan hayvanlardan mandada (%2,3), kesilen hayvanlardan ise siğır (%3,4) ve mandada (%17,4) anlamlı paylar almaktadır. 2002 yılı itibarıyla Amasya ili sağılan ve kesilen hayvan sayıları Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 44'de verilmiştir.

TABLO 44: SAĞILAN VE KESİLEN HAYVAN SAYISI AÇISINDAN AMASYA'NIN ÜLKE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (2002)

	Miktar (Baş)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz B. (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Sağılan Hayvan Sayısı					
Koyun	13.637.194	889.940	59.279	0,43	6,66
Kıl keçisi	3.412.094	86.751	5.516	0,16	6,36
Tiftik keçisi	141.344	17.531	-	0,00	0,00
İnek	4.392.568	975.324	31.849	0,73	3,27
Manda	51.626	22.115	1.176	2,28	5,32
Kesilen Hayvan Sayısı					
Koyun	3.935.393	199.568	41.151	1,05	20,62
Kıl keçisi	742.349	30.111	1.636	0,22	5,43
Tiftik keçisi	15.116	1.782	432	2,86	24,24
Siğır	1.774.107	304.385	60.445	3,41	19,86
Manda	10.110	6.034	1.754	17,35	29,07
Deve	44	-	-	0,00	0,00
Domuz	467	-	-	0,00	0,00

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

Türkiye genelinde hayvansal ürünler üretiminde ulaşılan verimlilik düzeyi, Avrupa Birliği ve ABD'nde ulaşılmış olan verimlilik düzeyinin oldukça altındadır. Türkiye'de hayvan başına et verimi ABD'den 2 kat ve süt verimi 2,5 kat daha düşüktür. Türkiye'de üretilen sütün kalitesi de AB normlarına göre oldukça düşüktür.

Amasya ili genelinde sığırdaki birim başına et ve süt verimlerinin arttığı gözlenmektedir. Sığır popülasyonundaki genotip değişim ve beslenme şartları yetersiz olsa da, son yıllarda bu konularda sağlanan iyileşme ile bir miktar verim artışı sağlanmıştır. Türkiye genelinde; kültür ırkı sığırlarda ortalama süt verimi 4.080 kg/baş, melezlerde 2.448 kg/baş ve yerli sığırlarda 816 kg/baştır. 2001 yılı verilerine göre il genelinde üretilen süt miktarı 114.346 ton olup, bunun 103.473 tonu inek sütü, 2.760 tonu manda sütü ve 8.113 tonu da koyun-keçi sütüdür. Süt veren inekler dikkate alındığında, verimleri yıllık olarak kültür ineklerinde 4.400 kg/baş, melezlerde 2.750 kg/baş ve yerli ineklerde ise 1.300 kg/baştır. Ortalama süt verimi ise 2.140 kg/baştır. Küçük başlarda süt verimleri ülke genelinde 2000 yılı verilerine göre ortalama 48 kg/baş iken, il genelinde küçük baş süt verimleri 90 kg/baştır. Süt üretimindeki verim ülke ortalamalarına göre daha iyi olmasına karşın, et üretimindeki verim, büyükbaş hayvanlarda ortalama 150 kg./karkas ve küçükbaş hayvanda 18 kg./karkas ile ülke ortalamasının altındadır.

4.5.3.3.Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler Üretim Değeri

2002 yılı itibarıyla Amasya ilinde 79.190 milyar TL.'sı canlı hayvanlar, 76.338 milyar TL.'sı da hayvansal ürünler üretim değeri olmak üzere toplam 155.528 milyar TL.'lık hayvancılık üretim değeri yaratılmıştır. Bu değer aynı yılda ilde yaratılan 378.763 milyar TL. tutarındaki bitkisel üretim değerinin yanında oldukça düşük kalmaktadır.

İl hayvancılık üretim değerine daha alt ayırımda baktığımızda; canlı hayvanlar üretim değerinde %79,9 ile büyükbaş hayvan değerinin ve hayvansal ürünler

Üretim değerinde ise %87,1 pay ile et üretim değerinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İlde canlı hayvanlar üretiminin yaklaşık %34,8'i, hayvansal ürünler üretiminin ise %75,1'i pazarlanmaktadır. İlin bitkisel ürünler üretiminin %75,6'sının pazarlandığı dikkate alınırsa, hayvancılığın bitkisel üretime göre daha fazla kişisel tüketime yönelik olarak yapıldığı söylenebilmektedir.

Amasya ili hayvancılık üretim değerinin Karadeniz Bölgesi ve Türkiye içindeki payı incelendiğinde; il canlı hayvanlar üretim değerinin Bölge içinde yaklaşık %4,4, Türkiye içinde %0,8 ve il hayvansal ürünler üretim değerinin ise Bölge içinde %4,8, Türkiye içinde %0,8 oranında paya sahip olduğu görülmektedir. Amasya ili canlı hayvanlar ve hayvansal ürünler üretim değerinin dağılımı, Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 45'de verilmiştir.

TABLO 45: AMASYA, BÖLGE VE TÜRKİYE CANLI HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİM DEĞERİ (2002)

	Türkiye			Karadeniz Bölgesi			Amasya			Pay (%)	
	Değer (1) Milyar TL	Pazarlanan		Değer (2) Milyar TL	Pazarlanan		Değer (3) Milyar TL	Pazarlanan		(3)/(1)	(3)/(2)
		Değer Milyar TL	Pay (%)		Değer Milyar TL	Pay (%)		Değer Milyar TL	Pay (%)		
Canlı Hayvanlar	10.470.768	3.826.304	100,00	1.803.344	712.476	100,00	79.190	27.588	100,00	0,76	4,39
Küçükbaş Hayvanlar	2.945.364	1.038.771	27,15	170.153	59.398	8,34	11.355	4.053	14,69	0,39	6,67
Büyükbaş Hayvan	6.260.839	2.041.439	53,35	1.153.173	369.866	51,91	65.323	22.053	79,94	1,04	5,66
Kümes Hayvanları	1.264.566	746.094	19,50	480.018	283.211	39,75	2.512	1.482	5,37	0,20	0,52
Hayvansal Ürünler	9.399.981	5.236.385	100,00	1.589.282	911.087	100,00	76.338	57.319	100,00	0,81	4,80
Süt	3.523.699	669.503	12,79	573.660	108.995	11,96	15.416	2.929	5,11	0,44	2,69
Et (1)	2.365.156	2.241.024	42,80	258.777	247.437	27,16	52.072	49.921	87,09	2,20	20,12
Deri(adet)	89.851	89.851	1,72	8.834	8.834	0,97	1.815	1.815	3,17	2,02	20,55
Yapağı	62.790	11.930	0,23	5.475	1.040	0,11	251	48	0,09	0,40	4,58
Kıl	2.220	2.154	0,04	61	59	0,01	4	4	0,00	0,18	6,56
Tiftik	647	628	0,01	68	66	0,01	-	-	0,00	0,00	0,00
Beyaz et	1.492.209	1.492.209	28,50	391.501	391.501	42,97	-	-	0,00	0,00	0,00
Yumurta (2)	1.361.828	463.022	8,84	172.850	58.769	6,45	5.213	1.772	3,09	0,38	3,02
Bal	484.966	257.032	4,91	174.064	92.254	10,13	1.530	811	1,42	0,32	0,88
Balmumu	16.132	8.550	0,16	3.961	2.100	0,23	37	19	0,03	0,23	0,93
İpek kozası	483	483	0,01	31	31	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00

(1)Mezbaha,kombina ve kurban bayramı kesimlerini kapsar.

(2)16000 adet yumurta 1 ton kabul edilmiştir.

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı ve Üretim İstatistikleri 2002

4.5.3.4. Su Ürünleri Üretimi

Amasya ilinde su ürünleri üretim potansiyeli çok fazla olmamasına karşın, mevcut potansiyel de değerlendirilmemektedir. Denize uzak olması dolayısıyla ilde sadece tatlı su balıkçılığı yapılabilmektedir. İlde bir tane I. Alt bölgede (Taşova), bir tane de II. Alt Bölgede (Hamamözü) olmak üzere 2 tane Alabalık İşletme tesisleri mevcuttur. Toplam 45 ton/yıl kapasite ile kurulan bu iki işletmenin 2001 yılında kullandığı fiili kapasite 40 ton olarak gerçekleşmiştir. İlde DSİ Yedikır Balık Üretim Tesislerinde üretilen her yıl yaklaşık 2 milyon sazan, ilde mevcut göletlere bırakılarak olta balıkçılığı desteklenmektedir. İldeki Yeşilırmak nehrinde ise yine amatör balıkçılık yapılmakta olup yayın balığı, bıyıklı balık, mahalli sazan türleri avlanmaktadır. Erozyon ve su kirliliği nedeniyle iyileştirme yapılmadan, Yeşilırmak nehrinde kültür balıkçılığının yapılması mümkün görülmemektedir.

Karadeniz Bölgesi'nde su ürünleri üretimi ekonomik açıdan önemli bir potansiyel arz etmektedir. 2001 yılı itibariyle Amasya ilinde yaratılan 1.175 milyon TL. (cari fiyatlarla) tutarındaki balıkçılık hasılası, Karadeniz Bölgesi balıkçılık hasılasından önemsenmeyecek düzeyde bir pay almıştır. Bölgenin balıkçılık hasılası (182 trilyon TL.), toplam Bölge tarımsal hasılası içerisinde (3.621 trilyon TL) yaklaşık %5'lik bir paya sahip olurken, bu üretim değeri ile Türkiye balıkçılık gelirinin %24,3'ünü oluşturmaktadır. Bölgenin kıyı kesimlerinde önemli bir geçim kaynağı olan balıkçılık daha ziyade Trabzon, Rize ve Ordu'da gelişmiş durumdadır. Bu üç ilde yapılan balıkçılık faaliyetleri neticesinde 2001'de 130 trilyon TL'lik bir üretim sağlanmış olup, bu üretim Bölge balıkçılık gelirinin %71'ini karşılamaktadır.

4.5.4. Tarımsal Krediler

Tarım sektöründen beklenen üretim seviyelerine ulaşılabilmesi, işletmelerde yetersiz olan işletme sermayesi unsurlarının tam olarak tamamlanması ile söz konusu olabilir. Tarımsal üretimde işletme sermayesindeki eksiklikler modern üretim girdilerinin kullanımını veya entansiteyi ve yatırımın kapasitesini

sınırlamaktadır. Oysa ülkemiz tarımının geliştirilmesi, istihdam imkanı yaratılması, işletme gelirindeki riskin azaltılması, işletmelerin daha verimli çalışabilmeleri giderek artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenebilmesi bakımından kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu nedenle ülkemiz tarım sektörünün arzulanan düzeye getirilmesi için gerek bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yürüten ve gerekse sadece bitkisel ve sadece hayvansal üretim yapan üreticilerin işletme ve yatırım sermayesi eksikliklerinin giderilmesi zorunlu bulunmaktadır. Böylece, mevcut üretim kaynaklarından daha etkin yararlanmak suretiyle, tarımsal üretimin ülke ekonomisine katkısı da artırılabacaktır.

Tarımda kredi gereksinimini artıran en önemli nedenler ekonomik ve sosyal nedenlerdir. Tarım işletmelerinin yeterli büyüklükte olmayışı ve sermaye yetersizliği, piyasa içi üretim ve verimliliğin artırılması arzusu, veraset ve intikal işlemlerinin düzenlenmesi ve tarımsal ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar bu sorunların başlıcalarıdır.

Bununla beraber Türkiye genelinde ekstansif bir yapı gösteren hayvancılık işletmeleri çağdaş gelişme ve ihtisaslaşmanın gereği olarak giderek entansif bir yapı kazanmaktadır. Özellikle koyun ve sığır besiciliği işletmeleri, süt sığırcılığı işletmeleri ve sanayi tipi üretim yapısı kazanmış broiler ve yumurta tavukçuluğu işletmeleri entansif karakterli olmaları nedeniyle önemli ölçüde sabit ve döner sermayeye gereksinim duymaktadır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, sektör ve onu oluşturan hayvancılık işletmelerinde uzun, orta ve kısa vadeli her çeşit krediye gereksinim vardır. İşletmelerin altyapı ile ilgili (ahır, ağıl, kümes gibi) işletme sorunlarının çözümünde uzun vadeli krediye gereksinim vardır. Orta ve kısa vadeli krediler ise hayvancılık işletmesinin döner sermaye, cari ve diğer harcamalardan olan alet ve malzeme alımları için kullanılmaktadır. Özellikle orta ve kısa vadeli krediler besi, süt sığırcılığı ve entansif tavukçuluk işletmelerinin devamlılıklarını sağlayabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere tarım ve hayvancılık sektörlerinde teknolojik gelişme ve verim artışı, yatırım ile yeterli girdi kullanımına bağlıdır. Çağdaş

teknolojilerin uygulanması, ekonomik, sosyal ve doğal olaylar tarımda sermaye ihtiyacını dolayısıyla kredi gereksinimini artıran faktörlerdir.

Amasya ili tarımsal kredi durumu incelendiğinde; 1999 yılı itibarıyla il genelinde 21.672 milyar TL. tarımsal kredi kullanıldığı ve bu kredi miktarının %46,7'sinin Tarımsal Kredi Kooperatifleri tarafından kullanılan kredilerden, %45,9'unun hayvansal üretim kredilerinden oluştuğu görülmektedir. İlde kullanılan bitkisel üretim kredileri ise oldukça düşük bir düzeydedir.

Amasya ili tarımsal kredileri toplamı, Karadeniz Bölgesi'nde kullanılan tarımsal kredilerin yaklaşık %4'ünü, Türkiye toplam tarımsal kredilerinin ise %1'ini oluşturmaktadır. Amasya iline verilen tarımsal kredilerin dağılımı Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 46'da verilmektedir.

TABLO 46: İLDEKİ TARIMSAL KREDİLERİN DAĞILIMI (1999)

	Kredi Tutarı (Milyar TL)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	Karadeniz B. (2)	Amasya (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Toplam	2.129.193	543.403	21.672	1,02	3,99
Bitkisel üretim kredileri	206.451	12.790	964	0,47	7,54
Hayvansal üretim	348.370	76.933	9.938	2,85	12,92
Kimyevi gübre	33.724	3.740	41	0,12	1,10
Su ürünleri kredileri	10.115	2.581	5	0,05	0,19
Tarımsal araç ve gereçler	56.647	4.445	516	0,91	11,61
Tarım kredi kooperatifleri	478.109	98.677	10.124	2,12	10,26
Tarımsal içerikli krediler	995.729	344.236	84	0,01	0,02
Tarımsal sanayi	47	2	-	0,00	0,00

Kaynak: DİE, T.C. Ziraat Bankası

4.5.5. Ormanlık

Amasya ili yüzölçümünün 190.409 hektarı (%33,5) orman ve step vejetasyonu oluşturmaktadır. Toplam orman ve fundalık alanların %38'i baltalık orman, %62'si koru ormanı niteliğinde olup, %41,4'ü verimli-normal orman alanı iken, geri kalanı bozuk orman alanıdır. Ormanlık alanların %37,3'ü II. Alt bölgede, %62,7'si ise I. Alt bölgede yer almaktadır. Ormanlar ağırlıklı olarak Kayın, Çam, Meşe ve Ardıçtan oluşmaktadır. I. Alt bölgede yer alan Yedikır Barajı Yaban

Hayatı Koruma sahası sit alanı olarak ilan edilmiştir. Bu bölge söğüt, sazlık ve karaçam ile kaplı olup, küçük batağan, bahri, karabatak, grıbalıkçıl, büyük akbalıkçıl, küçük akbalıkçıl, sakarca, boz kaz, angut, fiyu, boz ördek, çamurcan, yeşilbaş, kılkuyrık, büyük tarakdiş, sakarmeke, kervan çulluğu, karabaş martı gibi türler mevcuttur. Amasya ili genelinde toplam 247 adet orman köyü bulunmaktadır.

2001 yılı itibarıyla Amasya ili ormancılık hasılası 6.478 milyar TL. ile ilin tarım sektörü hasılasından yaklaşık olarak %2 gibi çok düşük bir pay almaktadır. İl ormancılık hasılası Karadeniz Bölgesi ormancılık hasılasından (87.334 milyar TL.) %7,4 oranında, Türkiye ormancılık hasılasından (508.944 milyar TL.) ise %1,3 oranında pay alabilmektedir. Amasya ili orman ürünleri üretimi ve ormancılık hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi Tablo 47’de verilmiştir.

TABLO 47: AMASYA İLİ ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (M³) VE İL ORMAN HASILASININ BÖLGE VE TÜRKİYE İÇİNDEKİ YERİ

ÜRÜN ADI	1999	2000	2001	2002
Ana Ürünler				
Tomruk	1.962	2.479	4.473	5.649
Maden Direği	1.056	1.166	2.637	2.708
Tel Direği	-	-	35	-
Sanayi Odunu	10.386	12.126	13.465	10.046
Kağıtlık Odun	78	124	416	1.661
Lif Yonga Odunu	32.450	22.636	32.095	31.220
Yakacak Odun (Ster)	72.674	9.139	51.544	54.470
Amasya Orman Hasılası (1) (*)	953	1.362	1.657	-
Karadeniz B. Orman Hasılası (2) (*)	99.561	139.816	159.642	-
Türkiye Orman Hasılası (3) (*)	286.699	423.482	508.944	-
(1)/(2) (%)	0,96	0,97	1,04	-
(1)/(3) (%)	0,33	0,32	0,33	-

(*) : Cari fiyatlarla, Milyar TL

Kaynak : Amasya Orman Bölge Müdürlüğü, DİE

Karadeniz Bölgesi orman ürünleri üretimi açısından önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir. 2001 yılı itibarıyla Türkiye genelinde elde edilen 509 trilyon TL.'lik ormancılık gayri safi gelirinin %31,4'ü Karadeniz Bölgesi tarafından gerçekleştirilmiştir. 160 trilyon TL. üretim değeri ile Karadeniz Bölgesi, bölgeler sıralamasında birinci sırada bulunmaktadır.

Batı Karadeniz bölümünde önemli bir geçim kaynağı olan ormancılık daha ziyade Kastamonu, Bolu, Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinde gelişmiş durumdadır. Bu beş ilde yapılan ormancılık faaliyetleri neticesinde 2001'de 92 trilyon TL'lik bir üretim sağlanmış olup, bu üretim Bölge ormancılık gelirinin %57,5'ini karşılamaktadır.

4.6. Madencilik

Amasya ilinde, zengin maden yatakları bulunmaktadır. Madencilik sektöründe, ilk sırayı linyit kömürü üretimi almaktadır. Ancak, son yıllarda bu sektörde önemli krizler yaşanmaktadır. Kömür işletmeciliğinin, daha çok kapalı ocak olarak çalışması, işletmelerin daha ziyade emek yoğun işletmeler olması, grizu tehlikesinin bulunması, üretilen kömürün genelde kalitesinin yüksek olmasına rağmen, üretim sırasındaki teknolojik eksiklikler yüzünden, yabancı madde miktarının % 25-30 civarında bulunması, son yıllarda, ithal kok kömürünün Türkiye'ye girmesi, İşçi ücretlerinin yüksek olması il Madencilik Sektörünün, başlıca önemli sorunları olarak görülmektedir.

İl madencilik sektörü daha çok linyit kömürü, mermer, kalker (kireç) üretimi üzerinde yoğunlaşmış ve komşu illere göre avantajlı bir durum sağlamıştır. Linyit kömürü olarak Eski Çeltek Kömür İşletmesi (Kamu) ve Yeni Çeltek Kömür İşletmesi Anonim Şirketi ocaklarından üretim yapılmaktadır. Serbest rekabet ortamında, son yıllarda ithal edilen kömürlerden, petro-kok gibi çevre ve sağlık açısından zararlı kömürlerin, ile girmeleri yanında, kaliteli kömürler de satışa sunulmuş bulunmaktadır. Petro-kok kömürlerin, şehir içinde, ısınma amacıyla kullanılması yasaklanmıştır. İldeki linyit ocaklarında üretilen kömürlerin kükürt oranlarının yüksek ve kalorilerinin düşük olması nedeniyle, ısınma amacıyla kullanılmasında sıkıntılar yaşanmış, anılan işletmeler, bu durumdan etkilenmiş, satışların azalmasına neden olarak rekabete girmeleri gerekmiş, kömürün kalitesini iyileştirmeye yönelik yatırım yapmaya zorlanmışlardır. Bu amaçla, Yıkama ve Zenginleştirme Tesisleri projelendirilmiş ve kurulmuştur.

İldeki linyit ocakları, 50-73 yıllık faaliyetleri nedeniyle, tavan kömürü tabir edilen kaliteli kömürlerin %60-70'ini üretmişler, bitirmişlerdir. Artık, kömür damarlarının kalın olması nedeniyle, bir defada üretim yapılamamakta ve taban kömürlerinde faaliyetler sürdürmekte olup, Eski Çelttek Kömür İşletmesi Açık Ocak Üretim Metoduna dönüşmüş bulunmaktadır.

Halen, sanayi kesiminin ihtiyacı olan kömürlerin %70'i ilden karşılanmaktadır. Kireç sanayiinde İlimizde üretilen kireçlerin Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerine kadar satışları sürdürülmekte olup, kireçler; söndürülmüş torba kireç halinde piyasaya arz edilmektedir.

İlde "Amasya Mermeri" denilen sarı renkte (bal rengi), piyasada aranan ve rağbet gören bir mermer cinsi, yaygın olarak levha mermer döşemelerinde kullanılmaktadır. Ancak, ihtiyaca cevap veremediği için, diğer illerden blok halinde getirilerek, 10'a yakın mermer işleme atölye ve fabrikalarında işlenmektedir.

Amasya mermerinin özellikleri şunlardır: Diğer mermerlerde olduğu gibi limon, yağ v.b. maddelerin mermer üzerinde leke yaptığı ve emici özelliği olduğu belirlenirken, Amasya mermerinde bu olay oluşmamaktadır. Granitten sonra zemin döşemelerinde aşınma özelliği az olduğundan, aranan mermer konumuna gelmiştir. Sertliği 3,5 ile 5,3 arasında değişmektedir. Su emici özelliği yoktur. Amasya mermerinin rengi açık, koyu bej ve açık pembe renkte piyasada aranan ve rağbet gören mermer cinsi, yaygın olarak levha mermer döşemelerinde kullanılmaktadır.

Amasya'da Tekke, Akyazı, Musa, Yağmur, Kervansaray, Yördenik köyleri ve çevresinde zengin mermer yatakları bulunmakta olup, bu yörelerden blok halinde çıkartılarak mermer fabrikalarına işlenmek üzere çeşitli ebatlarda sevki yapılmaktadır.

Amasya mermeri yurtiçinde tüketildiği gibi yurtdışında da, Çin, Amerika, Almanya, Rusya, İsrail, Suudi Arabistan ve Uzakdoğu ülkelerine ihracatları gerçekleştirilmektedir.

M.T.A. tarafından yapılan aramalar sonucunda il genelinde tespit edilen maden ve mineral kaynakları Tablo 48'de verilmektedir.

TABLO 48: AMASYA İLİNDEKİ ÖNEMLİ YERALTI KAYNAKLARININ DAĞILIMI VE NİTELİĞİ

Maden Cinsi	Bulunduğu Yer	Kalitesi(Tenör)	Rezerv (Ton)
Kömür(Linyit)	Merzifon-Alıcık	%18 su %18,40 kül 4.055 kcal/kg	Zuhur, lokal önemde küçük bir yataktır.
Kömür(Linyit)	Suluova-Merkez	%6,33 su %9,75 kül 5.500 kcal/kg	2.500.000 ton muhtemel 1.500.000 ton mümkün
Manganez	Merkez-Ezinepınar	%38,62 Mn %23,47 SiO ₂ %0,21 Fe	100.000 ton jeolojik
Manganez	Gümüşhacıköy-Gümüş	%25 Mn	300.000 ton jeolojik
Kil	Merkez- Ezinepınar	%49,51 SiO ₂ %9,16 Fe ₂ O ₃ %20,23 Al ₂ O ₃	
Kil (Kaolinitik)	Merzifon	-	10.000.000 ton mümkün
Kil (Bentonitik)	Merzifon	-	100.000.000 ton mümkün
Kil	Suluova-Suluca	-	-
Mermer	Merkez	Beyaz renkli, sarı damarlı kristalin kalker	-
Mermer	Gümüşhacıköy-Gümüş	Beyaz renkli, sarı damarlı kristalin kalker	-
Traverten	Musaköy	-	500.000 ton muhtemel
Amyant (Asbest)	Karabrahim Köyü	-	-
Kalker (Kireç taşı)	Eraslan Köyü	-	-
Kaplıcasuyu	Merkez-Doğantepe	Sıcaklık: 38 °C PH: 6,00	Debi: 3,5 L/sn
Kaplıcasuyu	Göynücek-Gediksaray	Sıcaklık: 37 °C PH: 6,00	Debi: 12 L/sn
Kaplıcasuyu	Hamamözü	Sıcaklık: 38-40 °C PH: 7,40	Debi: 1,5 L/sn
Madensuyu	Hamamözü	Sıcaklık: 18 °C PH: 7,00	Debi: 0,1 L/sn

Kaynak: MTA Genel Müdürlüğü ve Amasya İl Planlama Müdürlüğü

Genel olarak Karadeniz Bölgesinin başlıca yer altı zenginliği, Ereğli-Zonguldak kömür havzasındaki taş kömürü yataklarıdır. Borçka'daki altın ve gümüş, Murgul ve Küre'deki bakır, Amasya ile Samsun arasındaki linyit yatakları da bölgenin diğer yer altı kaynakları arasında sayılabilir. Özellikle Zonguldak ve Artvin illerinde önemli bir ekonomik uğraş olan madencilik, 2001 yılı itibarıyla Bölge sanayi üretimi içinde %7,2, Bölge GSYİH içinde ise %1,5 gibi düşük bir orana

sahiptir (Bölgede 2001'de 251 trilyon TL. madencilik hasılası elde edilmiştir). Türkiye madencilik hasılası içinde %11,7 paya sahip olan Karadeniz Bölgesi, bölgeler sıralamasında Ege, İç Anadolu ve Marmara Bölgesi'nden sonra dördüncü sırada gelmektedir.

Yıllar itibarıyla Amasya ilinin gayri safi yurtiçi hasılası incelendiğinde; 1996 yılında 349 milyar TL. olan madencilik hasılasının (cari fiyatlarla) sürekli artarak 2001 yılında 5.830 milyar TL.'na yükseldiği görülmektedir. Amasya gayri safi yurtiçi hasılası içerisinde (2001) yaklaşık %0,9 gibi çok küçük bir payı olan il madencilik hasılası, Karadeniz Bölgesi madencilik hasılasından %2,3 gibi, Türkiye madencilik hasılasından ise %0,3 gibi çok küçük oranlarda pay almaktadır.

4.7. Sanayi

2001 yılı imalat sanayi istatistiklerine göre Amasya ilinde 10'un üzerinde istihdam sağlayan 22 adet özel sektöre ait tesis bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin il imalat sanayiinde yaratmış olduğu katma değer 24.808 milyar TL. olup, bunun tamamı özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. Amasya ili imalat sanayiine ilişkin çeşitli göstergeler Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 49'da verilmiştir.

TABLO 49: AMASYA İMALAT SANAYİİNDEKİ İŞYERİ SAYISI, ÇALIŞILAN İŞÇİ-SAAT TOPLAMI, ÇEVİRİCİ GÜÇ KAPASİTESİ, STOK DEĞİŞMELERİ, SABİT SERMAYEYE YAPILAN İLAVELER VE KATMA DEĞER (2001)

A : TOPLAM B : DEVLET SEKTÖRÜ C : ÖZEL SEKTÖR (10+)

		İşyeri Sayısı	Yılda Çalışılan İşçi Saat Toplamı (Bin Saat)	Yıl Sonunda Kurulu Olan Toplam Çevirici Güç (Bg-Hp)	Stok Değişimleri (Milyar TL)	Sabit Sermayeye Yıl İçinde Yapılan G.S. İlaveler (Milyar TL)	Girdi (Milyar TL)	Çıktı (Milyar TL)	Katma Değer (Milyar TL)	Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı	Çalışan Başına Katma Değer (Milyon TL)
AMASYA	A	22	4.264	32.283	1.616	3.182	76.916	101.724	24.808	1.807	13.729
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	C	22	4.264	32.283	1.616	3.182	76.916	101.724	24.808	1.807	13.729
KARADENİZ BÖLGESİ	A	717	158.455	1.886.785	162.550	301.389	4.496.786	6.251.808	1.755.022	70.405	24.928
	B	70	50.704	1.150.724	38.709	50.992	1.459.386	2.437.421	978.035	26.314	37.168
	C	647	109.087	742.298	125.418	250.738	3.056.930	3.841.340	784.410	45.123	17.384
TÜRKİYE	A	11.293	2.615.108	13.904.397	5.354.952	5.619.086	69.694.193	110.379.776	40.685.583	1.093.193	37.217
	B	257	247.072	3.264.439	368.804	498.866	8.299.202	15.287.925	6.988.723	113.683	61.476
	C	11.036	2.368.036	10.639.958	4.986.148	5.120.220	61.394.991	95.091.851	33.696.859	979.510	34.402
AMASYA/ KARADENİZ BÖLGESİ (%)	A	3,07	2,69	1,71	0,99	1,06	1,71	1,63	1,41	2,57	55,07
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	C	3,40	3,91	4,35	1,29	1,27	2,52	2,65	3,16	4,00	78,97
AMASYA/ TÜRKİYE (%)	A	0,19	0,16	0,23	0,03	0,06	0,11	0,09	0,06	0,17	36,89
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	C	0,20	0,18	0,30	0,03	0,06	0,13	0,11	0,07	0,18	39,91

Kaynak: DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2001

İl imalat sanayi (10 kişinin üzerinde istihdam sağlayan) katma değeri içinde en yüksek pay %77,8 ile gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörüne ait olup, bu sektörü %16,9 payla metalik olmayan diğer mineral ürünleri imalatı sektörü ve izlemektedir.

Amasya ili imalat sanayiine ilişkin bazı değerler Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde; 10'un üzerinde istihdam yaratan Türkiye genelindeki 11.293 adet tesisin sadece %6,3'ünün (717 adet) Karadeniz Bölgesi'nde bulunduğu, Bölgedeki tesislerin ise sadece %3'ünün (22 adet) Amasya'da bulunduğu görülmektedir. 24.808 milyar TL. olan il imalat sanayi katma değeri Karadeniz Bölgesi imalat sanayi katma değerinden %1,4 oranında, Türkiye genelinden ise sadece %0,01 oranında küçük bir pay almıştır.

Tablodan da görüldüğü gibi, ilin Karadeniz Bölgesi içindeki payının işçi-saat toplamında %2,7, toplam çevirici güç kapasitesinde %1,7, stok değişimlerinde %1, girdi tutarında %1,7'dir. İlin bütün bu değerler açısından Türkiye içindeki payı ise %1'in altındadır. Çalışan başına katma değer rakamına bakıldığında, 13.729 milyon TL. olan il değerinin Karadeniz Bölgesi değerinin %55,1'i ve Türkiye değerinin de %56,9'u düzeyinde olduğu görülmektedir.

Amasya ili ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalıdır. İlin sanayi yapısı da, içinde bulunduğu bölgenin de sanayi yapısına bağlı olarak başlangıçta (1950'li yıllardan bu yana) tarıma dayalı bir gelişme göstermiştir. Bu süreçte, il ekonomisi gerek insanların içe dönük üretim stratejisi gerekse devletin ekonomi ve altyapı konularındaki hizmetlerden yeteri kadar yararlanılamaması dolayısıyla önemli bir ilerleme kaydedememiştir. Ancak, 1980'li yıllardan başlayarak, özellikle de ilin I. Derecede Kalkınmada Öncelikli İller kapsamına alınmasından sonra, ilde sanayi ve ticaret sektörlerinde yavaş da olsa bir gelişme görülmüş, tarımsal kaynaklı olmayan sanayi tesisleri de kurulmaya başlamıştır. Buna rağmen, ilde halen sermaye ve girişimcilik konusunda beklenen gelişme sağlanmamış olup, ildeki az sayıdaki sanayi tesislerinin çok büyük bir bölümü tarıma dayalıdır. İlde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen

şekerpancarı, süt, buğday, arpa, ayçiçeği gibi ürünler, sanayi tesislerinde girdi olarak kullanılmaktadır.

İl imalat sanayiindeki ilk tesisler, sermayesi kamuya ait olan tesisler olup, işletmeye geçtikleri yıldan beri ilin ekonomik ve sosyal yaşantısında önemli bir yer işgal etmişlerdir. Bu tesislerden ilki 1958 yılında Amasya Valiliği Özel İdare Müdürlüğü'ne devredilmiş olan Eski Çeltik Kömür İşletmesi'dir. İşletme, yıllık 120.000 ton kömür çıkartabilen bir linyit ocağıdır. Bir diğer işletme ise, Suluova ilçesinde, hayvancılığın geliştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla 1976 yılında kurulan Et Balık Kurumu'dur. 1995 yılında özelleştirilen tesis, Pan-Et Amasya Tarım ve Hayvancılık ve Gıda Ürünleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. adını almıştır. Söz konusu tesisin kurulu kapasitesi 75.000 adet/yıl büyükbaş, 500.000 adet küçükbaş hayvandır.

Sanayinin ilk yıllarında önemli görevler üstlenen bu kamu sermayeli kuruluşlar, daha sonraki yıllarda özel sektör tarafından işletmeye açılan tekstil fabrikaları, tuğla, un, yem, ayçiçek yağı, kağıt, metal ve madeni eşya ile orman ürünleri üretimine yönelik fabrikalar izleyerek imalat sanayii bugünkü düzeyine erişmiştir.

Amasya ilinde tarıma dayalı sanayi de çok fazla gelişmemiştir. İlde 173 adet tarımsal sanayi bulunmakta olup, bunların çoğunluğu küçük çaplı işletmelerdir. İlde önemli tarımsal işletmeler ise 851.000 ton/yıl şekerpancarı işleme kapasitesi ve 96.000 ortak sayısı ve her yıl yaklaşık 30.000 çiftçinin pancar tarımı yaptığı bir kuruluş olan Şeker Fabrikası ilk sırayı almaktadır. Ayrıca 6.850 ton/yıl yaş maya, 16.050 ton/yıl kuru maya, 3.826 ton/yıl ekme katkı maddesi kapasitesi olan ve ürünlerinin önemli bir kısmını ihraç eden Özmaya, 15.477 ton/yıl ham yağ kapasitesi ile Meray, 300 büyükbaş ve 2000 küçükbaş kesim/gün kapasitesi ile Pan-et mezbahası, 20 ton/saat yem üretim kapasitesi ile Mis-yem, 127.680 ton/yıl un üretim kapasitesi ile Mis-un ve önceki yıllarda yaş sebze meyve işleme ve konsantre meyve suyu fabrikası olan ancak şu an sadece konsantre meyve suyu üreten Tamek Konektaş A.Ş. ilde orta ve büyük kapasiteli tarımsal sanayilerdir.

Amasya ili imalat sanayiinin sektörel dağılımı aşağıda Tablo 50'de verilmiştir.

TABLO 50: AMASYA İLİ İMALAT SANAYİİNİN SEKTÖREL YAPISI VE İSTİHDAM DURUMU

Sektörü	İşletme Sayısı	İstihdam
Gıda Sanayi	30	1.994
Metal Eşya Sanayi	16	372
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	12	254
Orman Ürünleri Sanayi	10	196
Madencilik	9	251
Dokuma ve Giyim Sanayi	6	496
Plastik ve Lastik Sanayi	5	60
Tarımsal Araç ve Gereç Sanayi	6	51
Kimya Sanayi	1	6
Toplam	95	3.680

Kaynak : Amasya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Amasya ili imalat sanayiinin sektörel dağılımı incelendiğinde; il imalat sanayi içinde tarımsal üretimin yoğunluğuna paralel olarak **Gıda** sanayiinin ağırlıklı bir yeri olduğu görülmektedir. Tablodan da izlenebileceği gibi gıda sanayiinde 30 firma faaliyet göstermekte olup, toplam 1.994 kişi istihdam edilmektedir. Bu miktar, il imalat sanayiinde istihdam edilen kişilerin %54,2'sini oluşturmaktadır. İstihdam yönünden ikinci önemli sektör olan **Metal Eşya Sanayiinde** ise 16 firma faaliyet göstermekte olup, toplam istihdam 372 kişi (%10,1)'dir. Firma sayısı az olmakla birlikte, istihdam açısından (496) önemli bir diğer sektör de **Dokuma ve Giyim Sanayiidir** (%13,5). Görüldüğü gibi, il imalat sanayiindeki toplam istihdamın %77,8'i gıda, metal eşya ile dokuma ve giyim sektörlerine aittir. İl imalat sanayiinde önemli bir diğer alt sektör ise taş ve toprağa dayalı sanayii olup, mevcut 12 firmada 254 kişi istihdam edilmektedir.

İl imalat sanayiinde yukarıda sayılan üretim konuları itibarıyla, alt sektörler bazında gıda sektöründe buğday unu, ayçiçek yağı, hayvan yemi, şeker, et mamülleri, süt mamülleri vb, metal eşya sektöründe LPG tüpü, jant, tel, çelik kapı, aspiratör, armatör vb, tekstil sektöründe pamuk ipliği, dokuma kumaş, hazır giyim ürünleri vb, taş ve toprağa dayalı sanayi içinde de hazır beton, blok tuğla, kireç ve mıcır üretiminde bulunmaktadır.

Amasya ili sanayi sektörünün toplam GSYİH içindeki payı incelendiğinde; 1987 yılında 32 milyar TL. (cari fiyatlarla) olan il sanayi sektörü hasılasının 2001 yılında 49.158 milyar TL.'na yükseldiği görülmektedir. 2001 yılı itibarıyla il GSYİH'ndan %7,7 oranında pay alan il sanayi hasılası içinde en yüksek payı %76,5 ile imalat sanayi alırken, bunu %11,9 ile madencilik ve taşocakçılığı ve %11,6 ile de elektrik, gaz, su sektörü izlemektedir.

Amasya ili sanayi sektörü hasılasının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye sanayi hasılası içindeki payı incelendiğinde ise, 1987 yılında Bölge sanayi hasılasından %2,05, Türkiye sanayi hasılasından yaklaşık olarak %0,17 oranında pay alan Amasya ili sanayi hasılasının bu payının 2001 yılında sırasıyla %1,4 ve %0,11 oranlarına düştüğü görülmektedir.

Amasya ili sanayi hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi ile Karadeniz Bölgesi ve Türkiye sanayi hasılası içindeki yeri Tablo 51'de verilmektedir.

TABLO 51: AMASYA İLİ SANAYİ HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ VE BÖLGE VE TÜRKİYE SANAYİ HASILASI İÇİNDEKİ YERİ (Cari fiyatlarla) (Milyar TL)

Faaliyet Kolu	1987	1990	1997	1999	2000	2001
- Madencilik ve Taşocakçılığı	8	24	949	5.950	3.748	5.830
- İmalat Sanayi	22	137	8.794	21.473	27.199	37.604
- Elektrik, Gaz, Su	2	11	661	2.203	2.936	5.724
Amasya Sanayi Hasılası (1)	32	172	10.404	29.626	33.883	49.158
Karadeniz Böl. Sanayi Hasılası (2)	1.561	7.921	566.974	1.382.238	2.330.064	3.504.610
Türkiye Sanayi Hasılası (3)	19.276	100.321	7.293.186	17.973.866	29.027.782	45.881.462
(1)/(2) (%)	2,05	2,17	1,84	2,14	1,45	1,40
(1)/(3) (%)	0,17	0,17	0,14	0,16	0,12	0,11

Kaynak : DİE

Kısaca yorum yapmak gerekirse; Amasya ili sanayisi, son on beş yıllık dönemde Bölge illerinin sanayisinden daha düşük bir gelişme göstererek Bölge sanayii içindeki payını azaltmış, Türkiye sanayisinin gelişimini de yakalayamadığından toplam sanayi hasılasından aldığı payı düşürmüştür.

Genel olarak Karadeniz Bölgesi'nin sanayi hasılasını incelediğimizde; 1987 yılında 1.561 milyar TL. olan Bölge sanayi hasılasının (cari fiyatlarla) 2001 yılında 3.504.610 milyar TL.'na yükseldiği, ancak 1987 yılında Türkiye sanayi hasılasından %8,1 oranında pay alan Bölge sanayi hasılasının bu payının sürekli azalarak 2001 yılında %7,6 düzeyine indiği görülmektedir. Bölge sanayi hasılasının alt sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında (2001) en büyük oranın imalat sanayiine ait olduğu (82,3) ve bunu %10,5 pay ile elektrik, gaz ve su sektörünün, %7,2 pay ile de madencilik ve taş ocakçılığı sektörünün izlediği görülmektedir. Karadeniz Bölgesi imalat sanayiinin yaratmış olduğu katma değer incelendiğinde; 2001 yılı itibarıyla 1.755 trilyon TL. olduğu ve bunun %55,5'inin devlet sektörünce, %44,5'inin ise özel sektör tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

2001 yılı itibarıyla Karadeniz Bölgesi sanayi hasılasının iller arasındaki dağılımına bakıldığında ise; Bölge sanayi hasılasına en büyük katkıyı Zonguldak (%29,6) ilinin yaptığı ve bu ili Tokat (%15,7) ve Samsun (%10,7) illerinin izlediği görülmektedir. Amasya ili ise Bölge sanayi hasılasına (18 il arasında) en az katkıda bulunan (%1,4) dördüncü il konumundadır. Karadeniz Bölgesi sanayi hasılasının iller arasındaki dağılımı Tablo 52'de verilmektedir.

TABLO 52 : BÖLGE SANAYİ HASILASININ İLLER İTİBARIYLA DAĞILIMI (2001)

İller	SANAYİ HASILASI (Milyar TL)					Bölge İçindeki Payı (%)
	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat Sanayi	Elektrik, Gaz ve Su	Toplam	Gelişme Hızı (%)	
Amasya	5.830	37.604	5.724	49.158	45,1	1,40
Artvin	19.260	36.604	14.093	69.957	29,9	2,00
Bolu	6.918	224.389	6.673	237.980	33,5	6,79
Çorum	11.197	106.749	7.804	125.750	56,5	3,59
Giresun	4.207	73.055	15.728	92.990	62,0	2,65
Gümüşhane	0	1.353	1.180	2.533	73,7	0,07
Kastamonu	13.736	78.680	5.591	98.007	55,1	2,80
Ordu	900	113.197	10.204	124.301	83,8	3,55
Rize	53.874	93.216	7.332	154.422	32,4	4,41
Samsun	781	258.854	113.705	373.340	30,3	10,65
Sinop	0	15.479	3.092	18.571	52,0	0,53
Tokat	1.491	529.539	18.007	549.037	77,6	15,67
Trabzon	217	278.400	15.464	294.081	78,1	8,39
Zonguldak	123.390	790.102	125.164	1.038.656	52,0	29,64
Bayburt	2	2.425	876	3.303	65,8	0,09
Bartın	7.410	14.473	3.119	25.002	64,3	0,71
Karabük	1.675	129.885	7.946	139.506	27,0	3,98
Düzce	0	101.281	6.734	108.015	-	3,08
Karadeniz Bölgesi	250.888	2.885.285	368.437	3.504.610	50,4	100,00

Kaynak: DİE

Sanayiinin sağlıklı ve çevreye zarar vermeksizin gelişmesi açısından Organize Sanayi Bölgeleri (O.S.B.) ve Küçük Sanayi Siteleri büyük önem taşımaktadır. Bunlardan zellikle O.S.B'leri işletmelere sağlamış oldukları dışsal faydalardan dolayı il sanayilerinin gelişmesinde önemli işlevler yerine getirmektedir.

Amasya ilinde de, merkezde ve Merzifon ilçesinde olmak üzere iki adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Amasya-orum karayolu üzerinde, il merkezine 25 km. mesafede bulunan, 75 hektar arazi üzerine kurulmuş olan Amasya Organize Sanayi Bölgesi, 1999 yılında yapımına başlanarak 2001 yılında faaliyete geçmiştir. 34 sanayi parselinin bulunduğu Bölgede, 27 parselin tahsisi yapılmış olup (%79), 12 tesis üretime başlamış, 5 tesis inşaat halinde, 2 tesis ise proje aşamasında bulunmaktadır. retime geçen tesislerde 175 kişi istihdam edilmektedir. Bölgenin halen bazı altyapı çalışmalarına ihtiyaı bulunmaktadır.

Merzifon ilçesinde, 118 hektar arazi üzerine kurulmuş bulunan Merzifon Organize Sanayi Bölgesi ise, 1995 yılında yapımına başlanmış olup, bazı eksikliklerine karşın 2002 yılında faaliyete geçmiştir. 50 parselin bulunduğu Bölgede, 28 parselin tahsisi yapılmış olup, 18 tesis üretime başlamış, 4 tesis inşaat aşamasında, 4 tesis ise proje aşamasında bulunmaktadır. retime geçen tesislerde 421 kişi istihdam edilmektedir.

İlde ayrıca, 1.400 ahırın bulunduğu, 19.000 adet büyükbaş hayvan besisinin yapıldığı Suluova ilçesinde, insan sağlığı, su kaynaklarının kirlenmesinin önlenmesi açısından, 2004 yılı sonuna kadar bitirilmesi planlanan Suluova Organize Besi Bölgesi bulunmaktadır. Halen arsa tahsisi konusunda sorunların yaşandığı Bölgede, 25.000 adet büyükbaş hayvan yetiştirilmesi ve bakıcı evlerinin yapılması planlanmaktadır.

İl genelinde ayrıca 5'i faaliyette, 2'si de yapımı devam etmekte olan 7 adet Kk Sanayi Sitesi (KSS) bulunmaktadır. Faaliyette bulunan KSS'nde toplam 1.034 işyeri faaliyete geçmiş olup (yapımı devam eden Amasya II. Kısım KSS'deki faaliyete geçen 84 işyeri ile birlikte), bu işyerlerindeki çalışan sayısı

2.302'dir. İldeki mevcut KSS'ne ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda Tablo 53'de verilmiştir.

TABLO 53: İL GENELİNDEKİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

Sanayi Sitesinin Adı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Mevcut Durumu
Amasya I. Kısım KSS	256	403	Faaliyette
Gümüşhacıköy KSS	89	200	Faaliyette
Merzifon	244	379	Faaliyette
Suluova	164	226	Faaliyette
Taşova	104	240	Faaliyette
Amasya II. Kısım KSS	187	346	84 işyeri faal (devam ediyor)
Göynücek	30	-	İnşaatına henüz başlanmadı
Hamamözü	31	-	Projesi devam ediyor
TOPLAM	1.105	1.794	

Kaynak: Amasya Valiliği, İl Planlama Müdürlüğü

Genel olarak il genelinde faaliyet gösteren firmaların temel sorunları, ülke ekonomisinde zaman zaman yaşanan olumsuzluklara bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardır. Genel anlamda ilin sermaye birikimi ve girişimcilik sorunu bulunmaktadır. Ancak üretim maliyetlerinin yüksekliği ve ortaya çıkan ürün fiyatlarıyla iç ve dış piyasalarda rekabet etme zorluğu zaman zaman firmalarda talep yönlü sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Gerek il merkezindeki OSB'nin altyapı sorunlarının giderilmesi ve de genişletilmesi, gerekse yapımı devam eden KSS'lerinin tamamlanarak etkin kullanılmasının Amasya ili sanayiini olumlu yönde etkileyeceği ve sanayi sektörüne aktarılacak sermayenin artmasına neden olacağı düşünülmektedir.

4.8. Turizm

Karadeniz Bölgesinin Orta Bölümünde yer alan ve ülke toplam alanının binde 7'sini kaplayan Amasya, doğal yapısı itibarıyla tarih öncesi çağlardan beri uygarlıkların yerleşmesine oldukça uygun bir mekân olmuştur. Amasya'da M.Ö. 5500'lü yıllarda yerleşim olduğunu kanıtlayan çeşitli belgeler bulunmaktadır. Kalkolitik Çağ'dan itibaren Tunç Çağı, Hitit, Frig, Kimmer, Lidya uygarlıklarına sahne olan il, Büyük İskender'in Anadolu'yu istilası sonucu bir süre Makedonyalıların egemenliğinde kalmıştır. M.Ö. 291 yılından itibaren 250 yıl

boyunca Pont Krallığının başkenti olarak kalan il, daha sonra Romalıların ve Emevilerin eline geçmiştir. 1386 yılında Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılan Amasya, iki yüzyıl kadar şehzadelerin Valilik yaptıkları, eğitim gördükleri bir kültür merkezi olmuştur. Önemli bilim adamları ve sanatkarların yetiştiği il, coğrafyanın kurucusu sayılan Strabon'un da doğup yaşadığı yerdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Döneminde ise Amasya, Milli Mücadele tarihinin önemli belgelerinden biri olan "Amasya Tamimi'nin yazıldığı ve ilan edildiği yer olarak anılmaktadır.

Tarihi ve kültürel zenginlikleri yanında, iklimi, doğal güzellikleri, zengin bitki örtüsü ve akarsu kaynakları, sahip olduğu kaplıca ve içmeleri ile gerçekte Amasya ili önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır. Ancak söz konusu potansiyel yeterli altyapı olanaklarının bulunmaması ve mevcut turistik değerlerin iyi kullanılamaması dolayısıyla, olması gereken düzeyde değerlendirilememektedir. İlde turizm faaliyetleri için potansiyel oluşturan çevre çekicilikleri aşağıda kısaca özetlenmiştir.

A- KALELER

- 1- Amasya Kalesi (Tunç Çağı)
- 2- Kaleköy Kalesi (Hellenistik-Roma)
- 3- Gökçeli Kalesi (Roma)
- 4- Baraklı Kalesi (Roma)

B- ÖREN YERLERİ

- 1- Kral Kaya Mezarları (Hellenistik Çağ)
- 2- Aynalı Mağara (Hellenistik Çağ)
- 3- Ferhat Su Kanalı (Geç Hellenistik-Erken Roma)
- 4-Yassıçal Sunağı (Roma)
- 5-Venk Suyu

C- CAMİLER

- 1- Fethiye Camii (Bizans-Danışment 11.Yy.)
- 2- Burmalı Minare Camii (1237-1247)
- 3- Gümüşlü Camii (1326)
- 4- Saraçhane Camii (1372)
- 5- Çilehane Camii (1413)
- 6- Bayezid Paşa Camii (1414)
- 7- Medreseönü Camii (1427) Merzifon (II. Murad Camii)
- 8- Yörgüç Paşa Camii (1428)

- 9- Yörgüç Rüstem Paşa Camii (1429) Gümüş
- 10- Hızırpaşa Camii (1466)
- 11- Kilari Süleyman Ağa Camii (1489)
- 12- II. Bayezid Külliyesi (1486)
- 13- Mehmet Paşa Camii (1486)
- 14- Şamlar Ayas Ağa Camii (1495)
- 15- Sofular Abdullah Paşa Camii (1502)
- 16- Hatuniye Camii (1510)
- 17- Pir Mehmet Çelebi Camii (15 Yy.)
- 18- Temenna Mescidi (1567)
- 19- Sofular Camii (15-16 yy.) Merzifon
- 20- Bozacı Camii (16-17 yy.) Merzifon
- 21- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii (1666)
- 22- Darphane Camii (18. Yy.) Gümüş
- 23- Maden Camii (1800) Gümüş
- 24- Azeriler Camii (1876-1895)

D- AHŞAP CAMİLER

- 1- Abide Hatun Camii (1680)
- 2- Eyüp Çelebi Camii(1725) Merzifon
- 3- Hacı Hasan Camii (1714) Merzifon
- 4- Çay Camii(1774)
- 5- Eski Kışlacık Köyü Camii (1865)
- 6- Aşağı Baraklı Camii (1870)
- 7- Kaleköy Camii (1870)
- 8- Yukarı Baraklı Camii (1875)
- 9- Ziyaret Camii (19 yy.)
- 10- Şıhlar Köyü Camii (1924)
- 11- Elikteke Köyü Camii (1928)
- 12- Müftü Camii (20 yy.) Gümüşhacıköy
- 13- Kızılca İstasyon Camii (1956)

E- MEDRESELER

- 1- Gökmedrese (1267)
- 2- Haliliye Medresesi (1415) Gümüş
- 3- Çelebi Mehmed Medresesi (1415) Merzifon
- 4- Büyük Ağa Medresesi (1488)
- 5- Küçük Ağa Medresesi (1463-1464)
- 6- Hakala Yolpınar Köyü Kasım Bey Medresesi (1463-1464)

F- DARÜŞŞİFA (Bimarhane)

G- TÜRBELER

- 1- Halifet Gazi Türbesi (Danişment 1146)
- 2- Cumudar Türbesi (1250)
- 3- Torumtay Türbesi (1278)
- 4- Sultan Mesut Türbesi (13 yy.)

- 5- Tacettin Altunbaş Türbesi (13 yy.)
- 6- Seyit Nurettin Alpaslan Türbesi – Alpaslan (13.yy.)
- 7- Piri Baba Türbesi – Merzifon (13.yy.)
- 8- Şad Geldi Paşa Türbesi (14 yy.)
- 9- Kadılar Türbesi (14 yy.)
- 10- Pir Sücaaddin İlyas Türbesi (1486)
- 11- Kurtboğan Türbesi (15.yy.)
- 12- Selamet Hatun Türbesi (15.yy.)
- 13- Şehzade Osman Türbesi (1513)
- 14- Yusuf Sinanettin Türbesi (Yorganlı Evliya) (1592)
- 15- Hamdullah Dede Türbesi (1847)
- 16- Şirvanlı İsmail Türbesi (1870)
- 17- Serçoban Türbesi – Karasenir (19.yy.)
- 18- Sarılık Türbesi – İlyas Köyü (19.yy.)
- 19- Gani Baba Türbesi – Suluova (19.yy.)
- 20- Ergonaş Türbesi – Yassıçal (19.yy.)
- 21- Hicabi Baba Türbesi – Ziyaret (20.yy.)

H – KÖPRÜLER

- 1 - Alçak Köprü - Roma
- 2- Uluköy Köprüsü (Roma)
- 3- Çağlayan Köprü (İltekin Gazi) – Danışment
- 4- Kunç Köprü – Selçuklu
- 5- İstasyon Köprü – Osmanlı

I- BEDESTEN

- 1- Amasya Bedesten (1483)
- 2- Gümüşhacıköy Bedesten (1669)
- 3- Merzifon Bedesten (17 yy.)

İ- HANLAR

- 1- Ezinepazar Han (1239)
- 2- Merzifon Taşhan (17.yy)
- 3- Amasya Taşhan (1758)

J-HAMAMLAR

- 1- Karsavul Hamamı (Roma)
- 2- Yıldız Hamamı (13.yy.)
- 3- Arkut Bey Hamamı (13.yy.)
- 4- Çifte Hamam – Merzifon (1388)
- 5- Hızırpaşa Hamamı (15.yy.)
- 6- Mustafa Bey Hamamı (1436)
- 7- Kumacık Hamamı (15.yy.)
- 8- Çukur Hamamı (15.yy.)
- 9- Sinan Paşa Hamı– Ulu Köy (15.yy.)
- 10- Kızlar Sarayı Hamamı (15.yy.)
- 11- Gediksaray Hamamı (15.yy.)

- 12- Ziyaret Hamamı (15.yy.)
- 13- Çayüstü Köyü Hamamı – Suluova (15.yy.)
- 14- Mârif Hamamı – Merzifon (16.yy.)
- 15- Mârif Hamamı – G.Hacıköy (16.yy.)
- 16- Paşa Hamamı – Merzifon (17.yy.)
- 17- Tuz Pazarı Hamamı – Merzifon (1677)
- 18- Ekin Pazarı Hamamı- G.Hacıköy (1658)
- 19- Eski Hamam – Gümüş (19.yy.)

K- ÇEŞMELER

- 1- Narlibahçe Çeşmesi (Osmanlı)
- 2- Hatuniye Çeşmesi (Osmanlı)
- 3- Hünkar Çeşmesi (Osmanlı)
- 4- Kadılar Çeşmesi (Osmanlı)
- 5- Çilehane Çeşmesi (Osmanlı)
- 6- Büyük Ağa Çeşmesi (Osmanlı)
- 7- Saraydüze Sultan Çeşmesi (Osmanlı)
- 8- II. Bayezid Çeşmesi (Osmanlı)

L-TARİHİ EVLER (Osmanlı Sivil Mimari Örnekleri)

(175 adet tescilli ev bulunmakta olup bunlardan bazıları:)

- 1- Hazeranlar Konağı
- 2- Mısırlı Konağı
- 3- Aksoylar Konağı
- 4- Emin Efendi Pansiyon
- 5- Yörgüçler Konağı
- 6- Kazanasmazlar Konağı

M-MÜZELER

- 1- Amasya Müzesi

Amasya Müzesi ilk defa 1925 yılında II. Beyazıt Külliyesinin bir bölümü olan medrese binasında az sayıda arkeolojik eserler ile mumyaların bir araya getirilmesi sonucu Müze deposu olarak kurulmuştur. Daha sonra eserlerin çoğalması ve teşhir edilecek yeni mekanlara ihtiyaç duyulması sonucunda 1962 yılında Selçuklu Dönemi Anıtsal yapılardan olan Gökmedrese'ye nakledilmiştir. 22 Mart 1977 yılında yeni yapılan bugünkü modern binasına taşınan Müze, 14 Haziran 1980 tarihinde ziyarete açılmıştır.

Kalkolitik Çağdan itibaren Tunç Çağı, Hitit, Urartu, Frig, İskit, Pers, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait 12 aynı medeniyete ait Arkeolojik, Etnoğrafik, Sikke, mühür, El Yazması ve Mumyalar olmak üzere

bugün itibari ile 23.476 eseri ile Hazeranlar Konağı ve Kral Kaya Mezarları Örenyeri ile birlikte üç birim halinde bölgenin en modern müzesi olarak kültür ve turizme hizmet etmektedir. Müze binasının batısında bulunan müze bahçesi içerisinde Hitit, Hellenistik, Roma, Bizans, İlhanlı, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait taş eserler teşhir edilmektedir. Ayrıca, Müzedeki mumyalar, müze bahçesi içerisinde yer alan Selçuklu Sultanı I.Mesud 'a ait türbede teşhir edilmektedir. Müzede sekiz adet mumya bulunmaktadır.

- 2- Hazeranlar Konağı (Müze Ev)
- 3- Alpaslan Müzesi

N-DOĞAL SİT ALANLARI

- 1- Borabay Gölü
- 2- Yedikuğular Kuş Cenneti
- 3- Baraklı Şelalesi

O-SİT ALANLARI

- 1- Arkeolojik Sit Alanı (44 adet)
- 2- Kentsel Sit Alanları (6 adet)
- 3- Tarihi Sit Alanları (4 adet)

P- ANITSAL AĞAÇLAR

(6 adet anıtsal ağaç bulunmaktadır.)

R- KAPLICALAR

- 1- Terziköy Kaplıcası
- 2- Hamaözü Kaplıcaları
- 3- Gözlek Kaplıcası
- 4- Ilısu Kaplıcası

Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı Merkezi'nin 21.08.1987 tarih ve 210 sayılı raporuna göre, il sınırları içinde bulunan Terziköy, Gözlek, Ilısu ile Hamamözü Kaplıca Suları, analiz sonuçlarına göre "Oligo-Mineral Suları" grubundadırlar. Bu suların etkili olabileceği hastalıklar aşağıda kısaca verilmiştir.

- Vegetatif sinir sistemini düzenler. (Astım nöbetleri geçer, yüksek ve düşük tansiyonu düzenler, sinirlilik hali düzelir ve bazı cilt hastalıkları iyileşir).
- Sedatif ve Analjezik etkileri vardır (Nevralji ve nevritlerde, ağrılarda etkili olur, özellikle siyatik sinir ağrılarında).

- İnflamatuvar romatizmal hastalıklarda etkilidir (Komatoid artrid, Ankilozam Spondilit, Akut Eklem Romatizması gibi).
- Dejeneratif eklem hastalıklarında etkilidir (Artozlar).
- Kadın hastalıklarında etkilidir (Dismenore (ağrılı adet), Amenore (adet yokluğu), Parametrit).

S- İL HALK KÜTÜPHANELERİ

- Bayezit İl Halk Kütüphanesi
- Kazanasmaz Çocuk Kütüphanesi
- Gezici Kütüphane Servisi
- Merzifon İlçe Halk Kütüphanesi
- Gümüşhacıköy İlçe Halk Kütüphanesi
- Göynücek İlçe Halk Kütüphanesi
- Suluova İlçe Halk Kütüphanesi
- Hamamözü İlçe Halk Kütüphanesi
- Taşova İlçe Halk Kütüphanesi
- Belevi Halk Kütüphanesi
- Uluköy Kasabası Halk Kütüphanesi
- Alpaslan Kasabası Halk Kütüphanesi
- Gümüş Halk Kütüphanesi

Tarihi ve doğal turizme elverişliği yanında yayla turizmine de (Borabay) elverişli bir yapıya sahip olan ilde, ülke genelinde yaygın olarak yapılan el sanatları da yaşamaya devam etmekte ve halkın geçimine yardımcı olmaktadır. Yörede devam eden el sanatları aşağıda kısaca özetlenmiştir:

Halı - Kilim Dokumacılığı

Halıcılık son dönemlerde yöre ekonomisine katkıda bulunan bir ekonomik faaliyet olmaya başlamıştır. Gittikçe yaygınlaşan halı ve kilim dokumacılığı özellikle Göynücek Kaymakamlığı'nın himayesinde üretilen "Göynücek Kilimi" seri üretimine devam etmektedir.

Peştamal, Çarşaf Dokuma

Merzifon yöresinde kamçılı tezgah diye bilinen tezgahlarda dokunur. Özellikle çarşaf, masa örtüsü, peştamal çeşitli şekil ve motiflerle süslenerek üretilmektedir.

Teneke Semaver

Yöre insanının çay içme alışkanlığı nedeniyle semaver yapımı pratik olarak geliştirilmiştir. Amasya yöresine özgü seri üretimi yapılan değişik boylardaki semaverler ilgi görmektedir.

İğne Oyası

Tüm yörede yaygındır. Özellikle yemeni oyalamak yanında, yaka çiçeği, mendil, fular, para kesesi vb. olarak zenginleştirilmiştir.

İşleme

Özellikle gelin olacak genç kızların çeyiz sandığına koyacağı perde, yatak takımı, yastık vb. elişleri olarak yapılmaktadır.

Ağaç İşleri

Çeşitli tarım aletleri ve ev eşyaları yapımı şeklinde görülmektedir. Daha gelişmiş şekilde oymacılık ve ağaç işçiliği, müzik aletlerinin (saz, ud, kanun vb.) yapımı alanında kendini göstermektedir.

Kırnap-Halat Eğirme

Daha çok Gümüşhacıköy yöresinde yaşayan bir el sanatıdır. Kendir veya keçi kılından eğrilen ve yöre halkı tarafından kırnap adı verilen iplerden, çuval, kilim, heybe, torba, çeşitli kalınlıklarda halat yapılmaktadır.

Sıcak Demir

Demirden yapılan; balta, nacak, keser, sacayağı, bıçak vb. malzemeler olarak üretilir.

Amasya ilinde turizm faaliyetlerine hizmet verebilecek durumda 5'i Turizm İşletme Belgeli, 2's Turizm Yatırım Belgeli, 27'si de Belediye İşletme Belgeli olmak üzere toplam 34 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama tesisleri toplam 1.400 oda ve 2.896 yatak kapasitesine sahiptir. Amasya ilindeki konaklama tesislerinin sayısı ve yatak kapasiteleri aşağıda Tablo 54'de verilmiştir.

TABLO 54: AMASYA İLİNDEKİ KONAKLAMA TESİSLERİ (2003)

Belge Türü	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm İşletme Belgeli	5	174	349
Turizm Yatırım Belgeli	2	59	114
Belediye İşletme Belgeli	27	467	985
GENEL TOPLAM	34	1.400	2.896

Kaynak: Amasya İl Turizm Müdürlüğü

İlde ayrıca 2 adet Turizm İşletme Belgeli yeme-içme tesisi bulunmakta olup, tesislerin toplam kapasitesi 412 kişidir. İl genelinde 4 adet turizm seyahat acentası bulunmaktadır. 1996-2000 yılları arasında Amasya'ya gelen turist sayısı aşağıda Tablo 55'de verilmiştir.

TABLO 55 : YILLAR İTİBARIYLA AMASYA'YA GELEN TURİST SAYISI(*)

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
2000	93.844	5.613	99.457
2001	84.100	10.496	94.596
2002	113.066	6.128	119.194
2003	124.386	3.615	128.001

Kaynak : Amasya İl Turizm Müdürlüğü

(*) Turist Sayıları İldeki Turizm İşletme Belgeli Tesisler Üzerinden Verilmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi, yıllar itibarıyla ile gelen turist sayısında, özellikle de yabancı turist açısından düzenli bir artış söz konusu olmamıştır. Ancak 2003 yılı itibarıyla özellikle yerli turist sayısından kaynaklanan büyük sıçrama dikkat çekici boyutlardadır.

Sonuç olarak tüm ülke genelinde olduğu gibi Amasya ilinde de turizm potansiyelinin etkin bir şekilde değerlendirilerek gelir yaratacak bir yapıya kavuşturulması, turizm altyapısının geliştirilmesi (doğal ve kültürel kaynakların korunması ve turizm faaliyetine uygun hale getirilmesi) ile turizmdeki arz ve talebin nicelik ve niteliğinin yönlendirilmesine (önceliklerin belirlenerek yatırımların bu kapsamda gerçekleştirilmesi ve talep artışı sağlayacak fiziki ve organizasyonel kararların alınması) bağlı bulunmaktadır.

4.9. Teşvik Durumu

Bir ülkede yatırımların özendirilmesinde uygulanan teşviklerden en önemlisi yatırım teşvik tedbirleridir. Devlet bölgeler ve/veya iller arasındaki gelişmişlik farkını gidermek amacıyla illere farklı yatırım teşvikleri uygulamaktadır. Yine, Devlet belirli sektörler (özel önem taşıyan sektörler) farklı teşvik tedbirlerini uygulamaktadır.

Yatırımların özendirilmesinde uygulanabilecek Devlet Yardımları açısından Amasya ili Kalkınmada Öncelikli İller kapsamında değerlendirilmektedir.

09.07.2002 tarih ve 24810 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2002/4367 sayılı Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı'ndan alınan "Teşvik Belgesi" kapsamında gerçekleştirilen yatırımlar için, yatırım veya işletme dönemlerini kapsayan aşağıdaki destek unsurları uygulanmaktadır;

- a- Gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası,
- b- Yatırım İndirimi,
- c- Katma Değer Vergisi İstisnası,
- d- Vergi, Resim ve Harç İstisnası,
- e- Kredi Tahsisi.

Yatırımın teşvik belgesi kapsamına alınabilmesi için kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımların, sabit yatırım tutarının asgari 200 milyar TL., normal ve gelişmiş yörelerde 400 milyar TL. olması gerekmektedir. Finansal kiralama şirketleri aracılığıyla yapılacak yatırımlarda, finansal kiralama şirketleri için aranacak asgari sabit yatırım tutarı bu miktarların % 25'i kadardır.

Ayrıca Amasya ili 29.01.2004 tarihli ve 5084 sayılı, "**Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**" kapsamında değerlendirilmiş olup, ilde yapılacak yatırımlar bu kanunun sağladığı teşvik tedbirlerinden yararlanabilecektir. Çıkarılan bu kanun ile, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belirlenen kişi başına gayri safi yurt içi hasıla tutarı 1.500 ABD Doları veya daha az olan illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri

uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmak amaç edinilmiştir (**EK**).

Amasya iline yönelik olarak genel teşvik sistemi kapsamında 1995–2002 döneminde toplam 109 adet teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projelerin toplam yatırım tutarı 51.628 milyar TL. ve istihdam kapasitesi 4.733 kişidir. Amasya iline yönelik verilen yatırım teşvik belgelerinin sayısı, toplam yatırım tutarı ve istihdam durumu Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 56’da verilmiştir.

TABLO 56: AMASYA İLİNE VERİLEN TEŞVİK BELGELERİNİN TÜRKİYE VE KARADENİZ BÖLGESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI (Milyar TL)

Yıllar	Türkiye			Karadeniz Bölgesi			Amasya		
	Belge Sayısı (Adet)	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adet)	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adet)	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)
1995	4.955	4.859.424	375.893	250	104.849	19.477	10	2.582	683
1996	5.024	3.159.950	269.613	347	142.062	19.507	20	2.585	711
1997	5.144	4.873.649	335.821	383	145.590	42.727	20	4.810	1.152
1998	4.291	4.649.616	285.068	435	312.713	26.049	14	3.970	437
1999	2.968	6.880.863	193.337	258	297.523	21.616	14	7.124	1.051
2000	3.521	8.822.712	186.968	306	743.321	14.737	8	4.261	140
2001	2.155	11.398.225	107.023	168	670.440	8.625	9	8.178	265
2002	3.002	15.355.127	142.841	187	592.802	11.270	5	4.430	56
2003	3.876	26.003.401	153.222	203	637.277	9.082	9	13.688	238

Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü

1995–2002 döneminde Amasya iline yönelik düzenlenmiş yatırım teşvik belgeleri, Karadeniz Bölgesi’nin belge sayısı olarak yaklaşık %4’3’ünü, yatırım tutarı olarak %1,4’ünü oluştururken, Türkiye genelinin ise belge sayısı olarak %0,3’ünü ve yatırım tutarı olarak da %0,1’ini oluşturmaktadır.

Kobi teşvik sistemi uygulamasında ise 1997 – 2002 döneminde Amasya iline toplam 72 adet teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projelerin sabit yatırım tutarı 3.190 milyar TL. ve istihdam kapasitesi 394 kişidir.

KOBİ kapsamında Amasya iline yönelik düzenlenmiş yatırım teşvik belgeleri Karadeniz Bölgesi’nin belge sayısı olarak %7,2’sini, sabit yatırım tutarı olarak

%5,9'unu oluştururken, Türkiye genelinde ise belge sayısının %1,1'ini, sabit yatırım tutarının da %1'ini oluşturmaktadır. 1997 – 2002 döneminde Amasya iline yönelik olarak düzenlenen KOBİ teşvik belgelerinin sayısı, öngörülen kredi tutarı ve istihdam durumu Türkiye ve Karadeniz Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 57'de verilmektedir.

TABLO 57: AMASYA İLİNE VERİLEN KOBİ TEŞVİK BELGELERİNİN TÜRKİYE VE BÖLGE İLE KARŞILAŞTIRILMASI (Milyar TL)

Yıllar	Türkiye			Karadeniz Bölgesi			Amasya		
	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)
1997	1.550	37.376	14.974	174	4.211	1.651	14	199	100
1998	1.171	33.189	12.117	80	2.292	638	13	369	108
1999	1.695	57.978	10.222	150	5.329	607	16	523	53
2000	1.229	15.073	5.587	274	3.444	1.341	17	515	98
2001	246	15.326	674	86	5.656	195	5	179	25
2002	390	66.321	1.498	130	15.503	479	4	750	10
2003	458	108.416	2.047	110	17.653	506	3	655	0

Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü

4.10. Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu

4.10.1. Ticaret

Amasya İlinde, başlıca ekonomik faaliyet alanının, tarım sektörü olması ve geçimin bu sektörden sağlanmasının yanı sıra, ticaret de, tarımsal ürünlerin alım satımı ile ilgili olarak yapılmaktadır. Tahılların yanı sıra, özellikle şekerpancarı, sebze ve meyve ticarete konu olan tarımsal ürünleri oluşturmaktadır.

İl dahilindeki köyler, bağlı oldukları ilçelerle yoğun ticari ilişkide bulunmakta olup, Samsun, Ankara ve İstanbul, Amasya'nın en çok ticari ilişkide bulunduğu iller konumundadır. Söz konusu iller, Amasya'nın tarımsal potansiyeli için önemli pazarları meydana getirmektedir.

Tokat-Çorum-Kayseri-Malatya gibi çevre illerin Karadeniz ile bağlantısını sağlayan Amasya İlinde ticaret; bu komşu iller ve ilçelerle de sürmekte olup, özellikle Suluova Şeker Fabrikası için şekerpancarı üretimi yapan Samsun'un Havza, Ladik, Kavak, Vezirköprü; Çorum'un Merkez, Osmancık, Mecitözü İlçeleri bu kapsamda değerlendirilebilirler.

İlde ticaretle uğraşanların büyük bir çoğunluğu perakende ticaret ile iştiğal etmektedir. Amasya ili gelirinin büyük bir bölümünü, tarımsal ürünlerin satışından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. Bu ürünler, küçük tarım işletmelerince üretildiğinden, ekiliş miktarlarının piyasalara etkileri fazla olmaktadır. Tarım ürünlerinin alım satımına dayanan il ticareti, küçük ölçekli olup, en çok İstanbul, Ankara ve Samsun illeri ile yapılan alışverişlere dayanmaktadır.

İldeki ticarethaneler, çoğunlukla gıda ve toprak ürünlerine dayanmakta olup, hayvan ticareti de önemli bir faaliyet alanı oluşturmaktadır. Her türlü dayanıklı tüketim maddeleri, çimento, demir, giyim, narenciye gibi ürünler il dışından alınmakta, il dışına, tarımsal ürünlerden kuru soğan, nohut, mercimek, fasulye, sanayi ve madencilik ürünlerinden şeker, süt ve süt mamülleri, ayçiçek yağı, hayvan yemi, un, kireç, tuğla ve kiremit ile linyit kömürü pazarlanmaktadır. Yurt dışına ihraç edilen başlıca ürünler ise, un, maya, mutfak eşyası ve tekstil ürünleri oluşturmaktadır.

İlin merkez ve ilçelerinde, genellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında değişik yer ve zamanlarda, şenlik ve şölenler; genellikle festival şeklinde yapılmakta olup, o yöre ve beldenin yöresel el sanatları, tarımsal ürünleri, sanatsal faaliyetleri sergilenmekte ve ticari faaliyetlere konu olmaktadır. İldeki el sanatlarına ilişkin en önemli ürünler halı-kilim, teneke semaver, iğne oyası, ağaç işleme ürünleri, sıcak demir ürünleridir.

İlde son yıllarda Rusya, Türki Cumhuriyetler, Arap Ülkeleri, İsrail ve Makedonya ile AB ülkelerine aşağıda belirtilen tarımsal ürünler ile sanayi ürünlerinde önemli ölçüde İhracaat olanağı doğmuş görünmektedir;

- Kiraz, Şeftali, Elma
- Soğan
- Kuru Maya
- Un
- Mobilya
- Mutfak Aspiratörü
- Hava Perdesi
- Kot Düğmesi

İldeki firmaların ticari anlamda en büyük sorunları olarak, ilde Borsa, Gümrük, İhracatçılar Birliği ve Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Denetmenlerinin bulunmaması görülmektedir. Bu nedenle, yatırımcılar ihraç edecekleri her parti mal için Kontrol ve Gümrükleme İşlemlerini Samsun, Çorum illeri aracılığıyla yaptırmakta, bu da firmalar için ayrı bir maliyet ve zaman kaybına neden olmaktadır.

Amasya ilinde ticari altyapıyı oluşturan ve ticari hayata yön veren kuruluşlar olarak Merkez İlçe, Merzifon, Suluova ve Gümüşhacıköy ilçelerinde olmak üzere 4 Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, 39 adet Esnaf ve Sanatkarlar Odası ve çeşitli iş kollarına bağlı kooperatifler sayılabilir. İl genelinde Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı üye sayısı 1.717'dir. Amasya Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı üyelerin (Göynücek ve Taşova ilçeleri dahil) kuruluş türlerine ve faaliyet durumlarına göre dağılımı Tablo 58'de verilmektedir.

TABLO 58: AMASYA İLİ TİCARET VE SANAYİ ODASI'NA KAYITLI ÜYELERİN KURULUŞ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2003)

Kuruluş Türü	Tasfiye	Kapalı	Açık
Şahıs Firmaları	0	313	619
Limited Şirketler	24	64	486
Anonim Şirketler	2	38	113
Kollektif Şirketler	0	13	24
Kooperatifler	34	77	150
Adi Ortaklık	0	0	9
Toplam	60	505	1.401

Kaynak : Amasya Ticaret ve Sanayi Odası

Tablodan da görüldüğü gibi ilde şirketleşme oranı oldukça düşük olup, ticari işletmelerin büyük bir bölümü (açık olanların %44,2'si) şahıs şirketlerinden

oluşmaktadır. Amasya Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı işletmelerin sadece %8,1'i (açık olanların) anonim şirket statüsünde bulunmaktadır.

Amasya Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı işyerlerinin meslek gruplarına göre dağılımı da Tablo 59'da verilmektedir.

TABLO 59: AMASYA İLİ TİCARET VE SANAYİ ODASI'NA KAYITLI İŞYERLERİNİN MESLEK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (2003)

Meslek Grupları	Üye Sayısı
1. Hububat ve Bakliyatçılar	34
2. Toptan Bakkaliyeler	64
3. Perakende Bakkaliye-Eczane	107
4. Et Mamulleri ve Besiciler	43
5. Meyve ve Sebze Komisyoncuları	26
6. Gıda Maddeleri İmalatı	40
7. Manifaturacılar	24
8. Tuhafiye ve Konfeksiyon	31
9. Kavafiye ve Deri Mamulleri	15
10. Sarraf, Optik Aletler ve Sağlık Hizmetleri	16
11. Kitap, Kırtasiye, Matbua, Bilgisayar	17
12. Dayanıklı Tüketim Maddeleri, Züccaciye, Mobilya	42
13. Oto Yedek Parçaları, Oto Alım-Satımı	54
14. Akaryakıt ve Katı Yakıt Mamulleri	63
15. Kereste ve Ahşap Yapı Malzemeleri	9
16. İnşaat ve Elektrik Malzemeleri	61
17. Bayındırlık ve Yapım İşleri	205
18. Sanayiciler	101
19. Nakliye, Madenciler, Tuğla ve Kiremit	106
20. Banka, Sigorta, Eğitim Hizmetleri, Muhasebeciler	93
21. Eğlence Yerleri	36
22. Kooperatifler	179
23. Zirai Alet – İlaç ve Gübre	30
24. Radyo ve Televizyoncular	5
Toplam	1.401

Kaynak : Amasya Ticaret ve Sanayi Odası

2002 yılı itibarıyla Amasya Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı üyelerin yaklaşık %22,4'ü tarımsal ve hayvansal ürünler ticaretinde, %8,4'ü hizmet, eğitim ve eğlence kuruluşlarında, %3,9'u oto, oto yan ürünleri ticaretinde, yaklaşık %5'i tekstil ürünleri ticaretinde ve %7,2'si de sanayi sektöründe faaliyette bulunmaktadır.

2001 yılı itibarıyla Amasya ili ticaret sektörü gayri safi yurtiçi hasılası 89.241.315 milyon TL. (cari fiyatlarla) olup, toplam il hasılasının %14'ünü

oluşturmaktadır. 1996-2000 yılları arasında da il ticaret sektörünün toplam il hasılası içindeki payı sırasıyla %13,3, %12,1, %10,8, %10,5 ve %12,6 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu paylardan da anlaşıldığı gibi, Amasya ili ekonomisi genel anlamda ticaret sektörü tarım sektöründen sonra ikinci sırada yer almakta, il GSYİH'sı içindeki payı da yıllar itibarıyla iniş-çıkışlar göstermektedir. İl ticaret sektörü hasılasının %62,9 gibi büyük bir bölümü toptan ve perakende ticarete, %37,1'i de otel ve lokanta hizmetlerine ait bulunmaktadır. Amasya ili ticaret sektörü hasılasının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ticaret hasılası içindeki yeri analiz edildiğinde, 2001 yılı itibarıyla il ticaret sektörü hasılasının Bölge Ticaret Hasılasının %3,3'ü, Türkiye ticaret hasılasının ise %0,2'sini oluşturduğu görülmektedir.

4.10.2. Bankacılık

Amasya ili genelinde bankacılık faaliyetleri çok fazla gelişmemiştir. Ülke genelindeki ekonomik krizin ve ildeki ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlamanın etkisiyle banka şubelerinin sayısında azalma olmuştur. 1995 yılında 33 olan banka şubesi sayısı, 2000 yılında 31'e, 2002 yılı sonu itibarıyla da 27'ye düşmüştür. Bu şubelerin 13'ü kamusal sermayeli, 14'ü ise özel sermayeli bankalara ait bulunmaktadır. Merkez ilçe dışında bankacılık faaliyetleri açısından gelişmiş olan tek ilçe Merzifon'dur.

4.10.2.1. Mevduat

Amasya'da 2002 yılı itibarıyla 217.062 milyar TL.'lık banka mevduatı gerçekleşmiş olup, bu tutar Karadeniz Bölgesi mevduatının %3,4'ünü oluştururken, Türkiye toplam banka mevduatının %0,2 gibi çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Amasya ili mevduat büyüklüğü açısından 2002 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 81 il arasında 53. sırada ve Bölge içerisinde de 18 il arasında 13. sırada yer almıştır. Amasya ili mevduatının gelişimine yıllar itibarıyla baktığımızda, 1998 yılı

itibarıyla Karadeniz Bölgesi içindeki %3,1 olan payının 2002 yılında %3,4'e yükseldiği, Türkiye içindeki payının ise %0,2 olarak aynı kaldığı görülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin Türkiye toplam mevduatı içindeki payı ise 1998'de %4,9 iken 2002 yılında bu payın yaklaşık %4,7'ye düştüğü görülmektedir. Amasya ili mevduatının gelişimi Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 60'da verilmektedir.

TABLO 60: AMASYA İLİ TOPLAM BANKA MEVDUATININ GELİŞİMİ (Milyar TL)

Mevduat türü	1998	1999	2000	2001	2002
Tasarruf Mevduatı	13.950	28.515	31.966	60.703	67.781
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	933	1.638	1.549	1.760	1.793
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	2.186	3.228	6.213	8.412	33.291
Bankalar Mevduatı	0	0	0	5	5
Döviz Tevdiatı	14.278	27.997	34.999	72.896	105.855
Diğer Mevduat	1.322	2.051	5.291	7.008	8.337
Altın Depo Hesapları	0	0	0	0	0
Toplam (Amasya)	32.669	63.429	80.018	150.784	217.062
Karadeniz Bölgesi	1.069.458	2.162.946	2.698.533	5.022.040	6.405.235
Türkiye (*)	21.792.195	44.320.449	63.648.625	109.443.578	135.461.293
Karadeniz B./Türkiye (%)	4,91	4,88	4,24	4,59	4,73
Amasya/Karadeniz B. (%)	3,05	2,93	2,97	3,00	3,39
Amasya/Türkiye (%)	0,15	0,14	0,13	0,14	0,16

(*): Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler mevduatı dahil edilmemiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Amasya ili mevduatının türlerine göre dağılımına bakıldığında en büyük payın döviz tevdiatında olduğu (%48,8) ve bunu da tasarruf mevduatının izlediği görülmektedir. Amasya ili mevduatının türlerine göre dağılımı Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 61'de verilmektedir.

TABLO 61: TOPLAM BANKA MEVDUATININ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (2002)
(Milyar TL)

	Türkiye (1)		Karadeniz B. (2)		Amasya (3)		Pay (%)	
	2002	%	2002	%	2002	%	(3)/(1)	(3)/(2)
Tasarruf Mevduatı	34.569.520	25,52	2.265.005	35,36	67.781	31,23	0,20	2,99
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	2.912.266	2,15	143.395	2,24	1.793	0,83	0,06	0,08
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	12.903.277	9,53	394.623	6,16	33.291	15,34	0,26	1,47
Bankalar Mevduatı	2.693.635	1,99	683	0,01	5	0,00	0,00	0,00
Döviz Tevdiatı	74.671.437	55,12	3.420.020	53,39	105.855	48,77	0,14	4,67
Diğer Mevduat	7.617.531	5,62	181.436	2,83	8.337	3,84	0,11	0,37
Altın Depo Hesapları	93.627	0,07	73	0,00	0	0,00	0,00	0,00
Toplam	135.461.293	100,00	6.405.235	100,00	217.062	100,00	0,16	9,58

(*): Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler mevduatı dahil edilmemiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Tablodan da görüleceği gibi, 2002 yılı itibarıyla il mevduatının %48,8'i (105.855 milyar TL.) döviz tevdiatı, %31,2'si (67.781 milyar TL.) tasarruf mevduatından oluşurken, %15,3'ü (33.291 milyar TL.) ticari kuruluşlar mevduatından oluşmaktadır. Amasya ilinde döviz tevdiatının toplam mevduata oranının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye oranlarının altında olduğu dikkat çekmektedir.

2002 yılı itibarıyla Amasya ilinde kişi başına düşen banka mevduatı 592,4 milyon TL. (361 Dolar) olup, bu tutar 753,5 milyon TL. (460 Dolar) olan Karadeniz Bölgesi kişi başına düşen banka mevduatının yaklaşık %78,6'sı, 1.926,1 milyon TL. (1.175 Dolar) olan Türkiye kişi başına düşen banka mevduatının ise %30,8'i düzeyindedir.

Amasya ili kişi başına düşen banka mevduatının gelişimi Karadeniz Bölgesi illeri ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 62'de verilmektedir.

TABLO 62: AMASYA İLİ KİŞİ BAŞINA DÜŞEN BANKA MEVDUATININ TÜRKİYE VE BÖLGE İLLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

	1998		1999		2000		2001		2002	
	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$
TÜRKİYE*	333.372	1.063	665.719	1.233	938.716	1.397	1.584.872	1.096	1.926.095	1.175
Zonguldak	294.664	939	608.800	1.127	624.718	930	1.217.989	842	1.429.445	872
Bolu	291.788	930	380.666	705	557.269	830	990.978	685	1.231.783	751
Bartın	145.810	465	364.889	676	490.287	730	889.493	615	1.208.705	737
Trabzon	154.535	493	288.309	534	381.440	568	805.458	557	937.837	572
Karabük	146.139	466	295.885	548	373.697	556	648.079	448	858.397	523
Artvin	140.666	448	256.610	475	311.946	464	585.990	405	813.586	496
Sinop	134.297	428	271.541	503	326.527	486	606.560	419	796.168	486
Samsun	136.858	436	291.202	539	358.157	533	650.444	450	788.744	481
Giresun	132.462	422	257.903	478	333.254	496	580.658	401	767.317	468
Kastamonu	116.778	372	228.250	423	300.139	447	522.450	361	756.892	462
Karadeniz B.	127.653	407	257.234	476	319.761	476	592.916	410	753.464	460
Düzce	0	0	210.789	390	326.733	486	456.308	315	687.346	419
Rize	121.420	387	231.951	429	299.056	445	510.764	353	683.762	417
Çorum	100.018	319	205.711	381	267.574	398	489.893	339	641.738	391
Amasya	89.743	286	173.954	322	219.089	326	412.166	285	592.360	361
Ordu	78.433	250	154.578	286	183.369	273	356.248	246	477.194	291
Bayburt	84.291	269	137.491	255	160.449	239	333.844	231	447.340	273
Gümüşhane	63.096	201	108.582	201	128.011	191	249.921	173	333.258	203
Tokat	49.603	158	101.100	187	131.237	195	226.953	157	304.325	186

Not 1: Kişi başına hesaplamalarda 1990 ve 2000 nüfus sayım yılları baz alınarak $P_n = P_0(1+r)^t$ Formülüyle nüfus tahmini yapılmıştır.

Not 2: Sıralama son yıla göre yapılmıştır.

*; Kıbrıs ve Yabancı ülkeler hariç

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Tablodan da görüldüğü gibi, 2002 yılı itibarıyla Amasya ili kişi başına düşen banka mevduatı açısından Karadeniz Bölgesi illeri içerisinde (18 il arasında) 14. sırada yer almaktadır. Bölge illeri arasında 872 Dolarla Zonguldak ili ilk sırada, 186 Dolarla Tokat ili de son sırada bulunmaktadır.

4.10.2.2. Krediler

Amasya ilinde 2002 yılı itibarıyla 48.384 milyar TL. banka kredisi kullanılmış olup, bu tutar Karadeniz Bölgesi'nde kullanılan toplam banka kredisinin yaklaşık %2,2'sini oluştururken, Türkiye genelinde kullanılan toplam banka kredilerinin de %0,1'ini oluşturmaktadır. Amasya ili kredilerin büyüklüğü açısından 2002 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 37. sırada ve Bölge genelinde 8.sırada yer almıştır.

Amasya iline verilen banka kredilerinin yıllar itibarıyla gelişimine bakıldığında da, Karadeniz Bölgesi genelinde kullanılan banka kredileri içindeki payının 1998 yılından 2002 yılına gelindiğinde %4,8'den %2,2'ye gerilediği, Türkiye genelinde kullanılan banka kredileri içindeki payının ise %0,2'den %0,1'e düştüğü görülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde kullanılan banka kredilerinin Türkiye genelinden aldığı pay ise 1998'den 2002 yılına neredeyse sabit kalmıştır (%4,9 dolayında). Amasya ilinde kullanılan banka kredilerinin gelişimi Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 63'de verilmiştir.

TABLO 63: AMASYA İLİ TOPLAM BANKA KREDİLERİNİN GELİŞİMİ (Milyar TL)

Kredi Türü	1998	1999	2000	2001	2002
İhtisas Kredileri	17.698	34.991	42.112	26.987	14.239
Tarım	12.738	21.312	31.725	17.527	4.709
Gayrimenkul	1.650	8.555	2.659	2.246	152
Mesleki	1.776	2.731	3.420	1.349	0
Denizcilik	0	0	0	0	545
Turizm	0	0	0	0	0
Diğer	1.534	2.393	4.308	5.865	8.833
İhtisas Dışı Krediler	11.664	21.299	35.133	12.823	34.145
Toplam (Amasya)	29.362	56.290	77.245	39.810	48.384
Karadeniz Bölgesi	614.182	1.152.379	2.163.145	1.932.595	2.170.416
Türkiye (*)	12.457.143	19.240.583	30.594.584	32.648.987	43.721.213
Karadeniz B./Türkiye (%)	4,93	5,99	7,07	5,92	4,96
Amasya/Karadeniz B. (%)	4,78	4,88	3,57	2,06	2,23
Amasya/Türkiye (%)	0,24	0,29	0,25	0,12	0,11

(*): Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler kredi tutarı dahil edilmemiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Amasya ilinde kullanılan banka kredilerinin türlerine göre dağılımına bakıldığında %70,6 gibi çok büyük bir bölümünün ihtisas dışı kredilerden, %29,4'ünün ise ihtisas kredilerinden (tarım, gayrimenkul, mesleki ve diğer), oluştuğu görülmektedir. İhtisas kredileri 1998 yılından 2002 yılına kadar oldukça önemli oranda düşmüştür (özellikle 2000 yılından sonra). Toplam krediler içerisinde 1998'de %60,3 pay alan ihtisas kredilerinin bu payı 2002'de %29,4'e düşmüştür. Amasya ilinde kullanılan banka kredilerinin türlerine göre dağılımı Karadeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 64'de verilmiştir.

**TABLO 64: TOPLAM BANKA KREDİLERİNİN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI
(2002) (Milyar TL)**

	Türkiye (1)		Karadeniz B. (2)		Amasya (3)		Pay (%)	
	2002	%	2002	%	2002	%	(3)/(1)	(3)/(2)
İhtisas Kredileri	5.633.471	12,88	1.372.238	63,22	14.239	29,43	0,25	1,04
Tarım	2.439.787	5,58	1.222.604	56,33	4.709	9,73	0,19	0,39
Gayrimenkul	233.074	0,53	2.108	0,10	152	0,31	0,07	7,21
Mesleki	3.589	0,01	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
Denizcilik	175.436	0,40	29.450	1,36	545	1,13	0,31	1,85
Turizm	63.882	0,15	1.236	0,06	0	0,00	0,00	0,00
Diğer	2.717.703	6,22	116.840	5,38	8.833	18,26	0,33	7,56
İhtisas Dışı Krediler	38.087.742	87,12	798.178	36,78	34.145	70,57	0,09	4,28
Toplam	43.721.213	100,00	2.170.416	100,00	48.384	100,00	0,11	2,23

(*): Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler kredi tutarı dahil edilmemiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Tablodan da görüldüğü gibi 2002 yılı itibarıyla ilde kullanılan ihtisas kredilerinden tarım kredileri Karadeniz Bölgesi tarım kredilerinin %0,4'ünü, Türkiye tarım kredilerinin ise %0,2'sini oluşturmaktadır.

2002 yılı itibarıyla Amasya ilinde kişi başına düşen banka kredi miktarı 132,1 milyon TL. (81 Dolar) olup, bu tutar 255,3 milyon TL. (156 Dolar) olan Karadeniz Bölgesi'ndeki kişi başına düşen kredi ortalamasının %51,7'si ve 621,7 milyon TL. (379 Dolar) olan Türkiye kişi başına banka kredisi ortalamasının %21,2'si düzeyindedir. Amasya ilinde kişi başına düşen banka kredilerinin gelişimi Karadeniz Bölgesi illeri ve Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 65'de verilmektedir.

TABLO 65: AMASYA İLİ KİŞİ BAŞINA DÜŞEN BANKA KREDİLERİNİN TÜRKİYE VE BÖLGE İLLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

	1998		1999		2000		2001		2002	
	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$	Bin TL	\$
Giresun	378.389	1.206	1.095.813	2.029	2.058.682	3.065	2.071.104	1.432	2.168.101	1.322
TÜRKİYE*	190.566	607	289.005	535	451.221	672	472.796	327	621.662	379
Karadeniz B.	73.310	234	137.050	254	256.321	382	228.167	158	255.312	156
Zonguldak	44.573	142	53.415	99	133.507	199	207.155	143	212.506	130
Trabzon	55.572	177	64.781	120	128.140	191	89.113	62	198.875	121
Samsun	72.470	231	88.396	164	171.402	255	136.982	95	176.564	108
Düzce	0	0	48.085	89	139.455	208	116.353	80	156.720	96
Amasya	80.658	257	154.376	286	211.496	315	108.820	75	132.039	81
Bolu	97.901	312	78.008	144	163.855	244	124.528	86	129.954	79
Karabük	43.939	140	103.723	192	163.197	243	150.485	104	126.505	77
Rize	76.978	245	70.885	131	164.555	245	110.756	77	109.319	67
Sinop	36.648	117	59.349	110	104.941	156	73.442	51	102.739	63
Kastamonu	48.699	155	82.020	152	136.904	204	77.936	54	89.584	55
Çorum	61.380	196	96.163	178	134.057	200	75.282	52	87.033	53
Ordu	47.350	151	62.634	116	100.853	150	106.553	74	86.135	53
Bayburt	34.299	109	51.225	95	92.442	138	58.623	41	80.239	49
Bartın	30.886	98	46.537	86	91.661	136	62.193	43	75.613	46
Artvin	47.474	151	85.237	158	165.151	246	88.039	61	72.556	44
Tokat	35.749	114	52.914	98	108.971	162	55.315	38	55.466	34
Gümüşhane	25.450	81	38.410	71	83.149	124	54.578	38	41.410	25

Not 1: Kişi başına hesaplamalarda 1990 ve 2000 nüfus sayım yılları baz alınarak $P_n = P_0(1+r)^t$ Formülüyle nüfus tahmini yapılmıştır.

Not 2: Sıralama son yıla göre yapılmıştır.

*; Kıbrıs ve Yabancı ülkeler hariç

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Tablodan da görülebileceği gibi 2002 yılı itibarıyla Amasya ili kişi başına düşen banka kredileri açısından Bölge illeri arasında 6.sırada yer almıştır. Bölge illeri içerisinde 2.168 milyon TL. (1.322 Dolar) kişi başına düşen banka kredisi ile Giresun ili ilk sırada yer alırken, 41 milyon TL. (25 Dolar) kişi başına düşen banka kredisi ile Gümüşhane son sırada yer almıştır.

4.10.2.3. Kredi / Mevduat Oranı

Amasya ili banka mevduatı ve kredi ilişkisi incelendiğinde, ilde ticari bankaların açtıkları kredilerin toplam mevduata oranınının 1995 yılında %61,9 olduğu, 2000-yılında % 96,5 ile en yüksek düzeyine çıktığı, 2001 ve 2002 yıllarında oldukça büyük oranlı bir düşüş göstererek 2002 yılında %22,3 gibi çok düşük bir düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. İlin kredi/mevduat oranı 2000 yılında kadar

genellikle Karadeniz Bölgesi ve Türkiye kredi/mevduat oranının üzerinde seyrederken, 2001 ve 2002 yıllarında gerek Bölge, gerekse Türkiye kredi/mevduat oranının altında gerçekleşmiştir. Söz konusu kredi/mevduat oranları, teknik olarak özellikle 2000 yılından sonra Amasya ilindeki işletmelerin ya da bireylerin nakit ihtiyaçlarını karşılamada bankacılık kesimi kredi olanaklarını yeterince kullanmadıklarını ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle de, ilde bankacılık kesiminde toplanan mevduatlardan diğer iller faydalanmakta ve Amasya'dan diğer illere kaynak transferi olmaktadır.

2002 yılı itibarıyla kredi/mevduat oranı açısından Amasya ili Bölge illeri içerisinde 4.sırada yer almıştır. Aynı yıl itibarıyla kredi/mevduat oranı açısından %282,6 ile Giresun ili ilk sırada yer alırken, %6,3 ile Bartın ili sonuncu sırada yer almıştır. Amasya ili kredi/mevduat oranları Karadeniz Bölgesi illeri ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 66'da verilmiştir.

TABLO 66: KREDİ/MEVDUAT ORANI AÇISINDAN İLİN BÖLGE İLLERİ KARŞILAŞTIRILMASI (%)

	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Giresun	355,9	285,7	424,9	617,8	356,7	282,6
Karadeniz Bölgesi	58,7	57,4	53,3	80,2	38,5	33,9
TÜRKİYE*	64,3	57,2	43,4	48,1	29,8	32,3
Düzce	-	-	22,8	42,7	25,5	22,8
Samsun	45,1	53,0	30,4	47,9	21,1	22,4
Amasya	61,9	89,9	88,7	96,5	26,4	22,3
Trabzon	25,4	36,0	22,5	33,6	11,1	21,2
Tokat	64,9	72,1	52,3	83,0	24,4	18,2
Ordu	77,7	60,4	40,5	55,0	29,9	18,1
Bayburt	41,1	40,7	37,3	57,6	17,6	17,9
Rize	93,0	63,4	30,6	55,0	21,7	16,0
Zonguldak	10,6	15,1	8,8	21,4	17,0	14,9
Karabük	37,9	30,1	35,1	43,7	23,2	14,7
Çorum	47,2	61,4	46,7	50,1	15,4	13,6
Sinop	24,9	27,3	21,9	32,1	12,1	12,9
Gümüşhane	26,9	40,3	35,4	65,0	21,8	12,4
Kastamonu	46,6	41,7	35,9	45,6	14,9	11,8
Bolu	36,1	33,6	20,5	29,4	12,6	10,6
Artvin	37,1	33,7	33,2	52,9	15,0	8,9
Bartın	12,0	21,2	12,8	18,7	7,0	6,3

*; Kıbrıs ve Yabancı ülkeler hariç

Not: Sıralama son yıla göre yapılmıştır.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

4.10.3. Gelir Durumu

Amasya ili GSYİH rakamları incelendiğinde; 1987 yılında cari fiyatlarla 300.958 milyon TL. olan il GSYİH'nın 1987-2001 döneminde sürekli artarak 2001 yılında 635.492.078 milyon TL. düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. GSYİH'daki değişim sabit fiyatlarla (1987 yılı üretici fiyatlarıyla) değerlendirildiğinde ise 1987-1997 döneminde Amasya GSYİH'nın çok küçük iniş ve çıkışlarla neredeyse sabit kaldığı, 1998-2000 yılları arasında bir miktar artış gösterdikten sonra 2001 yılında tekrar eski seviyesine düştüğü (1987'de 300.958 milyon TL., 1998'de 420.574 milyon TL., 2001 yılında ise 359.846 milyon TL. olarak gerçekleşmiştir) dikkat çekmektedir.

İl GSYİH'sının yıllar itibarıyla gelişme hızına baktığımızda; 1987-2001 döneminde Amasya ili GSYİH'nın gerek cari fiyatlarla (%108,4), gerekse sabit fiyatlarla (%15,4) en çok gelişme hızı gösterdiği yıl 1997 yılıdır. Amasya ili GSYİH'nın yıllar itibarıyla gelişimi (cari ve sabit fiyatlarla) Tablo 67'de verilmektedir.

**TABLO 67: AMASYA İLİ GSYİH'SININ
YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ**

Yıllar	Cari Fiyatlarla		Sabit Fiyatlarla	
	Değer (Milyon TL.)	Gelişme Hızı (%)	Değer (Milyon TL.)	Gelişme Hızı (%)
1987	300.958	-	300.958	-
1988	517.183	71,8	298.033	-1,0
1989	1.034.854	100,1	319.164	7,1
1990	1.793.546	73,1	326.300	2,2
1991	2.680.672	49,5	323.128	-1,0
1992	4.512.192	68,3	323.797	0,2
1993	8.486.448	88,1	344.238	6,3
1994	15.766.400	85,8	315.139	-8,5
1995	31.232.770	98,1	327.267	3,8
1996	57.876.058	85,3	334.536	2,2
1997	120.615.088	108,4	386.115	15,4
1998	234.267.931	94,2	420.574	8,9
1999	333.152.768	42,2	403.819	-4,0
2000	470.003.417	41,1	419.322	3,8
2001	635.492.078	35,2	359.846	-14,2

Kaynak: DİE

4.10.3.1. GSYİH'nın Sektörel Dağılımı

Amasya ili GSYİH'nın sektörlere göre dağılımına bakıldığında, 1996 yılı itibarıyla (cari fiyatlarla) en yüksek payın %32,7 ile tarım sektörüne ait olduğu, bu sektörü %13,3 pay ile ticaret sektörünün, %9 pay ile de sanayi sektörünün izlediği görülmektedir. 1996-2001 yılları arasında il GSYİH'sı içinde sektör paylarının gelişimine bakıldığında da tarım (%32,7'den %21,7'ye), sanayi (%9'dan %7,7'ye) ve inşaat sektörlerinin (%6,5'den %4,7'ye) paylarının azaldığı, ticaret (%13,3'den %14'e), ulaştırma ve haberleşme (%16,6'dan %24,2'ye) sektörlerinin paylarının arttığı görülmektedir. İl hasılasına yaptıkları katkı açısından dikkati çeken en belirgin değişim tarım sektörünün payındaki gözle görülür düşüştür. Söz konusu rakamlar ışığında bakıldığında, 1996 yılı itibarıyla cari fiyatlarla 57.876.058 milyon TL. olarak gerçekleşen il GSYİH'ndan en büyük payı 18.930.337 TL. ile tarım sektörü alırken, 2001 yılında ulaştırma ve haberleşme sektörünün ardından (153.870.178 milyon TL.), 138.151.893 milyon TL. ile ikinci sıraya düşmüştür. Diğer sektörlerin, il GSYİH'sından aldığı pay sıralamasında ise (ticaret sektörü 3.sırada, sanayi sektörü ise 4.sırada) herhangi bir değişiklik olmamıştır. İl ticaret sektörü 2001 yılında il GSYİH'na 89.241.315 milyon TL.'lık, sanayi sektörü ise 49.157.897 milyon TL.'lık katkıda bulunmuştur.

Amasya ili GSYİH'na daha alt sektörler itibarıyla bakıldığında, 2001 yılında 138.151.893 milyon TL. olarak gerçekleşen tarım sektörü hasılasının çok büyük bir bölümünün (%98,2) çiftçilik ve hayvancılık sektörüne, 49.157.897 milyon TL. olan sanayi sektörü hasılasının önemli bir bölümünün (%76,5) imalat sanayiine, 89.241.315 milyon TL. olan ticaret sektörünün ise %62,9'unun toptan ve perakende ticaret sektörüne ait olduğu görülmektedir. Amasya ili GSYİH'nın sektörlere göre dağılımı Tablo 68'de verilmektedir.

TABLO 68: AMASYA İLİ GSYİH'NİN FAALİYET KOLLARINA GÖRE DAĞILIMI (2001)

Sektörler	Cari Fiyatlarla			Sabit Fiyatlarla		
	Değer (Milyon TL.)	Sektör Payı (%)	Gelişme Hızı (%)	Değer (Milyon TL.)	Sektör Payı (%)	Gelişme Hızı (%)
1. Tarım	138.151.893	21,7	0,9	108.190	30,1	-24,3
a. Çiftçilik ve hayvancılık	135.700.500	21,4	0,5	104.632	29,1	-25,2
b. Ormancılık	1.656.697	0,3	21,7	2.383	0,7	5,6
c. Balıkçılık	794.696	0,1	40,4	1.175	0,3	24,9
2. Sanayi	49.157.897	7,7	45,1	25.751	7,2	-11,2
a. Madencilik ve taşocakçılığı	5.829.616	0,9	55,5	3.088	0,9	15,9
b. İmalat sanayii	37.604.290	5,9	38,3	19.898	5,5	-14,1
c. Elektrik, gaz, su	5.723.992	0,9	95,0	2.765	0,8	-12,6
3. İnşaat	29.693.461	4,7	48,4	21.081	5,9	-7,8
4. Ticaret	89.241.315	14,0	50,3	47.924	13,3	-19,6
a. Toptan ve Perakende ticaret	56.115.724	8,8	45,2	31.528	8,8	-25,1
b. Otel, lokanta hizmetleri	33.125.590	5,2	60,0	16.396	4,6	-6,3
5. Ulaştırma ve haberleşme	153.870.178	24,2	58,9	83.174	23,1	-4,7
6. Mali kuruluşlar	9.502.972	1,5	32,3	3.046	0,8	1,2
7. Konut sahipliği	30.395.362	4,8	65,0	23.926	6,6	2,2
8. Serbest meslek ve hizmetler	13.203.945	2,1	35,0	4.907	1,4	-14,1
9. (Eksi) İzafi banka hizmetleri	11.710.555	1,8	155,9	780	0,2	0,0
10. Sektörler toplamı (1-9)	501.506.469	78,9	32,7	317.218	88,2	-15,0
11. Devlet hizmetleri	125.013.294	19,7	48,5	35.770	9,9	0,2
12. Kâr amacı olmayan özel hizmet kuruluşları	163.398	0,00	94,9	273	0,1	0,1
13. Toplam (10 + 11 + 12)	626.683.161	98,6	35,6	353.260	98,2	-13,6
14. İthalat vergisi	8.808.917	1,4	11,4	6.585	1,8	-35,7
15. GSYİH (Alıcı fiyatlarıyla) (13+14)	635.492.078	100,0	35,2	359.846	100,0	-14,2

Kaynak: DİE

4.10.3.2. GSYİH'nın Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri

Amasya ili GSYİH'nın Karadeniz Bölgesi ve Türkiye içindeki yeri incelendiğinde, 2001 yılında ilde yaratılan hasılanın Bölge hasılasının %3,7'sini, Türkiye hasılasının ise %0,4'ünü oluşturduğu görülmektedir. İl hasılası Bölge ve Türkiye hasılası içinde en yüksek paya 2001 yılında ulaşmıştır (%4,7 ve %0,5 paylarla).

Amasya ili GSYİH'sı büyüklük itibarıyla değerlendirildiğinde, 2001 yılı itibarıyla cari fiyatlarla 635.492.078 milyon TL. olan il GSYİH'sı Türkiye genelinde 54.sırada, Karadeniz Bölgesi illeri içinde ise 11 sırada yer almaktadır. Amasya ili GSYİH'nın Türkiye ve Karadeniz Bölgesi içindeki yeri Tablo 69'da, Bölge illeri arasındaki yeri ise Tablo 70'de verilmektedir.

TABLO 69: AMASYA İLİ GSYİH'SININ TÜRKİYE VE BÖLGE GSYİH'SI İÇİNDEKİ YERİ (Cari Fiyatlarla) (Milyar TL)

Yıllar	Türkiye (1)		Karadeniz Bölgesi (2)		Amasya (3)		Pay (%)	
	GSYİH	Gelişme Hızı (%)	GSYİH	Gelişme Hızı (%)	GSYİH	Gelişme Hızı (%)	(3)/(1)	(3)/(2)
1987	74.722	-	7.450	-	301	-	0,40	4,04
1988	129.225	72,9	12.997	74,5	517	71,8	0,40	3,98
1989	227.324	75,9	22.962	76,7	1.035	100,1	0,46	4,51
1990	393.060	72,9	38.170	66,2	1.794	73,1	0,46	4,70
1991	630.117	60,3	60.707	59,0	2.681	49,5	0,43	4,42
1992	1.093.368	73,5	106.944	76,2	4.512	68,3	0,41	4,22
1993	1.981.867	81,3	193.312	80,8	8.486	88,1	0,43	4,39
1994	3.868.429	95,2	366.408	89,5	15.766	85,8	0,41	4,30
1995	7.762.456	100,7	713.060	94,6	31.233	98,1	0,40	4,38
1996	14.772.110	90,3	1.386.759	94,5	57.876	85,3	0,39	4,17
1997	28.835.883	95,2	2.788.335	101,1	120.615	108,4	0,42	4,33
1998	52.224.945	81,1	5.146.229	84,6	234.268	94,2	0,45	4,55
1999	77.415.272	48,2	7.595.282	47,6	333.153	42,2	0,43	4,39
2000	124.583.458	60,9	11.780.461	55,1	470.003	41,1	0,38	3,99
2001	178.412.438	43,2	17.104.038	45,2	635.492	35,2	0,36	3,72

Kaynak : DİE

TABLO 70 : KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİNİN GSYİH'LARI (2001)
(Cari Fiyatlarla)

İller	GSYİH (Milyon TL.)		Türkiye Sıralaması	Bölge Sıralaması
	Değer	Gelişme Hızı (%)		
Amasya	635.492.078	35,2	54	11
Artvin	490.843.717	44,0	59	12
Bolu	1.381.491.675	43,0	31	5
Çorum	1.190.676.347	39,3	37	6
Giresun	917.041.831	48,9	43	8
Gümüşhane	244.837.850	40,3	74	16
Kastamonu	802.233.574	40,1	46	10
Ordu	1.147.511.138	50,0	40	7
Rize	841.943.853	50,3	45	9
Samsun	2.449.472.332	39,5	15	1
Sinop	391.705.450	46,1	65	15
Tokat	1.385.790.434	51,1	30	4
Trabzon	1.809.313.498	53,6	25	3
Zonguldak	2.196.572.292	50,0	19	2
Bayburt	118.540.142	47,6	81	18
Bartın	233.710.099	48,4	77	17
Karabük	428.477.728	35,1	64	14
Düzce	438.383.770	-	63	13
Karadeniz Bölgesi	17.104.037.808	45,2	-	-

Kaynak : DİE

Tablolardan da görüldüğü gibi, Karadeniz Bölgesi 2001 yılı itibarıyla 17.104.038 milyar TL. lık GSYİH'sı ile Türkiye toplam GSYİH'ndan yaklaşık %9,6 oranında pay almıştır. Karadeniz Bölgesi GSYİH'ndan ise en büyük payları Samsun (%14,3) ve Zonguldak (%12,8) illeri almıştır.

4.10.3.3. Kişi Başına GSYİH

Kişi başına düşen GSYİH düzeyi açısından Amasya ili incelendiğinde, 1987 yılında 963 Dolar olan kişi başına GSYİH rakamının yıllar itibarıyla dalgalanmalar gösterdiği, 2001 yılında ise 1.439 Dolar olarak gerçekleştiği (düştüğü) görülmektedir. Söz konusu yıllar içerisinde il kişi başına düşen GSYİH'nın en yüksek olduğu yıl 1998 yılıdır (2.621 Dolar). İlin kişi başına düşen GSYİH rakamları, Karadeniz Bölgesi ve Türkiye genelindeki kişi başına düşen GSYİH rakamları ile karşılaştırıldığında, her dönemde Türkiye rakamlarının altında kaldığı, Bölge rakamları ile de neredeyse paralel bir seyir izlediği görülmektedir.

Amasya ili kişi başına düşen GSYİH rakamlarının gelişimi Bölge ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 71’de verilmiştir.

**TABLO 71: AMASYA İLİNDEKİ KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSYİH’NİN
TÜRKİYE VE BÖLGE İLE KARŞILAŞTIRMASI
(Cari Fiyatlarla)**

Yıllar	Türkiye			Karadeniz Bölgesi			Amasya		
	Bin TL.	Gelişme Hızı (%)	\$	Bin TL.	Gelişme Hızı (%)	\$	Bin TL.	Gelişme Hızı (%)	\$
1987	1.422	-	1.629	929	-	1.065	840	-	963
1988	2.406	69,2	1.685	1.616	73,8	1.131	1.445	71,9	1.012
1989	4.141	72,1	1.933	2.844	76,0	1.328	2.893	100,3	1.351
1990	6.994	68,9	2.655	4.704	65,4	1.786	5.010	73,2	1.902
1991	10.996	57,2	2.603	7.478	59,0	1.770	7.520	50,1	1.780
1992	18.722	70,3	2.682	13.180	76,2	1.888	12.726	69,2	1.823
1993	33.314	77,9	2.981	23.854	81,0	2.134	24.090	89,3	2.155
1994	63.861	91,7	2.173	45.308	89,9	1.542	45.090	87,2	1.534
1995	125.924	97,2	2.727	88.448	95,2	1.915	90.106	99,8	1.951
1996	235.611	87,1	2.888	172.155	94,6	2.110	167.581	86,0	2.054
1997	461.522	95,9	3.021	354.479	105,9	2.320	347.450	107,3	2.274
1998	822.977	78,3	3.176	658.197	85,7	2.540	679.114	95,5	2.621
1999	1.203.124	46,2	2.847	978.774	48,7	2.316	974.131	43,4	2.305
2000	1.846.748	53,5	2.941	1.396.994	42,7	2.225	1.286.947	32,1	2.049
2001	2.600.082	40,8	2.146	2.026.342	45,1	1.673	1.742.521	35,4	1.439

Kaynak : DİE

2001 yılı itibarıyla kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla rakamının büyüklüğü bakımından Amasya ili Türkiye genelinde 49.sırada yer alırken, Karadeniz Bölgesi illeri içerisinde 1.439 Dolarla 12. sırada yer almıştır. Bölge illeri arasında sonuncu sırada yer alan (1.017 Dolarla) Bayburt ili ise kişi başına düşen GSYİH sıralamasında Türkiye genelinde 66. olmuştur. 2001 yılı itibarıyla Amasya, Karadeniz Bölgesi illeri ve Türkiye kişi başına GSYİH sıralaması Tablo 72’de verilmiştir.

TABLO 72: KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİNDEKİ KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSYİH (2001)

İller	Kişi Başına Düşen GSYİH			Türkiye Sıralaması	Bölge Sıralaması
	Bin TL	Gelişme Hızı (%)	(\$)		
Bolu	5.106.480	43,0	4.216	2	1
Zonguldak	3.597.058	51,6	2.969	8	2
TÜRKİYE	2.600.082	40,8	2.146	-	-
Artvin	2.588.319	46,4	2.137	21	3
Rize	2.298.252	49,9	1.897	29	4
Kastamonu	2.157.928	42,7	1.781	33	5
Samsun	2.034.723	39,4	1.680	37	6
Karadeniz B.	2.026.342	45,1	1.673	-	-
Çorum	2.003.150	40,1	1.654	38	7
Karabük	1.922.589	36,9	1.587	40	8
Trabzon	1.824.076	50,7	1.506	45	9
Sinop	1.767.496	49,8	1.459	47	10
Giresun	1.748.172	48,5	1.443	48	11
Amasya	1.742.521	35,4	1.439	49	12
Tokat	1.659.931	49,3	1.370	53	13
Düzce	1.383.875	34,5	1.142	59	14
Gümüşhane	1.302.731	39,1	1.075	62	15
Ordu	1.288.821	49,3	1.064	63	16
Bartın	1.285.251	51,1	1.061	65	17
Bayburt	1.231.637	49,9	1.017	66	18

Kaynak : DİE

4.10.3.4. İlçelere Göre GSYİH'nin Dağılımı

Amasya ili GSYİH'nin ilçeler itibarıyla dağılımı incelendiğinde; GSYİH'ya en büyük katkısı Merkez ilçenin yaptığı görülmektedir. DİE'nin ilçeler itibarıyla değerlendirmeye olanak veren en son yayınlandığı 1996 yılı verilerine göre, cari fiyatlarla 57.876.058 milyon TL. olan il GSYİH'nin %55,7'si (32.229.420 milyon TL.) Merkez ilçeye ait olup, ülke GSYİH'na yaptığı katkı %0,2'dir. Merkez ilçeden sonra %15,3 payla (8.861.377 milyon TL.) Merzifon ilçesi ikinci sırada, %13,1 payla (7.751.779 milyon TL.) Suluova ilçesi üçüncü sırada ve %1,1 payla da (609.844 milyon TL.) Hamamözü ilçesi sonuncu sırada yer almıştır. Toplam 918 ilçe arasında GSYİH büyüklüğü açısından Merkez ilçe 115.sırada, Merzifon ilçesi ise 229.sırada yer alırken, il içindeki payı itibarıyla en son sırada yer alan Hamamözü ilçesi 878. sırada yer almaktadır. Amasya ili GSYİH'nin 1996 yılı itibarıyla ilçelere göre dağılımı ve ilçeler sıralaması Tablo 73'de verilmiştir.

TABLO 73: AMASYA İLİ GSYİH'NİN İLÇELERE GÖRE DAĞILIMI (1996)
(Cari Fiyatlarla)

İlçe Adı	GSYİH (Milyon TL.)	İl İçindeki Payı (%)	İl İçindeki Sıralaması	Türkiye İçindeki Payı (%)	Türkiye Sıralaması
Merkez	32.229.420	55,69	1	0,22	115
Göynücek	1.571.669	2,72	6	0,01	691
Gümüşhacıköy	2.695.254	4,66	5	0,02	557
Hamamözü	609.844	1,05	7	0,00	878
Merzifon	8.861.377	15,31	2	0,06	296
Suluova	7.571.779	13,08	3	0,05	320
Taşova	4.336.712	7,49	4	0,03	444
Toplam	57.876.058	100,00			

Kaynak: DİE

4.11. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu

1970'li yıllara kadar gelişmenin temel göstergesi olarak görülen kişi başına gelir; toplumsal gelişmişliği yeterince açıklayamayan, yalnızca talep genişlemesini açıklayabilen dar kapsamlı bir göstergedir. Gerçekte gelişme kavramı; fiziki kapasite büyüklüğü ve gelir artışı gibi iktisadi gelişmeler yanında, bunların gelir grupları ve bölgeler arası dağılımı ile sosyal ve kültürel birikimlerin yansıtılabildiği toplumsal gelişme düzeyini ifade etmektedir. Bu anlayışla gelişme; ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapılarındaki ilerlemeyi kapsamakta ve bir bütün oluşturmaktadır. Bu bakımdan, illerin ve bölgelerin gelişmişlik sıralamasında; kişi başına düşen milli gelirin artırılması şeklinde özetlenebilecek iktisadi büyüme kavramıyla beraber, yapısal ve insani gelişmeyi içine alan ve ölçülebilen bütün sosyal değişkenleri de içeren bir "sosyo-ekonomik gelişme" ölçütü daha anlamlı olabilmektedir.

Bu amaçla bu bölümde Amasya İlinin sosyo-ekonomik yapısı, kişi başına gelir düzeyinin yanı sıra, diğer göstergeler (ekonomik, sosyal, kültürel) açısından da ele alınıp değerlendirilmiştir. Amasya İlinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi incelenirken; Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce 1996 ve 2003 yıllarında yapılmış olan "**İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları**"ndan yararlanılmıştır.

İlk araştırma Aralık 1993'teki idari yapıyı esas aldığından 76 ili, ikinci araştırma ise 2003'teki idari yapıyı esas aldığından 81 ili kapsamaktadır. Araştırmalarda il ölçeğinde 58 gösterge kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan göstergeler; demografi, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı, ve illerde onbin kişiye düşen özel otomobil, motorlu kara taşıtı, fert başına düşen telefon kontör değeri ve elektrik miktarı ve yeşil karta sahip nüfus oranının içerildiği diğer refah göstergelerinden oluşan sosyal göstergelerle, imalat sanayi, inşaat, tarım ve mali göstergelerden oluşan ekonomik göstergelerdir.

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, ekonomik ve sosyal yapıları temsil eden 58 değişkenin ortak bileşkesi olarak ve temel bileşen değerleri esas olarak oluşturulmuştur. Oluşturulan bu sıralama ve bu sıralamaya esas teşkil eden endeks değerleri orijinal çalışmadan aynen alınarak Tablo 74'de verilmiştir.

Burada; illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasını ve endeks değerlerini belirleyen temel faktörler; illerin sahip oldukları nüfus büyüklüğü, yüzölçümü ya da şehirleşme oranı gibi bir takım yüzeysel büyüklükler değildir. Sıralamayı belirleyen başlıca faktörler; illerdeki demografik yapının, işgücü talebinin, eğitim ve sağlık hizmetlerinin, fiziki ve sosyal altyapı olanaklarının, üretim seviyesinin ve her şeyden önemlisi gelir düzeyinin il nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamada sağladıkları başarıdır.

Coğrafi bölge tanımı çerçevesinde yapılan sıralama sonuçlarına göre, Karadeniz Bölgesi -0,51355 endeks değeriyle beşinci sırada yer almıştır. Amasya İli ise 1996 yılı araştırmasında -0,19395 endeks değeri ile ülke genelinde (76 il) 39. sırada ve Bölge illeri içerisinde 6. sırada yer alırken, 2003 araştırmasında -0,18591 endeks değeri ile ülke genelinde yine (81 il) 39. sırada ve Bölge illeri içerisinde 7. sırada yer almıştır. Bolu Karadeniz Bölgesi illeri içerisinde 1. ve ülke genelinde 14. olurken, Gümüşhane Bölge içerisinde sonuncu ve ülke genelinde 71. olmuştur.

TABLO 74: İLLERİN SOSYO – EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SIRALAMASI

Sıra No	İl Adı	Endeks	Sıra No	İl Adı	Endeks
1.	İSTANBUL	4,80772	42.	KIRŞEHİR	-0,22870
2.	ANKARA	3,31483	43.	ARTVİN	-0,26018
3.	İZMİR	2,52410	44.	AFYON	-0,27246
4.	KOCAELİ	1,94329	45.	DÜZCE	-0,27995
5.	BURSA	1,67890	46.	ÇORUM	-0,32761
6.	ESKİŞEHİR	1,10368	47.	OSMANİYE	-0,33321
7.	TEKİRDAĞ	1,05893	48.	KAHRAMANMARAŞ	-0,34968
8.	ADANA	0,94901	49.	NİĞDE	-0,35582
9.	YALOVA	0,93541	50.	GİRESUN	-0,36696
10.	ANTALYA	0,91480	51.	KASTAMONU	-0,37558
11.	KIRKLARELİ	0,86287	52.	TUNCELİ	-0,40003
12.	DENİZLİ	0,71624	53.	SİVAS	-0,40597
13.	MUĞLA	0,71238	54.	KİLİS	-0,41175
14.	BOLU	0,60860	55.	BARTIN	-0,41550
15.	BALIKESİR	0,56540	56.	AKSARAY	-0,45183
16.	EDİRNE	0,56234	57.	SINOP	-0,48518
17.	MERSİN	0,51934	58.	ERZİNCAN	-0,49288
18.	BİLECİK	0,50429	59.	ÇANKIRI	-0,51917
19.	KAYSERİ	0,47748	60.	ERZURUM	-0,53286
20.	GAZİANTEP	0,46175	61.	TOKAT	-0,59010
21.	ZONGULDAK	0,44906	62.	ORDU	-0,64489
22.	AYDIN	0,42025	63.	DIYARBAKIR	-0,66993
23.	SAKARYA	0,40404	64.	YOZGAT	-0,71652
24.	ÇANAKKALE	0,36924	65.	ADİYAMAN	-0,77647
25.	MANİSA	0,34165	66.	BAYBURT	-0,80176
26.	KONYA	0,25254	67.	KARS	-0,81944
27.	KARABÜK	0,21332	68.	ŞANLIURFA	-0,83158
28.	ISPARTA	0,21187	69.	İĞDIR	-0,89089
29.	HATAY	0,19613	70.	BATMAN	-0,90456
30.	UŞAK	0,16867	71.	GÜMÜŞHANE	-0,92501
31.	BURDUR	0,14395	72.	MARDİN	-0,98944
32.	SAMSUN	0,08791	73.	SİİRT	-1,00644
33.	KIRIKKALE	0,05851	74.	ARDAHAN	-1,07318
34.	NEVŞEHİR	-0,07483	75.	VAN	-1,09297
35.	KARAMAN	-0,09852	76.	BİNGÖL	-1,12469
36.	ELAZIĞ	-0,10131	77.	HAKKARİ	-1,13956
37.	RİZE	-0,17840	78.	ŞIRNAK	-1,13979
38.	TRABZON	-0,18582	79.	BİTLİS	-1,15736
39.	AMASYA	-0,18591	80.	AĞRI	-1,28116
40.	KÜTAHYA	-0,20684	81.	MUŞ	-1,43956
41.	MALATYA	-0,22627			

Kaynak: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT.

Araştırmanın diğer amaçlarından birisi de, eşdeğer gelişmişlik seviyesine sahip illerin belirlenmesi ve ülke genelinde homojen alanların saptanmasıdır. Yapılan çözümler ve değerlendirmeler sonucunda ülke; farklı gelişmişlik düzeylerinde 5 ayrı gruba ayrılmıştır. Bu ayrıma göre birinci grupta 5, ikinci grupta 20, üçüncü grupta 21, dördüncü grupta 19 ve beşinci grupta ise 16 il yer almaktadır.

Gelişmişlik endeksine göre kademeli il gruplarının dağılımı orijinal çalışmadan aynen alınarak Tablo 75’de verilmiştir.

TABLO 75: GELİŞMİŞLİK ENDEKSİNE GÖRE KADEMELİ İL GRUPLARI

1.Derecede Gelişmiş İller	2.Derecede Gelişmiş İller	3.Derecede Gelişmiş İller	4.Derecede Gelişmiş İller	5.Derecede Gelişmiş İller
1. İstanbul	1. Eskişehir	1. Konya	1. Osmaniye	1. Bayburt
2. Ankara	2. Tekirdağ,	2. Karabük	2. Kahramanmaraş	2. Kars
3. İzmir	3. Adana	3. Isparta	3. Niğde	3. Şanlıurfa
4. Kocaeli	4. Yalova	4. Hatay	4. Giresun	4. Iğdır
5. Bursa	5. Antalya	5. Uşak	5. Kastamonu	5. Batman
	6. Kırklareli	6. Burdur	6. Tunceli	6. Gümüşhane
	7. Denizli	7. Samsun	7. Sivas	7. Mardin
	8. Muğla	8. Kırıkkale	8. Kilis	8. Siirt
	9. Bolu	9. Nevşehir	9. Bartın	9. Ardahan
	10. Balıkesir	10. Karaman	10. Aksaray	10. Van
	11. Edirne	11. Elazığ	11. Sinop	11. Bingöl
	12. Mersin	12. Rize	12. Erzincan	12. Hakkari
	13. Bilecik	13. Trabzon	13. Çankırı	13. Şırnak
	14. Kayseri	14. Amasya	14. Erzurum	14. Bitlis
	15. Gaziantep	15. Kütahya	15. Tokat	15. Ağrı
	16. Zonguldak	16. Malatya	16. Ordu	16. Muş
	17. Aydın	17. Kırşehir	17. Diyarbakır	
	18. Sakarya	18. Artvin	18. Yozgat	
	19. Çanakkale	19. Afyon	19. Adıyaman	
	20. Manisa	20. Düzce		
		21. Çorum		

Kaynak: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT.

Tablodan da görüldüğü gibi Amasya İli bu çalışmaya göre üçüncü derecede gelişmiş iller grubunda yer almaktadır. Grupta yer alan illerin sosyo-ekonomik göstergelerine bakıldığında, genel olarak Türkiye ortalamasına yakın değerler aldıkları görülmektedir. Yine Karadeniz Bölgesi illeri arasında yer alan illerden Artvin, Karabük, Samsun, Rize, Trabzon, Düzce ve Çorum illeri de üçüncü derecede gelişmiş iller grubunda, Bolu ve Zonguldak illeri ikinci derecede gelişmiş iller grubunda, Giresun, Kastamonu, Bartın, Sinop, Tokat ve Ordu illeri dördüncü derecede gelişmiş iller grubunda, Bayburt ve Gümüşhane illeri de beşinci derecede gelişmiş iller grubunda yer almıştır.

Araştırmaya göre Amasya İlinin de içinde yer aldığı orta derecede gelişmişlik seviyesindeki üçüncü derecede gelişmiş illerin sahip oldukları ortak özellikler şöyle sıralanmaktadır;

- 1. Toplam nüfusun %19'unu oluşturan grup, ülke topraklarının %24'ünü kapsamaktadır. Genel olarak, kentlerde yaşayan nüfus oranı, nüfus artış hızı ve yoğunluğu ülke ortalamasının altındadır. 1990-2000 yılları arasında Amasya ili grup içinde nüfusu neredeyse sabit kalan iller arasında yer almıştır.**
- 2. Temel sosyal göstergelerden, nüfusun eğitim düzeyi ile ilköğretim ve liselerde okullaşma oranları ülke ortalamalarına yakındır. Okur-yazar nüfus oranı bazı illerde ülke okur-yazar oranının (%87,3) altındadır. Amasya'da ise %87,4 ile neredeyse ülke ortalamasıyla aynıdır.**
- 3. Grubu oluşturan illerdeki nüfusun önemli bir bölümü geçimini tarımdan sağlamaktadır. Toplam istihdamın %63'ü tarım, %8'i sanayi ve %29'u da hizmetler sektöründe yer almaktadır.**
- 4. Grupta tarım ağırlıklı ekonomik yapı hakim olmakla beraber, tarıma dayalı sanayi de gelişmiştir. Samsun ve Trabzon'da imalat sanayii, Karabük'te madencilik gelişmiş olup, Artvin ve Samsun'da ihracat gelirleri önemli bir paya sahiptir.**
- 5. Üçüncü derecede gelişmiş iller grubunun GSYİH'dan aldığı pay %14,5 düzeyindedir. Grup genelinde, kişi başına düşen GSYİH değeri ülke ortalamasının altındadır. Türkiye kişi başına düşen GSYİH değeri 100 kabul edildiğinde, bu rakam grupta 76, Amasya'da 70 düzeyindedir.**
- 6. Grubun toplam banka mevduatı içindeki payı %6,5 iken, toplam banka kredileri içindeki payı %5,3'tür. Kişi başına düşen mevduat, ülke genelinde 100 olarak kabul edildiğinde bu rakam grupta 34 ve Amasya'da 23 düzeyindedir.**
- 7. Kırsal alana yönelik altyapı hizmetlerinden yararlanan nüfusun toplam nüfusa oranı, ülke ortalaması üzerinde bulunmaktadır,**

Özet olarak; üçüncü derecede gelişmiş iller grubu, sosyo-ekonomik göstere değerlerinin ülke ortalamalarına yakın olduğu orta derecede gelişmiş illerden oluşmaktadır.

Coğrafi bölgelere göre yapılan değerlendirmelerde Amasya ilinin de yer aldığı Karadeniz Bölgesinin karakteristikleri şöyle özetlenebilir; Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi itibariyle ülke ortalamalarının altında kalmasının temel nedenleri, engebeli bir arazi yapısına sahip olması ve coğrafi koşulların tarım ve sanayi için elverişli bir ortam sunmamasıdır. Bölgede tarım sektörü halen ağırlığını korumakla birlikte, tarımsal arazinin küçük parçalardan oluşması, tarımsal verimliliği düşürmektedir. Ayrıca, sanayi birimlerinin daha rasyonel çalışabileceği ve verimliliğinin yükseleceği sanayi için yoğunlaşma alanları da yetersizdir. Gelişmiş pazarlara da uzak olan bölgeden, tüm bu nedenler sonucu, bölge dışına göç önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Bölgeye yönelik bu değerlendirmelerin önemli bir bölümü Amasya ilinin yapısal özellikleriyle de uyuşmaktadır.

Amasya İlinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ilçeler itibariyle değerlendirildiğinde ise; Merzifon ilçesinin, Türkiye genelinde incelenen 872 ilçe içerisinde 151. sırada, il içerisinde ise birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Göynücek ilçesi ise il içerisinde son sırada yer alırken, Türkiye genelinde 742. sırada bulunmaktadır. Amasya'nın ilçeler itibariyle gelişmişlik sıralaması Tablo 76'da verilmiştir.

TABLO 76: İLÇELER İTİBARIYLA SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SIRALAMASI (2003)

İlçe Adı	Endeks	Gelişmişlik Grubu	872 İlçe İçinde Gelişmişlik Sıralaması	İl İçinde Gelişmişlik Sıralaması
Mezifon	0,71109	2	151	1
Merkez	0,68128	2	157	2
Suluova	0,58123	3	173	3
Gümüşhacıköy	-0,18357	3	422	4
Taşova	-0,36901	4	521	5
Hamamözü	-0,75302	5	734	6
Göynücek	-0,77616	5	742	7

Kaynak: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT.

Tablodan da görüleceği gibi, Merzifon, Merkez, Suluova ve Gümüşhacıköy ilçelerine ait sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değeri, Amasya ili genel endeks değerinden (-0,18591) daha iyi bir değere sahiptir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) kapsamında; doğumda yaşam beklentisi, yetişkinlerde okuma-yazma oranı, toplam okullaşma oranı ve kişi başına reel GSYİH göstergeleri dikkate alınarak **İnsani Gelişme Endeksi (İGE)**, bu göstergelerde cinsiyet farkı dikkate alınarak **Toplumsal Cinsiyete Bağlı Gelişme Endeksi (TCBGE)**, yerel yönetimlerde temsil, yöneticilik, profesyonel ve teknik elemanlıkta cinsiyet farkını ortadan kaldırmaya yönelik **Toplumsal Cinsiyet Güçlendirme Ölçüsü (TCGÖ)** ve sağlık hizmetleri, sağlıklı su kullanımı gibi göstergeler eklenerek de **İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE)** hesaplanmıştır. Yüksek, orta ve düşük olarak değerlendirmeye olanak sağlayan, İl bazında yapılan bu endekslere göre Amasya ili;

- İGE'ne göre 80 il arasında 40. sırada, orta insani gelişme düzeyinde,
- TCBGE'ne göre 80 il arasında 40. sırada, orta insani gelişme düzeyinde,
- TCGÖ'ne göre 73 il arasında 37. sırada, orta insani gelişme düzeyinde,
- İYE'ne göre de 78 il arasında 39. sırada, orta insani gelişme düzeyinde bulunmaktadır.

Karadeniz Bölgesi illeri itibariyle baktığımızda ise; Amasya ili birinci, ikinci ve dördüncü göstergeye göre Bölgede 8. sırada, üçüncü göstergeye göre de 7. sırada yer almıştır.

5. YÖRENİN EKONOMİK GELİŞME YÖNÜNDEN ANALİZİ

Bir yörenin/şehrin yatırımcılar için çekim merkezi olması ülke ve bölgenin gelişmişliği yanında, kendi özel konum ve koşullarına da bağlıdır. Yörelerin bünyesinde zaman içerisinde meydana gelen değişmelerin bir kısmı kendiliğinden, bir kısmı da yönlendirici etkilerle ortaya çıkmaktadır.

Bazı şehirler kamunun özel desteğine rağmen yeterli bir gelişme performansı gösteremezken, bazı şehirler de kendi iç dinamikleri ile bu gelişme başarısını gösterebilmektedir. Gelişme dinamiğini oluşturan bu unsurlar genel olarak *doğal altyapı, maddi altyapı, kurumsal altyapı ve beşeri altyapı*dan oluşmaktadır. Söz konusu altyapılar birbirlerini tamamlayarak geliştiği ölçüde sosyo-ekonomik düzeyi artan bir şehirden söz edilebilir. Bunu başaramayan şehirler ülkemizde de olduğu gibi ekonomik gerileme içerisinde düşmektedirler.

Söz konusu sosyo-ekonomik gelişmenin büyüklük, yoğunluk ve nitelikleri bir yandan şehrin sahip olduğu nüfus, altyapı ve üstyapı donanımlarına, diğer yandan da bunlar arasındaki bileşim, etkileşim ağı, firmalar arası ileri ve geri bağlantılar ile yerleşim yeri faktörlerine bağlı bulunmaktadır. Dolayısıyla, devlet yatırımlarının dışsal etkileri, belediyelerin kent planlaması, meslek kuruluşlarının uyarıcı ve yönlendirici faaliyetleri bir bütün olarak şehirlerin sosyo-ekonomik düzeyini şekillendirmektedir.

Bir şehrin kurulduğu yerin su kaynakları, deniz, arazi yapısı, orman, maden kaynakları, iklim gibi doğal unsurları doğal altyapıyı; bünyesinde bulundurduğu sosyal sabit sermayeyi ifade eden enerji, yol, ulaşım, haberleşme alanlarındaki yatırımlar, donatımlar ve araçlar, kamusal yönetim, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanındaki bina ve donatımlar maddi altyapıyı; merkezi ve yerel kamu yönetimlerinin, güvenlikle ilgili hizmetlerin, sendika, dernek ve gönüllü kuruluşların her türlü iktisadi faaliyete ilişkin örgütlenme biçimleri ile toplumsal davranışları belirleyen her türlü düzenlemeleri kurumsal altyapıyı; işgücünün eğitim düzeyi ile birlikte şehirdeki eğitim, araştırma, kültür ve spor kurumlarının miktar ve kalitesi ise beşeri altyapıyı oluşturmaktadır.

Bir şehrin cazibe merkezi olmasının temel unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- *Gelişme mutlaka teknolojik ve örgütsel alanda yeniliklerle birlikte yürütülmelidir.*
- *Ulaşımı artırıcı ve yerleşimi kolaylaştırıcı kamusal faaliyetlere süreklilik kazandırılmalıdır.*
- *Su ve kanalizasyon dahil, sağlığı koruma hizmetlerinin gecikmesiz artırılması gerekmektedir.*
- *İş hayatı, eğitim ve sosyal yaşamla ilgili gereksinimlerin kaliteli bir şekilde sunulması gerekmektedir. Bu olanaklar kaliteli işgücünü ve dış sermayeyi çekmede önemli unsurlardır.*
- *Şehrin bitişik kent veya yerleşim alanlarıyla, ülkenin diğer bölgeleriyle ve yabancı ülkelerle mal ve hizmet alışverişlerini çoğaltıcı çabalara özel bir önem verilmelidir. Bir şehrin dış ilişkilerinin artması kendi içindeki sanayiye ve yan sanayileri uyarıcı ve dolayısıyla gelir akımlarını çoğaltıcı bir etkiye sahip bulunmaktadır.*
- *Güvenlik altyapısını geliştirici çabalara özel bir önem verilmelidir.*
- *Ulusal ve uluslar arası ekonomik sistemde ortaya çıkan değişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Bu izleme şehir ekonomisinde yönlendirici etkisi olabilecek kurum ve kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilebilecektir.*

Yöre ekonomilerine en büyük katma değeri sağlayabilecek olan sektör sanayi sektörü olduğu için, yörelerin gelişme dinamiğinde sanayileşme çok özel bir yer almaktadır. Doğal kaynak potansiyeline dayalı sanayi yatırımları dışındaki sermaye yatırımları kuruluş yeri olarak yukarıda bahsedilen altyapı unsurlarının tatmin edici olduğu yöreleri tercih etmektedirler. Genellikle de ticaret ve hizmet sektörlerinin gelişimi sanayiden gelen katma değerlerle sağlanmaktadır.

Amasya ili kendine özgü bir ekonomik, sosyal ve kültürel yapıya sahip bulunmaktadır. Yukarıda sayılan şehirleşmenin temel koşullarını üzerinde taşımakla birlikte Amasya ili hâlâ kırsal kesime özgü sanayi, tarım, ticaret, altyapı, kültür yapısını da bir ölçüde üzerinde taşımaktadır.

Sonuç olarak; doğal, maddi, kurumsal ve beşeri altyapı bakımından yeterli, ileri-geri bağlantıları olan ve yeni kurulacak tesislere bu anlamda olanak hazırlayan kuruluşların bulunduğu şehirler gelişme potansiyeli taşımaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında Amasya ilinin ekonomik ve sosyal gelişme yönünden analizi aşağıda verilmiştir.

5.1. Mevcut Durum

Konumu itibarıyla Karadeniz Bölgesi'nin Orta kesiminde yer alan, İç Anadolu'nun bir çok ilinden Karadeniz Bölgesi'ne geçiş yolu üzerinde bulunan Amasya ili yatırım ortamı açısından değerlendirilirken, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olan coğrafi ve demografik yapıdan, tarım ve sanayiye, altyapıdan gelir seviyesine kadar, yatırımları doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen bütün faktörler olumlu ve/veya olumsuz yönleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

- ✓ Amasya ili, Türkiye coğrafyası açısından düşünüldüğünde, herhangi önemli bir kavşak noktasında olmayıp, sadece İç Anadolu'nun bazı illerinden Karadeniz Bölgesi'ne geçiş yolu üzerinde bulunmaktadır. Doğal ve tarihi güzellikleri, kültürü ve el sanatı faaliyetleri ile gerek ticaret gerekse de turizm açısından oldukça cazip bir merkez durumundadır.
- ✓ 5.690 km²'lik yüzölçümüne sahip olan Amasya'da, il arazisinin %44,4'ü tarım alanı, %33,5'i orman ve fundalık alan, %15,4'ü çayır-mera alanı ve %6,7'si da tarım dışı araziden oluşmaktadır.
- ✓ Ortalama arazi yüksekliğinin 592 metre olduğu ilde, kuzeyde Karadeniz iklimi, güneyde ise İç Anadolu iklimine bağlı içgeçit iklimi baskındır. Genel anlamda ise Amasya, diğer Orta Karadeniz İllerine göre daha sert ve kurak bir iklim özelliği ile İç Anadolu iklimine daha çok benzerlik göstermektedir. Genelde yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Toprak yapısı, hava sıcaklığı ve ortalama yağış miktarı itibarıyla, ilde sulama olanaklarına bağlı olarak her türlü tarımsal faaliyet gerçekleştirilebilmektedir.
- ✓ Tarım, ticaret aktiviteleri, doğal ve tarihi güzellikleri ve nüfusu dikkate alınırsa Amasya ilinde ulaşım olanaklarının yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle de

- gelişmiş, büyük illere uzaklık il açısından önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ulaşım şu anda karayolu ve kısıtlı bir demiryolu ağı ile yapılabilmektedir. Karayolu açısından da ilde bazı sorunlar bulunmaktadır.
- ✓ İl önemli merkezlerden Ankara'ya 336 km., İstanbul'a 671 km., İzmir'e 916 km., Adana'ya 490 km. ve Mersin'e 636 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Büyük şehirlere uzaklığı her türlü ekonomik faaliyet açısından dezavantaj oluşturduğundan, ticaret faaliyetlerinin önemli bir kısmı komşu illerle ve Bölge illeriyle yapılmaktadır.
 - ✓ Amasya, su kaynakları açısından avantajlı bir il olmakla birlikte, altyapı eksiklikleri nedeniyle il merkezi ve bazı ilçe ve beldelerde içme suyu ihtiyacı tam olarak karşılanamamaktadır. Devam eden projeler tamamlandığında, ilin içme suyu sorunu büyük ölçüde giderilebilecektir. Tarımsal sulama suyu açısından da avantajlı bir durumda olan ilde, ekonomik olarak sulanabilir arazinin %67,7'si sulanmaktadır. Yapımı devam eden sulama üniteleri ile (Süreyya Bey Barajı), ilin halen sulanabilir olan tarım arazilerinin tamamına yakın bir kısmı sulamaya açılacaktır.
 - ✓ İlde ihtiyaç duyulan elektrik enerjisi enterkonnekte sistem aracılığıyla Tedaş tarafından karşılanmakta olup, il genelinde elektriksiz köy bulunmamaktadır. İl genelinde 2002 yılı itibarıyla 326.445 Mwh elektrik enerjisi tüketilmiş olup, kişi başına elektrik tüketimi 897 kwh.'dır. İldeki kişi başına elektrik tüketimi Bölge ve Türkiye ortalamalarının altındadır.
 - ✓ İl sınırları içerisindeki 494 km.'lik karayolu ağının 293 km.'si devlet yolu, 201 km.'si il yoludur. İlde ayrıca 3.257 km. köy yolu ağı bulunmaktadır. Demiryolunun önceki yıllardaki işlevini yitirdiği, sivil havaalanının bulunmadığı ilde, karayolu kalitesi açısından da bazı sorunlar bulunmaktadır.
 - ✓ İlin haberleşme açısından görünür bir sorunu bulunmamaktadır. 2003 yılı sonu itibarıyla Telekom tarafından il genelinde 90.731 aboneye telefon hizmeti verilmekte olup, diğer haberleşme araçları açısından da (internet, teleks, faks vb.) herhangi bir kapasite sorunu bulunmamaktadır.
 - ✓ 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre; Amasya il nüfusu 365.231 kişi olup, nüfusun %53,8'i şehirlerde, %46,2'si kırsal kesimde yaşamaktadır. 1990 yılındaki şehirleşme oranını (%45,5) 2000 yılında oldukça artıran

- Amasya ilinde, şehirleşme oranı hâlâ Türkiye geneline göre (%64,9) oldukça düşüktür.
- ✓ 1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 357.191 olan Amasya nüfusu, 2000 Genel Nüfus Sayımına göre ortalama yıllık %1,65 gibi çok düşük bir oranda artmıştır. Aynı dönemde Karadeniz Bölgesi nüfusu yıllık ortalama %3,65, Türkiye nüfusu ise %18,28 oranında artış göstermiştir.
 - ✓ İlde kilometrekare başına 64 kişi düşmektedir (1990 yılında 65 kişi idi). Türkiye genelinde nüfus yoğunluğu ise 88 kişi/ km² 'dir.
 - ✓ Amasya'da iktisaden faal nüfusun %61,5'i tarım sektöründe, %5,7'si sanayi sektöründe %29,8'i ise hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Tarımsal işgücü oranı Türkiye geneli için %48,4, Karadeniz Bölgesi için de %66,1'dir.
 - ✓ İlde tarım sektöründe faaliyet gösterenlerin oranları oldukça yüksek olmasına karşın tarımsal hasıla düşük seviyede gerçekleşmektedir. 1996 yılında il tarım hasılası toplam il GSYİH'sından %32,7 oranında pay alırken, 2001 yılında bu oran %21,7'ye gerilemiştir. 2001 yılı itibarıyla Amasya ili tarım hasılasının Bölge ve Türkiye tarım hasılasından aldığı paylar da geçmiş yıllara göre bir miktar düşmüştür.
 - ✓ 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre il genelinde okuma-yazma oranı %87,4 olup, bu oran erkek nüfus için %93,7, kadın nüfus için %80,9'dur. İl okuma-yazma oranı Karadeniz Bölgesi'ndeki (%85,8) ve Türkiye genelindeki okuma-yazma oranınının (%87,3) bir miktar üzerindedir.
 - ✓ Amasya ilinde okullaşma oranları neredeyse bütün eğitim kademelerinde Bölge ve Türkiye okullaşma oranlarının üzerinde. Okul ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları bakımından da Amasya ili bir çok eğitim kademesinde Bölge ve Türkiye ortalamalarına göre daha avantajlı görülmektedir.
 - ✓ İlde Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı 1 Fakülte ile 3 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu yüksek öğrenim kuruluşlarında, 132 eğitim personeli eşliğinde, toplam 5.940 öğrenci eğitim görmektedir.
 - ✓ İlin sağlık hizmetleri açısından mevcut durumu incelenecek olursa, ilde 5 Devlet Hastanesi, 2 SSK Hastanesi, 3 Sağlık Merkezi ve 3 Verem Savaş Dispanseri olmak üzere toplam 13 yataklı tedavi kurumunun sağlık hizmeti verdiği görülmektedir. Amasya ilinde sağlık personeli başına düşen kişi

sayısına bakıldığında, ilin sağlık memuru dışında diğer bütun sağlık personeli sayısı açısından gerek Karadeniz Bölgesi gerekse Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğunu söylemek mümkündür. On bin kişiye düşen yatak sayısı ise Türkiye genelinde 23,2 iken Amasya ilinde 21'dir.

- ✓ Gerek tarımsal gelişme hızının nüfus artışını karşılamada yetersiz kalması, gerekse arazilerin miras ve satış yoluyla bölünmesi gibi nedenlerle Türkiye genelinde olduğu gibi Amasya'da da tarım işletmeleri zamanla küçülmüş, arazilerin çok parçalılığı ve mülkiyet sisteminin olumsuzluğu tarımsal verimliliği azaltmıştır.
- ✓ Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre; ilde tespit edilen 35.998 adet tarımsal işletmenin %26,7'sinde yalnızca bitkisel üretim, %5,1'inde yalnızca hayvansal üretim yapılmakta iken, %68,2'lik çok büyük bir bölümünde bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yapılmaktadır. Bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı işletmelerin büyük çoğunluğunda da hayvancılık faaliyeti aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır.
- ✓ Amasya ilindeki 252.750 hektarlık toplam tarım arazisinin %89,8'i tarla alanı, %2,1'i meyvelik ve bağlık alan, %2,7'si sebzelik alan olarak kullanılırken, geriye kalan arazi kullanım dışı bulunmaktadır. İl tarla ürünleri üretiminde tahıllar (buğday, arpa) ile endüstriyel bitkiler (şekerpancarı, haşhaş), sebze ürünleri üretiminde meyvesi yenen sebzeler (domates, hıyar, kavun, karpuz), meyve üretiminde ise elma, kiraz ve şeftali üretimi ağırlık taşımaktadır. İl tarımında soğan, elma ve kiraz üretiminin özel bir yeri bulunmaktadır.
- ✓ Mera alanlarının azlığı, yem bitkisi ekilişlerinin yetersizliği, ekilebilir arazinin çokluğu gibi nedenlerle ilde hayvancılık faaliyeti bitkisel üretime göre oldukça geri bir düzeydedir. Hayvancılık büyük ölçüde geçimlik düzeyde yapılmakla birlikte ildeki hayvan ıslahı çalışmaları devam etmektedir.
- ✓ Amasya ili yer altı kaynakları açısından zengin bir il görünümündedir. İldeki yer altı zenginliği başta linyit kömürü olmak üzere mermer, traverten, kalker (kireç), kil, amyant ve manganez gibi madenlerden oluşmaktadır. Ancak madenlerin çıkarılma ve işlenme oranları oldukça düşüktür. Bu nedenle, il GSYİH'ndan yaklaşık %1 oranında pay alan il madencilik sektörü, Karadeniz Bölgesi madencilik hasılasından %2,3, Türkiye madencilik hasılasından ise %0,3 gibi çok küçük oranlarda paylar almaktadır.

- ✓ İlde büyük ölçekli, yüksek istihdam sağlayan çok fazla sanayi tesisi bulunmamaktadır. Özel sektörün hakim olduğu il sanayiinde faaliyet gösteren 95 tesis 3.680 kişiye istihdam sağlamaktadır. Özellikle gıda, metal eşya, taş ve toprağa dayalı sanayi ile orman ürünleri sanayiinde yoğunlaşmış olan il sanayiinde tekstil, plastik sanayi ve tarımsal araç ve gereç sanayi alanındaki tesisler de il ekonomisine önemli düzeyde katma değer ve istihdam sağlamaktadır.
- ✓ İlde biri Merkezde ve biri de Merzifon ilçesinde olmak üzere iki adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Merkez OSB'nde 12 tesis, Merzifon OSB'nde ise 18 tesis faaliyet göstermekte olup, 15 tesis de bu Bölgelerde faaliyete geçme çalışmaları içerisinde. İl genelinde ayrıca 5'i faaliyette, 2'si de yapımı devam etmekte olan 7 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) bulunmaktadır. Faaliyette bulunan KSS'nde toplam 1.034 işyeri faaliyete geçmiş olup, bu işyerlerindeki çalışan sayısı 2.302'dir.
- ✓ 2001 yılı itibarıyla Amasya ili sanayi hasılasının (cari fiyatlarla) il GSYİH'sı içindeki payı %7,7'dir (1996'da bu oran %9'du). İl sanayi hasılasının Bölge ve Türkiye sanayi hasılası içindeki payları yıllar itibarıyla sürekli düşmüş, 1987 yılında sırasıyla %2,05 ve %0,17 olan oranlar 2001 yılında %1,4 ve %0,11 olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Amasya ili özellikle su kaynakları ve bitki varlığından oluşan doğal zenginlikleri, tarihi ve kültürel varlıkları, yöresel yiyecek, giyecek ve el sanatları ile oldukça büyük turizm çekiciliği bulunan illerimizden birisidir. Ancak gerekli tanıtım ve yatırım yapılmadığından il turizmi il ekonomisi açısından katma değer sağlayıcı önemli bir sektör durumuna gelememiştir.
- ✓ Amasya ili ekonomisi içerisinde ulaştırma ve haberleşme (%24,2), tarım (%21,7) sektörlerinden sonra üçüncü sırada yer alan ticaret sektörü (%14), önemli bir ekonomik faaliyet olmakla birlikte, il ekonomisindeki etkinliğini beklenen düzeyde artıramamıştır. Sanayi üretiminden kaynaklanan bölüm (tekstil, gıda, metal eşya vb.) dışında il ticareti tarımsal ağırlıklı (buğday, arpa, şeker pancarı, ayçiçeği, nohut, domates vb.) bir yapı göstermektedir. Ticaret sektörü 1996 yılında il GSYİH'ndan %13,3 oranında pay alırken, 1999 yılında %10,5'e kadar düşmüş, ancak 2001 yılında neredeyse 1996 yılı

- düzeyine (%14) yükselebilmektedir. İl ticaret sektörü 2001 yılında Bölge ticaretinden %3,3, Türkiye ticaretinden ise %0,2 oranında pay alabilmektedir.
- ✓ Amasya'da bankacılık faaliyetleri çok fazla gelişmemiştir. İl merkezi ve ilçelerde toplam 27 banka şubesi bulunmaktadır. İlin tarım, sanayi ve ticaret alanındaki yetersizliğine bağlı olarak, ekonomik gelişmenin en büyük göstergelerinden biri olan bankacılık sektöründeki gelişme de sınırlı kalmıştır.
 - ✓ 2002 yılı itibarıyla Amasya ilinde kişi başına düşen banka mevduatı 361 Dolar, kişi başına düşen banka kredisi 81 Dolar ve kredi/mevduat oranı %22,3 olarak gerçekleşmiştir. İldeki bankacılık faaliyetlerinin özellikle canlılığını ve etkinliğini gösteren bu rakamların tamamı Bölge ve Türkiye ortalamalarının altında bulunmaktadır.
 - ✓ Yatırımların özendirilmesinde uygulanabilecek Devlet yardımları açısından Amasya ili Kalkınmada Öncelikli İller kapsamında değerlendirilmektedir. İldeki yatırımların teşvik belgesi kapsamına alınabilmesi için yapılacak yatırımların sabit yatırım tutarının asgari 200 milyar TL. olması gerekmektedir. Finansal kiralama şirketleri aracılığıyla yapılacak yatırımlarda, asgari sabit yatırım tutarı bu miktarların %25'i kadardır. Ayrıca Amasya ili 29.01.2004 tarihli ve 5084 sayılı, "Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" kapsamında değerlendirilmiş olup, ilde yapılacak yatırımlar bu kanunun sağladığı teşvik tedbirlerinden (vergi, sigorta primi, enerji, bedelsiz arsa temini vb.) yararlanabilecektir.
 - ✓ Amasya iline yönelik olarak genel teşvik sistemi kapsamında 1995-2002 döneminde toplam 109 adet teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projelerin toplam yatırım tutarı 51.628 milyar TL. ve istihdam kapasitesi 4.733 kişidir. İle yönelik düzenlenmiş teşvik belgeleri Karadeniz Bölgesi'nin belge sayısı olarak %4,3'ünü, yatırım tutarı olarak %1,4'ünü oluştururken, Türkiye genelinde düzenlenen teşvik belgelerinin ise sırasıyla %0,3 ve %0,1'ini oluşturmuştur.
 - ✓ Kobi teşvik uygulaması kapsamında ise 1997-2002 döneminde Amasya iline yönelik 72 adet belge düzenlenmiş olup, bu belgeler kapsamındaki projeler için öngörülen sabit yatırım tutarı 3.190 milyar TL. ve istihdam kapasitesi 394 kişidir. KOBİ kapsamında ile yönelik olarak düzenlenmiş yatırım teşvik

- belgeleri, Karadeniz Bölgesi'nin belge sayısı olarak %7,2'sini, öngörülen sabit yatırım tutarı olarak %5,9'unu oluştururken, Türkiye genelinde ise belge sayısı olarak %1,1'ini, öngörülen sabit yatırım tutarının %1'ini oluşturmaktadır.
- ✓ Genel teşvik sistemi ve KOBİ teşvik sistemi çerçevesinde Amasya'ya yönelik uygulamalar bir miktar ekonomik canlanma ve hareketlilik yaratmışsa da, sanayileşmenin hızlanması anlamında, ciddi bir girişimci grubunun oluşmasını sağlayamamıştır.
 - ✓ Tüm diğer illerden de gözlemlendiği üzere, Amasya ilinin de mevcut ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülmesi, teşvik uygulamalarının yanında diğer kamu politikaları ile desteklenmesi ve altyapı ve diğer eksikliklerinin giderilmesine bağlıdır.
 - ✓ 1987-2001 yılları arasında Amasya ilinde yaratılan toplam GSYİH düzenli sayılabilecek bir artış trendi göstermiştir. Ancak, 1996 yılı itibarıyla yarattığı toplam GSYİH ile Karadeniz Bölgesi GSYİH'ndan %4,2, Türkiye GSYİH'ndan ise %0,4 oranında pay alan ilin, 2001 yılı itibarıyla bu payları sırasıyla %3,4 ve %0,4 olarak gerçekleştirmiştir. 2001 yılı itibarıyla ilin GSYİH'sı (cari fiyatlarla) 635.492 milyar TL. olup, büyüklük itibarıyla Türkiye genelinde 54.sırada, Karadeniz Bölgesi illeri içinde ise 11. sırada yer almaktadır.
 - ✓ Amasya ili son yıllarda ekonomik gelişme açısından beklenen dönüşümü gerçekleştirilememiştir. İl hasılasına katkı açısından dikkati çeken en belirgin değişim, tarım sektörünün payındaki gözle görülür düşüştür. 1996 yılında il GSYİH'sı içinde en büyük paya (%32,7) sahip olan tarım sektörü 2001 yılına gelindiğinde bu üstünlüğünü kaybederek (%21,7) il ekonomisi içinde ulaştırma ve haberleşmeden (%30,5) sonra ikinci sektör konumuna gelmiştir. Ticaret, sanayi ve inşaat sektörleri, katkı oranları değişmekle birlikte, GSYİH'daki payları itibarıyla 1996 yılındaki önem sıralarını korumuşlardır. Yıllar itibarıyla ekonomiye olan katkılarının artması beklenen sektörlerden, sanayi sektörünün payı azalırken, ticaret sektörünün payı ise neredeyse aynı kalmıştır.
 - ✓ GSYİH'nın ilçeler itibarıyla dağılımına bakıldığında (1996 yılı), il hasılasına en büyük katkıyı %55,7'lik payla Merkez ilçenin yaptığı, bu ilçeyi %15,3 payla Merzifon ilçesinin ve %13,1 payla da Suluova ilçesinin izlediği görülmektedir.

- ✓ Kişi başına düşen gelir düzeyi açısından Amasya İli incelendiğinde, 1996 yılında 2.054 Dolar düzeyinde olan kişi başına gayri safi yurtiçi hasılanın yıllar itibarıyla iniş-çıkışlar göstererek 2001 yılında 1.439 Dolara düştüğü görülmektedir. İlde kişi başına düşen GSYİH rakamı, söz konusu yıllar boyunca Türkiye rakamlarının altında, Bölge rakamlarına ise yakın düzeylerde gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen GSYİH büyüklüğü açısından Amasya İli Türkiye genelinde 49.sırada yer alırken, Karadeniz Bölgesi illeri içerisinde 12.sırada yer almıştır.

5.2. Kamu Yatırım Harcamaları

Amasya ili kamu yatırım harcamalarının gelişimi incelendiğinde (cari fiyatlarla), yatırım harcamalarının oransal olarak özellikle 1997 ve 2000 yıllarında oldukça fazla arttığı (%179 ve %248), 2003 ve 2004 yıllarında ise azaldığı (%-12,9 ve %-36,9), 2004 yılında 14.063 milyar TL. olarak gerçekleştiği görülmektedir. 1991-2004 yılları arasında ile yönelik toplam kamu harcamalarının tutarı 91.461 milyar TL. dir.

İlde yapılan kamu harcamalarının Karadeniz Bölgesi ve Türkiye içindeki payına bakıldığında 2004 yılı itibarıyla 14.063 milyar TL. olarak gerçekleşen il kamu yatırım harcamaları, Bölge yatırım harcamalarının %1,5'ini, Türkiye toplam kamu yatırım harcamalarının ise %0,1 gibi oldukça düşük bir kısmını oluşturmaktadır. 1991-2004 dönemi boyunca Amasya'ya yapılan toplam kamu harcamaları ise Karadeniz Bölgesi'nden %2,4, Türkiye genelinden ise %0,1 oranında pay almıştır. 1991-2004 döneminde Amasya İli kamu yatırım harcamalarının tutarı ve Karadeniz Bölgesi ile Türkiye içindeki yeri Tablo 77'de verilmiştir.

1991-2004 dönemi dikkate alındığında, kamu yatırım harcamaları toplamının büyüklüğü açısından Amasya İli Karadeniz Bölgesi illeri içinde 16.sırada yer alırken, Türkiye genelinde 67. sırada yer almaktadır.

TABLO 77: İLDEKİ KAMU YATIRIM HARCAMALARININ GELİŞİMİ (Cari Fiyatlarla)

Yıllar	Türkiye (1)		Karadeniz (2)		Amasya (3)		Pay (%)	
	Milyar TL	Değişim (%)	Milyar TL	Değişim (%)	Milyar TL	Değişim (%)	(3)/(1)	(3)/(2)
1991	41.864	-	1.189	-	32	-	0,08	2,66
1992	75.404	80,12	1.979	66,44	52	65,83	0,07	2,65
1993	122.799	62,86	3.006	51,85	57	9,28	0,05	1,91
1994	218.875	78,24	7.356	144,74	123	113,69	0,06	1,67
1995	312.039	42,56	12.687	72,47	204	66,50	0,07	1,61
1996	622.925	99,63	19.862	56,56	462	126,23	0,07	2,32
1997	1.346.981	116,23	52.457	164,11	1.289	179,40	0,10	2,46
1998	3.162.783	134,81	123.561	135,55	1.879	45,72	0,06	1,52
1999	4.611.469	45,80	155.810	26,10	2.472	31,58	0,05	1,59
2000	7.612.580	65,08	251.682	61,53	8.611	248,30	0,11	3,42
2001	8.197.996	7,69	392.327	55,88	14.428	67,55	0,18	3,68
2002	15.533.564	89,48	650.237	65,74	25.544	77,04	0,16	3,93
2003	16.009.223	3,06	1.207.095	85,64	22.245	-12,91	0,14	1,84
2004	16.093.343	0,53	963.857	-20,15	14.063	-36,78	0,09	1,46
1991/2004	73.961.845	-	3.843.104	-	91.461	-	0,12	2,38

Kaynak: İstatistikî Bölge Birimlerine Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Nisan 2003
DPT İnternet Sitesi

İldeki yatırım harcamalarının sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında ise, 2004 yılı itibarıyla kamu yatırım harcamalarının %56,9'unun (8 trilyon TL.) enerji sektörüne yönelik harcamalar olduğu, %22,2'sinin (3,1 trilyon TL.) sağlık sektörüne, %17,4'ünün (2,5 trilyon TL.) ise eğitim sektörüne yapılan yatırım harcamalarının oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu yılda tarım, madencilik, imalat, turizm, konut ve haberleşme sektörlerine kamu yatırım harcaması tahsis edilmemiştir. 2004 yılında Amasya'ya yönelik kamu yatırım harcamaları, Karadeniz Bölgesi kamu yatırım harcamalarından enerjide %2, sağlıkta %3,8 ve eğitimde %2,5 gibi paylar alırken, Türkiye genelinden aldığı payların tamamı %1'in altındadır. 2004 yılı itibarıyla Amasya ili kamu yatırım harcamalarının sektörlere göre dağılımı Tablo 78'de verilmiştir.

TABLO 78: İLDEKİ KAMU YATIRIM HARCAMALARININ SEKTÖREL DAĞILIMI (2004)
(Cari Fiyatlarla) (Milyar TL)

Sektörler	Türkiye (1)		Karadeniz Bölgesi (2)		Amasya (3)		Pay (%)	
	Milyar TL	%	Milyar TL	%	Milyar TL	%	(3)/(1)	(3)/(2)
Tarım	1.399.793	8,70	45.828	4,75	0	0,00	0,00	0,00
Madencilik	386.025	2,40	16.640	1,73	0	0,00	0,00	0,00
İmalat	411.882	2,56	2.730	0,28	0	0,00	0,00	0,00
Enerji	2.746.575	17,07	393.975	40,87	8.000	56,89	0,29	2,03
Ulaşım-Haberleşme	4.024.561	25,01	113.921	11,82	0	0,00	0,00	0,00
Turizm	93.892	0,58	240	0,02	0	0,00	0,00	0,00
Konut	348.169	2,16	23.870	2,48	0	0,00	0,00	0,00
Eğitim	2.294.717	14,26	99.805	10,35	2.450	17,42	0,11	2,45
Sağlık	1.162.433	7,22	82.872	8,60	3.119	22,18	0,27	3,76
Diğer	3.225.296	20,04	183.976	19,09	494	3,51	0,02	0,27
Toplam	16.093.343	100,0	963.857	100,0	14.063	100,0	0,09	1,46

Kaynak: İstatistik Bölge Birimlerine Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Nisan 2003
DPT İnternet Sitesi

İl ekonomisinde kamu sektörünün payını görmek açısından, GSYİH'da yer alan Devlet Hizmetleri Sektörü değerine bakıldığında, Bölge illeri arasında Amasya ilinin Bölge toplamı içindeki payına göre 8.sırada (125.013 milyar TL.), il GSYİH'sı içindeki payına göre de ulaştırma ve haberleşme ile tarım sektöründen sonra 3.sırada (%19,7 pay ile) yer aldığı görülmektedir. Bölge illeri arasında, değer olarak devlet hizmetlerinin en yüksek olduğu il Samsun (415.801 milyar TL.), il GSYİH'sı içinde devlet hizmetlerinin oranının en yüksek olduğu il ise Bayburt'tur (%21,8). Devlet hizmetleri 2001 yılı itibarıyla Karadeniz Bölgesi GSYİH'ndan %13 oranında pay alırken, Türkiye GSYİH 'ndan %10,4 oranında pay almıştır. İldeki devlet hizmetlerinin il GSYİH'sı içindeki payı Karadeniz Bölgesi illeri ve Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak Tablo 79'da verilmektedir.

TABLO 79 : DEVLET HİZMETLERİNİN GSYİH İÇİNDEKİ PAYI (2001)

	Değer Milyon TL.	GSYİH İçindeki Payı (%)	Gelişme Hızı (%)
Amasya	125.013.294	19,7	48,5
Artvin	69.800.836	14,2	47,3
Bolu	92.929.681	6,7	50,1
Çorum	125.512.535	10,5	49,4
Giresun	107.810.359	11,8	46,7
Gümüşhane	40.197.317	16,4	47,6
Kastamonu	169.077.100	21,1	46,1
Ordu	140.140.015	12,2	49,8
Rize	72.870.107	8,7	46,1
Samsun	415.800.874	17,0	49,0
Sinop	65.707.624	16,8	47,4
Tokat	158.204.299	11,4	52,7
Trabzon	327.877.740	18,1	48,0
Zonguldak	166.285.045	7,6	48,7
Bayburt	25.807.642	21,8	43,8
Bartın	46.150.940	19,7	50,4
Karabük	15.914.163	3,7	68,6
Düzce	50.539.172	11,5	-
Karadeniz Bölgesi	2.215.638.744	13,0	48,6
Türkiye	18.525.724.097	10,4	46,6

Kaynak: DIE

5.3. Amasya ilinin Altyapısını ve Ekonomisinin Geliştirmeye Yönelik Devam Eden ve Planlanan Yatırımlar

Amasya ilinin altyapısını ve sosyo-ekonomik durumunu geliştirmeye ve il statüsünde bir yerleşim birimi olarak mevcut eksikliklerini gidermeye yönelik devam etmekte olan veya plan aşamasında bulunan mevcut projeler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

5.3.1. Bitkisel ve Hayvansal Üretimi Geliştirmeye Yönelik Projeler

İlde Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından, ülkesel amaçlar göz önünde bulundurularak yürütülmekte olan belli başlı tarımsal projeler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- ◆ **Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi** : Projeyle Hububat Üretimini Geliştirme, Bakliyat Üretimini Geliştirme, Yağlık Bitkileri Geliştirme, Bağ-Bahçe Üretimini

Geliştirme, Çeltik Üretimini Geliştirme ve Tohum Temizleme Projeleri yürütülmekte olup, bölge çiftçilerine yeni tarım yöntemlerini uygulatarak birim alandan daha fazla ürün almanın çalışmaları sürdürülmektedir.

- ◆ **Hayvancılığı Geliştirme Projesi** : Son yıllarda ülke ve il hayvancılığında görülen krizleri aşmak ve ilkel yetiştiricilikten modern hayvan yetiştiriciliğine geçmek, üretimi artırmak amacıyla Hindi Palazı Dağıtımı, Etçi ve Yumurtacı Cıvcıv Dağıtımı, Tabii ve Suni Tohumlama Önsoykütüğü ve Soykütüğü alt projeleri uygulanmaktadır.
- ◆ **Çayır-Mera ve Yem Bitkilerini Geliştirme Projesi** : Ülke ve il hayvancılığına ucuz ve kaliteli girdi elde etmek, genel ekim alanları içerisindeki payını yükseltmek amacıyla, Çayır ve Mera Islahı, Yonca Üretimini Geliştirme Projesi, Korunga Üretimini Geliştirme Projesi, Macar ve Adi Fiğ Üretimini Geliştirme Projesi, Silajlık Mısır Üretimini Geliştirme Projesi, Silaj Üretimini Geliştirme Projesi gibi projeler geliştirilmiş olup, pilot köylerde çalışmalar devam etmektedir.
- ◆ **Su Ürünleri Üretimini Geliştirme Projesi** : İlde su ürünleri üretimi yok denecek kadar az olmasına rağmen, mevcut baraj ve göletlerde bir miktar yavru balık atılması, kaynak kullanımı destekleme fonu desteği ile iki adet alabalık tesisi ve bazı çiftçilerin küçük ölçekli ilkel havuzlarda yetiştirdikleri balık üretme tesisleri ile yetiştiricilik yapılmaktadır.
- ◆ **Bitki Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Projesi** : Amasya ilinde polikültür tarım yapılması nedeniyle, yetişen mevcut kültür bitkileri ve meyve bahçelerindeki ağaçlarda görülen hastalık ve zararlılara karşı değişik 62 konuda Devlet yardımı ve Yönetimli çiftçi mücadelesi yapılmakta olup, proje etkin olarak devam devam etmektedir.
- ◆ **Hayvan Hastalık Ve Zararlılar İle Mücadele Projesi** : Amasya hayvansal faaliyetlerin yoğun yaşandığı bir yer olup, hastalık ve zararlıların ile taşınması

tehlikesi her zaman vardır. Bu hastalık ve zararlıları kontrol altına almak amacıyla Geviş Getiren Hayvanların Tescili, Tanımı ve İzlenmesi Projeleri başlatılmış olup, aşılama yapılan tüm hayvanlar küpelenecek sevk ve hareketleri kontrol altına alınmıştır. Salgın hastalıklara karşı programlı aşılama tüm ilçe ve köylerde devam etmektedir.

◆ **Gıda Denetim Hizmetlerini Geliştirme Projesi :** Tarım ve tarıma dayalı ürünlerin işlenmesi ile ilgili fabrika, tesis ve işletmelerin Türk Gıda Kodeksine uygun üretim ve işletme tesisleri denetlenmekte olup, insan ve hayvan sağlığı açısından uygun üretimde bulunmaları çalışmaları yapılmaktadır.

◆ **Su Kirliliği Koruma Ve Kontrol Hizmetleri Projesi :** İlden geçen Yeşilirmak ve kolları (Çekerek, Tersakan), tüm il sınırlarını boydan boya kat etmektedir. Bu akarsular üzerinde oluşabilecek kimyasal kirlilikler, vadi boyunca yetişen tarım ürünleri üzerinde çeşitli hastalık ve zararlara yol açmaktadır. Böyle bir kirliliğin önlenmesi için Karadeniz'de Kirliliğin Azaltılması Projesi geliştirilmiş olup, çalışmalar sürdürülmektedir.

◆ **Çiftçi Kayıt Sistemi Ve Doğrudan Gelir Desteği Projesi :** Proje 2001 yılında başlatılmış olup 5 yıllık bir projedir. Projenin birinci yılında 25.207 çiftçiye 8,7 Trilyon TL., 2002 yılında ise 26.241 çiftçiye 15,2 Trilyon TL. doğrudan gelir desteği sağlanmıştır.

◆ **2000/467 Sayılı Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Kanun Çalışmaları :**

a. Kırmızı Et Üretimini Artırmak İçin Besi Hayvanlarının Desteklenmesi: Bu proje kapsamında, 2000 yılında 72.640 besi hayvanı için 1.503.648.000.000 TL, 2001 yılında 62.484 besi hayvanı için 1.249.680.000.000 TL olmak üzere toplam 2.753.328.000.000 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

b. Yurtiçinde Yetiştirilen Belgeli Damızlıkların Desteklenmesi: Bu proje kapsamında toplam 415 Damızlık ve Sarf Irk sertifikasına sahip süt hayvanı için toplam 39,9 milyar TL teşvik primi ödemesi yapılmıştır.

c. Yem Bitkilerini Destekleme Projesi : Bu proje kapsamında 25.033 dekar alanda yapılan 668 yem bitkisi projesi için 150,5 milyar TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

d. Suni Tohumlama Destekleme Ödemesi: Suni Tohumlama yaptıran yetiştiricilere, 2002 yılı sonu itibariyle 50 milyar TL teşvik primi ödenmiştir.

◆ **4342 Sayılı Mera Kanunu Çalışmaları:** İldeki mera alanlarının tespiti büyük oranda bitirilmiş olup, yaklaşık 7.098 hektar mera alanı özel sektöre ihale edilmiştir. Islah çalışmalarının önümüzdeki 5 yıl içinde bitirilmesi amaçlanmaktadır.

◆ **Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerce Uygulanan Hayvancılık Projelerinin Desteklenmesi:** Bu proje kapsamında 5 adet tarımsal kooperatif, Süt Sığırcılığı ve Damızlık Sığır Yetiştiriciliği tip projeleri uygulamasından yararlandırılmıştır. Kooperatiflere 1.000 adet damızlık ve süt sığırı alınmıştır.

İl genelinde yerel idareler tarafından uygulanan tarımsal projeler de aşağıda kısaca verilmiştir.

◆ **Amasya Bölgesinde Yetiştirilen Soğanların Depolama Şartlarının İyileştirilmesi Projesi :** Kuru soğanda depolama kayıplarının azaltılması ve depo ömrünün uzatılması amacına yönelik bir projedir. Proje, Tübitak Marmara Araştırma Enstitüsü'nce uygulanmış olup, proje sonuçları Tarım İl Müdürlüğü tarafından bölge çiftçilerine eğitim çalışmaları yapılmak suretiyle depolama kayıpları asgariye indirilmeye ve depolama süresi uzatılmaya çalışılmaktadır. Proje İl Özel İdaresi'nin sorumluluğundadır.

- ◆ **Amasya Bölgesinde Yetiştirilen Düşük Kalibre Kirazların Değerlendirilmesi Projesi** : İlde pazara arz edilemeyen düşük kalibreli kirazların likör yapılmak sureti ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yörede yetişen kiraz çeşitlerinin, tam olgunluk zamanında hasat edilip aromanın maksimum düzeyde olması sağlanmıştır.Yapılan çalışmalar olumlu sonuç vermiş Tekel Araştırma Enstitüsü tarafından muayenede elde edilen değişik formülasyonlar denenmiş, muskat ardıç ve vanilyalı kiraz likörünün en iyi tat ve aromada olduğu belirtilmiştir. Proje, İl Özel İdaresi tarafından uygulanmaktadır.
- ◆ **Kontrollü Atmosfer Tekniğinin Amasya Elmasına Uygulanması Projesi** : Elmada depolama ömrünün uzatılması amaçlanmaktadır. Elde edilen sonuçlar Tarım İl Müdürlüğüne çiftçilere aktarılmıştır. Uygulayıcı birim, İl Özel İdaresi'dir.
- ◆ **Amasya Bölgesinde Yetişen Kirazlarda Modifiye Atmosferde Depolama Şartlarının Ürün Kalitesi Üzerine Etkileri** : Kirazların modifiye atmosfer şartlarında depolanabilirliği ve bu depolama süresi boyunca kalitesi üzerine etki eden fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik ve duyuşal kalite parametrelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Tarım İl Müdürlüğü tarafından kiraz ihraç eden firmalar Amasya'ya davet edilerek pazar imkanı sağlanmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından uygulanmaktadır.
- ◆ **Amasya Elmasının Islahı Projesi**: Amasya elmasının periyodisite özelliğinin giderilmesi ve değişik tiplerinin bulunduğu meyve türünde, tek tipin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmalar 19 Mayıs Üniversitesi ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nce yapılmakta olup, çalışma sonunda elde edilen klonlardan, ilde gen kaynağı olarak muhafaza edilmek üzere Gökhöyük Tarım İşletmeleri arazisine koleksiyon bahçe tesis edilmiştir. 1997 yılında başlayan projenin I. Dilim çalışmaları sona ermiş olup, proje 2010 yılına kadar devam edecektir. Uygulayıcı idare, İl Özel İdaresi'dir.

- ◆ **Sebzeciliği Geliştirme Projesi:** Tarlada sırik domatesi yetirticiliğini ilde yaygınlaştırmak amaçlanmıştır. Ağırlık Merkez ilçede olmak üzere, il çiftçilerine 102 dekar alanda domates fidanı dağıtılmış, İl Müdürlüğüne de teknik yardım ve eğitim çalışması yapılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu (SYDF) tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Seracılığı Geliştirme Projesi:** Amaç, ilde örtü altı sebze yetiştiriciliğini geliştirerek çiftçi gelirlerini artırmaktır. İl çiftçilerine 96 m²'lik 126 adet plastik sera, uzun vadeli ve düşük faizli olarak dağıtılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Bitki Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Projesi:** Kamu tüzel kişilikleri ve halka açık olan bahçelerde bulunan süs bitkileri ve ağaçlardaki zararlıların önlenmesi ve yabani domuz, fare gibi zararlılarla mücadele amaçlanmaktadır. Kamu tüzel kişiliklerine ait yerlerde kullanılmak üzere, 400 kg-lt. pestisit alınmış, 4.000 adet fişek, 6.000 kg. fare yemi çiftçilere dağıtılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Projesi :** İlde hayvan hastalıkları ile mücadelenin etkin bir biçim uygulanması amacıyla, çeşitli malzeme-ekipman alımı ile destek sağlanmaktadır. Proje ile Amasya İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerinde kullanılmak üzere 280 kan alma tüpü, 610 enjektör, 2000 adet enjektör iğnesi, 200 çift çizme, 185 adet iş tulumu, 50 litre dezenfektan, 14 adet kedi-köpek maskesi, 3 adet duyuru cihazı alınmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Yem Bitkileri Üretimini Geliştirme Projesi:** Yem bitkileri ekilişini artırmak amaçlanmaktadır. 11 adet mısır silaj makinası alınarak il çiftçilerinin hizmetine sunulmuştur. Projeden 13.860 kg. silajlık mısır tohumu, 1.300 tohum yonca tohumu, 4.500 kg. fiğ tohumu çiftçilere %50 bedelle dağıtılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu (SYDF) tarafından desteklenmektedir.

- ◆ **Meyveciliği Geliştirme Projesi:** Yeni tarım tekniklerini çiftçilere benimsetmek ve ihraca yönelik meyve üretimini artırmak suretiyle çiftçi gelirlerini artırmak amaçlanmıştır. 1.600 dekar kapama ceviz bahçesi, 1.275 dekar vişne bahçesi, 120 dekar ahududu bahçesi, 500 dekar kiraz bahçesi, 10 dekar yüksek sistem bağ tesisi, 20 dekar elma tesisi yapılmıştır. Fidanlar %10-50 arası bedelle çiftçilere dağıtılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi ve SYDF tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Tohum Temizleme Projesi :** Hububat üretiminde çiftçilerin temiz ve hastalıklardan arınmış tohum kullanması amaçlanmıştır. İl çiftçilerine hizmet sunmak amacıyla 18 adet selektör makinası ve yedek parçaları alınmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Hayvan Islahı Projesi:** Hayvan popülasyonundaki ırk ıslahının sağlanması amaçlanmaktadır. Hayvancılıkta verimliliğin ve ıslahın temelini teşkil eden soy kütüğü sisteminin yerleştirilmesi amacıyla 3 adet bilgisayar, 19.300 adet kulak küpesi ve 10 adet kulak pensi alınarak, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği ve Amasya İl Müdürlüğü altyapı yönünden desteklenerek, üreticilere götürülen hizmetlerde etkinlik sağlanmıştır. Ayrıca Amasya'da 190 köye götürülen suni tohumlama hizmetlerinin desteklenmesi amacıyla akaryakıt, termos ve dekanjatör alımları yapılmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Geviş Getiren Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Projesi:** Bakanlıkça, tüm ülkede yürütülen bu projeye destek sağlayarak hayvan hareketlerinin izlenmesinde etkinlik amaçlanmaktadır. 32.300 adet kulak küpesi alınarak ildeki yetiştiricilerin hayvanlarına %50 bedelle uygulanmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Bilgisayarlı Erken Uyarı Sistemi Projesi:** Tarımsal ürünlerde hastalık ve zararlılara karşı en uygun ve etkin ilaçlama zamanının belirlenmesinde

bilgisayar destekli erken uyarı sisteminin kullanılarak kârlılık ve etkinliği sağlamak amaçlanmaktadır. Amasya, Suluova, Taşova ve Gümüşhacıköy ilçelerine toplam 5 adet erken uyarı sistemi kurulmuştur. Veriler bilgisayar aracılığıyla alınmakta ve mücadele zamanı çiftçilere duyurulmaktadır. Projeden ayrıca 2 bilgisayar alınmıştır. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.

- ◆ **Damızlık Koyun Projesi:** Dağ köylerindeki üreticilerin gelirlerini ve istihdam olanaklarını artırmak amaçlanmaktadır. 2.450 baş damızlık koyun, Amasya çiftçilerine düşük faizli ve uzun vadeli verilmiştir. Proje, SYDF tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Süt Sığırıcılığını Geliştirme Projesi:** İldeki süt sığırıcılığını geliştirmek suretiyle çiftçi gelirlerini artırmak amaçlanmaktadır. Amasya ili çeşitli köylerinde 152 baş damızlık süt sığıru dağıtımı uzun vadeli ve düşük faizle dağıtılmıştır.
- ◆ **Arıcılığı Geliştirme Projesi:** Tarımsal gelirin artırılması amaçlanmaktadır. Amasya ili Gümüşhacıköy ilçesinde 60 adet kovan çiftçilere dağıtılmıştır.
- ◆ **Süt Toplama Merkezi Projesi:** Süt toplama ağını ve pazarlama altyapısını oluşturarak, süt hayvancılığının gelişimini desteklemek amaçlanmıştır. Göynücek ve Hamamözü ilçelerinde süt toplama merkezi kurulmuştur. Proje, SYDF tarafından desteklenmektedir.
- ◆ **Kıl Keçisinin İslahı Projesi:** Kıl keçilerinin genotipik yapılarını değiştirerek verim yeteneklerini iyileştirmek, daha uysal bir ırk olan Saanen keçileriyle melezlendirilerek ormana olan zararı en az düzeye indirmek ve yüksek verim almak amaçlanmıştır. Proje ile kıl keçisi yetiştiren çiftçilere damızlık Saanen ırkı keçi verilerek İslah çalışmaları başlatılmış olup, proje 2007 yılına kadar devam edecektir. Proje, İl Özel İdaresi tarafından desteklenmektedir.

- ◆ **Suluova Organize Besi Sanayi Bölgesi** : Amasya İli Suluova İlçesi Çardaklı Merası mevkiindeki yapılması planlanan 90 hektar büyüklüğündeki Besi OSB Bölgesinde 25.000 adet büyükbaş hayvan yetiştirilmesi ve bakıcı evlerinin yapılması kararlaştırılmıştır. Hazırlanan proje, Çevre Kurulu Müdürlüğüne sunularak Ön Çed Raporu hazırlık aşamasına getirilmiş ve yer seçimi neticelendirilmiştir. 2004 Yılı Bütçesinden 261.000.000.000 TL kredi tahsis edilmiş olup, 2004 yılı Yatırım Programına alınmıştır.

5.3.2. Sanayii Geliştirmeye Yönelik Projeler

- ◆ **Amasya I. Kısım Organize Sanayi Bölgesi** : Amasya OSB Bölgesi'nin asfalt üst kaplama ve atık deşarj hattı bitirilememiştir. Devlet yatırım programından çıkan bu projenin tamamlanabilmesi için 200.000.000.000 TL ihtiyaç bulunmaktadır. Müteşebbis heyet kendi imkanlarıyla bu parayı karşılayacak mali güce sahip olmadığından Bakanlığın bu konuya çözüm getirmesi gerekmektedir.
- ◆ **Amasya II. Kısım Organize Sanayi Bölgesi (Tevsii) Projesi** : Amasya II. (Kısım Tevsii) OSB Projesi 1998 yatırım programında etüt, proje, kamulaştırma masraflarının tamamının müteşebbis heyetçe karşılanması şartıyla yer almıştır. Müteşebbis kurul bu mali gücün kendi imkanlarıyla karşılanamayacağını anlamış ve projeden vazgeçtiğini bildirmiştir. Proje İleriki yıllarda tekrar gündeme gelebilecektir.
- ◆ **Göynücek Küçük Sanayi Sitesi Projesi** : Göynücek Küçük Sanayi Sitesi Projesi "30 işyeri, %70 kredi oranı" karakteristiği ile 2000 yılı yatırım programına alınmıştır. Bakanlığın Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü'nün 18.05.2000 tarih ve 5737 sayılı yazılarıyla, ilgili kooperatiften bazı bilgi ve belgeler istenmiş, bu belgelerin çoğu tamamlanmış, özel kuruluşça hazırlanan jeolojik ve jeoteknik etüt raporu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğünce onaylanmış

olup, evrakların ikmali tamamlanmıştır. Proje ihale aşamasına kadar gelmiş olmakla birlikte, ilgili kooperatif arsa bedelini belediyeye ödeyemediğinden ihale aşaması gerçekleştirilememektedir. 2002 yılında 150 Milyar TL. kredi sağlanmış, ancak kooperatif belediyenin açtığı arsa ihalesine girmediğinden ve arsanın tapusu alınamadığından krediden yararlanılamamaktadır.

- ◆ **Hamamözü Küçük Sanayi Sitesi Projesi** : Hamamözü Küçük Sanayi Sitesi S.S. Yapı Kooperatifi,12.05.1992 tarihinde kurulmuş olup, Amasya İlinin geri kalmış yörelerinden olan bu ilçede, bir küçük sanayi sitesi kurulması için, 1998 yılından bu yana, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Valilik olarak yazışmalar sürdürülmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hamamözü 30 işyerli Küçük Sanayi Sitesi Projesinin, 1998 yılı Yatırım Programında yer alması hususunda, Devlet Planlama Teşkilatına teklifte bulunmasına karşın, bugüne kadar projenin Yatırım Programında yer alması mümkün olamamıştır.

5.3.3. İçme ve Sulama Suyu Projeleri

Amasya'da gerek içme ve kullanma suyu gerekse tarımsal sulama suyu yetersizliğini gidermeye yönelik olarak oldukça büyük boyutlu projeler bulunmakta olup, bu projeler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- ◆ **Aşağı Çekerek I. Merhale Projesi**
- **Süreyyabey (Çekerek) Barajı** : Bu proje; Amasya, Tokat, Çorum ve Yozgat illeri sınırları içinde kalan, toplam 65.323 ha tarım alanına sulama hizmeti götürecek sulama enerji ve taşkın koruma amaçlı önemli bir projedir. Amasya şehir merkezinin taşkınlardan korunması da bu projenin uygulamaya konulmasına bağlıdır. Projede 1998 yılında ihalesi yapılan Süreyya Bey barajında ödenekler doğrultusunda inşaat çalışmaları devam etmektedir.
- **Geldingen Ovası Projesi** : Amasya ilinde Geldingen Ovası Sulaması toplam 9.770 ha arazinin sulanmasını sağlayacaktır. Bu projeden 1.400 ha lık alanı sulayacak olan Bağlar Regülatörü ve Sulamasının ihalesi yapılmış ve

ödenekler doğrultusunda çalışmalar devam etmektedir. Amasya ili için hayati önem arzeden 8.370 ha lık kısmın ihalesi ise henüz yapılmamıştır. Baraj inşaatının yeterli ödeneklerle desteklenmesi ve buna paralel olarak Geldingen Ovası Sulamasının 8.370 ha lık kısmının ihalesinin yapılarak tarımsal üretimin artırılması ile yöreden göçün önlenmesi gerekmektedir.

Çift Amaçlı Bir Sulama–Drenaj Sisteminin (Sızdırma Sulama) Yeşilirmak Havzasında Uygulanması Projesi : Bu projenin hedefi, çift amaçlı (hem drenaj hem de sulama) su tablası yönetim biçimlerinden olan sızdırma sulamanın, bitkisel verimi ve çiftçi gelirini arttırdığını, özellikle Yeşilirmak vadisindeki toprak altı drenajı önceden yapılmış ovalarda (Erbaa, Niksar, Kazova, Çarşamba) tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirlenmeyi azaltabileceğini ispatlayıp, sistemin Yeşilirmak vadisinde yaygınlaştırılmasını sağlamaktır. Deneme için kurulacak sistemin dren, aralık ve derinlikleri, sulama suyu debileri, optimum su tablası derinlikleri bazı modeller kullanılarak belirlenecektir. Denemenin ekonomikliği bitki verimindeki artış ve sistem maliyetleri karşılaştırılarak belirlenecektir. Kirlenmeyi azalttığı, toprakaltı drenaj suyu ile araziden uzaklaştırılan, gübre ile verilip toprakta tutulan ve kaybolan bitki besin elementleri miktarlarının belirlenmesiyle ispatlanacaktır. AB Yapısal fonlarından karşılanacak olan projenin maliyeti ve talep edilen ödenek 325.000 Euro'dur.

◆ **Amasya İli Yeşilirmak Islahı Projesi:** Yeşilirmağın İl merkezinden geçen bölümünü kapsayan ve D.S.İ. VII. Bölge 73. Şube Müdürlüğü'nce yürütülecek Proje ile şehir merkezinde yerleşim yerlerinde bulunan nehir yatağında ıslah yapılarak gelen su debisinin, yerleşim yerlerine ve tarihi eserlere zarar vermeden geçişini sağlamaktır. Proje 2003 yılından itibaren yapım programına alındığı takdirde 2005 yılında işletmeye açılacaktır. AB yapısal fonlarından finanse edilecek projenin maliyeti ve talep edilen kaynak 2.500.000 Euro'dur.

◆ **Değirmendere Projesi :** Bu proje Suluova Sol Sahil Sulama Birliğine 10.11.1994 tarihinde devredilen Suluova Sol Sahil Sulamasının üst

kotlarında yer alan ve birlik bünyesinde bulunan arazilerde sulama suyuna duyulan ihtiyaç giderilecek ve gelişmeyi sağlayacak en büyük etkidir. Bu proje ile Duruca (Lap) , Değirmendere ve Yolpınar köylerine ait Suluova Sol Sahil Sulama Ana Kanallarının üst kotlarındaki 227 ha tarım arazi ile Suluova Sol Sahil S1 ana kanalı altındaki sulanmayan 191 ha araziye mevcut sulama şebekesinden bu su verilemediğinden toplam 468 ha tarım alanının sulanması sağlanacak ve Suluova ilçe merkezinin (100 1/S)'lık içme ve kullanma suyu açığı temin edilecektir. Projenin gerçekleştirilebilmesi amacıyla 2004 yılı birim fiyatları ile 22 trilyon TL ödeneğe ihtiyaç duyulmaktadır.

- ◆ **Merzifon Salhan Projesi :** Merzifon İlçesi Yakupköy yakınlarında Alıcık Deresi üzerine 56 m yükseklikte inşa edilecek kil çekirdekli zonlu dolgu tipindeki Merzifon Barajında biriktirilecek 56 hm³ sudan istifade ile Merzifon Ovasında Samsun-Ankara karayolunun içinden geçtiği 4905 ha tarım arazisi sulanacaktır. Baraj gövde hacmi 4,100 hm³ ve ana kanal uzunluğu sağ sahilde 21,7 km, sol sahilde 10 km olmak üzere toplam 31,7 km.dir. Barajda biriktirilecek suyun büyük kısmı salhan çayından derive edilecektir. Sulama sistemi ana kanalda klasik, şebekede ise kanalettir. Projenin rantabilitesi 3,94 ve iç karlılık oranı % 20,06 dır. Projenin 2004 yılı birim fiyatlarına göre toplam keşfi 100 trilyondur.
- ◆ **Aydınca Projesi :** Proje sahası Amasya- Tokat yolu güzergahı üzerindeki Aydınca (Ezinepazar) ovasıdır. Projenin amacı mevcut yer altı suyu sulamasının iyileştirilmesi ve ovanın sulanmayan kısımlarına da sulama suyu götürülmesidir. Projenin depolama tesisi, kil çekirdekli kaya dolgu tipindeki Aydınca Barajıdır. Aydınca Barajında biriktirilecek 16,6 hm³ sudan istifade ile 1.46 ha mevcut YAS sulamasının 241 ha ilave ile 2.87 ha a çıkarılması, mevcut sistemde çekilen sulama suyu noksanının giderilmesi ve ayrıca 1.417 ha yeni alanın cazibe sulamasına açılması sağlanacaktır. Böylece projenin sulama sahası brüt 3.504 ha olmaktadır. Sulamanın kesin projesi bitirilmiş olup, ÇED raporu da tamamlanmak üzeredir. Şebeke tipi klasiktir.

Ana kanal boyları ve başlangıç debileri sağ sahilde 30870 m ve 1,000 m³/s ile sol sahilde 23900 m ve 0,600 m³/s dir. Projenin 2004 yılı birim fiyatları ile toplam keşif bedeli yaklaşık 50 trilyon TL.dir.

5.3.4. Diğer Projeler

- ◆ **Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi** : Amasya, Tokat, Samsun, Çorum ve Yozgat illerini içine alan ve Türkiye'nin kalkınmışlık çizgisinin altında kalan bu bölgenin planlı bir kalkınma hamlesi çerçevesinde, yerel yönetim anlayışıyla diğer gölgeler ve ülkenin genel kalkınmışlık çizgisine ulaştırılması hedeflenerek hazırlanmış bir bölgesel kalkınma modelidir. Bu haliyle YHP, DPT ve AB'nin ortaklaşa hazırladığı NUTS II Bölgeleme projesiyle de örtüşmektedir. Projenin en önemli özelliklerinden biri bölgesel ve proje yönetiminin bir yerel yönetim birliği olması nedeniyle Sivil Toplum Kuruluşlarını bir çatı altında toplayabilmesidir. Bu özelliğiyle proje, AB tarafından da son derece cazip bulunmuştur. Yeşilirmak Havza Gelişim Projesinin alt projeleri ;

1. **CBS (Coğrafi Bilgi Sistemi)** : YHP'nin 1. alt projesi olan CBS marifetiyle, YHP'nin Master Planı için altyapı oluşturacak çalışmalar başlatılmış olup, Havza illerinin kompozit uydu görüntüleri, yollar ve yerleşim yerleri, İl ve ilçe sınırları ile toprak haritalarına göre idari durum sınırları, sayısal yükseklik verileri ve bu verilerden üretilen, eğim, bakı, aydınlanma verileri, toprak verileri, (Arazi kullanım kabiliyet sınıfları, büyük toprak grupları, erozyon durumu, diğer toprak özellikleri, meteorolojik veriler ve katman bilgileri, iklim, sıcaklık, yağış) havza illeri veri tabanında tutularak gerekli yazılımlarla istenilen veriler sağlanmaktadır. Mevcut yol ağı güncelleştirilmiş, köy yerleşim noktaları belirlenmiş, şehir planı yapılmış, topoğrafik harita çıkarılmış, yapılan erozyon kontrolü ve ağaçlandırma çalışmaları ve ziraat alanları yıllara göre işlenmiş olup halen veri girişi devam etmektedir. Hava fotoğrafları dijital ortama aktarılmış, orman envanter çalışmaları sürdürülmektedir, Havzadaki kurumların proje çalışmalarında; harita ve istatistiki veriler gibi konularda yardımcı olunmaktadır

2. Yeşilirmak Havza Planı (Master Plan) : YHP'nin 2. alt projesi olan "Yeşilirmak Havza Planı (Master Plan" DPT tarafından ihale edilmiş ve proje ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. AB Yapısal Fonlarından 2003 yılından itibaren ülkemize yapılmaya başlanacak olan yıllık yaklaşık 180 Milyon Euro tutarındaki hibe yardımların 1/3'ü yerel nitelikli projelere aktarılacaktır. Yaklaşık 60 Milyon Euro tutarındaki bu meblağın %30'u YHP'ye, aktarılacaktır.

◆ **Boraboy Gölü ve Çevresinin Geliştirilmesi :** İl merkezine 63 km. uzaklıkta olan Boraboy gölü Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 26.05.1992 gün ve 2424 sayılı kararı ile I. derece doğal sit alanı, Bakanlar Kurulunun 06.06.1992 gün ve 92/3124 sayılı Kararı ile Turizm merkezi olarak ilan edilmiştir. Turizm Bakanlığınca hazırlanan 1/200 ölçekli Nazım İmar Planı ile 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 26.05.1996 gün ve 4614 sayılı kararı ile uygun görülmemiş olup, kurulun mahallinde yaptığı inceleme sonucu III. derece doğal sit alanına dönüştürülmüştür. Kurulun kararındaki öneriler doğrultusunda Turizm Bakanlığınca hazırlanan 1/1000 ölçekli Boraboy gölü ve çevresi Turizm Merkezi Uygulama İmar Planı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 14.11.1997 tarih ve 5504 sayılı kararı ile uygun görülerek onaylanmış olup, imar Boraboy gölü ve çevresi Turizm Merkezi Uygulama İmar Planı Turizm Bakanlığınca 28.05.2001 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

◆ **Çevre Yolu Projesi:** Hacılar meydanı mevkiinden başlayarak, kuzeye doğru nehir ve demir yolunu, Küp Deresi mevkiinden bir yarma ile Beşgöz mevkiine ulaşan, transit trafiğin, kent içine girmeden aktarılmasını sağlayabilecek önemli bir yatırımdır. Suluova-Turhal yönüne gidecek araçların, mevcut Amasya şehir geçidine uğramadan geçmelerini sağlayacak bir güzergah olarak planlanmış alternatif bir yoldur. 8.9 Km. uzunluğa ve bunun 6 Km. % 6-7 meyle sahip olup, demiryolu üstgeçit köprüsü ve Yeşilirmak nehri üzerine yüksek ayaklı bir köprü yapımını gerektirmektedir. Karayolu

taşımacılığında yol yükünün artması, diğer bir deyişle trafik sıkışıklığı, bir zaman kaybı olduğu kadar, taşıma maliyetlerinin de artması anlamına gelmektedir. Trafik kazalarının artması ile, can ve mal güvenliğinin tehlikeye girmesi, il ekonomisi ve ulusal ekonomi açısından da zararı arttırmaktadır. Bu itibarla, Çevre Yolu projesi, kent içi olduğu kadar, şehirler ve uluslararası karayolu ulaşımı açısından da tüm bu olumsuzlukları ortadan kaldıracak nitelikte bir proje olarak değerlendirilmektedir.

Amasya ili Çevre Yolu projesi; Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi açısından yerel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde değerlendirildiğinde; Amasya'nın, Yeşilirmak havzasındaki illerin ve Karadeniz Bölgesi'nin ekonomik gelişimine, VIII. beş yıllık kalkınma planı ve 2001 yılı programının bölge planlaması ve bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik amaçları, ilkeleri ve politikalarına, Türkiye'nin, Avrasya'daki öncelikleri ve bu coğrafyanın dünya ile bütünleşmesine yapacağı önemli katkıları nedeniyle, önem taşıyan bir proje olarak değerlendirilmektedir. Planın bu amaçları, ilkeleri ve politikaları açısından bakıldığında da, Çevre Yolu projesinin; uluslararası boyutta bir "Avrasya Yolu" niteliği de taşıması nedeniyle plan hedefleriyle büyük ölçüde bir uyum içinde olduğu görülmektedir.

◆ **Doğalgaz Projesi:** Türkiye ile Rusya arasında imzalanan anlaşma gereğince gerçekleştirilecek olan "Mavi Akım Projesi", Samsun – Ankara arasında Amasya İli Sınırları içinden geçmekte olup, gerek İl Merkezinin, gerekse Merzifon, Gümüşhacıköy ve Suluova İlçelerinin bu doğalgaz taşıma boru hattından istifade edebilmesi, ilin ekonomik ve sosyal gelişimi açısından önem taşıyan bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bu konuda gerekli fizibilite çalışmalarının yapılması ve adı geçen proje kapsamına Amasya İlinin de dahil edilmesi İlin önemli talepleri arasında bulunmaktadır.

◆ **Merzifon Havaalanının Sivil Hava Ulaşımına Açılması Projesi:** Kalkınmada I. derecede öncelikli yöreler arasında yer alan Amasya ili, ulusal ve uluslararası ulaşım bağlantıları bakımından güçlü bir konumda değildir. İlin ulaşım bağlantılarının ve sosyo - ekonomik ilişkilerinin güçlendirilmesi

açısından Merzifon'da bulunan 5. Ana Jet Hava Üssü' nün, sivil hava ulaşımına açılması, bu nedenlerle önem taşımaktadır. Merzifon Havaalanı Projesi'nin etüt - proje olarak, yatırım programına alınması ve gerekli ödeneğin sağlanması gerekmektedir. Genelkurmay Başkanlığı'ndan sivil kullanıma açılması için gerekli izin alınmış, ancak havaalanı için gerekli sivil tesisler yapılmadığı için kullanıma girememiştir.

- ◆ **Yetmiş Beşinci Yıl Üniversitesi Projesi : "Anadolu'nun Oxford'u"** denilen Amasya, tarihsel kökleri olan çok eski bir eğitim ve kültür merkezidir. Böylesine tarihsel köklere sahip olan ilimizde, bir üniversitenin kurulamamış olması, önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Hali hazırda Samsun 19 Mayıs Üniversitesine bağlı olarak ilimizde; Amasya Eğitim Fakültesi, Amasya Meslek Yüksek Okulu, Amasya Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Merzifon Meslek Yüksek Okulu mevcut olup, 6500 civarında öğrenci öğrenim görmektedir. Üniversiteleşme sürecinde, bu okullar ayrı ayrı ve dağınık durumlarından kurtarılıp, tek bir çatı altında toplanmaları ile ilimizin yüksek eğitim potansiyelini daha etkin ve verimli bir şekilde değerlendirecektir. Üniversiteye giden yolda gerekli altyapı ve imkanlarımız gözden geçirildiğinde; 5000 dönümden fazla bir arazinin Üniversitenin emrine sunulması, mevcut fakülte ve yüksek okulların öğrenci sayısındaki artışına uygun binaların bulunması, yeni kurulacak Fen–Edebiyat Fakültesi ve diğer fakültelerle, Rektörlüğü için uygun geçici binaların bulunması, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait 1500 kişilik kız – erkek öğrenci yurdu ile 750 öğrenciyi barındıran özel yurt ve pansiyonlara ek olarak inşaatı biten yine aynı kuruma ait 1500 kişilik yurt imkanları, hızla artan konut inşaatları, en önemlisi de “misafir öğrenci” kabul edecek ailelerin mevcudiyeti ile barınma sorununun çözülmüş olması gibi önemli faktörlere sahip olan ilimizde 75. Yıl Üniversitesi'nin kurulması kararı yerinde ve isabetli bir hizmet olacaktır. Üniversite için yer tespiti çalışmaları tamamlanmıştır.
- ◆ **Yalıboyu Evleri Projesi (YABEP) :** "Yabep Projesi" çerçevesinde, Osmanlı dönemi yapı üslubundaki 60 adet sivil mimari eserin restorasyonunun

desteklenmesi, finansmanı ve kentin makro ölçekte bütününe içeren koruma imar planı ve proje gibi çalışmalar için Kültür Bakanlığı'nın desteğine ihtiyaç bulunmaktadır

- ◆ **Saraydüzü Kışlası** : Ulusal kurtuluş savaşı döneminde, Büyük Önder Mustafa Kemal'in çalışma yaptığı ve "Amasya Tamimi" nin imzalandığı günlerde, 5. Kafkas Fırkasının merkezi, 1922 yılında da merkez ordusunun karargahı olan "Saraydüzü Kışlası", önemli tarihsel olaylara sahne olmuştur. Ancak, bu kışla,1935 yılında kısmen, 1944 yılında da meydana gelen heyelan nedeni ile tamamen yıktırılmıştır. Onarım projeleri mevcut olan kışlanın aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edilmesi önem taşımaktadır. Proje alanı "Afete Maruz Bölge " içinde kalmaktadır. Bu nedenle KTDV. İmkanları ile jeoteknik etüd yaptırılarak lokal olarak inşaat izni Afet İşleri Genel Müdürlüğünden talep edilmiş ancak henüz olumlu bir yanıt alınamamıştır.

- ◆ **Taşova 50 Yataklı ve 10 Daire Lojmanlı Devlet Hastanesi İnşaatı**
- ◆ **Gümüşhacıköy Devlet Hastanesi ve 10 Daireli Lojman İnşaatı**

5.4. İldeki Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

Ulusal ekonomilerin ayakta durabilmesi, yeni nesillere istihdam yaratılabilmesi, üretim, ihracat ve refah düzeyinin artırılabilmesi için yatırım yapılması zorunlu olurken, özellikle Devletin ekonomideki payının azaltılmasının her kesim tarafından kabul gördüğü bir dönemde, ihtiyaç duyulan sanayi yatırımlarının özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi bir zorunluluk haline gelmektedir.

Yatırım, getirisi uzun vadede oluşan ve değişen ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik şartlar nedeniyle yüksek risk taşıyan bir faaliyettir. Söz konusu yüksek riski azaltmak ve müteşebbisleri ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırımlara yönlendirebilmek için, gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de yatırımların Devlet tarafından desteklenmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak

karşımıza çıkmaktadır. Gümrük Birliği, Dünya Ekonomisine Entegrasyon ve yabancı sermayenin ülkemize çekilmesi gibi hususlar dikkate alındığında, Yatırımlarda Devlet Desteklerinin önemi daha da artmaktadır.

Esasen, Avrupa Birliği üyesi ülkeler dahil, tüm ülkelerde bölgesel ve sektörel amaçlara yönelik olarak mali kaynaklar nispetinde;

- **Nakit destek ve hibeler,**
- **Vergisel destekler,**
- **Kredi destekleri,**
- **Sermayeye iştirak,**
- **Arazi-Arza tahsisi,**
- **Eğitim, pazar araştırması ve AR-GE yardımları**

gibi Devlet Destekleri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Ülkemizde yatırımlara uygulanan Devlet Yardımlarını;

- a- Yatırımlarda Devlet Yardımları,**
- b- KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) Yatırımlarında Devlet Yardımları**

olmak üzere iki farklı sistemde ele almak mümkündür. KOBİ Yatırımları ile ilgili Devlet Yardımları belli büyüklüğe kadar olan İmalat Sektörü yatırımlarını hedef alırken, Teşvik Belgeli Sistem çerçevesinde yürütülen ve genel anlamda Yatırımlarda Devlet Yardımları adı altında ifade edilen destekler, belli bir büyüklüğün üzerindeki her tür sektör yatırımını kapsamaktadır.

Amasya ili, yatırımların özendirilmesinde uygulanabilecek Devlet Yardımları açısından Kalkınmada Öncelikli İller ve kişi başına geliri 1.500 Doların altında bulunan iller kapsamında bulunmaktadır. Amasya ilinde yapılacak yatırımlara uygulanacak Devlet Yardımları, çalışmanın sonunda EK'te verilmiştir.

6. AMASYA İLİNİN EKONOMİSİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖNERİLER

Önceki bölümlerde irdelendiği gibi Amasya ilinde tarım sektörü, gerek istihdam gerekse GSYİH'da payı yönüyle çok önemli bir sektördür. Diğer sektörlerin gelişimi ancak tarım sektöründeki verimliliğin artışı ve planlı bir şekilde tarım dışı sektörlerle geçiş ile mümkün olabilecektir.

6.1. Tarımsal Üretimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tarımsal üretimin ve üretim değerinin artırılması; bitkisel üretimde birim alandan, hayvansal üretimde ise hayvan başına daha fazla ve kaliteli ürün alınmasına bağlıdır. Bitkisel üretimde en önemli husus; toprak hazırlığından hasada kadar gerçekleşen uygulamalardan oluşan yetiştirme tekniği paketinin eksiksiz olarak uygulanmasıdır. Hayvansal üretimde ise yüksek verimli hayvan ırklarının sayısı, hayvan yemi arzı, hayvan bakımı, suni tohumlama ve hayvancılık yönetimi ile ilgili faktörler önem taşımaktadır.

Bitkisel Üretimde Karşılaşılan Sorunlar

- Arazi sınıflandırılmasına uygun olmayan arazi kullanımı. Özellikle marjinal alanlarda yem bitkileri yerine, hububat üretimi yapılmakta bu da erozyonu tetiklemekte, ayrıca üretimde verimliliği düşürmektedir.
- Araziler çok parçalı olup, ortalama arazi büyüklükleri optimum değildir. İşletmelerin sahip olduğu araziler çok parçalı ve birbirinden uzak olduğundan dolayı ulaşım maliyeti de yüksektir.
- İlde önemli oranlarda tarımı yapılan kuru soğan fiyatlarında anormal dalgalanmalar yaşanmaktadır. Kuru soğanda maliyet hayli fazla olup özellikle son yıllarda kuru soğan üreticileri maliyetin altında fiyattan satış yapmak zorunda kalmış bu da işletmeleri ekonomik olarak zayıflatmıştır.
- Kuru soğan ürünü başta olmak üzere bir çok üründe uygun depolama şartları mevcut değildir.
- Özellikle sertifikalı tohumluk başta olmak üzere, girdi kullanımı işletmelerin ekonomik güçsüzlüklerinden dolayı yetersiz düzeydedir.

- Mekanizasyon düzeyi eksik olup, tarım alet ve makinaları optimum olarak kullanılmamaktadır.
- Yeni sulama sistemlerine geçiş ve suyun etkin kullanımı yeterli değildir.
- Kuru tarım alanlarında nadas uygulanması yerine özellikle baklagil bitkilerinin ekilişi yetersiz düzeyde ve verim düşüktür.
- İlde önemli bir yeri olan şekerpancarı başta olmak üzere bazı tarımsal ürünlerde verim düzeyi düşüktür.
- Ekim nöbeti uygulamasında yetersizlikler yaşanmaktadır.
- Özellikle hububat alanlarında hasat kayıpları yüksektir.
- Yağlık bitkilerin ekilişi yetersizdir. İkinci ürün ekilişinde gelişim yavaştır.
- Kurutma tesislerinin yetersizliği danelik mısır ekilişini kısıtlamaktadır.
- Son yıllarda ilde yaşanan kuraklık ve yağış rejiminin düzensizliği başta hububat tarımı olmak üzere bitkisel üretimi olumsuz etkilemektedir.
- Kanola, kolza gibi alternatif ürünlere geçiş sağlanamamıştır.
- Alt bölgede birkaç köyde önemli oranlarda yapılan örtü altı yetiştiriciliği, yüksek maliyet giderleri nedeniyle yavaş gelişmektedir.
- Örtü altı yetiştiriciliği başta olmak üzere sebze ve meyve üretiminde aşırı ve bilinçsiz gübre ve ilaç kullanımı vardır. Bu durum toprak kirliliği ve yorgunluğuna neden olurken, sebze alanlarında münavebe alanları dardır.
- Sebze yetiştiriciliğinde kullanılan üretim materyalleri sağlıklı değildir.
- Özellikle I. Alt bölgede elit (pancar tohumu) başta olmak üzere tohum yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmakta olup, ilin bu alandaki potansiyeli yeterince değerlendirilmemektedir.
- Ekolojik tarım son yıllarda önemli bir üretim biçimi olmasına rağmen ve ilde ekolojik tarımın yapılabileceği alanlar mevcut olmasına karşın bu yönde bir üretim yoktur. Ekolojik tarımın uygulanmasına yönelik çalışmalara da çiftçiler ilgisizdir.
- İlde önemli oranlarda kiraz üretimi yapılmakta olup, kiraz üretiminde meyvenin büyük bir kısmı ihracat nitelikli değildir, bu durum kârlılığı azaltmaktadır.

- İlin iklim özellikleri kiraz başta olmak üzere bir çok meyve ve sebze türünde geniş bir üretim periyoduna sahip iken, bu durum yeterince değerlendirilmemektedir.
- Tarım alanları yerleşim alanlarına açılmakta bu durum üretimi olumsuz etkilemektedir.
- Amasya ili ile özdeşleşmiş Amasya Elmasında periyodisite yaşandığından, üreticiler bu elma çeşidi ile bahçe tesisinden vazgeçmişler, bir marka haline getirilebilecek olan Amasya Elması üretimi hızla azalmaktadır.

Hayvansal Üretimde Karşılaşılan Sorunlar

Hayvan İrkinde Ait Problemler;

- ilde mevcut büyükbaş hayvan popülasyonunun önemli bir kısmı hâlâ yerli ırktır. Yerli ırkla yapılan gerek besi hayvancılığı gerekse süt hayvancılığı; verim, verimlilik ve üretim ekseninde ciddi sorunlara yol açmaktadır.
- Önceki yıllarda, yurt dışından ithal edilen damızlık hayvanlar, ilin iklim şartlarına adapte olamadığından hayvan ırkının olumlu yönde gelişmesine beklenen katkıyı sağlamamıştır.
- Amasya ili köyleri, ülke geneline göre şehir merkezlerinden fazla uzak olmasına rağmen ve ulaşım problemleri fazla yaşanmamasına karşın suni tohumlama hizmetleri maliyet yüksekliği nedeniyle bazı köylere ulaştırılamamıştır.
- Suni tohumlama hala bazı yetiştiricilerden yeterli ilgiyi görmemiş, ırk ıslahında yeterince başarı sağlanamamıştır.
- Damızlık hayvan temininde nicelik ve nitelik olarak sıkıntı yaşanmaktadır.
- İl ya da bölge şartlarına uygun ırk hayvan geliştirilememiştir.
- Besi ya da süt hayvancılığına uygun ırk özelliklerine sahip hayvanların kullanılmaması verim düşüklüğüne sebep olmaktadır.
- Özellikle uzaklık ya da ulaşım problemleri nedeniyle suni tohumlama gitmeyen köylerdeki tabii tohumlama amaçlı boğa barınakları, köylülerin ilgisizliği, ekonomik sıkıntılar gibi nedenlerle ilde bir bir kapanmıştır. Bu durum hayvan ıslahını olumsuz yönde etkilemektedir.
- İslah programları kapsamında soy kütüğü ve verim kontrolleri çalışmaları ilde Damızlık Yetiştiriciler Birliğince yapılmasına rağmen yeterli ilgi ve başarı sağlanamamıştır.
- Genetik ıslah çalışmalarının başarısında önemli bir etken de ildeki mevcut işletme büyüklüklerinin önemli bir kısmının 1-3 süt ineği arasında olmasıdır. İşletme büyüklüklerinin yetersizliği, ıslah çalışmalarının başarısını kısıtlamaktadır.

- Suni tohumlamada kullanılan tohumlar, bazı nedenlerle hayvan ırkına ait uygun nitelikte olmamaktadır.
- Özellikle süt hayvancılığında beklenen verimin alınamaması ve alt yapı eksikliği hayvan ırkındaki olumlu yönde gelişmeleri geciktirmektedir.

Bakım, Beslenme ve Yetiştirmeye Ait Problemler;

- Kaba yem üretiminde istenilen seviyeye ulaşılamamıştır. Yetiştiricilerin önemli bir kısmı hâlâ kaba yem olarak yüksek fiyata saman kullanırken, fiyat avantajı bulunan özellikle mısır silajına geçiş olması gerekenden yavaştır. Özellikle marjinal tarım alanlarının yem bitkileri ile değerlendirilmesi yerine, hâlâ hububat tarımında kullanılması ve nadas alanları yem bitkileri ekilişi ile değerlendirilmemesi kaba yem açığının kapatılmasını olumsuz yönde etkilemektedir
- Mera niteliklerinin bozulması, kkbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin potansiyeli lsnde yapılmasını kısıtlamaktadır.
- Mera kanununda çalışmalar; kurumlar arası işbirliğinin eksikliği, kanundaki bazı uygulamaların zorluğu vb. gibi nedenlerle yavaş ilerlemekte olup, ıslah çalışmalarına hâlâ geçilememesi özellikle kkbaş hayvancılığını olumsuz yönde etkilemektedir.
- Yem bitkileri tohumunun temininde güçlük yaşanmaktadır.
- Özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde, Açık Besicilik sistemine yeterince hızlı geçilmemesi, verimlilik ve kârlılığı azaltmaktadır.
- oban temininde yaşanan olumsuzluklar kkbaş hayvan yetiştiriciliğini kısıtlayan faktörlerden biridir.
- Uygun olmayan hayvan barınaklarında hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır.
- Besi hayvancılığında yetiştirme periyodu olması gerekenden fazladır. Bu durum verimliliği kısıtlamaktadır.
- Hayvan hastalıklarının önlenmesi amacıyla yapılan aşılama çalışmalarına özellikle aile ihtiyaçlarına yönelik üretim yapan işletmeler gereken ilgiyi göstermemektedir.
- Özellikle paraziter hastalıklara karşı gerekli önlem alınmamakta bu da üretimde kârlılığı düşürmektedir.
- Kaba yem üretimini teşvik edecek ülkesel programlar olmasına karşın, ticari karma yem üretiminde, standardizasyonda yaşanan sorunlar üretim ve verimliliği kısıtlamaktadır.
- Kkbaş hayvan yetiştiriciliğinde elde edilen verim azdır. Verimi artırmaya yönelik çalışmalar da yetersizdir.
- Kkbaş ve büyükbaş hayvanlarda yetersiz beslenme, verimi azalttığı gibi bazı beslenme hastalıklarını da ortaya çıkarmaktadır.

Hayvancılıkta üretim girdileri içerisinde şüphesiz en büyük payı yem girdileri (%60-70 oranında) almaktadır. Kaba yem olarak samanın kullanıldığı, fabrika yeminin büyük oranlarda kullanıldığı bir yetiştiricilik sisteminde hedeflenen kârın elde edilmesi mümkün değildir. Amasya'da yem bitkilerinin ekilişi istenilen düzeyde değildir. Son yıllarda gerek Bakanlık kaynaklarıyla gerekse başta Özel İdare olmak üzere mahalli kaynaklarla yem bitkilerine verilen desteklemelere karşın yem bitkileri ekilişi Türkiye ortalamasının altında olup, 2002 yılında tarla ürünleri ekilişi içinde payı %3'ler civarındadır.

İlde özellikle I. Alt bölgede (Suluova, Merkez ilçe) besi hayvancılığı önemli bir faaliyettir. Bu bölgelerde besi hayvan materyali başta Erzurum, Ağrı, Sivas gibi doğu illeri ve bazı Karadeniz illerinden sağlanmaktadır. Yetiştirilen hayvanlar da başta İstanbul, Ankara olmak üzere büyük kentlere canlı ya da et olarak pazarlanmaktadır. Hayvan hareketleri yönünden il önemli bir geçiş noktası özelliğindedir. Hayvan hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı Amasya'da, hayvan hastalıkları yönünden önemli bir risk yaşanmaktadır. Geviş Getiren Büyükbaş Hayvanların Tescili, Tanımı ve İzlenmesi Projesi'nin 2001 yılında ülke genelinde uygulanması ile hayvan hastalıklarının kontrol altına alınması yönünde önemli bir gelişme sağlanmıştır.

İldeki bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretime ilişkin, yukarıda sayılan temel sorunlar dışında genel olarak tarımsal üretimde ortaya çıkan sorunlar da aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Tarımsal Üretime İlişkin Diğer Sorunlar

- Tarımsal pazarlama sorunları,
- Su kaynakları ve sulama sorunları,
- Tarımsal yayım (yüksek düzeyli bilgi transferi sağlanması) hizmetlerinde ve çiftçi eğitimi konusunda karşılaşılan sorunlar,
- Örgütlenme sorunları,

Yukarıda sayılan sorunların da etkisiyle il genelinde hem hayvansal üretimde hem de bitkisel üretimde üretim değeri ve verimlilik düşüktür. Bu durum il ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. Amasya ili Tarım Master Planı'nda da verildiği gibi, ilin doğal kaynak varlığı ile mevcut sorunlar, kısıtlar ve potansiyeller dikkate alınarak ilde tarımsal kalkınmanın sağlanabilmesi için belirlenen amaçlar aşağıda ana başlıklar halinde açıklanmıştır.

- **Tarımsal (bitkisel ve hayvansal üretimde) verimliliğin artırılması,**
- **Tarımsal gelirin artırılması (katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesine öncelik verilmesi ve dolayısıyla tarımın GSYİH içindeki payının artırılarak toplumda sosyal dengenin sağlanması),**
- **Gıda güvencesinin ve güvenliğinin sağlanması (kaliteli ve standartlara uygun üretim),**
- **Sürdürülebilir tarımın sağlanması,**

Yukarıda açıklanan amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak, 2003 yılında Amasya İl Tarım Müdürlüğü tarafından hazırlanan Amasya Tarım Master Planı'nda da ortaya konan stratejik öneriler aşağıda özet olarak verilmiştir.

I. Hayvancılığın Geliştirilmesine Yönelik Projeler :

- Açık sistem besiciliği geliştirme projesi.
- Damızlık üretim işletmelerinin kurulması ve desteklenmesi.
- Küçükbaş hayvancılığı geliştirme projesi
- Erken kuzu kesiminin önlenmesi.
- Suni Tohumlama çalışmalarında özel sektörün payının artırılması amacıyla destekleme projesi
- Organize Besi Bölgelerinin kurulması.
- İslah programları kapsamında soy kütüğü ve verim kontrolleri çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.
- Altyapı yetersizliği nedeniyle suni tohumlama çalışmalarının etkin yapılmadığı bölgelerde doğal aşım programları sürdürülmelidir.
- Genetik ıslah programlarının başarılı olabilmesi için ekonomik ölçekte işletmelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
- Salgın ve paraziter hastalıklar ile ayak ve meme sorunlarına yönelik mücadelenin etkinleştirilmesi.
- Arıcılığın geliştirilmesi projesi.
- Küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde optimum besi süresinin yayım ile çiftçilere anlatılması.
- Hayvancılıkta kullanılan sanayi yeminin standart ve kaliteli üretimi açısından denetimlerin etkinleştirilmesi.
- Hayvan barınakları ve bakım-beslenme şartlarının iyileştirilmesi.
- Mezbaha ve Kombinalarla sözleşmeli besiciliğin yapılması.

II. Yem Bitkileri Tohum ve Üretimini Artırılması Projesi:

- Yem bitkileri tohumu üretimini artırılması.
- II. ürün silajlık mısır yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması.
- Nadas alanları ve kullanılmayan alanlarda yem bitkileri üretimini artırılması.
- Sulu alanlarda yonca üretimini yaygınlaştırılması.
- Kuru soğan ve şekerpancarı üretim alanlarının bir miktarında yem bitkileri üretimi yapılmalıdır.
- Çiftçi kooperatifleri, ziraat odası, köy tüzel kişiliklerince mibzer ve silaj makinası alınması projesi.

III. Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi:

- Özel sektör tohumculuk üretimini geliştirme projesi.
- Sulama sahalarının genişletilmesi ve yeni sulama tekniklerinin özendirilmesi.
- İklimsel olarak uygun bölgelerde II. Ürün sebzeçiliğinin geliştirilmesi.
- Kaliteli girdi kullanımı.
- Bitki hastalık ve zararlıları ile etkin mücadele için Erken Uyarı Sistemlerinin çoğaltılması.
- Tarım arazilerinin kullanım kabiliyeti ve sınıfına göre doğru kullanımı.
- Arazi parçalanmasının önüne geçilmesi.
- Özellikle I. Sınıf tarımsal alanların yerleşime açılmasının önlenmesi.
- Mekanizasyon olanaklarının artırılması için ortak makine kullanımı.
- Kiraz üretim projelerinin ihraca yönelik olarak artırılması.
- Meyve Konsantre Sanayi ile sözleşmeli çiftçilik yapılması.
- Dane mısır kurutma tesisi projesi.
- Özellikle Yeşilirmak havzasında örtü altı sebzeçilik ve seracılığın geliştirilmesi projesi
- Fide, fidan, tohum gibi girdilerin üretilmesi projesi.
- Marjinal alanlarda kapari, kuşburnu, kekik gibi ürünlerin yetiştirilmesi projesi.
- Genel tarım sigortasına geçişin sağlanması.
- Bodur meyveciliğinin geliştirilmesi.
- Bölgede yetişen meyve ve sebzelerin ihraca uygun çeşitlerde yapılması.
- Kırsal alanlarda ahududu, böğürtlen, vişne gibi meyvelerin üretilmesi.
- Yağlık ürünlerin ekilişinin artırılması.
- Soya, kanola gibi alternatif ürünlerin yetiştirilmesi.
- Yetiştirilen bitki türüne göre uygun münavebe yapılması.
- Ekolojik tarımın yaygınlaştırılması.

IV. Yayım Çalışmalarının Geliştirilmesi Projesi:

- Kadın ve gençlere yönelik hayvan besleme, hayvan hastalıklarının önlenmesi, aşılama çalışmaları, suni tohumlama, süt ürünlerinin değerlendirilmesi ve gıdaların işlenmesi konusunda yayım çalışması yapılması.
- Silaj yapımı, hayvan besleme, besi süresi gibi konularda yayım faaliyetlerine hız verilmesi.
- Suyun etkin kullanımı ve sulama sistemleri konusunda yayım çalışmaları yapılmalıdır.
- Yayım çalışmalarında çiftçi oluşumları ve özel sektörün devreye sokulması.
- Doğal kaynakların etkin kullanımı ile ilgili yayım çalışmalarının yapılması.
- Mera kanununun ve meraların doğru kullanımı ile ilgili çiftçiler bilinçlendirilmelidir.
- Meyve ağaçlarında budama, pestisit, seracılık, sebze yetiştiriciliği gibi konularda özel sektöründe katılımcı olduğu yayım çalışmaları yapılmalıdır.

V. Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi Projesi

- Entegre et ve süt ürünleri işleme tesislerinin kurulması.
- Meyve ve sebze işleme tesislerinin kurulması.
- Deri işleme tesislerinin kurulması.
- Hayvan atıklarının işlenerek gübre elde edilmesi projesi.

VI. Tarım Ürünleri Pazarlamasının Geliştirilmesi Projesi

- Ürün borsalarının kurulması.
- Süt toplama merkezlerinin kurulması.
- Amasya elması, bamyası ve kiraz ürünlerinde marka oluşturulması.
- Meyve ve sebze işleme, tasnif, standardizasyon, ambalaj ve paketleme tesislerinin kurulması.
- Koyun, keçi ve manda sütünden özel ürünler yapılması.
- İhraca uygun meyve ve sebze ürünlerinin yetiştirilmesi.
- Üretici örgütlerinin desteklenmesi.
- Pazarlama amaçlı üretici örgütlerinin kurulması.

VII. Araştırma, Geliştirme ve Planlama Çalışmalarının Yapılması Projesi:

- Optimum işletme genişliğinin belirlenmesi,
- Dış Pazar gelişimlerinin izlenmesi.
- Silajlık mısır ve yem bitkilerinde pazar oluşturma araştırması.
- Kadının tarımdaki rolü.

- Çiftçi eğitim çalışmalarının verim üzerine etkileri.
- Tarımsal kirliliğin doğal kaynaklara etkileri.

VIII. Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi:

- Yavru balık üretiminin özendirilmesi.
- Köy Hizmetlerine ait göletlerde balık üretiminin yapılması amacıyla su ürünleri kooperatifi kurulması.
- Yeşilirmak'ta kirliliğin önlenerek, amatör balıkçılığın geliştirilmesi.

6.2. Sanayi Üretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Amasya ili, coğrafi durumu, doğal kaynakları, ulaşım olanakları, nüfus büyüklüğü ve ekonomik kültürü dikkate alındığında daha çok tarım sektörü için elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Ancak, ilde tarıma dayalı sanayilerin bulunduğu, çeşitli teşvik tedbirlerinin sağladığı olanaklar ve çok da fazla engel bir durumun bulunmadığı dikkate alındığında, ilde sanayi sektörünün gelişmemesi için hiçbir neden olmadığı görülmektedir. İldeki sanayi sektörünün yapısı dikkate alındığında, sektörün gelişimi, doğrudan il ekonomisindeki değişimlerden çok ülke ekonomisinde ortaya çıkan değişimlere ve yurtdışı piyasalarındaki olumlu ya da olumsuz faktörlere bağlı bulunmaktadır. Ancak sanayi sektörünün harekete geçirilmesinde pek çok spesifik konuya odaklanması gerektiği açıktır.

Bilindiği gibi, tarımsal faaliyetlerin sürekliliği ve gelişimi, büyük ölçüde tarımsal üretimi destekleyecek sanayinin kurulmasıyla mümkündür. Sanayinin gelişimi ise yatırıma yönlendirilecek sermayenin varlığı ve bu sermayenin yatırım alanlarına özendirilmesine bağlı bulunmaktadır. İldeki sermayenin yatırıma yönlendirilmesi için gerekli yapısal tedbirler, ilin Kalkınmada Öncelikli İller ve ek teşvik olanakları sağlayan 5084 sayılı yasa kapsamına alınması ile bir ölçüde yerine getirilmiştir. Bu durumda, il açısından aşılması gereken en önemli sorunlar sermayedarların biraraya getirilebilmesi, sanayi alanında bilgi ve iletişimin sağlanması ve il için en uygun yatırım konularının tespit edilmesidir.

Sosyal ve ekonomik yönden öngörülen gelişmenin hızı, yönü ve sürekliliğinin tayininde, kamu (merkezi-yerel) ve özel sektörün ayrı ayrı, ya da birlikte gerçekleştirecekleri çalışmaların önemi büyüktür. Gelişme sürecinde kamu sektörü; eğitim, sağlık, ulaşım, tarımsal sulama, organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri gibi sosyal ve fiziki altyapı projelerinin gerçekleştirilmesinde önemli işlevler üstlenecektir. Özel sektörün ise; kamu sektörünceler gerçekleştirilecek yatırımlara, uyumlu bir işbirliği çerçevesinde azami düzeyde ekonomik ve sosyal katılımı sağlaması bu kapsamda büyük önem taşımaktadır.

Amasya ili sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından orta düzeyde gelişmiş bir il görünümündedir. Bu durum, milli gelir hacmi, bankacılık faaliyetleri, sanayi yapısı, sağlık göstergeleri gibi araçlarla kendini ortaya koymaktadır. İlin, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyini yükseltmek için yerel sermayesini ilde yapılacak sanayi yatırımlarına yönlendirmesi ve yeni istihdam olanakları yaratması gerekmektedir.

İlde halen farklı üretim konularında faaliyet gösteren genellikle orta ve küçük ölçekli sanayi tesisleri bulunmaktadır. İlde kapalı durumda bulunan tesislerle birlikte, özellikle işletme sermayesi yetersizliği ve talep azlığı gibi nedenlerle düşük kapasite kullanım oranlarıyla çalışan küçük ölçekli tesisler de mevcuttur. Öncelikle bu tesislerin işletme sermayesi ihtiyaçlarının karşılanması ve birçoğunun orta ölçekli tesis konumuna getirilerek il ekonomisine kazandırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, ilde sanayi sektörünün güçlenmesi ve ekonomik gelişmeyi hızlandırması için, aşağıdaki tespit edilen önlem ve önerilerin dikkate alınmasında fayda görülmektedir.

- Amasya'da yerel sermayenin sanayi yatırımlarına yönelmesi özendirilmeli, kuruluşlar birbirlerine destek olmalıdır.

- İlin ve yörenin karşılaştırmalı üstünlükleri yatırım kararlarında dikkatlice değerlendirilerek, tarımsal sanayi ürünleri dışında diğer sektörlerde de yatırımlar artırılmalıdır.
- Gelişmekte olan yörelerde şirketleşmenin artmasına ihtiyaç vardır. Bu şirketleşmeler aile, arkadaşlık veya hemşehrilik ilişkilerinden çok ekonomik fayda unsuruna öncelik verilerek oluşturulmalıdır.
- Mevcut müteşebbislerin ve girişimlerin kamu desteklerinden zamanında ve yeterince yararlanması sağlanmalıdır.
- İnsan kaynağına olan yatırımın önemi bilinmeli, gelecek kuşakların bilgi birikiminin işletmelere yeni ufuklar açacağı unutulmamalıdır. Bilgi ve eğitime, araştırma geliştirme faaliyetlerine önem verilmelidir.
- İldeki yerel kaynaklara dayalı işletmelerin en fazla katma değer yaratacak şekilde gelişmeleri sağlanmalı, ayrıca ürün çeşitlemesine gidilmelidir.
- Yatırımcıların, kendilerini piyasa güçlerinin serbest işleyişine alıştırmak, özellikle Gümrük Birliği sürecinde kamu desteklerinin sınırlı kalacağını göz önünde bulundurarak, Devletin rolünün fiziki ve sosyal altyapının tamamlanması olacağını bilmeleri gerekmektedir.
- İhracatın önemi dikkate alınarak, dış pazarlara açılmada ve dış pazar paylarının korunmasında olabildiğince çaba harcanmalıdır.
- İldeki Organize Sanayi Bölgelerinin ve Küçük Sanayi Sitelerinin sosyal altyapı yatırımlarının da kısa sürede tamamlanarak daha etkin bir şekilde faaliyete geçirilmesi, müteşebbislerin organize edilmeleri ve ekonomik-sosyal yönden kalkınmanın hızlandırılması açısından büyük önem taşımaktadır.
- Aynı alana yapılan ve yeterli piyasa araştırmasına dayanmayan yatırımlar, toplam arzı toplam talebin üzerine çıkarırlar. Bu tür işletmeler yöredeki diğer işletmeleri ve yatırımcıları olumsuz yönde etkileyip, aynı zamanda ekonomiye de yük olurlar. Bu hususun, yatırım kararlarında önemle göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Yöresel kaynakların daha iyi değerlendirilmesi açısından ildeki ekonomik değer arz eden kültür ve turizm kaynaklarının miktarına ve niteliğine yönelik tespitlerin derinleştirilmesinde büyük yarar bulunmaktadır.

Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlara devletçe sağlanan teşviklerden yatırım döneminde gümrük muafiyeti, gelir vergisi, SSK prim istisnaları gibi teşvikler, işletme döneminde tesislerin gelişmiş yörelerdeki tesislerle rekabeti açısından gerekli olmakla birlikte, yatırımların bu yörelere yönlendirilmesi için ek özendiricilere gereksinim bulunmaktadır. Bu bağlamda, yatırım maliyetini anlamlı ölçüde azaltacak uygun orta ve uzun vadeli finansman desteği ile birlikte, finans kurumlarının en azından teminat sorunlarına çözüm getirebilecek dolaylı desteklere ve bu destekten doğabilecek risklerin sistem içinde paylaşımının sağlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ayrıca, kalkınmada öncelikli yörelerdeki gelir düzeyinin düşüklüğü ve mevcut sermayenin de değişik etkenlerle yöre dışına aktarılması, yörede gerçekleştirilecek yatırımlara yönelik sermaye birikiminin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Uygun orta vadeli finansman olanaklarının bulunmayışı, yerel müteşebbislerin sınai alanlara kaymasını zorlaştırmaktadır.

6.3. İl Ekonomisinde Karşılaşılan Diğer Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Yatırımların özendirilmesi ve başarılı olmasında, yatırım teşvik tedbirlerinin yanısıra önemli sayılabilecek diğer unsurlar arasında Organize Sanayi Bölgelerinin kurulması, Serbest Bölgelerin oluşturulması, ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi, altyapı yatırımlarının yeterli düzeye getirilmesi, aynı üretim konusunda faaliyet gösteren şirketler arasında ekonomik işbirliği kurulması (Sektörel Dış Ticaret Şirketleri), kuruluş yerinin iyi seçilmesi ve uygun yatırım alanları araştırması yapılması vb. bulunmaktadır.

Bölgesel gelişme ve kalkınmanın itici gücü olan sanayileşmenin gerçekleşerek sürekli hale getirilebilmesi için, öncelikle yeterli sermaye birikiminin olması ve yeterli sayı ve nitelikte girişimcinin mevcudiyetini gerektirmektedir. Sermayenin yanısıra sanayileşme için gerekli olan teknoloji transferi, kalifiye eleman,

teşebbüs kabiliyeti ve dışsal ekonomiler gibi diğer unsurların sanayileşmeyi elverişli yönde değiştirebilmesi de sermaye birikimine dayanmaktadır.

Sanayi çabalarının başlatılması ve sürekli hale getirilmesi, yeterli sayı ve nitelikte girişimcinin mevcudiyetine bağlıdır. Yatırım için gerekli diğer unsurlar bulunsa bile, bu unsurları bir araya getirecek müteşebbisler olmadığı takdirde gelişme mümkün değildir. Girişimcilik bir kabiliyet olmakla beraber, toplumun refah ve gelişmişliğinin de bir fonksiyonudur. Geri kalmış bölgelerde yeterli sayı ve nitelikte girişimci bulunmayışının bir nedeni de, kabiliyetli müteşebbislerin gelişmeyi olumlu yönde etkileyen diğer faktörlerin mevcut olduğu gelişmiş bölgelere göç etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tarımsal üretimin ağırlıklı olduğu tüm illerde gözlemlendiği gibi, (tarım sektöründe çalışanların gelirinin diğer sektörler göre düşük olmasından dolayı) Amasya'da da gelir düşüklüğü söz konusudur. İlde kişi başına düşen gelir, uzun yıllardır Bölge rakamlarına yakın olmakla birlikte, Türkiye rakamlarının altında gerçekleşmektedir (2001 yılı itibarıyla 1.439 Dolar).

İlde kişi başına düşen gelirin düşük olmasından dolayı, Amasya ili düşük gelirli illere yönelik (kişi başına GSYİH'sı 1.500 Doların altında olan) ek teşvikler kapsayan (vergi ve sigorta primi teşvikleri, enerji desteği, bedelsiz yatırım yeri teşviki), 6 Şubat 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan ve aynı tarihte yürürlüğe giren (bazı maddeleri dışında) 5084 sayılı kanun kapsamına alınmıştır. İlin, ilgili kanun kapsamına alınması, ildeki sanayi yatırımlarına ivme kazandırabilecektir.

7. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

7.1. Değerlendirme Kriterleri

Amasya ili için önerilen yatırım konularının değerlendirilmesinde; tarım ve sanayi sektörüne yönelik olmak üzere iki ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır.

Tarım sektörü için önerilen yatırım konuları; *Pazar Olanakları, Yardımcı Malzeme ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık, Taşıma, İşgücü, Enerji, Yakıt ve Su, Arazi Durumu, Sosyal ve Kültürel Çevre, İklim Koşulları, Özendirme Önlemleri ve Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı ve Finansman Olanakları* olmak üzere 10 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. **Her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı;** 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Sanayi sektörü için önerilen yatırım konuları ise; *Pazar Olanakları ve Yakınlık, Yardımcı Malzeme ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık, Taşıma, İşgücü, Enerji ve Yakıt, Su, Arazinin Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti, Sosyal ve Kültürel Çevre, İklim Koşulları, Artıkların Atılması, Özendirme Önlemleri, Yan Sanayiye Yakınlık, Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Personelin Sağlanması, İletişim İmkanları, Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı, Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizmetlerinden Yararlanma ve Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)* gibi 16 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine **her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı;** 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Ayrıca önerilen yatırım konuları kendi içlerindeki görece üstünlüklerini yansıtmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir;

A Grubu: Gerek talep-pazar-kaynak, gerekse yatırım boyutları, kârlılık ve risk derecesi bakımından sorunlu bulunmadığı düşünülen girişim alanlarını kapsamaktadır.

B Grubu: Bölgesel olanaklar ve hazırlık derecesine göre birinci gruptaki yatırımlar gibi sorunsuz konular olarak düşünülmele birlikte kuruluş yeri, pazarlama, kapasite, işgücü vb. unsurlar açısından daha ayrıntılı çalışmayı gerektiren girişim alanlarını kapsamaktadır.

C Grubu: Bölge ve ülkenin gereksinim duyabileceği, girdi çıktı değerlendirilmesi bakımından anlamlı potansiyel gösteren yatırım alanlarıdır. Ancak, Bölgede belirli bir altyapı ile ekonomik oluşum ve gelişmelere bağlı olarak öteki gruplara oranla daha ciddi hazırlık dönemi gerektiren girişim alanlarını kapsamaktadır.

Buna göre,

Tarım sektörü için;

0 – 120 arası puan C Grubu

121 – 160 arası puan B Grubu

161 – 200 arası puan A Grubu

Sanayi ve hizmetler sektörü için;

0 – 150 arası puan C Grubu

151 – 200 arası puan B Grubu

201 – 250 arası puan A Grubu

yatırım konularını ifade etmektedir.

7.2. Uygun Yatırım Konuları

Amasya için uygun yatırım konuları önerilirken, öncelikle Amasya'daki doğal kaynak potansiyeli göz önünde tutulmuştur. Bitkisel tarım, hayvancılık, maden ve orman varlığından meydana gelen doğal kaynak potansiyeli, öncelikle ve

kolaylıkla değerlendirilebilecek kaynakları oluşturur. Amasya ili ekonomisinde bitkisel tarım ve hayvancılık sektörünün ağırlığı da dikkate alındığında, doğal kaynak potansiyeline öncelik verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ön araştırmalar ve gerek Amasya'daki ilgililerle gerekse sektör uzmanlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda Amasya'ya yönelik olarak 32 adet yatırım konusu önerilmiştir. İl için önerilen yatırım konuları aşağıda verilmektedir.

7.2.1. Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

Amasya'da doğal kaynak potansiyelini meydana getiren bitkisel tarım ve hayvancılık sektörlerine dayalı olarak yapılabileceği öngörülen yatırım konuları aşağıdaki gibidir.

Tarım Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar:

Türkiye nüfusunun yaklaşık %35'i kırsal kesimde yaşamakta ve bu nüfusun %80'den fazlası geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır. GSYİH'nın %12,1'ini oluşturan tarım sektörü ayrıca gıda maddeleri talebinin önemli bir kısmını karşılamaktadır.

Türkiye'de hayvancılık sektörünün Milli Gelir içindeki payı %6, kırsal gelirler içindeki payı ise %25 civarındadır. Hayvancılıkta ileri gitmiş ülkelerde ise bu oran %60-80'ler seviyesindedir. Ülkemizde hayvancılığın Milli Gelire olan katkısı ve gelirler içinde aldığı pay dikkate alındığında, bu sektörün önemi ve mevcut potansiyelinin iyi değerlendirilemediği anlaşılmaktadır. Ülkemiz hayvan varlığının çokluğuna rağmen birim başına verimlilik oldukça düşüktür.

Ülkemizde artan nüfusun meydana getirdiği talep ve yükselen sosyo-ekonomik refah düzeyi hayvansal protein üretiminin artırılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda dış pazar potansiyelinin de bulunması hayvancılığın önemini daha da artırmaktadır.

Başlıca hayvancılık faaliyetleri; büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı, arıcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğidir. Hayvansal proteinin dolayısıyla hayvansal üretimin artırılmasında hayvan varlığı yanında, birim hayvandan elde edilen verim de oldukça önemlidir. Hayvansal ürünlerin üretiminde mevcut ihtisaslaşmış işletmelerin miktarının yetersizliği ve daha çok hayvansal ürünlerin üretiminin bitkisel üretimle birlikte yapılması, birim hayvan başına düşen verimi etkilemekte, hayvansal üretim potansiyelinin yeterince değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Birim başına verimi etkileyen diğer önemli etkenler ise; hayvanların büyük bir bölümünün düşük verimli yerli ırklardan oluşması, yem üretiminin yetersizliği, yem fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki dengesizlik, hastalıklarla mücadelenin yetersizliği, pazarlama zincirinin uzunluğu ve örgütlenmenin eksikliğidir.

Nüfusunun %46,2'si kırsal kesimde yaşayan, iktisadi faal nüfusunun %61,5'i tarım sektöründe istihdam edilen Amasya ilinde, 2001 yılı itibarıyla tarımsal hasıla (cari fiyatlarla) toplam il hasılasının %21,7'sini, Karadeniz Bölgesi tarımsal hasılasının %3,8'ini ve Türkiye tarımsal hasılasının ise %0,6'sını oluşturmaktadır.

Amasya'da tarım sektöründe verimliliği ve üretimi artırmak amacıyla 8 yatırım konusu önerilmiştir. Bu yatırım konuları aşağıda sıralanmıştır.

- **Arıcılık**
- **Damızlık et ve süt sığırcılığı,**
- **Sertifikalı tohum üretimi,**
- **Et ve yumurta tavukçuluğu,**
- **Seracılık,**
- **Kaba yem üretimi,**
- **Su ürünleri üretimi,**
- **Organik tarım ürünleri.**

Amasya ili tarımsal faaliyetleri içinde özellikle hayvancılık önemli bir yer tutmakla birlikte yıllardan beri geleneksel yöntemlerle bitkisel üretimin yanında ikinci bir faaliyet kolu olarak yürütülmüştür. Amasya için önerilen **damızlık et ve süt**

sığircılığı projesi, ilde sığır yetiştiriciliğine yönelik mevcut olan altyapının daha iyi değerlendirilmesi ve hayvancılığın geleneksel yapıdan kurtarılarak daha pazara dönük bir yapıya kavuşturulmasını sağlamaya yöneliktir.

Amasya'da hayvancılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konularından ***et ve yumurta tavukçuluğu***, ilde halen yapılmakta olan bu tür faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik olarak önerilmiştir. İlde daha ziyade yumurta tavukçuluğu yapılmakta olup, son yıllarda et tavukçuluğu bulunmamaktadır. Bu faaliyet ile üreticiler, hijyenik ve çağın gerektirdiği özelliklere sahip kümeslerde, girdileri ucuza mal olan ve pazarlama imkanları bulunan modelde üretim yapacaklardır. İlde entansif üretime model oluşturacak ve entegre üretim gerçekleştirecek bir sistemin kurulması ile öncelikle aile tipi işletmecilikten kurtulup pazara dönük tavukçuluk işletmelerinin kurulması hedeflenmiştir. Bu konuda yapılacak yatırımlar ilde et tavukçuluğunun gelişmesini sağlayacağı gibi, il hayvancılık gelirinin de artmasını sağlayacaktır.

Kaba yem üretimine ilişkin projenin amacı; çayır ve meralardaki erken otlatmanın önlenmesi, tarla tarımındaki nadasın azaltılması, yabancı otlarla etkin mücadelenin yapılması, toprakta verimliliğin ve sürekliliğin artırılması, bozulan çayır ve meraların ıslahının yapılması ve tarla ziraati içinde yem bitkileri ekim alanının artırılması için yonca, korunga ve fiğ bitkilerinin buğdaygillerle karışık ekilip ot üretilmesidir.

Amasya ili zengin florası nedeniyle ***arıcılık faaliyetleri*** için uygun ortam sağlamaktadır. İlde sınırlı düzeyde gerçekleştirilen bal üretiminin daha da artırılması amacıyla önerilen arıcılık faaliyeti, yatırım tutarının düşüklüğü de dikkate alındığında Amasya için cazip yatırım konuları arasında yer almaktadır.

Seralar, iklime bağlı kalınmadan, bütün yıl boyunca ekonomik olarak bitkisel üretim (sebze, meyve, çiçek) yapılabilen cam, plastik, vb. ışık geçirebilen malzeme ile örtülerek değişik biçimlerde inşa edilen, yüksek sistemli ve tüm iklim elemanlarının denetimine olanak sağlayabilen örtü altı yetiştiriciliği tesisleridir. Türkiye'de, 2001 yılı itibarıyla, 60.151 dekarı cam, 149.780 dekarı plastik örtü altı,

171.235 dekarı alçak tünel ve 50.221 dekarı yüksek tünel olmak üzere toplam 431.387 dekar alanda sera uygulaması yapılmaktadır.

İlde seracılığa elverişli mikro klima alanları mevcut olup, uygun planlama, proje ve teşvikler ile seracılık bitkisel üretim içerisinde iyi bir alternatif konumuna getirilebilir. Sera işletmeciliğini kısıtlayıcı en önemli etmen, bitkinin gelişimine en uygun sıcaklığı sağlamak için katlanılan maliyettir. Serada üretilmesi uygun olan sebzeyle ilişkin ayrıntılı pazar araştırması yapılmalıdır.

Organik (ekolojik) tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemidir. Organik tarım esas itibariyle sentetik kimyasal ilaçlar ve gübrelerin kullanımının yasaklanmasının yanında; organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitki direncini artırma, parazit, parazitoit ve predatörlerden yararlanmayı tavsiye eden ve bu olanakların kapalı bir sistemde oluşturulmasını talep eden bir sözleşmeli üretim sistemidir.

Ülkemizde 11 Temmuz 2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Organik Tarım Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" gereği organik tarım uygulamalarına başlanmıştır. Bir ürünün organik olabilmesi için, mevcut yönetmelik gereğince, ekolojik tarıma uygun olarak yetiştirildiğinin, satın alma, depolama, işleme, paketlenme ve satış aşamalarında da ekolojik yöntemlere göre uygun işlem gördüğünün bağımsız bir kontrol ve sertifikasyon kuruluşu tarafından denetlenip onaylanması gerekmektedir.

Halen ülkemizde üretilen organik ürünlerin %90'dan fazlası ihraç edilmektedir. Üretilen ürünlerin büyük kısmı ise kuru ve kurutulmuş ürünlerdir. En önemli yurtdışı pazarlar başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkeleri, Japonya ve ABD'dir. Dünyada gittikçe gelişen organik üretim ve tüketimine paralel olarak ülkemizde iç pazarda da tüketicilerin bilinçlenmesine paralel olarak büyük artışlar meydana gelmesi beklenmektedir. Türkiye'nin organik tarım ürünleri ihracatı 1996 yılında miktar olarak 3.678 ton ve değer olarak yaklaşık 8 milyon dolar iken, 2003 yılında miktar olarak 21.083 ton ve değer olarak yaklaşık 37 milyon dolara ulaşmıştır.

Ülkemizde yüze yakın çeşit organik ürün üretilmektedir ve çoğunluğu yöresel tarım ürünleridir.

Amasya, tür ve çeşit bazında oldukça geniş bitkisel üretim potansiyeline sahip bir ildir. Bu bakımdan organik tarım ürünlerinin üretilmesi ve geliştirilmesine yönelik projelerin ilde başarılı olabileceği tahmin edilmektedir. Organik olarak üretilen ürünler, mevcut ürünler olabileceği gibi, bugüne kadar değerlendirilmesi yapılmamış olan bölgeye has aromatik ve tıbbi bitkiler olabilir.

Organik tarım üretiminde önemli olan yörenin ekolojisine uygun ürünün pazar durumu da dikkate alınarak belirlenmesidir. Ürüne karar verildikten sonra sertifika kuruluşlarıyla bağlantıya geçilerek ekolojik tarım metotları ile üretim gerçekleştirilmelidir. Yatırım maliyetleri, ürünün birim fiyatı ve üretim kapasitesine göre farklılık göstermektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın tebliğine göre söz konusu yatırım için cari faiz oranlarından %60 daha ucuz kredi kullandırılması söz konusu olacaktır.

İmalat Sanayiinde Yapılabilecek Yatırımlar;

Amasya ilinin doğal kaynak potansiyelini (özellikle bitkisel tarım ve hayvancılık potansiyelini) değerlendirmeye ve bu ürünlerin katma değerinin artırılmasına yönelik olarak 7 adet yatırım konusu önerilmiş olup, bu yatırım konuları aşağıdaki gibidir:

- ***Süt işleme,***
- ***Entegre et ürünleri üretimi,***
- ***Karma yem üretimi,***
- ***Ayçiçek yağı üretimi,***
- ***Bulgur, döğme üretimi,***
- ***Salça ve konserve üretimi,***
- ***Sebze kurutma tesisi.***

Et ve süt işleme tesisleri, anlaşmalı üretici bağlantılarının kurulduğu, süt toplama merkezlerinin organize edildiği ve aynı zamanda minimum hammadde ihtiyacını kendi üretimi ile karşılayabilecek niteliklerde önerilmektedir.

Önerilen diğer yatırım konuları ise ilde önemli düzeylerde üretimi söz konusu olan bitkisel ürünlerin sanayi üretiminde değerlendirilmesine yöneliktir.

7.2.2. Talebi Karşılama Yönelik Yatırımlar

İlde, doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi yanında özellikle yurtiçi talebi ve ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelişme potansiyeli yüksek olan sektörlerle ilişkin yatırımların yapılması da büyük önem taşımaktadır.

T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından ihracatın belirli sektörlerle bağımlılıktan kurtarılması ve hedef sektörlerin belirlenmesi anlamında ihracatta özel önem taşıyan 7 ayrı sektöre işaret edilmiştir. Bu sektörler bilgi vermek amacıyla ana başlıklar itibarıyla aşağıda özetlenmiştir;

- 1. Enformasyon Teknolojisi;** Bilgisayar, ekran, hard-disk, software (yazılım).
- 2. Elektrik-Elektronik Ürünleri;** Beyaz eşya, kahverengi eşya, telekomünikasyon (telekomünikasyon kabloları, telefon santralleri, telsiz telefon/telsiz telgraf alıcısı, verici cihazları, transmisyon cihazları, alıcı/verici uydu antenleri, uç cihazlar).
- 3. Otomotiv Ana ve Yan Sanayi;** Ana sanayi (kamyonet, otobüs), yan sanayi (dış lastikler, iç lastikler, motor aksam ve parçaları, akümülatörler, ateşleme cihazları, karoseri aksamı, jantlar ve tekerlek aksamı, konteynerler).
- 4. Toprak Ürünleri;** Seramik, (Karo fayans, Sağlık gereçleri, Ev eşyası), Cam, Porselen eşya.
- 5. Kimya Sanayi Ürünleri;** Temizlik malzemeleri (sabun, deterjan, vb.), boya, plastik (high-tech).
- 6. Konfeksiyon ve Deri Mamulleri;** Moda ve markalı ürünler.

7. Gıda Ürünleri; Dondurulmuş, kurutulmuş meyve ve sebze, konserveler, unlu mamuller (makarna, bisküvi), şekerli mamuller, organik tarım ürünleri.

Sermaye, teknoloji ve kuruluş yeri boyutu daha fazla ön plana çıkan bu sektörlere dikkat çektikten sonra, sektörel talebi karşılamaya yönelik olarak Amasya ili için önerilen yatırım konuları (17 adet) aşağıda verilmiştir.

- **Meyve sebze paketlenme,**
- **Helva, lokum, reçel ve marmelat üretimi,**
- **Prefabrik yapı elemanları,**
- **Elektrikli ev aletleri üretimi,**
- **Elektrolitik tel,**
- **PVC tabanlı ayakkabı üretimi,**
- **Muhtelif çorap üretimi,**
- **Soğuk lastik kaplama,**
- **PVC profil, PVC ve PP boru,**
- **Viol üretimi,**
- **Vitrifiye sağlık gereçleri üretimi,**
- **Polipropilen çuval üretimi,**
- **Ahşap ambalaj üretimi (kasa, kutu vb.),**
- **Beton kiremit üretimi,**
- **Sulama ekipmanları üretimi,**
- **Soğuk hava deposu,**
- **Yeme, içme ve konaklama tesisi.**

Bu yatırım konularından elektrikli ev aletleri üretimi yurtiçi talep yanında özellikle ihracata da konu olabileceken, viol üretimi, soğuk hava deposu, bakliyat paketlenme ve tasniflemeye yönelik tesisler başta bölgesel talep olmak üzere yurtiçi talebi karşılamaya yönelik yatırım konularıdır.

PVC tabanlı ayakkabı üretimi esas itibarıyla tabanı PVC olan deri ayakkabı üretimine yöneliktir. Türkiye ayakkabı üretiminde oldukça iyi durumda olup, önemli miktarda ihracat gerçekleştirmektedir. Ayakkabı üreticileri ağırlıklı olarak İstanbul

ve çevresinde yoğunlaşmıştır, diğer yörelerde üretim küçük atölyelerde gerçekleştirilmektedir. Amasya'da kurulacak bir tesisin başta Bölge illeri olmak üzere yurtiçine yönelik üretim yapması düşünülmektedir. Yatırımın önünde bulunan en önemli sorun pazarlama olarak görülmektedir.

Viol üretim tesisi esas itibarıyla ilin ve bölgenin ihtiyacına yönelik olarak düşünülmektedir. Viol esas itibarıyla yumurtaların taşınması, saklanması amacıyla yönelik bir üründür. Viol üretim prosesi atık kağıtların toplanıp temizlenmesi, öğütülmesi, hamur yapılarak tekrar şekil verilmesinden oluşmaktadır. Amasya'da daha çok yumurta tavukçuluğu yapılmaktadır. İl yumurta üretimi 2.944 ton (yaklaşık 47 milyon adet) olup, Bölge üretiminin %3,3'ünü, ülke üretiminin ise yaklaşık %0,4'ünü oluşturmaktadır. Söz konusu tesisin atık kağıtları değerlendirerek il ekonomisine olumlu katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yeme-içme ve konaklama tesisi ise özellikle ildeki turistik faaliyetleri artırmaya yönelik olarak, doğal güzelliklere sahip bir mevkide ya da termal tesislerin bulunduğu mevkilerde, kısa süreli yeme-içme ve konaklama ihtiyacının giderilmesine yönelik olarak önerilmiştir.

7.3. Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak belirlenen 32 yatırım konusunun 7'si A grubunda, 22'si B grubunda ve 3'ü de C grubunda yer almaktadır.

A grubu içerisinde bulunan ve sorunsuz yatırım konuları arasında yer alan yatırım konularından 4'ü tarım sektöründe, 2'si imalat sanayiinde ve 1'i de hizmetler sektöründe yer almaktadır.

B grubundaki belirli koşullara ve ön hazırlıklara bağımlı yatırım konularından 4'ü tarım sektöründe, 16'sı imalat sanayiinde ve 1'i de hizmetler sektöründe bulunmaktadır.

C grubundaki, temel koşulların ve ortamın gelişmesine bağımlı yatırım konularının ise tamamı imalat sanayiinde bulunmaktadır.

Amasya ili ve yöresi için önerilen gerek A gerekse B grubu yatırım konuları, ön değerlendirme niteliğinde olup, uygulanabilirlikleri teknik, ekonomik ve mali yapılabirlik çalışmalarının sonucunda netleşecektir.

Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz ki, potansiyel yatırımcıların Amasya ili ve yöresinde yatırım yapmaya motive edilmesine bağılıdır.

Amasya için önerilen yatırım konularının görelü üstünlüklerine göre sınıflandırılması ve önerilen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi Tarım ve Hayvancılık sektörü için Tablo 80'de, İmalat Sanayi için Tablo 81'de ve önerilen yatırım konularının belirlenmiş kurulu kapasitelere göre tahmini yatırım tutarı ve istihdam miktarı da, fikir vermek amacıyla, Tablo 82'de verilmiştir.

TABLO 80: TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Arıcılık		Damızlık Et ve Süt Sığırcılığı		Sertifikalı Tohum Üretimi		Et ve Yumurta Tavukçuluğu	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	9	27	8	24
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	8	16	9	18	8	16
3. Taşıma	1	8	8	8	8	9	9	8	8
4. İşgücü	1	9	9	9	9	8	8	8	8
5. Enerji, Yakıt ve Su	2	9	18	9	18	9	18	9	18
6. Arazi Durumu	3	9	27	9	27	8	24	8	24
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	9	9	8	8	7	7	7	7
8. İklim Koşulları	3	8	24	8	24	8	24	7	21
9. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Toplam Yat. Tut., İşl. Ser. İht. ve Fin. Olanakları	2	8	16	7	14	8	16	7	14
Toplam Faktör Puanı			167		165		165		154
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		A		A		A		B	

Tablo 80'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Seracılık		Kaba Yem Üretimi		Su Ürünleri Üretimi		Organik Tarım Ürünleri	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	7	21	8	24
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	8	16	8	16
3. Taşıma	1	8	8	9	9	8	8	8	8
4. İşgücü	1	8	8	9	9	9	9	9	9
5. Enerji, Yakıt ve Su	2	9	18	9	18	8	16	8	16
6. Arazi Durumu	3	8	24	8	24	8	24	8	24
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	7	7	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	3	8	24	9	27	8	24	8	24
9. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Toplam Yat.Tut., İşl.Ser.İht.ve Fin. Olanakları	2	7	14	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			157		170		156		159
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		A		B		B	

TABLO 81: SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Süt İşleme		Entegre Et Ürünleri Üretimi		Karma Yem Üretimi		Ayçiçek Yağı Üretimi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	8	24	8	24	6	18	7	21
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	7	14	7	14
3. Taşıma	1	7	7	9	9	8	8	8	8
4. İşgücü	2	8	16	9	18	8	16	8	16
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	9	9	7	7	8	8
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	9	9	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	9	9	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	9	18	9	18	8	16	8	16
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	7	7
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	7	14	8	16
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	7	14	8	16	7	14
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	8	8	8	8	7	7
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	7	14	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			197		207		187		190
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		A		B		B	

Tablo 81'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Bulgur, Döğme Üretimi		Salça ve Konserve Üretimi		Sebze Kurutma Tesisi		Meyve Sebze Paketleme	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	7	21	7	21	7	21	7	21
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	7	14	7	14	8	16
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	2	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	8	8	8	8	8	8
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	7	7	7	7	8	8
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	7	14	7	14
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	7	7
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			195		190		190		195
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B	

Tablo 81'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Helva, Lokum, Reçel ve Marmelat Üretimi		Prefabrik Yapı Elemanları		Elektrikli Ev Aletleri Üretimi		Elektrolitik Tel Üretimi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	7	21	5	15	5	15	5	15
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	5	10	5	10	5	10
3. Taşıma	1	8	8	6	6	7	7	8	8
4. İşgücü	2	9	18	5	10	5	10	6	12
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	6	6	6	6	6	6
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	7	7	6	6	7	7	7	7
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	5	5	5	5	6	6
8. İklim Koşulları	1	8	8	7	7	7	7	7	7
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	6	12	5	10	6	12
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	6	12	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	5	5	6	6	5	5
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	5	10	5	10	5	10
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	9	9	7	7
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	5	10	6	12	6	12
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	5	5	5	5	6	6
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	7	14	7	14
Toplam Faktör Puanı			189		146		145		149
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		C		C		C	

Tablo 81'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	PVC Tabanlı Ayakkabı Üretimi		Muhtelif Çorap Üretimi		Soğuk Lastik Kaplama		PVC Profil, PVC ve PP Boru	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	7	21	7	21	8	24	5	15
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	6	12	5	10
3. Taşıma	1	8	8	7	7	8	8	7	7
4. İşgücü	2	7	14	7	14	8	16	5	10
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	7	7	8	8	6	6
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	7	7	8	8	6	6
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	7	7	7	7	5	5
8. İklim Koşulları	1	8	8	7	7	7	7	6	6
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	6	12	7	14	6	12
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	6	6	7	7	6	6	5	5
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	6	12	6	12
13. İletişim İmkanları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	7	14	6	12	5	10
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	6	6
16. Diğer (Güvenlik ve Millî Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	7	14
Toplam Faktör Puanı			186		176		179		146
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		C	

Tablo 81'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Viol Üretimi		Vitrifiye Sağlık Gereçleri Üretimi		Polipropilen Çuval Üretimi		Ahşap Ambalaj Üretimi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	7	21	6	18	7	21	8	24
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	5	10	6	12	8	16
3. Taşıma	1	8	8	7	7	8	8	9	9
4. İşgücü	2	8	16	8	16	8	16	9	18
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	7	7	8	8	8	8
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	7	7	8	8	8	8
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	7	7	8	8	7	7	9	9
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	7	14	7	14	8	16
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	6	6	7	7	8	8
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	6	12	7	14	8	16
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	6	12	7	14	8	16
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	6	6	7	7	8	8
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	13	8	16
Toplam Faktör Puanı			187		170		185		203
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		B		B		A	

Tablo 81'in Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Beton Kiremit Üretimi		Sulama Ekipmanları Üretimi		Soğuk Hava Deposu		Yeme, İçme ve Konaklama Tesisi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	7	21	8	24	9	27	6	18
2. Yardımcı Malz. Ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	6	12	8	16	6	12
3. Taşıma	1	6	6	7	7	8	8	7	7
4. İşgücü	2	7	14	8	16	8	16	7	14
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	8	8	8	8	7	7
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	7	7	7	7	8	8	7	7
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	7	7	8	8	8	8	6	6
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	7	14	8	16	9	18	7	14
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	6	6	8	8	8	8	6	6
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	6	12	7	14	8	16	6	12
13. İletişim İmkanları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	8	16	6	12
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	7	7	8	8	5	5
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	8	16	7	14
Toplam Faktör Puanı			176		187		203		162
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		B		A		B	

TABLO 82: ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ TAHMİNİ YATIRIM TUTARI VE İSTİHDAM DURUMU

Sektörler	Kapasite	Toplam Yatırım Tutarı (\$)	İstihdam (Kişi)
TARIM VE HAYVANCILIK			
Arıcılık	60 Yeni Tip Kovan	9.000	2
Damızlık Et ve Süt Sığırcılığı	1.000 Adet Büyükbaş	2.000.000	40
Sertifikalı Tohum Üretimi	FAB	FAB	-
Et ve Yumurta Tavukçuluğu	960.000 Adet/Yıl Piliç 42.850.000 Adet/Yıl Yumurta	2.270.000	30
Seracılık	7.500 m ² 'de Sebze Üretimi	200.000	20
Kaba Yem Üretimi	58.600 ha	205.000	110
Su Ürünleri Üretimi	150 Ton/Yıl	150.000	10
Organik Tarım Ürünleri	FAB	FAB	-
İMALAT SANAYİ			
Süt İşleme Tesisi	36.000 Ton/Yıl Süt İşleme	780.000	15
Entegre Et Ürünleri Üretimi	6.720 T/Yıl B.baş-15.120 T/Yıl K.baş	3.365.000	63
Karma Yem Üretim Tesisi	24.000 Ton/Yıl Yem	800.000	17
Ayçiçek Yağı Üretim Tesisi	10.000 Ton/Yıl Rafine Yağ	2.310.000	-
Bulgur, Döğme Üretim Tesisi	FAB	FAB	-
Salça ve Konserve Üretim Tesisi	36.000 Ton/Yıl Salça 2.000 Ton/Yıl Sebze Konservesi	11.400.000	95
Sebze Kurutma Tesisi	50 Ton/Gün	1.844.000	-
Meyve ve Sebze Paketleme	FAB	FAB	-
Prefabrik Yapı Elemanları	1.000.000 m ² /Yıl (Parke, Bordür)	4.000.000	120
Elektrikli Ev Aletleri Üretimi	Toplam 1.650.000 Ad/Yıl(Çay-Kahve Makinesi, Ekmek Kızartıcısı, Izgara, Izgara Barbekü, Yoğurt Makinesi, Sandviç Makinesi)	7.500.000	118
Elektrolitik Tel Üretimi	FAB	FAB	-
PVC Tabanlı Ayakkabı Üretimi	300.000 Çift/Yıl	1.575.000	80
Muhtelif Çorap Üretimi	160.000 Düzine/Yıl	445.000	80
Soğuk Lastik Kaplama	16.200 Ad/Yıl Lastik Kaplama	1.250.000	20
PVC Profil, PVC ve PP Boru	480 Ton/Yıl PVC Kapı Pencere, 1.478 Ton/Yıl PVC ve PP Boru	3.435.000	50
Viol Üretim Tesisi	8.000.000 Adet/Yıl	526.000	35
Vitrifiye Sağlık Gereçleri Üretimi	9.000 Ton/Yıl Sağlık Gereçleri	1.500.000	200
Polipropilen Çuval Üretim Tesisi	3.750.000 Adet/Yıl Çuval	1.400.000	-
Ahşap Ambalaj Üretimi	FAB	FAB	-
Beton Kiremit Üretim Tesisi	FAB	FAB	-
Sulama Ekipmanları Üretim Tesisi	FAB	FAB	-
HİZMETLER			
Soğuk Hava Deposu	3.400 m ² Soğuk Hava Deposu	551.000	15
Yeme, İçme ve Konaklama Tesisi	30 Yatak Kapasiteli ve 100 Kişilik Yeme-İçme Tesisi	725.000	40

NOT: Önerilen yatırım konuları ile ilgili kapasite, toplam yatırım tutarı ve istihdam miktarı verileri fikir vermek amacıyla verilmiş olup,, tahmini tutarlardır. Dolayısıyla fizibilite aşamasında kapasite ve maliyetlerde değişiklik olabilir.

FAB: Fizibilite Aşamasında Belirlenecek.

8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir ülkede ekonomik gelişmenin en önemli şartlarından birisi yatırımların rasyonel bir şekilde en verimli alanlara yapılmasıdır. Üretim faktörlerinin etkin ve verimli kullanımı, en uygun zamanda gerekli olan yatırımların yapılması ile gerçekleşir. Bu anlamda uygun yatırımların belirlenmesi ve projelerinin değerlendirilmesinde uygun yatırım alanları araştırmasının önemi büyüktür.

Uygun yatırım alanları araştırması; ilin/ilçenin veya bölgenin kısa ve uzun dönemde beklenen gelişmeleri de dikkate alınarak önerilebilecek yatırım konuları ile bunların olası kuruluş yerlerini tespit etmeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu çalışmaları yönlendiren birincil amaç, yöre kalkınmasına katkıda bulunacak, yöre kaynakları ile uyumlu ve pazarlama olanağı yüksek yatırım alanlarının belirlenmesidir.

Uygun yatırım alanları araştırmasının temel inceleme alanı ise *kuruluş yeri faktörleri* analizidir. Kuruluş yeri faktörleri, belirli bir üretim biriminin belirli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi halinde, söz konusu üretim biriminin maliyeti, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsar. Başka bir ifadeyle kuruluş yerinin seçimi genellikle işletme giderlerinin en düşük, işletme gelirlerinin en yüksek olduğu yerin belirlenmesi sürecini içermektedir.

Yatırım projesinde belirlenecek kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları gerçekleştirebilecek özellikleri taşımalıdır. Bu amaçla, kuruluş yerinin belirlenme sürecinde verimlilik, iktisadilik ve kârlılıktan oluşan üç ekonomik unsur göz önünde bulundurulmalıdır.

Kuruluş yeri seçimine ilişkin verilecek bir karar, tesisin faaliyeti süresince değiştirilmesi zor ve çoğu zaman mümkün olmayan, değiştirilmesi mümkün olduğunda ise çok yüksek maliyet gerektiren bir karardır. Kuruluş yeri kararının bu özelliği, ciddi ve isabetli araştırmaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, kuruluş yeri seçimine etki eden faktörlerin çok iyi bir şekilde tespit

edilmesi ve bu faktörlerin kuruluş yeri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir.

Gelismekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye, gerek ekonomik gerekse sosyal sorunları bulunan ve bu sorunları sahip olduğu kıt kaynakları optimal şekilde kullanarak çözmeye çalışan bir ülkedir. Ülke problemleri, doğal olarak coğrafi bölgelerimize ve bütün illerimize yansımaktadır. Üretim kaynaklarının kıtlığı ve dağılımındaki dengesizliklerin yanısıra diğer bazı ekonomik ve organizasyona yönelik sorunlar, Türkiye'de bölgeler arası hatta iller arası dengesiz büyümeye neden olmaktadır.

Bölgeler ve iller arasındaki ekonomik ve sosyal alanda görülen bu dengesizlikleri gidermek amacıyla, devlet tarafından çeşitli politikalar üretilmekte ve uygulanmaktadır. Bu politikaların başında da farklı illere farklı yatırım teşviklerinin uygulanması gelmektedir. Devlet, ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış yörelere farklı yatırım teşviklerini uygulayarak (yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, teşvik primi, katma değer vergisi erteleme, uzun vadeli ve düşük faizli kredi, vergi muafiyetleri vb.) bölgeler veya iller arasındaki gelişmişlik farkını gidermeye çalışmaktadır.

Ancak, sözkonusu yörelerin ekonomik kalkınmasını sağlamada, devletin uyguladığı yapısal tedbirler yanında, yörede yatırıma yönlendirilebilecek sermayenin varlığı, altyapı yatırımlarının tamamlanmış olması, ulaşım olanakları, güvenliğin sağlanmış olması ve ekonomik işbirliğini sağlamaya yönelik kuruluşların varlığı ve etkinliği gibi fiziki koşullar çok büyük bir önem taşımaktadır.

Yukarıda belirtilen unsurlar dikkate alınarak, Amasya ili genelinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, ilin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili olarak aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

Amasya ili 5.690 km²'lik yüzölçümü, 365.231 kişilik nüfusu ile Karadeniz Bölgesi'nde kurulu orta büyüklükte bir il konumundadır. Bir yerleşim birimi olarak maddi altyapı (elektrik, su, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel yatırımlar) ve kurumsal altyapı (ekonomik örgütlenme) açısından halen çok büyük eksiklikler taşımakla birlikte, Amasya, coğrafi konumu, altyapı ve ulaşım olanakları dikkate alındığında özellikle tarımsal kökenli sanayi yatırımları ve dış pazarlara yönelik sanayi ürünleri için uygun bir kuruluş yeri olarak görünmektedir.

2001 yılı itibarıyla Amasya ilinin Türkiye GSYİH'sı içindeki payı %0,4, Karadeniz Bölgesi GSYİH'sı içindeki payı ise %3,7'dir. İller arası sıralamada Amasya ili, GSYİH'sı açısından (cari fiyatlarla) 81 il arasında 54'üncü sırada, Bölge illeri arasında ise (18 il) 11. sırada bulunmaktadır. 2001 yılında ilin kişi başına GSYİH'sı (1.439 \$), gerek Türkiye (2.146 \$) gerekse Karadeniz Bölgesi (1.673 \$) GSYİH'nın altında gerçekleşmiştir. Bu durumun nüfus artış hızından değil, daha çok katma değeri düşük ürünlerin üretiminin yoğunluğundan kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Amasya ili ekonomisinde en etkin sektör tarımdır. Düzlük ve verimli arazilerde çok ve çeşitli bitkisel üretim faaliyetinde bulunmaktadır. Buna karşın, Amasya ilinin Türkiye'nin gayri safi tarımsal hasılası içindeki payı %0,6, Bölge'nin gayri safi tarımsal hasılası içindeki payı ise %3,8'dir. 2001 yılı itibarıyla İl GSYİH'sı içinde (cari fiyatlarla) tarım sektörünün payı %21,7, sanayi sektörünün payı ise %7,7 olarak gerçekleşmiştir.

Amasya ilinin sosyo-ekonomik yapısı incelendiğinde, il genelinde sadece Merkez, Merzifon ve bir ölçüde de Suluova ilçelerinin nispî olarak gelişmiş olduğu görülmektedir. Coğrafi büyüklük üstünlüğüne de sahip olan bu ilçelerde tarımsal faaliyetlerin yanı sıra özellikle ticaret ve küçük ve orta ölçekli sanayi faaliyetleri dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak Amasya ili mevcut bir çok olumlu özelliğine karşın, gerek şehirleşme, gerekse ekonomik gelişme açısından özellikle gelişmiş Bölge illeri

arasında halihazırda orta düzeyde gelişmiş bir ilimizdir. Bu durum fiziki koşullarla birlikte yarattığı ulusal hasıla, kişi başına düşen bazı değerler, bankacılık faaliyetleri gibi bazı göstergelerle de kendini ortaya koymaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında, Amasya ilindeki kaynakların yeterince yüksek katma değer yaratacak sektörlere aktarılamaması ve sanayi sektörünün sağlıklı ve dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacak olan Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi gibi oluşumların zamanında gerçekleştirilememesinin etken olduğu tahmin edilmektedir.

Amasya ili 1985 yılında II. Derecede Kalkınmada Öncelikli iller kapsamına, 1997 yılında ise I. Derecede Kalkınmada Öncelikli iller kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla Amasya ili genelinde yapılan yatırımlar, belirlenen devlet yardımlarından belli ölçülerde yararlanmıştır ve bu teşvik tedbirlerinden yararlanmaya da devam edecektir. Ayrıca, son olarak illerdeki kişi başına düşen gelire göre (1.500 \$) uygulanacak olan ve Şubat 2004'te yürürlüğe giren 5084 sayılı yasadaki ek teşvik tedbirlerinden de yararlanabilecektir. Amasya'nın düşük geliri illere uygulanacak ek teşvik tedbirlerinden yararlanacak olması, ilin ekonomik gelişimine oldukça büyük katkıda bulunacaktır.

Amasya ili, mevcut tüm eksiklik ve sorunlarını tespit ederek çözüm yolları araması, mevzuatla tanınan haklarından azami yararlanması, ekonomik işbirliğini yaratacak kurum ve kuruluşlar etrafında örgütlenmesi ve mevcut sermayesini etkin ve doğru kanallara yönlendirmesi koşuluyla, daha fazla gelişmeye açık bir ilimizdir. Yetersiz görünmekle birlikte, özellikle Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri açısından avantajlı bir duruma gelmiş olan ilin, kuruluş yeri olarak daha elverişli bir ortam oluşturabileceği tahmin edilmektedir. Sanayileşme adına yapılacak bazı öncü hareketlerin ilde özel yatırımları daha da canlandıracağı, sermayenin yatırımlara yönelmesini sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Amasya ili sanayi sektöründeki gelişmenin önümüzdeki yıllarda da artarak devam etmesi, her şeyden önce il kaynaklarının ilde değerlendirilmesi, mevcut

kaynakların Uygun Yatırım Alanlarına kanalize edilmesi ve potansiyel yatırımcıların Amasya ilinde yatırım yapmaya motive edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Bu çalışmada Amasya ili ve yöresinin mevcut ekonomik ve sosyal dengesizliklerine çözüm getirme çalışmaları kapsamında, kısa ve orta dönemde yapılabilirliği olası görülen, yeni istihdam alanları yaratabilecek yatırım konusu önerileri geliştirilmiştir.

İlin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak 32 yatırım konusu önerilmiş olup, önerilen yatırım konularının 8'i tarım ve hayvancılık sektöründe, 22'si imalat sektöründe ve 2'si de hizmetler sektöründe yer almaktadır.

Belirlenen yatırım konuları öneri niteliğinde olup, uygulanabilirlikleri teknik, ekonomik ve mali yapılabilirlik çalışmalarının sonucuna bağlı bulunmaktadır.

EK : YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI

Ulusal ekonomilerin ayakta durabilmesi, yeni nesillere istihdam yaratılabilmesi, üretim, ihracat ve refah düzeyinin artırılabilmesi için yatırım yapılması zorunlu olurken, özellikle Devletin ekonomideki payının azaltılmasının her kesim tarafından kabul gördüğü bir dönemde, ihtiyaç duyulan sanayi yatırımlarının özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi bir mecburiyet haline gelmektedir.

Yatırım; getirisi uzun vadede oluşan ve değişen ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik şartlar nedeniyle yüksek risk taşıyan bir faaliyettir. Söz konusu yüksek riski azaltmak ve müteşebbisleri ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırımlara yönlendirebilmek için, gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de yatırımların Devlet tarafından desteklenmesi kaçınılmaz bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Gümrük Birliği, Dünya Ekonomisine Entegrasyon ve yabancı sermayenin Ülkemize çekilmesi gibi hususlar dikkate alındığında Yatırımlarda Devlet Desteklerinin önemi daha da artmaktadır.

Esasen, Avrupa Birliği üyesi ülkeler dahil, tüm ülkelerde bölgesel ve sektörel amaçlara yönelik olarak mali kaynaklar nispetinde;

- **Nakit destek ve hibeler,**
- **Vergisel destekler,**
- **Kredi destekleri,**
- **Sermayeye iştirak,**
- **Arazi-Arza tahsis,**
- **Eğitim, pazar araştırması ve AR-GE yardımları** gibi Devlet Destekleri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Ülkemizde yatırımlara uygulanan Devlet Yardımlarını;

a- Yatırımlarda Devlet Yardımları,

b- KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) Yatırımlarında Devlet Yardımları

olmak üzere iki farklı sistemde ele almak mümkündür. KOBİ Yatırımları ile ilgili Devlet Yardımları belli büyüklüğe kadar olan İmalat Sektörü yatırımlarını hedef alırken, Teşvik Belgeli Sistem çerçevesinde yürütülen ve genel anlamda Yatırımlarda Devlet Yardımları adı altında ifade edilen destekler, belli bir büyüklüğün üzerindeki her tür sektör yatırımını kapsamaktadır.

09.07.2002 tarih ve 24810 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2002/4367 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde ülkemizde uygulanan **Yatırımlarda Devlet Yardımları**, 18.01.2001 tarih ve 24291 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2000/1822 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde ülkemizde uygulanan **KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları** ve KOBİ karar ve tebliğ hükümlerinin uygulanmasına ilişkin 2002/1 Nolu tebliğ ve içeriği ile "**Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5084 Sayılı)**" aşağıda verilmektedir.

YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI HAKKINDA KARAR

Karar Tarihi:10.06.2002

Karar Sayısı:2002/4367

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayısı:09.07.2002/24810

BİRİNCİ BÖLÜM **Genel Hükümler**

Amaç

Madde 1- Bu Karar'la, Bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücünü artırmak için Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler ile Avrupa Birliği normları ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak tasarrufları, katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanan yatırımlara yönlendirmek suretiyle, yatırımların desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Tanımlar

Madde 2- Bu Karar'da geçen;

- a) Bakanlık : Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığını,
- b) Müsteşarlık : Hazine Müsteşarlığını,
- c) Teşvik belgesi : Yatırım Teşvik Belgesi veya İzin ve Teşvik Belgesini,
- d) Oda : Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğine (TOBB) bağlı sanayi odalarını, ticaret ve sanayi odalarını ve ticaret odalarını,
- e) Aracı bankalar : Bu Karar'ın uygulanmasına ilişkin Müsteşarlıkça yayımlanacak tebliğle belirlenecek bankalar ile yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili diğer Bakanlar Kurulu kararlarında belirtilen bankaları,
- f) Özel amaçlı Bölgeler: Endüstri Bölgeleri, teknoloji geliştirme Bölgeleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen özel organize sanayi Bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi Bölgeleri dahil organize sanayi Bölgelerini,
- g) Saymanlık hesabı: Müsteşarlık merkez ödemelerini yapan Merkez Saymanlık hesabını, ifade eder.

Destek unsurları

Madde 3- Bu Karar çerçevesinde yatırımlara sağlanabilecek destek unsurları şunlardır:

- a. Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu istisnası,
- b. Yatırım indirimi,
- c. Katma Değer Vergisi istisnası,
- d. Vergi, resim ve harç istisnası,
- e. Kredi tahsisi.

Ayrıca yatırımlar, diğer Kanun ve Bakanlar Kurulu kararlarında teşvik belgesine bağlı olarak öngörülen destek unsurlarından da yararlandırılabilir.

Destek unsurlarından yararlanma ve yöresel ayırım

Madde 4- Destek unsurlarının uygulanması açısından yöreler; gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli yöreler olmak üzere üçe ayrılmıştır (EK-1).

Kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki iller, Yüksek Planlama Kurulu kararları ile yeniden belirlenebilir.

3 üncü maddede belirtilen destek unsurlarından, Müsteşarlıkça teşvik belgesine bağlanan;

- a. Kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlar,
- b. Normal yörelerdeki yatırımlar,
- c. Gelişmiş yörelerde Bakanlıkça yayımlanacak tebliğlerle belirlenecek yatırımlar

ile yöre farkı gözetilmeksizin özel amaçlı Bölgelerde yapılacak yatırımlar yararlanabilir.

Gelişmiş yörelerdeki özel amaçlı Bölgelerde yapılacak yatırımlar, münhasıran gelişmiş yörede uygulanan kısıtlamalara tabi değildir.

Teşvik belgesi

Madde 5- Destek unsurlarından yararlanılması için yatırımların, Müsteşarlık tarafından makro ekonomik politikalar, arz-talep dengesi, sektörel, mali ve teknik yönden yapılacak değerlendirme sonucunda uygun görülerek, bu Karar ve bu Karar'a istinaden yayımlanacak tebliğlerde belirtilen ilke ve ölçütler içinde kalınmak koşulu ile kaideten teşvik belgesine bağlanması gerekmektedir.

Teşvik belgesi düzenlenebilmesi için, yatırımı gerçekleştirecek şirketi temsil ve ilzama yetkili kişilere ait imza sirküleri, şirket kuruluşunu gösterir Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (kurulacak şirket adına yapılan yabancı sermayeli yatırımlara ait müracaatlarda aranmaz), yatırım bilgi formu ve eki bilgi ve belgeler ile bütçeye irat kaydedilmek üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Saymanlık hesabına yatırılan meblağa ait makbuz ile birlikte;

a) Kredi tahsisi desteğinden yararlanabilecek yatırımlar dışındaki imalat ve tarımsal sanayi sektöründe yapılacak sabit yatırım tutarı 4 trilyon Türk Lirasını aşmayan yerli sermayeli yatırımlar için ilgili odalara,

b) Diğer yatırımlar ile yabancı sermayeli yatırımlar için Müsteşarlığa, müracaat edilmesi gerekmektedir.

Odalara yapılacak müracaatta; Bakanlıkça yayımlanacak tebliğle belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde ilgili odaca yapılacak değerlendirme sonuçları format halinde Müsteşarlığa iletilir. Müsteşarlığın yapacağı nihai değerlendirme sonucunda uygun görülen yatırımlar teşvik belgesine bağlanır.

Teşvik belgesi kapsamında yapılacak yatırıma, yatırıma başlama tarihinden itibaren 1 yıl içinde başlanması esastır. Mücbir sebep veya fevkalade hal durumlarında bu süre Müsteşarlıkça değerlendirilerek uzatılabilir. Yatırıma başlama tarihinden itibaren belirlenen süre içinde yatırıma başlanılmaması halinde teşvik belgesi iptal edilir.

Madde 6- Teşvik belgesi için müracaat yapılacak ilgili odalar, TOBB'nin görüşü alınarak Müsteşarlık tarafından tespit edilir.

Madde 7- Yatırımın, teşvik belgesine bağlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının;

- a. Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda 200 milyar Türk Lirası,
- b. Diğer yörelerde yapılacak yatırımlarda 400 milyar Türk Lirası,

olması gerekmektedir.

Finansal kiralama şirketleri aracılığıyla yapılacak yatırımlarda, finansal kiralama şirketleri için aranacak asgari sabit yatırım tutarı bu miktarların % 25'i kadardır.

Madde 8- Teşvik belgesine ilişkin müracaatta, bütçeye irat kaydedilmek üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Saymanlık hesabına;

- a. Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda 200 milyon Türk Lirası,
- b. Diğer yörelerde yapılacak yatırımlarda 400 milyon Türk Lirası,

yatırılması zorunludur.

İlgili Odalara müracaat edilmesi halinde; yukarıdaki tutarların 100 milyon Türk Lirası ilgili Oda hesabına, kalan tutar ise bütçeye irat kaydedilmek üzere Saymanlık hesabına yatırılır. İlgili Odalarca teşvik belgesi ile ilgili olarak tamamlama ekspertiz ücretleri dışında yapılacak diğer işlemler için başka hiçbir isim altında ücret talep edilemez.

Teşvik belgesi veya eki listelerin zayi olması nedeniyle yatırımcı tarafından yeniden tasdikinin talep edilmesi durumunda; her bir belge için teşvik belgesinde yazılı toplam yatırım tutarının %0.2'si oranındaki meblağ bütçeye irat kaydedilmek üzere Saymanlık hesabına yatırılır. Bu meblağ, her bir belge itibarıyla 200 milyon Türk Lirasını geçemez.

Madde 9- "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar" çerçevesinde destek unsurlarından faydalanmakta olan yatırımlar için bu Karar'a istinaden teşvik belgesi düzenlenmez ve kredi tahsis edilmez.

Madde 10- Teşvik belgesine bağlanan yatırımlara ilişkin bilgiler aylık olarak Resmi Gazete'de yayımlanır.

Madde 11- Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı, yukarıdaki maddelerde belirtilen değerleri; her yıl Maliye Bakanlığınca önceki yıla ait olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırmaya yetkilidir.

Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası

Madde 12- Teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizat ithalatı, yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonundan istisnadır. Ayrıca, makine ve teçhizat bedelinin %5'ini geçmemek kaydıyla yedek parçaların ve Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonundan istisna edilmek kaydıyla yeni model üretimine yönelik otomobil ve hafif ticari araç yatırımlarında yatırım dönemi içerisinde kalmak ve 1 yıldan daha uzun süreli olmamak üzere CKD aksam ve parçalarının ithali teşvik belgesi kapsamında uygun görülebilir.

Ancak, binek araçları, otobüs, çekici (Euro I, Euro II, Euro III veya Euro IV normlarına uygun yeşil motoru haiz olanlar hariç), yedek parça, treyler (frigorifik olanlar hariç), mobilya, yat, motorbot, kamyon (off road-truck tipi ile karayoluna çıkması mümkün olmayan kaya tipi damperli kamyonlar hariç), transmikser, kesintisiz güç kaynağı, beton santrali, forklift, beton pompası, inşaat malzemeleri, porselenden ve seramikten mamul sofralar ve mutfak eşyasının teşvik belgesi kapsamında ithal edilmesi halinde yürürlükteki İthalat Rejimi Kararında öngörülen oranlarda Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu tahsil edilir.

Bu Karar çerçevesinde teşvik belgesi kapsamında hammadde, aramalı ve işletme malzemesi ithal edilemez.

İthalat Rejimi Kararı uyarınca yayımlanan "Eski, Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Olarak İthal Edilebilecek Maddelere İlişkin Tebliğ" hükümleri uyarınca ithali mümkün olan kullanılmış makine ve teçhizat (karayolu nakil vasıtaları hariç), Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar da gözönüne alınarak proje bazında yapılacak değerlendirme sonucunda teşvik belgesi kapsamına dahil edilebilir. Bunun dışında İthalat Rejimi Kararı uyarınca ithaline izin verilen kullanılmış makine ve teçhizatlar ayrıca bu Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlandırılmaz.

Özel önem taşıyan sektör yatırımı

Madde 13- Bu Karar kapsamında normal yörelerde yapılacak yatırımlar, Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar ile yöre farkı gözetilmeksizin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) yatırımları, ar-ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, enerji dahil altyapı yatırımları, eğitim yatırımları, sağlık yatırımları, turizm yatırımları, maden istihracına yönelik yatırımlar, bilişim teknolojisi yatırımları, yazılım geliştirme yatırımları, genel amaçlı rehabilitasyon merkezleri ve huzurevleri yatırımları, gemi ve yat inşaat yatırımları, tersane yatırımları, uçak ve helikopter yatırımları, elektronik sanayi yatırımları, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve

Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanında yapılacak yatırımlar, özel amaçlı Bölgelerde yapılacak yatırımlar ve ileri teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirleri ve istihdam artırıcı özelliklerden en az birini içeren ve sabit yatırım tutarı 50 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasının üzerindeki yatırımlar özel önem taşıyan sektör yatırımlarıdır.

Yatırım indirimi

Madde 14- Bu Karar kapsamında teşvik belgesine bağlanmak suretiyle yapılacak yatırımlar için yatırım indirimi oranı;

- a. Gelişmiş yörelerde yapılacak yatırımlar için %40,
- b. Özel önem taşıyan sektör yatırımlarından;

1) Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar, özel amaçlı Bölgelerde yapılacak yatırımlar ile yöre farkı gözetilmeksizin 13 üncü maddede sayılan diğer özel önem taşıyan sektör yatırımları için %100,

2) Normal yörelerde yapılacak diğer yatırımlar için %60,

- c. Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlar için %100,
- d. Uluslararası rekabet gücü kazandıracak, yüksek teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirleri ve istihdam artırıcı özelliklerden en az ikisini içeren ve 250 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşan sınıai yatırımlar için yöre farkı gözetilmeksizin %200,

olarak uygulanır.

Yatırım indiriminde, Maliye Bakanlığınca her yıl belirlenen asgari yatırım indirimine esas tutarlar esas alınır.

Katma Değer Vergisi İstisnası

Madde 15- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince, teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri Katma Değer Vergisinden istisnadır.

Kredi Tahsisi

Madde 16 - Bu Karar uyarınca aşağıda belirtilen konular için, Müsteşarlıkça uygun görülmesi halinde teşvik belgeli veya belgesiz olarak kredi tahsis edilebilir.

- a) Araştırma-geliştirme yatırımları,
- b) Çevre korumaya yönelik yatırımlar,
- c) Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanındaki yatırımlar,
- d) Teknoloji geliştirme Bölgelerinde yapılacak yatırımlar,
- e) Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar (Bu fıkranın a, b, c ve d bentlerinde belirtilen konulardaki yatırımlar ile Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar uygulanan yatırım konuları hariç olmak üzere, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Hatay, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde yapılacak sabit yatırım tutarı 3 trilyon Türk Lirasının üzerinde ve en az 75 kişilik istihdam sağlamaya yönelik komple yeni yatırımlar),
- f) Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar kapsamındaki illere ve gelişmiş yörelerden kalkınmada öncelikli yörelere ve özel amaçlı Bölgelere taşınacak yatırımlar,

Bu kapsamda ar-ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanındaki yatırımlar ile Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar kapsamındaki illere ve gelişmiş yörelerden kalkınmada öncelikli yörelere ve özel amaçlı Bölgelere taşınacak yatırımlar için tahsis edilecek kredi miktarı Bakanlıkça yayımlanacak tebliğle belirlenecek harcamaların %50'si kadar olup,, 400 milyar Türk Lirasını geçemez.

Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar için tahsis edilecek yatırım kredisi miktarı sabit yatırım tutarının %30'u kadar olup,, bu miktar 4,5 trilyon Türk Lirasını geçemez.

g) Daha önce 7/11/1996 tarihli ve 96/8905 sayılı, 26/2/1999 tarihli ve 99/12477 sayılı, 9/4/1999 tarihli ve 99/12655 sayılı, 22/11/2000 tarihli ve 2000/1721 sayılı Bakanlar Kurulu kararları kapsamında yatırım ve/veya işletme kredisi kullanılan yatırımlar ile bu maddenin diğer bentleri kapsamında kredilendirilen yatırımlar hariç olmak üzere; kalkınmada öncelikli yörelerde imalat sanayi, tarımsal sanayi ve madencilik konularında;

- 1) Yapılacak yatırımlar için, Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar dikkate alınarak yatırım ve/veya işletme kredisi,
- 2) Mevcut olan ve asgari 50 kişilik istihdamı ve işletme sermayesi yetersizliği bulunan tesisler için, Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar dikkate alınmaksızın işletme kredisi,

Bu kapsamda tahsis edilecek yatırım kredisi miktarı faizsiz sabit yatırım tutarının %50'si kadar olup, bu miktar 500 milyar Türk Lirasını, aracı bankaca işletme sermayesi yetersizliği de dikkate alınarak tespit edilecek işletme kredisi miktarı ise 200 milyar Türk Lirasını geçemez. Yatırım ve işletme kredisinin birlikte kullanılması halinde toplam kredi miktarı azami 700 milyar Türk Lirasıdır.

Bu maddede yer alan krediler, tahsis edilen yer ve amaç dışında kullanılamaz. Bu kredilerden herhangi biri kapsamında tahsis yapılması halinde, diğer kredi türlerinden mükerrer kredi tahsisi yapılamaz ve tahsis amacı dışındaki kredi konularına dönüştürülemez.

Tahsis edilecek kredilerin vadesi, teşvik belgeli veya teşvik belgesiz olarak uygulanması ile diğer esas ve usuller Bakanlıkça yayımlanacak tebliğler ile belirlenir.

Devir, temlik, satış ve ihrac

Madde 17- Teşvik belgesi kapsamı ithal makine ve teçhizatın 5 yıl, yerli makine ve teçhizatın ise 2 yıl süre ile Müsteşarlığın izni olmaksızın devir, temlik, satış ve ihracı yapılamaz. Bu işlemler, teşvik belgesindeki kayıt ve koşulların yerine getirilmemesi halinde söz konusu sürelerin dolmuş olması durumunda da izne tabidir.

Teşvik belgesi kapsamı yatırımın veya belge kapsamında temin edilen makine ve teçhizatın devir, temlik, satış ve ihracına ilişkin esas ve usuller Bakanlıkça yayımlanacak tebliğler ile belirlenir.

Yatırım yerinin değiştirilmemesi, teşvik belgesinde yer alan yatırıma ilişkin yükümlülüklerin yatırımcı tarafından yerine getirilmesi ve tesislerin bütünlüğünün bozulmaması kaydıyla tesislerin kiralanması serbesttir.

Yatırımın süresi ve tamamlama vizesi

Madde 18- Teşvik belgesi kapsamı yatırımların proje bazında yapılacak değerlendirme sonucunda öngörülecek sürede gerçekleştirilmesi esastır. Yatırımın gerçekleşme durumu, altışar aylık dönemler halinde teşvik belgesini düzenleyen ilgili mercie bildirilir. Yatırımın öngörülen sürede gerçekleştirilememesi halinde teşvik belgesinde kayıtlı ilk sürenin yarısı kadar daha ek süre verilebilir.

Öngörülen süre veya ek süre bitimini müteakip altı ay içinde yatırımın tamamlama vizesinin yapılması için teşvik belgesini düzenleyen mercie müracaat edilmesi gerekmektedir.

Madde 19- Daha önceki Bakanlar Kurulu kararlarına göre düzenlenmiş teşvik belgesi konusu yatırım yerinin serbest Bölge ilan edilmesi durumunda, teşvik belgesinin verildiği mevzuat hükümlerine bağlı kalınsızın yatırımın mevcut hali dikkate alınarak serbest Bölgenin faaliyete geçtiği tarih itibarıyla tamamlama vizesi yapılır. Ayrıca, yatırım yerinin organize sanayi Bölgesi, teknoloji geliştirme Bölgesi veya endüstri Bölgesi ilan edilmesi durumunda da talep edilmesi

halinde teşvik belgesinin istinat ettiği mevzuat hükümlerine bağlı kalınmaksızın tamamlama vizesi yapılabilir.

Yatırımların nakli

Madde 20- Mevcut yatırımların gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli yöreler ile özel amaçlı Bölgelere nakline, bu Karar hükümlerine göre sektörlerin ve Bölgelerin durumu da dikkate alınarak Bakanlıkça yayımlanacak tebliğler ile belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde proje bazında izin verilebilir.

Kararlara ilişkin uygulama

Madde 21- Teşvik belgesinde öngörülen destek unsurlarının ilgili kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından uygulanması zorunludur.

Daha önceki yıl Bakanlar Kurulu kararlarına göre teşvik belgesine bağlanan yatırımlarla ilgili uygulamalara, teşvik belgesinin istinat ettiği Karar ile diğer ilgili Bakanlar Kurulu kararlarında belirtilen hükümler çerçevesinde devam olunur. Ancak, bu Karar ve bu Karara istinaden yayımlanacak tebliğlerle belirlenecek ihracat taahhüdü, ithalatta alınan fonlar, özkaynak oranları, yatırım indirimi, devir, temlik, satış, ihraç ve kiralama ile ilgili hükümler, bu Kararın yürürlükte olduğu süre içerisinde talep edilmesi halinde, daha önceki Bakanlar Kurulu kararlarına istinaden düzenlenmiş teşvik belgelerine de uygulanır.

Bu Karar ve daha önceki kararlarda yer alan destek unsurlarının uygulanmasında ortaya çıkacak tereddüt ve ihtilaflarda Müsteşarlığın görüşü doğrultusunda işlem tesis edilir.

Yetki ve uygulama esasları

Madde 22- Müsteşarlık, tebliğler ile belirlenen esas ve usuller çerçevesinde bu Karar kapsamındaki uygulamaya yönelik bazı işlemlerin yürütme yetkisini diğer kurum ve kuruluşlara devredebilir.

Müsteşarlık, bu Karar'ın uygulanmasını teminen; makro ekonomik politikalar ve gelişen şartlar göz önünde bulundurularak gerekli tedbirleri almaya, Karar'ın işleyişi, çeşitli kurum ve kuruluşlara verilecek görevlere ilişkin esas ve usulleri tebliğler ile belirlemeye, ilgili kuruluşlardan bilgi istemeye, Karar'da öngörülen haller dışında kalan özel durumları inceleyip sonuçlandırmaya, mücbir ve haklı sebeplerin varlığı halinde teşvik belgesi ile ilgili gerekli işlemleri yapmaya, yatırımlarda öngörülen şartlara uyulup uyulmadığını denetlemeye ve denetim sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almaya, belgelerde tahrifat yapan, yanlış ve yanıltıcı bilgi ve belge veren yatırımcıların işlemlerini sınırlamaya, teşvik belgelerini iptal etmeye veya teşvik belgesi kapsamında sağlanan destek unsurlarına kısmen veya tamamen müeyyide uygulamaya yetkilidir.

Diğer mali mevzuata ve milli menfaatlere aykırı davranan firmaların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca Müsteşarlığa bildirilmesi halinde de yukarıdaki hükümler uygulanır.

Yatırımlara müeyyide uygulanması

Madde 23- Destek unsurlarından faydalanabilmek için, yatırımların teşvik belgelerindeki kayıt ve koşullara uygun olarak gerçekleştirilmeleri esastır.

Bu Karar ve bu Karar'a ilişkin olarak yürürlüğe konulacak tebliğlerde belirlenen hükümlere aykırı davranan, teşvik belgesindeki kayıt ve koşulları yerine getirmeyen, teşvik belgesi ile diğer belgelerde tahrifat yapan, yanlış ve yanıltıcı bilgi ve belge veren yatırımcıların yararlandıkları destek unsurları, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uyarınca kısmen veya tamamen geri alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bütçe Kaynaklı Krediler

Yatırımları Teşvik Hizmetleri ödeneğinden yapılacak ödemeler

Madde 24- Yatırımların desteklenmesi için her yıl bütçe kanunu ile ayrılan ödenek çerçevesinde teşvik belgeli olup,, olmadığına bakılmaksızın ilgili mevzuatında öngörülen esas ve usuller çerçevesinde Müsteşarlıkça yatırım ve/veya işletme kredisi tahsis edilebilir ve yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili mevzuatta öngörülen diğer ödemeler yapılabilir.

Ayrıca bütçeden, ilgili mevzuatı uyarınca aşağıda belirtilen ödemeler de yapılabilir.

- a. KOBİ yatırımları ile ilgili mevzuat uyarınca yapılacak ödemeler,
- b. İlgili Bakanlar Kurulu kararları uyarınca yatırım ve işletme kredilerine ait devam eden ödemeler,
- c. Yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili olarak daha önceki Bakanlar Kurulu kararlarında belirtilen hükümler çerçevesinde öngörülen (Kaynak Kullanımını Destekleme Primi, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kaynaklı Kredi, Fon Kaynaklı Kredi, Teşvik Primi veya KDV Desteği, Enerji Desteği, SSK Primi, Konut Edindirme Yardımı ve Tasarrufu Teşvik Kesintilerinin işveren hissesi) ödemeler,
- d. Daha önceki Bakanlar Kurulu kararlarına göre teşvik belgesine ilişkin müracaatta Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılan tutarlar ve zayi olan belgelerle ilgili olarak mevzuatı gereği iade edilmesi gereken tutarlar,
- e. Yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili olarak açılan davalar ve yapılan icra takiplerine ilişkin harç ve masraflar, görülmekte olan davalar sırasında görevli bankalarca yapılması gerekli masraflar, aleyhe sonuçlanan davalarla ilgili olarak geri verilmesi gerekli tutarlar ile mahkeme ve icra masrafları gibi giderler,
- f. Sehven, maddi hata, matrah değişikliği gibi nedenlerle hazine hesabına maledilen, fazladan yatırıldığı idari ve/veya adli makamlarca tespit edilen tutarlardan yapılacak iadeler,
- g. İlgili Bakanlar Kurulu kararları uyarınca öngörülecek yatırım ve/veya işletme kredileri,
- h. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'na yapılacak yıllık ödemeler.

Uygulama esas ve usulleri

Madde 25- Kredi tahsisi ve ödemelerle ilgili işlemlere aracılık edecek bankalar ve diğer kuruluşların tespiti, kredilerin ve ödemelerin (vadesi ve geri dönüşü dahil) işleyişine ilişkin esas ve usuller Bakanlıkça yayımlanacak tebliğlerle belirlenir.

Bu Karar kapsamında aracı bankalar ile kurum ve kuruluşlara yapılacak aktarmalar, taleplerin Müsteşarlığa itikalini müteakip bütçe ödeneğinin imkanları çerçevesinde gerçekleştirilir.

Tahsis edilecek işletme kredilerinde aracı bankalarca yapılan mali, ekonomik ve teknik değerlendirme sonucunda tesbit edilen tutarlar aracı bankanın talebine istinaden Müsteşarlıkça doğrudan aktarılır.

Aracı bankalar ile diğer kurum ve kuruluşlara yapılacak aktarmalar Müsteşarlığın bağlı olduğu Devlet Bakanının onayına istinaden yapılır.

Madde 26- Bu Karar hükümleri çerçevesinde kullanılacak kredilerin faiz oranı yatırım kredileri için %20, işletme kredileri için %30'dur. Kullanılacak kredilerin faiz oranlarını ekonominin seyrine göre %100'üne kadar arttırmaya veya azaltmaya Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı yetkilidir. Daha önceki Bakanlar Kurulu kararlarına göre kullanılan kredilerin bakiyeleri için tabi oldukları kararname hükümlerine göre uygulanması gereken faiz oranını aşmamak kaydıyla yeni belirlenen faiz oranları uygulanır.

Madde 27- Mülga Yatırımları Teşvik Fonundan her ne ad altında olursa olsun daha önce verilmiş krediler ile bu Karar'a ve ilgili diğer Bakanlar Kurulu kararlarına istinaden verilen kredilerin ana para ve faiz geri dönüşleri, bu kredilerin ait olduğu şartlarda ilgili bankalarca tahsil edilir ve bütçeye gelir yazılmak üzere Saymanlık hesabına intikal ettirilir.

Aracı bankalar ve yatırımcıların sorumluluğu

Madde 28- Aracı bankalar ve yatırımcıların sorumluluğu aşağıda belirtilmiştir.

- a. Aracı bankalar tarafından yapılacak inceleme sonucunda kullanılması öngörülen kredi tutarı, yatırımcılara ödenmek üzere Müsteşarlıkça Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası aracılığıyla aracı bankalara aktarılır.
- b. Aracı bankalarca, ilgili Bakanlar Kurulu kararlarında aksi belirtilmedikçe yatırım ve/veya işletme kredilerinin aktarma tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içinde ilgili yatırımcıya kullanılması zorunludur. Kredinin 5 iş günü içinde kullanılmaması halinde kullanılmayan kredi tutarı en geç müteakip 5 iş günü içinde Saymanlık hesabına iade edilir. Aksi takdirde kredinin banka hesaplarına geçtiği tarih ile Saymanlık hesabına iade edildiği tarih arasında geçen süre için ilgili bankanın kısa vadeli kredilere genel olarak uygulayacağını ilan ettiği kredi faiz oranı üzerinden faiz alınır.
- c. Krediye aracılık eden bankalar, kredilerin amacına uygun olarak kullanılmasından ve kredilere ait anapara taksit ve faizlerinin zamanında Saymanlık hesabına yatırılmasından sorumludurlar. Aracı bankalar, ilgili Bakanlar Kurulu kararlarında aksine bir hüküm bulunmaması halinde anapara taksit ve faizlerini yatırımcılardan tahsil edilip edilmediğine bakılmaksızın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına tevdi ettikleri global itfa planına göre 5 iş günü içinde bütçeye gelir yazılmak üzere Saymanlık hesabına yatırmak zorundadırlar. Aracı bankalarca süresinde Saymanlık hesabına yatırılmayan tutarlara, bu hesaba yatırıldıkları tarihe kadar, bu bankaların kısa vadeli kredilere genel olarak uygulayacağını ilan ettiği faiz oranı üzerinden cezai faiz tahakkuk ettirilir.
- d. Aracı bankalar yapacakları aracılık işlemlerinden dolayı krediye tahakkuk eden faizin 4 puanını komisyon olarak alırlar. Bunun dışında ücret, komisyon gibi isimler altında başkaca hiçbir karşılık talep edemezler.
- e. Aracı bankaların mükellefiyetlerini bu Karar hükümleri çerçevesinde yerine getirmemeleri halinde, Müsteşarlıkça Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına verilecek talimata istinaden ilgili bankanın anılan Banka nezdindeki karşılık hesabından virman yapılmak suretiyle tahsili cihetine gidilir.

Tahsil usulü

Madde 29- Süresinde tahsil edilemeyen alacakların ve kredi geri dönüşlerinin tahsili aşağıdaki şekilde yapılır.

- a. Süresinde tahsil edilemeyen alacaklar ile anapara taksit ve tahakkuk eden faizlerinin ve bunlara, ilgili Bakanlar Kurulu kararına göre tahakkuk ettirilecek cezai faizlerin Saymanlık hesabına yatırılmaması halinde bu tutarların tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.
- b. Mülga Yatırımları Teşvik Fonundan ve yatırımları teşvik hizmetleri tertibinden fazla ödendiği tespit edilen tutarlar 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca ilgili yatırımcılar, kurum ve kuruluşlardan tahsil edilir.

Madde 30- Aracı bankalar kanalıyla kullanılan kredilerin vadesinden önce iadesinin yapılması talebinde bulunulması halinde, iade tarihi ile itfa planında belirtilen vade sonuna kadar olan devre için faiz tahakkuk ettirilmez. Vadeden önce aracı bankalara intikal ettirilen krediye ilişkin iade tutarlarının bu bankalarca 5 iş günü içinde bütçeye gelir yazılmak üzere Saymanlık hesabına iadesi zorunludur. Aksi takdirde, aracı bankalara bu Karar'ın 28 inci maddesi hükmü uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Geçici Hükümler

Geçici Madde 1- 21/12/2000 tarihli ve 2000/1821 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'ndan önceki Bakanlar Kurulu Kararlarına istinaden düzenlenmiş ve Kaynak Kullanımını Destekleme Primi, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kaynaklı Kredi ve Fon Kaynaklı Kredi ihtiva etmeyen teşvik belgelerinden;

- a) Yatırım süresi sona ermiş olmakla birlikte tamamlama vizesi yapılmamış veya Müsteşarlık kayıtlarına göre hiç işlem görmemiş olanlar firma talebi olmaksızın,
- b) Fiziki olarak gerçekleşen veya yatırım süresi devam etmekle birlikte mevcut haliyle tamamlama vizesi yapılması istenenler firma talebine istinaden,

Müsteşarlık veya Müsteşarlıkça görevlendirilen Valilikçe (yatırımın bulunduğu il) veya sanayi odasınınca (sanayi odası bulunmaması halinde ticaret ve sanayi odası, gemi ve yat inşası ile tersane yatırımlarında deniz ticaret odası) düzenlenen ekspertiz raporlarına istinaden teşvik belgesi konusu yatırımın bütünlüğü ve altyapı müşterekliliği ile, ilgili Bakanlar Kurulu kararı ve teşvik belgesindeki kayıt ve koşullara bakılmaksızın gerçekleşen değerler üzerinden tamamlama vizeleri yapılır. Tamamlama vizeleri, ekspertiz işlemini yapan ve raporunu düzenleyen merci tarafından doğrudan teşvik belgeleri üzerine dercedilerek sonucundan Müsteşarlığa bilgi verilir.

21/12/2000 tarihli ve 2000/1821 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'ndan önceki Bakanlar Kurulu Kararlarına istinaden düzenlenmiş ve Kaynak Kullanımını Destekleme Primi, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kaynaklı Kredi ve Fon Kaynaklı Kredi ihtiva eden teşvik belgelerine ilişkin tamamlama vizesi işlemleri, talep edilip edilmediğine bakılmaksızın resen Müsteşarlıkça veya Müsteşarlığın görevlendireceği bankalar veya yukarıdaki fıkrada belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek ekspertiz raporlarına istinaden yapılır. Ancak yatırımın fiziki olarak tamamlanmış olup,, olmadığına bakılmaksızın, ilgili Karar ve teşvik belgesindeki kayıt ve koşullara bağlı kalınmadan tamamlama vizesi yapılan yatırımlarda fazladan prim veya kredi kullanılmış olması halinde fazladan yararlandırılan destek unsurları ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde geri alınır. Bu teşvik belgelerinden 31/12/1999 tarihine kadar tamamlama vizesi başvurusunda bulunulmamış olması sebebiyle iptal edilen ancak teşvik belgesinde yer alan destek unsurlarına henüz müeyyide uygulanmamış olan söz konusu teşvik belgelerine ilişkin tamamlama vizesinin yapılmasının talep edilmesi halinde bu fıkrada belirtilen hükümler çerçevesinde işlem yapılır.

Kaynak Kullanımını Destekleme Primi uygulamasında, teşvik belgesinin istinat ettiği Bakanlar Kurulu Kararı ve ilgili diğer Bakanlar Kurulu kararlarındaki hükümler çerçevesinde işlem tesis edilir. Ancak, Kaynak Kullanımını Destekleme Primi ihtiva eden teşvik belgelerinin tamamlama vizesi işlemlerinde Müsteşarlıkça onaylanmış nihai makine ve teçhizat listesinde yer alan ithal ve yerli makine teçhizatlar ile teşvik belgesi kapsamındaki diğer sabit yatırım harcamalarının gerçekleşme değerleri dikkate alınır.

Gerçekleşen haliyle tamamlama vizesi yapılan teşvik belgelerinde kayıtlı oran üzerinden kullanılan özkaynağa tekabül eden kredi miktarının aşılması halinde, aşılan miktara tekabül eden vergi, resim ve harçlar ile teşvik belgelerindeki ihracat taahhüdünün yerine getirilememesi durumunda yararlanılan vergi, resim ve harçlar 3/12/1988 tarihli ve 3505 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde geri alınır. Ayrıca, KDV desteği veya teşvik primi ihtiva eden gemi ve yat inşaa yatırımlarına ilişkin teşvik belgelerinde öngörülen yatırımların farklı gerçekleştirilmesi halinde de gerçekleşen haliyle tamamlama vizesi yapılabilir. Ancak, kapasite artışına tekabül eden harcamalara fazladan KDV desteği veya teşvik primi ödenmez. Fazladan ödeme yapıldığının tespit edilmesi halinde, fazladan yararlanılan kısım ilgili mevzuatı çerçevesinde geri alınır.

28/12/2001 tarihli ve 4731 sayılı Kanun'un geçici 2 nci maddesine istinaden, Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Bolu illerinin merkez ve ilçelerinde gerçekleştirilen yatırımlarla ilgili olarak 17/8/1999 tarihinden önce düzenlenmiş teşvik belgeleri, yatırım indirimi, vergi, resim ve harç istisnası ile Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu uygulaması açısından ilgili mevzuatında yazılı olan şartlara bakılmaksızın tamamlanmış kabul edilir. Ayrıca, talep edilmesi halinde yatırımın bütünlüğü ile belge

şart ve karakteristik değerlerine ve teşvik belgelerinin tabi olduğu kararname ve tebliğ hükümlerine bağlı kalınmaksızın belge kapsamındaki yatırımlar mevcut haliyle tamamlanmış sayılarak tamamlama vizeleri yapılır.

Bu madde uyarınca işlem yapılan belgeler konusu yatırımların bakiye kısımları için talep edilmesi halinde, Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar da dikkate alınarak yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde yeni teşvik belgesi düzenlenebilir.

Müşteşarlıkça veya görevlendirilen kurumlarca yatırım yeri tespit edilemeyen veya süre uzatımı alamayan teşvik belgeleri ise Resmi Gazete'de ilan edilmek suretiyle iptal edilmiş sayılır.

Geçici Madde 2- Daha önceki yıl Bakanlar Kurulu kararlarına göre düzenlenen; Kaynak Kullanımını Destekleme Primi, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kaynaklı Kredi, Fon Kaynaklı Kredi içeren teşvik belgeleri (8/12/1999 tarihli ve 99/13717 ile 23/2/1998 tarihli ve 98/10755 sayılı Bakanlar Kurulu kararlarına göre Fon Kaynaklı Kredi içerenler hariç), yatırım süresi 1/1/2000 tarihinden önce bitmiş olan teşvik belgeleri ile Müşteşarlıkça süresi 30/6/2001 tarihine kadar uzatılmış bulunan çekici ve/veya treyler yatırımlarına ilişkin teşvik belgelerine ek süre verilmez ve geçici 1 inci madde hükmü uyarınca tamamlama vizeleri yapılır.

Yukarıda belirtilenler dışındaki teşvik belgelerinden; bu Karar'ın yayımı tarihinden önce iptal edilenler ve tamamlama vizesi yapılanlar ile 2000/1821 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden düzenlenenler hariç olmak üzere, yatırım süresi 1/1/2000 ila 31/12/2001 (dahil) tarihleri arasında bitenlere, herhangi bir mercie müracaat edilmeksizin ve teşvik belgeleri üzerinde herhangi bir işlem yapılmaksızın son kez 31/12/2002 tarihine kadar süre verilmiş sayılır. Söz konusu teşvik belgelerinde öngörülen destek unsurları, ilgili kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından uygulanmaya devam olunur.

Ayrıca,

- a. Talep edilmesi halinde;
 - 1)Sabit yatırım tutarının 50 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasının üzerinde olması nedeniyle özel önem taşıyan sektör yatırımları kapsamında düzenlenmiş,
 - 2)Sabit yatırım tutarının 250 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasının üzerinde olması nedeniyle %200 oranında yatırım indiriminden yararlanan yatırımlara ilişkin,
 - 3)Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlara ilişkin,
 - 4)8/12/1999 tarihli ve 99/13717 sayılı Tabii Afetten Zarar Gören Yatırımların (Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dahil) Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Karar çerçevesinde desteklenen yatırımlara ilişkin,
 - 5)Fon kaynaklı kredi içeren 23/2/1998 tarihli ve 98/10755 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre düzenlenmiş, teşvik belgelerine, yukarıda belirlenen süre kısıtlamasına bağlı kalınmaksızın, bir defada Müşteşarlıkça proje bazında ek süre verilebilir.
- b. Teşvik belgesinin düzenleniş tarihi itibarıyla yatırım bitiş tarihi 31/12/2001 tarihinden sonraya tekabül eden teşvik belgelerine, talep edilmesi halinde belgede kayıtlı yatırım süresinin azami yarısı kadar ek süre verilebilir.
- c. Talep edilmesi halinde, 30/1/2002 tarihli ve 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3 üncü maddesine istinaden, finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine göre borçları yeniden yapılandırılan ve yeni bir itfa planına bağlanan borçlular tarafından alınmış olan teşvik belgelerinin süreleri, sözleşmeler ile belirlenen sürelere kadar Müşteşarlıkça uzatılır.

Yukarıda belirtilen sürelerin sonunda yatırımların tamamlama vizesi için yatırımcılar tarafından 6 ay içerisinde Müşteşarlığa müracaat edilmesi gerekmektedir.

Geçici Madde 3- a) Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılan yatırımlar ile 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi hükmü gereği bu yörelerde uygulanan destek unsurlarından istifade ettirilen yatırımlar için düzenlenmiş ve halen geçerli olan;
- KDV+10 puan oranında KDV desteği veya teşvik primi ihtiva eden,

- 1/8/1998 tarihinden önce onaylanmış yerli makine ve teçhizat listesinde yer alan,

- 1/8/1998 tarihinden sonra satın alınması sebebiyle KDV desteğinden yararlanamayan istisnadan yararlanan,

teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizatın KDV'siz fatura bedelinin %10'u oranında,

b)Kalkınmada öncelikli yörelerde uluslararası ihale neticesi yapılan teşvik belgeli yatırımlarda, ihalenin Türkiye'de yerleşik firmalarda kalması halinde yatırımcı firma yerine, ihaleyi kazanan firmaların bu kapsamda yapacağı harcamalara, yatırımcının teşvik belgesinde belirtilen oranda,

c)Gemi ve yat inşa yatırımları için düzenlenmiş ve sabit yatırım tutarı üzerinden KDV desteği veya teşvik primi öngörülmüş bulunan teşvik belgelerine belgede belirtilen oranda,

KDV desteği veya teşvik primi uygulamasına ilgili mevzuatında belirtilen esas ve usuller çerçevesinde, Valilikce veya Yeminli Mali Müşavirce rapor düzenlenmiş ve 31/12/2001 tarihine kadar Müsteşarlığa müracaat edilmiş olması kaydıyla, 2002 yılında yapılacak harcamalarda ödemeye esas tutarın bütçe imkanları ölçüsünde son kez %50'sine kadar olan kısmının ödenmesine devam olunur. Ayrıca, sabit yatırım tutarı üzerinden KDV desteği veya teşvik primi öngörülmüş bulunan teşvik belgeleri kapsamında 31/12/2001 tarihine kadar ithalat yapılması ve bunun gümrük giriş beyannameleri ile tevsik edilmesi halinde de aynı uygulama yapılır. Aksi takdirde 2002 yılı harcamalarına ödeme yapılmaz.

Geçici Madde 4- 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda değişiklik yapan 11/8/1999 tarihli ve 4444 sayılı Kanuna göre; kurumların üretim ve turizm yatırım veya işletme belgesine sahip turizm tesislerinin ve bu tesislere ilişkin gayri menkullerinin tamamının veya bir kısmının, teşvik belgeli yatırım yapmak üzere kurulacak olan bir sermaye şirketine veya yeni kurulacak yabancı ortaklı bir anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması kaydıyla devri Müsteşarlığın iznine tabidir. Bu durumda, teşvik belgesinin tamamlama vizesinin yapılması kaydıyla, destek unsurları geri alınmaz. 4444 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde bu amaçla yeni kurulmuş veya kurulacak şirketin 5 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşan yatırımları için Bölgesel ve sektörel kısıtlamalar da dikkate alınarak teşvik belgesi düzenlenir.

Geçici Madde 5- 12/10/1984 tarihli ve 84/8630 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'ndan önceki Bakanlar Kurulu kararlarına istinaden düzenlenen teşvik belgeleri ile ilgili olarak yatırım tamamlama vizesi şartı bulunmadığından, söz konusu teşvik belgeleri kapsamındaki yatırımlar herhangi bir işlem yapılmaksızın tamamlanmış sayılırlar.

Geçici Madde 6- Bu Karar'ın yayımı tarihinden önce sonuçlandırılmamış müracaatlar, müracaat tarihinde yürürlükte bulunan Bakanlar Kurulu Kararı hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılır. Ancak, talep edilmesi halinde bu Karar'a istinaden teşvik belgesi düzenlenebilir veya bu Karar'ın lehe gelen hükümleri uygulanabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Yürürlük ve Yürütme**

Yürürlükten kaldırılan hükümler

Madde 31- 21/12/2000 tarihli ve 2000/1821 sayılı , 11/2/2002 tarihli ve 2002/3699 sayılı Bakanlar Kurulu kararları ile 3/7/2001 tarihli ve 2001/2698 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın geçici 1 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 32- Bu Karar; 24,25,26,27,28,29 ve 30 uncu maddeleri 1/1/2002 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 33- Bu Karar'ı Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanı yürütür.

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN YATIRIMLARINDA DEVLET YARDIMLARI
HAKKINDA KARAR

KARAR TARİHİ:21.12.2000

Karar Sayısı:2000/1822

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayısı:18.01.2001/24291

Amaç

Madde 1- Bu Karar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler ile Avrupa Birliği normlarına ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak desteklenmelerini, uluslararası düzeyde rekabet edebilmelerini teminen üretim, kalite ve standartlarını artırmalarını, istihdam yaratmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2- Bu Karar,

- a) İmalat (çirçır ve entegre olmayan paketleme yatırımları hariç)
- b) Tarımsal Sanayi (tarım ürünlerini işleyerek değerlendiren ve/veya pazara hazırlamaya yönelik faaliyette bulunan her türlü tarım işletmeleri ile soğuk hava depoları dahil)
- c) Turizm(Konaklama Tesisleri)
- d) Eğitim ve Sağlık
- e) Madencilik
- f) Yazılım geliştirme

yatırımlarından, sektörel ve Bölgesel kısıtlamalar dikkate alınarak, Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı'nca yayımlanacak genelgelerle belirlenen faaliyetleri kapsar.

Ayrıca bu Karar çerçevesinde;

a) İmalat ve tarımsal sanayi sektöründe faaliyette bulunan işletmelerden; kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net tutarı 400 milyar Türk Lirasını aşmayan;

- 1) 50 ila 250 işçi çalıştıran orta ölçekli,
- 2) 10 ila 49 işçi çalıştıran küçük ölçekli,
- 3) 1 ila 9 işçi çalıştıran mikro ölçekli,

işletmelerin yatırımları (EK-1'de yer alan gelişmiş yörelerde araştırma ve geliştirme yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, teknoparklarda yapılacak yatırımlar ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen özel organize sanayi Bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi Bölgeleri dahil organize sanayi Bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinde yapılacak yatırımlar hariç komple yeni yatırımlar için KOBİ teşvik belgesi düzenlenmez.),

b) Çanakkale il sınırlarının güneyi ile İçel il sınırlarının doğusu arasında kalan 3 km. derinliğindeki kıyı şeridi ve Nevşehir ilinde Merkez, Ürgüp ve Avanos ilçe sınırları dışında yapılacak turizm yatırımları (konaklama tesisleri) ile mevcut konaklama tesislerinin modernizasyon yatırımları,

c) Kalkınmada öncelikli yörelerde sağlık alanında yapılacak yatırımlar,

d) Kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak eğitim yatırımları ile gelişmiş ve normal yörelerde yapılacak ilk ve orta eğitim yatırımlarına ait tevsî ve modernizasyon yatırımları,

e) Madencilikle istihgal eden işletmelerin, istihraç, işleme veya zenginleştirme yatırımları,

f) Yazılım geliştirme yatırımları

KOBİ yatırımları olarak nitelendirilir.

Tanımlar

Madde 3- Bu Karar'da geçen;

Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,

Fon: Yatırımları Teşvik Fonunu,

Aracı Bankalar:Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve Sınai Yatırım Bankası A.Ş.,

KOBİ:Bağımsız nitelikteki veya sermayesinin en fazla %25'i büyük işletmelere ait olan küçük ve orta ölçekli işletmeler ile mikro işletmeleri,

KOBİ teşvik belgesi:KOBİ Yatırım teşvik belgesini,

KOBİ Yatırımlarına Ortaklık Şirketleri: Küçük ve orta ölçekli işletmeler ile mikro işletmelerin yatırımlarına ortak olmak suretiyle finansman desteği sağlamak ve danışmanlık hizmeti vermek üzere kurulmuş işletmeleri,

Kredi Garanti Kuruluşları: Münhasıran KOBİ'lere kredi teminatı sağlamak üzere kurulan ve bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları teminat sorumluluk fonlarına ekleyen ve bu fonları ortaklarına dağıtmayan kuruluşları ifade eder.

KOBİ Teşvik Belgesi

Madde 4- KOBİ'lerin makine ve teçhizat harcamaları ile hammadde ve işletme malzemesi alımlarının desteklenmesi amacıyla Müsteşarlıkça KOBİ teşvik belgesi düzenlenir. Bina inşaat harcamaları sadece turizm (konaklama tesisleri), eğitim ve sağlık yatırımlarında dikkate alınır.

Destek unsurlarından yararlanabilmek için KOBİ teşvik belgesine konu bina inşaat, makine ve teçhizat harcamaları ile hammadde ve işletme malzemesi teminine yönelik yatırımın, 400 milyar Türk Lirasını aşmaması gerekmektedir.

Aracı bankalara yapılacak KOBİ teşvik belgesine ilişkin müracaatlarda;

- f. Turizm yatırımlarında Turizm Bakanlığından alınacak Turizm Yatırım Belgesi (21/1/1998 tarihli ve 4325 sayılı Kanun kapsamında arazi tahsisi yapılmasının söz konusu olması halinde bu belge teşvik belgesinin düzenlenmesi safhasında aranmaz.) ve/veya işletme belgelerinin,
- g. Sağlık yatırımlarında Sağlık Bakanlığından alınacak izin belgesinin,
- h. Eğitim yatırımlarında Milli Eğitim Bakanlığında alınacak izin belgesinin,
- i. İstihraça yönelik madencilik yatırımlarında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünden alınacak İşletme Ruhsatı ve izni veya Maden İşleri Genel Müdürlüğünce onaylanmış (kamu kurum ve kuruluşlarının uhdesindeki maden sahalarıyla ilgili rödövens sözleşmelerinde bu onay aranmaz) işletme ruhsatlı sahaya ait rödövens sözleşmesinin,
- j. Tersane (gemi inşa ve onarım tesisleri) yatırımlarında Denizcilik Müsteşarlığından alınacak uygun görüş yazısının

ibraz edilmesi zorunludur.

KOBİ teşvik belgesine ilişkin talebin Müsteşarlıkça uygun görülmesi halinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Fon'a irat kaydedilmek üzere, gelişmiş ve normal yörelerde yapılacak yatırımlarda 100 milyon Türk Lirasının, kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda ise 50 milyon Türk Lirasının yatırılması zorunludur.

Yatırımcı tarafından ilk başvuru,

- a. Turizm, eğitim, sağlık ve tarımsal sanayi yatırımları için Türkiye Kalkınma Bankasının,
- b. Diğer yatırımlar için diğer aracı bankaların ilgili şubelere yapılır.

Yatırımcı adına düzenlenecek KOBİ teşvik belgesi için Müsteşarlığa müracaat, yatırımcı adına aracı bankalar tarafından yapılır. Aracı bankalar KOBİ teşvik belgesine bağlanmasını talep ettikleri yatırım ile ilgili bilgi ve belgeleri, Müsteşarlığın belirleyeceği ayrı bir format içinde temin eder. Bu

bilgilerin doğruluğundan ve talebin ilgili karar ve tebliğlere uygunluğundan aracı bankalar sorumludur. Bu format içeriğinde yer alan bilgilerden Müsteşarlıkça belirlenen kısımları, yatırımcı tarafından ek bir form ile yatırımcının bağlı bulunduğu Odaya (Sanayi Odası, Ticaret Odası, Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası) tasdik ettirilir.

Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Hakkında Karar hükümlerine göre düzenlenmiş ve halen geçerli olan Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında bulunan makine ve teçhizat için KOBİ teşvik belgesi düzenlenmez ve bu Karar hükümlerinden yararlandırılmaz.

Yatırımın Süresi ve Tamamlama Vizesi

Madde 5- Yatırımın gerçekleşmesi ile ilgili takip, kontrol ve sorumluluk aracı bankalara aittir.

KOBİ teşvik belgesinde bina inşaat harcaması öngörülen yatırımlara en fazla iki (2) yıl, diğer yatırımlara ise bir (1) yıl süre verilir. Bu süre içinde tamamlanamayan yatırımlarla ilgili olarak, itfa planında bir değişiklik yapılmaması koşuluyla, haklı sebepler dikkate alınarak Müsteşarlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde aracı bankalar tarafından 12 aya kadar ek süre verilebilir.

Öngörülen süre veya ek süre bitimini müteakip üç ay içinde yatırımın tamamlanıp tamamlanmadığı aracı bankalarca tespit edilerek Müsteşarlığa bildirilir. Müsteşarlık tarafından hazırlanarak aracı bankalara bildirilen yatırımın mali ve fiziki gerçekleşme durumunu içeren Yatırım Tamamlama Formuna uygun olarak tamamlanmış yatırımlarla ilgili yatırım tamamlama vizesi aracı bankalarca yapılır ve en geç üç ay içinde Müsteşarlığa bildirilir. Tamamlanmayan veya Yatırım Tamamlama Formu yukarıda belirlenen süre içinde Müsteşarlığa intikal etmeyen yatırımlara ait KOBİ teşvik belgeleri iptal edilmiş sayılarak sağlanmış olan destek unsurları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun çerçevesinde ilgililerden geri alınır.

Serbest Bölgelerde Yapılacak Yatırımlar

Madde 6- KOBİ'lerin serbest Bölgelerde sadece imalat sektöründe yapacakları yatırımları için KOBİ teşvik belgesi düzenlenebilir. Bu yatırımlar için sadece 15 inci maddenin (A) bendinde gelişmiş yöreler için belirlenen oranlarda yatırım ve işletme kredisi öngörülebilir

Kredi Garanti Kuruluşlarınca Garanti Altına Alınan Krediler

Madde 7- Kredi Garanti Kuruluşlarınca KOBİ teşvik belgeli yatırımlarla ilgili olarak bir takvim yılı içinde verilen toplam teminatın %10'unu geçmemek kaydıyla, Kredi Garanti Kuruluşlarının bu sürede üstlendikleri garanti/kefalet dolayısıyla bankalara ödemek zorunda kaldıkları toplam tazmin tutarlarının %50'si Fondan karşılanabilir. Kredi Garanti Kuruluşlarınca tazmin edilen garanti/kefaletler dolayısıyla firmalara karşı ortaya çıkan alacaklarına mahsuben Kredi Garanti Kuruluşlarınca yapılacak tahsilatların aynı oranda Fon'a iadesi zorunludur.

Kredi Garanti Kuruluşlarının üstlendikleri garanti/kefalet dolayısıyla Fon'dan karşılanan bakiye tazmin tutarları ise garanti/kefil oldukları KOBİ'lerden 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine istinaden Fon'a tahsil edilir.

KOBİ Yatırımlarına Ortaklık Şirketlerinin Yatırımları

Madde 8- KOBİ yatırımlarına ortaklık şirketlerine, bir önceki yılda KOBİ'lere iştirak edilen toplam sermaye payının %20'sini geçmemek kaydıyla, aracı bankalar kanalıyla Fon'dan kredi kullanılabilir. Söz konusu şirketlerin bu krediden yararlanabilmeleri için;

a)Toplam sermaye katkısının ödenmiş sermayenin 3 katını geçmemesi,

b) Sermaye katkısının KOBİ'lerin sabit yatırım projeleri için yapılması ve KOBİ'lerde sermayenin en fazla %25'i kadar olması,

- c) KOBİ'lere sermaye payı konulmak suretiyle oluşturulacak ortaklığın en geç 10 yıl içinde sona ereceğine dair aracı bankaya taahhütte bulunulması,
d) KOBİ ile borç alacak ilişkisine girilmemesi gerekmektedir.

KOBİ yatırımlarına ortaklık şirketlerinin kullanabilecekleri azami kredi miktarı bir takvim yılı içinde 600 milyar Türk Lirasıdır.

Kullanılabilecek kredi dört yıl vadeli olup,, anapara ve faiz ödemeleri altışar aylık dönemler halinde yapılır. Bu kredinin faiz oranı %15'tir.

KOBİ yatırımlarına ortaklık şirketlerine tahsis edilen Fon kaynaklı kredinin uygulaması, geri alınması, takibi ve benzeri konulara ilişkin usul ve esaslar bu Karar'ın 15 inci maddesi çerçevesinde yürütülür.

Destek Unsurlarında Bölgesel Ayırım

Madde 9-Destek unsurlarının uygulanması açısından yöreler; gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli yöreler olmak üzere üçe ayrılmıştır (EK 1). Kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki iller, Yüksek Planlama Kurulu kararları ile yeniden belirlenebilir.

Uygulanacak Destek Unsurları

Madde 10- KOBİ yatırımları için öngörüleebilecek destek unsurları şunlardır:

- Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu istisnası,
- Yatırım indirimi,
- Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası,
- Vergi, resim ve harç istisnası,
- Fondan kredi tahsisi.

Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası

Madde 11- Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Hakkında Karar'ın ilgili hükümleri çerçevesinde, KOBİ teşvik belgesi kapsamında makine ve teçhizatın ithaline izin verilebilir. Ancak, KOBİ teşvik belgesi kapsamında kullanılmış makine ve teçhizat temin edilemez.

KOBİ teşvik belgesi kapsamında hammadde ve işletme malzemesi ithal edilmesi halinde yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı'nda öngörülen oranlarda Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu tahsil edilir.

Yatırım İndirimi

Madde 12- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Ek 3 üncü maddesi hükmü uyarınca; organize sanayi Bölgeleri ve kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlar için yatırım indirimi oranı %100'dür.

Bu Karar kapsamında normal yörelerde yapılacak yatırımlar ile yöre farkı gözetilmeksizin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) yatırımları, ar-ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, teknopark ve teknoparklarda yapılacak yatırımlar, enerji dahil altyapı yatırımları, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanında yapılacak yatırımlar, elektronik sanayi yatırımları, gemi ve yat inşa yatırımları, tersane yatırımları, uçak ve helikopter yatırımları, eğitim yatırımları, sağlık yatırımları, turizm yatırımları, maden istihracına yönelik yatırımlar, bilişim teknolojisi yatırımları, yazılım geliştirmeye yatırımları, genel amaçlı rehabilitasyon merkezleri ve huzurevleri yatırımları, Bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca belirlenen küçük sanayi siteleri ile küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi Bölgelerinde yapılacak yatırımlar, ileri teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirleri ve istihdam artırıcı özelliklerden en az birini içeren

ve sabit yatırım tutarı 50 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasının üzerindeki yatırımlar özel önem taşıyan sektör yatırımlarıdır.

Bu çerçevede özel önem taşıyan sektör kapsamındaki KOBİ yatırımlarına uygulanacak yatırım indirimi oranları ise;

- a) Gelişmiş yörelerde yapılacak yatırımlar için %60,
- b) Normal yörelerde yapılacak yatırımlar için %100,
- c) Gelişmiş yörelerde yapılacak ar-ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, teknoparklarda yapılacak yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca belirlenen küçük sanayi siteleri ile küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi Bölgelerinde yapılacak yatırımlar, madencilik, eğitim, turizm(konaklama tesisi) ve yazılım geliştirme yatırımları için %100

olarak uygulanır.

Yatırım indiriminde, Maliye Bakanlığınca her yıl belirlenen asgari yatırım indirimi tutarları esas alınır.

Katma Değer Vergisi (KDV) İstisnası

Madde 13- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 13 üncü maddesinin (d) bendi gereğince, KOBİ teşvik belgesini haiz yatırımcılara KOBİ teşvik belgesi kapsamında yapılacak yeni makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri Katma Değer Vergisinden istisnadır.

Vergi, Resim ve Harç İstisnası

Madde 14- 3/12/1988 tarihli ve 3505 sayılı Kanunun Geçici 2 nci maddesine göre, yatırımın tamamlanmasını müteakip 2 yıl içinde 1.000 ABD Doları tutarında ihracat yapılacağına dair aracı bankaya taahhütte bulunulması kaydıyla ilgili mevzuat çerçevesinde yapılacak yatırımlar vergi, resim ve harçlardan istisna edilirler.

Fon'dan Kredi Tahsisi

Madde 15- KOBİ yatırımları için aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde Fon'dan yatırım ve işletme kredisi tahsis edilebilir.

A) Fon'dan Kredi Tahsisinin Şartları

Fon kaynaklı krediler sadece makine ve teçhizat alımı için (turizm, eğitim ve sağlık yatırımlarında bina inşaat harcamaları dahil olup,, bu miktar sabit yatırımın %20'sini geçemez) yatırım kredisi ile hammadde ve işletme malzemesi alımına yönelik olarak işletme kredisi şeklinde kullanılabilir.

Fon'dan, imalat ve tarımsal sanayi sektörlerinde yapılacak yatırımlar için faizsiz sabit yatırım tutarının aşağıda belirtilen oranlarında yatırım kredisi tahsis edilebilir.

	Kalkınmada Öncelikli Yöre	Normal Yöre	Gelişmiş Yöre
Mikro ölçekli işletmeler	% 60	% 50	% 40
Küçük ölçekli işletmeler	% 50	% 40	% 30
Orta ölçekli işletmeler	% 40	% 30	% 20

Araştırma-geliştirme yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, teknoparklarda yapılacak yatırımlar ve organize sanayi Bölgelerinde (özel organize sanayi Bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi Bölgeleri dahil) gerçekleştirilecek yatırımlar için yukarıda belirtilen oranlara 10 puan ilave edilir.

Turizm yatırımları (konaklama tesisleri) ve yazılım geliştirme yatırımları için orta ölçekli işletmeler sütununda yer alan oranlar, eğitim yatırımları için küçük ölçekli işletmeler sütununda yer alan oranlar, sağlık yatırımları ve madencilik yatırımları için kalkınmada öncelikli yörelerdeki mikro ölçekli işletmeler için geçerli olan oran dikkate alınır.

Öngörülen yatırım kredisi miktarı 200 milyar Türk Lirasını geçemez.

Yatırım kredisi ile birlikte işletme kredisi talep edilmesi halinde; Müsteşarlık ve aracı bankalarca belirlenecek esaslar çerçevesinde hammadde ve işletme malzemesi ihtiyacının karşılanabilmesini teminen, faizsiz sabit yatırım tutarının %20'sine kadar işletme kredisi tahsis edilebilir. Bu miktar 80 milyar Türk Lirasını geçemez.

Sadece işletme kredisi kullanılması halinde ise Fon'dan tahsis edilebilecek azami kredi tutarı 35 milyar Türk Lirasıdır.

Yatırım ve işletme kredilerinin birlikte kullanılması durumunda öngörülecek toplam kredi miktarı azami 280 milyar Türk Lirasıdır.

KOBİ işletmelerinde toplam sabit yatırımın gelişmiş ve normal yörelerde en az %30'unun, kalkınmada öncelikli yörelerde en az %20'sinin özkaynaklardan karşılanması gerekmektedir.

B) Fondan Kullanılan Kredilerin Vadesi, Faizi ve Geri Dönüşü

KOBİ'lere Fon kaynaklarından kullanılan yatırım kredilerinin faiz oranları; kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda %10, diğer yörelerde %15'tir. İşletme kredilerine uygulanacak faiz oranı ise kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda %15, diğer yörelerde %25'tir. Ekonominin seyrine göre yukarıda belirtilen faiz oranlarının %100'üne kadar artırılmasına veya azaltılmasına Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı yetkilidir. Daha önceki Kararlara göre düzenlenen KOBİ teşvik belgeleri kapsamında kullanılan kredilerin bakiyeleri için de tabi oldukları Kararname hükümlerine göre uygulanması gereken faiz oranını aşmamak kaydıyla bu maddede belirtilen faiz oranları uygulanır.

KOBİ'lere kullanılacak Fon kaynaklı yatırım kredilerinde vade azami 4 yıl, işletme kredilerinde 2 yıldır. Yatırım kredilerinde 1 yıl ödemesiz dönem uygulanır.

Ödemesiz döneme ait faiz, kalan vade süresi içinde diğer taksitlerle birlikte faiz tahakkuk ettirilerek suretiyle üçer aylık veya altışar aylık taksitler halinde tahsil edilir.

Fon kaynaklı yatırım kredisinin ana para ve faiz ödemeleri ödemesiz dönemi takip eden vadede ana para taksit ödemeleri ile birlikte tahsil edilir.

KOBİ'lere Fondan her yıl tahsis edilecek kaynakların en az %30'u Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına kayıtlı KOBİ'lere ayrılır. Talebin %30'u bulunmaması halinde aktarılan kaynak diğer Odalara kayıtlı KOBİ'lere kullanılır.

C) Takip ve Sorumluluk

Fon kaynaklı kredi uygulaması, geri alınması, takibi ve benzeri konulara ilişkin usul ve esaslar "Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Hakkında Karar" hükümlerine göre yürütülür.

Buna göre, Fon kaynaklı krediler ile ilgili olarak ana para, taksit ve faiz ödemelerine ilişkin yükümlülüklerin aracı banka tarafından yerine getirilmemesi halinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca ilgili Bankanın karşılık hesabından virman yapma yetkisi Müsteşarlıkça kullanılır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası virman yetkisini Müsteşarlığın yazılı talimatına uygun olarak gerçekleştirir.

Aracı bankalar yapacakları aracılık işleminden dolayı krediye tahakkuk eden faizin azami 4 puanına kadar komisyon alabilirler. Aracı bankalar bunun dışında ücret, komisyon gibi isimler altında KOBİ'lerden başkaca hiçbir karşılık talep edemezler.

Bu Kararın uygulanmasında ortaya çıkacak tereddüt ve ihtilaflarda, Müsteşarlığın görüşü doğrultusunda işlem yapılır.

Madde 16- Fon için ilgili Mali Yıl Bütçesinden ayrılan ödenek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki "Yatırımları Teşvik Fonu Gider Hesabı"na aktarılır. Ayrıca KOBİ'lerin yönlendirilmesini ve desteklenmesini teminen aracı bankalar nezdinde söz konusu Fon adına tali nitelikte bir gelir-gider hesabı da açılabilir. Müsteşarlık gerektiğinde tali hesapta biriken miktarları ana hesaba aktarmaya ve bu konuda her türlü işlemi yapmaya yetkilidir.

Madde 17- Bu Karar çerçevesinde KOBİ teşvik belgesine bağlanan ve Fon kaynaklı yatırım ve işletme kredileriyle desteklenen yatırımlar için aracı bankalar nezdindeki "Yatırımları Teşvik Fonu Tali Hesabı"na aktarılan tutarlar, aktarma tarihinden itibaren en geç 15 iş günü içinde aracı bankalar tarafından KOBİ teşvik belgesi onaylanan KOBİ'lere kullanılır. Kullanılmayan miktarlar belgeleri onaylanan diğer KOBİ'lere, müteakip 7 iş günü içinde aktarılabilir. Bunun dışındaki uygulamalarda aracı banka Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Hakkında Karar'ın 22 nci maddesinde belirtilen hükümlere tabidir.

KOBİ (KOBİ yatırımlarına ortaklık şirketleri dahil)'lere kullanılan kredilere ait ana para taksit ve faizler aracı bankalar nezdindeki tali hesapta tutulabilir. Ancak Fon hesabının izlenmesini teminen aracı bankalar nezdinde açılan tali hesabın gelir ve gider durumunu gösterir haftalık vaziyeti ilgili aracı bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Fon hesabına bildirir.

Yeniden Değerleme

Madde 18- Fon kaynaklı yatırım ve işletme kredisi azami tutarları, 2 nci maddede öngörülen KOBİ'lerin aktif değerlerine ilişkin azami miktar, 4 üncü maddede yer alan KOBİ teşvik belgesine konu yatırım tutarı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Fon'a irat olarak kaydedilen miktarları her yıl başında bir önceki yıla ait 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı da dikkate alınarak artırmaya Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı yetkilidir.

Şartların İhlali

Madde 19- KOBİ teşvik belgesi şart ve karakteristiklerinin yerine getirilememesi halinde, Müsteşarlık destek unsurlarını kısmen veya tamamen kaldırarak yararlanılan desteklerin geri alınmasını sağlayabilir.

Bu Karar'da belirtilmeyen hususlarla ilgili uygulama, Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Hakkında Karar hükümlerine göre yürütülür.

Madde 20- 19/2/1999 tarihli ve 99/12474 sayılı Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 21- Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 22- Bu Karar'ı Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanı yürütür.

YATIRIM TEŞVİK UYGULAMALARINDA YÖRELER

Gelişmiş Yöre Kapsamındaki İller	Normal Yöre Kapsamındaki İller		Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İller	
İstanbul (İl sınırları)	Ankara (Büyük Şehir Belediyesi hudutları dışı)	Kırşehir Konya Gaziantep	Kastamonu Çorum Artvin	Tunceli Adıyaman Kars
Ankara (Büyük Şehir Belediyesi hudutları içi)	İzmir (Büyük Şehir Belediyesi hudutları dışı)	Sakarya Bolu Burdur	Erzincan Trabzon Sivas	Gümüşhane Bayburt Batman
İzmir (Büyük Şehir Belediyesi hudutları içi)	Bursa (Büyük Şehir Belediyesi hudutları dışı)	Kütahya Afyon Tekirdağ	Osmaniye Aksaray K.Maraş	Mardin Van Siirt
Bursa (Büyük Şehir Belediyesi hudutları içi)	Adana (Büyük Şehir Belediyesi hudutları dışı)	Yalova İçel Muğla	Kilis Bartın Tokat	İğdır Hakkari Bitlis
Adana (Büyük Şehir Belediyesi hudutları içi)	Antalya (Büyük Şehir Belediyesi hudutları dışı)	Aydın Balıkesir Kırklareli	Çankırı Sinop Ordu	Ardahan Bingöl Ağrı
Antalya (Büyük Şehir Belediyesi hudutları içi)	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri hariç)	Kayseri Denizli Bilecik	Erzurum Diyarbakır Yozgat	Şırnak Muş Rize
Kocaeli (İl sınırları)		Edirne Isparta Manisa	Şanlıurfa Nevşehir Elazığ	Kırşehir Kırıkkale Giresun
		Uşak Düzce Hatay	Amasya Karabük Malatya	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri)
			Zonguldak Karaman Niğde Samsun	

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN YATIRIMLARINDA DEVLET YARDIMLARI HAKKINDA KARAR VE TEBLİĞ HÜKÜMLERİNİN UYGULAMASINA İLİŞKİN GENELGE

(Genelge No:2002/1)

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayısı:01.08.2002/24833

Bilindiği üzere, 21.12.2000 tarihli ve 2000/1822 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar"ın 3.7.2001 tarihli ve 2001/2698 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değişik 18 inci maddesinde; "Tahsis edilen yatırım ve işletme kredisi azami tutarları, 2 nci maddede öngörülen KOBİ'lerin aktif değerlerine ilişkin azami miktar, 4 üncü maddede yer alan KOBİ teşvik belgesine konu yatırım tutarı ile bütçeye irad kaydedilmek üzere hazine hesabına irad olarak kaydedilen miktarları her yıl başında bir önceki yıla ait 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı da dikkate alınarak artırmaya Müsteşarlığın bağlı olduğu Devlet Bakanı yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm uyarınca yukarıda bahsedilen tutarlar, 1.12.2001 tarih ve 24600 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 301 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile belirlenen yeniden değerlendirme oranı dikkate alınmak suretiyle, bu Genelgenin yayımı tarihinden itibaren aracı bankalarca Hazine Müsteşarlığına intikal ettirilecek KOBİ Yatırım Teşvik Belgeleri ile ilgili olarak;

a) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Kararın 2 nci maddesinde öngörülen azami 400 milyar Türk Lirası tutarındaki aktif değer ve 4 üncü maddesinde yer alan KOBİ teşvik belgesine konu 400 milyar Türk Lirası tutarındaki yatırım tutarı 600 milyar Türk Lirası,

b) Aynı Kararın 8 inci maddesinde 600 milyar Türk Lirası olarak öngörülen KOBİ yatırımlarına ortaklık şirketlerinin bir takvim yılı içinde kullanabilecekleri azami kredi miktarı 800 milyar Türk lirası,

c) Aynı Kararın 15 inci maddesinde öngörülen yatırım kredisi 300 milyar Türk Lirası, yatırım ve işletme kredisinin birlikte kullanılacak olması halinde; tahsis edilecek azami miktar 200 milyar Türk Lirası tutarındaki yatırım kredisi miktarı 300 milyar Türk Lirası, 80 milyar Türk Lirası tutarındaki işletme kredisi miktarı 120 milyar Türk Lirası ve sadece işletme kredisi kullanılması halinde tahsis edilecek 35 milyar Türk Lirası ise 50 milyar Türk Lirası,

olarak uygulanacaktır.

YATIRIMLARIN VE İSTİHDAMIN TEŞVİKİ İLE BAZI KANUNLARDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun No. 5084 Kabul Tarihi: 29.1.2004

Amaç

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı; bazı illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını arttırmaktır.

Kapsam

MADDE 2.- Bu Kanun;

Vergi ve sigorta primi teşvikleri ile enerji desteği açısından Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belirlenen fert başına gayrisafi yurt içi hasıla tutarı 1.500 ABD Doları veya daha az olan illeri,

Bedelsiz arsa ve arazi temini açısından (a) bendindeki iller ile kalkınmada öncelikli yöreler kapsamındaki diğer illeri,

Kapsar.

Gelir vergisi stopajı teşviki

MADDE 3.- 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 2 nci maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde, 1.10.2003 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 1.10.2003 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu tarihten önce ilgili idareye vermiş oldukları en son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu iş yerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için %80'i, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir.

Terkin edilecek tutar, yeni işe alınan işçi sayısı ile asgari ücret üzerinden ödenmesi gereken verginin çarpımı sonucu bulunacak tutarın organize sanayi ve endüstri bölgelerindeki iş yerlerinde tamamını, diğer yerlerdeki iş yerlerinde ise %80'ini aşamaz.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Sigorta primi işveren paylarında teşvik

MADDE 4.- 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 2 nci maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde, 1.10.2003 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 1.10.2003 tarihinden önce işe başlamış

olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu tarihten önce ilgili idareye vermiş oldukları en son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu iş yerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçiler için, 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73 üncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için %80'i Hazinece karşılanır.

Hazinece karşılanacak tutar, organize sanayi ve endüstri bölgelerindeki iş yerleri için 506 sayılı Kanunun 78 inci maddesi uyarınca belirlenen kazanç alt sınırına göre hesaplanan işveren hissesi prim tutarını, diğer yerlerdeki iş yerleri için 506 sayılı Kanunun 78 inci maddesi uyarınca belirlenen kazanç alt sınırına göre hesaplanan işveren hissesi prim tutarının %80'ini aşamaz.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça müştereken belirlenir.

Bedelsiz yatırım yeri tahsisi

MADDE 5.- Bu Kanununun 2 inci maddesinin (b) bendi kapsamındaki illerde en az on kişilik istihdam öngören yatırımlara girişen gerçek veya tüzel kişilere; Hazineye, katma bütçeli kuruluşlara, belediyelere veya il özel idarelerine ait arazi veya arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilebilir. Ancak, organize sanayi veya endüstri bölgelerinde yer alabilecek yatırımlar için bu bölgelerde tahsis edilecek boş parsel bulunmaması şartı aranır. Devre konu taşınmaz üzerindeki kamuya ait bina ve müstemilatı, 29.7.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca binalar için arsa payı hariç hesaplanan vergi değeri üzerinden devredilir.

Devir konusu arazi veya arsaların, imar planları yoksa, bunların imar planları öncelikle yapılır. İstihdam edilecek işçi sayısına, yatırımın faaliyete geçmesi tarihinden itibaren beş yıl süre ile uyulması zorunludur.

Devredilen arazi veya arsaların tapu kaydına; Hazinece, katma bütçeli kuruluşlarca, belediyelerce veya il özel idarelerince bedelsiz olarak devir olunduğu, devir amaç ve koşullarına, devir alan gerçek veya tüzel kişilerin uymak zorunda olduğuna dair şerh konulur. Bu madde kapsamında belirlenmiş şartlara uyulmuş olması kaydıyla, talep üzerine, tapu kaydındaki şerh terkin edilir. Devredilen arazi veya arsa üzerindeki toplam yatırımın yarısından fazlasının tamamlanmış olması ve yatırımcının talep etmesi halinde, devredilen arazi veya arsanın rayiç bedeli tahsil edilerek tapu kayıtlarındaki şerh terkin edilir.

Yatırımcının, bu madde kapsamında belirlenen şartlara uymadığının veya öngörülen sürede yatırımın tamamlanmadığının tespiti halinde, herhangi bir yargı kararı aranmaksızın taşınmaz,

üzerindeki muhdesat ile birlikte Hazine, katma bütçeli kuruluşlar, belediyeler veya il özel idareleri adına kaydolunur.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili istihdam, yatırıma başlama ve tamamlama süresi, devredilen taşınmazın teminat olarak gösterilmesi, miktar ve devir veya satış koşulları ile diğer usul ve esaslar, Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Enerji desteği

MADDE 6.- 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 2 inci maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde, 1.10.2003 tarihinden itibaren imalat sanayi, madencilik, hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dahil), seracılık, soğuk hava deposu, turizm konaklama tesisi, eğitim veya sağlık alanında faaliyete geçen, fiilen ve sürekli olarak asgari on işçi çalıştıran işletmelerin elektrik enerjisi giderlerinin %20'si Hazinece karşılanır. Bu orana ondan sonraki her bir işçi için 0,5 puan eklenir. Hazinece karşılanacak oran, organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu bulunan işletmeler için %50'yi, diğer alanlarda kurulu bulunan işletmeler için %40'ı geçemez.

1.10.2003 tarihinden önce birinci fıkrada belirtilen konularda faaliyete geçmiş olan işletmeler, bu maddenin yürürlük tarihini müteakip 1.10.2003 tarihinden önce ilgili idareye vermiş oldukları en son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayılarını fiilen ve sürekli olarak en az %20 oranında artırımları ve asgari on işçi çalıştırmaları koşuluyla %20 oranında enerji desteğinden yararlanır. Bundan sonraki her bir işçi için destek oranı 0.5 puan artırılır. Yararlanılabilecek destek oranı organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu bulunan işletmeler için %50'yi, diğer alanlarda kurulu bulunan işletmeler için %40'ı geçemez.

Fiilen ve sürekli olarak çalıştırılan işçi sayısının tespitinde, bir takvim yılının en az ¼'ünde çalıştırılmış işçi sayısı esas alınır. Yıl içinde faaliyete başlanmış olması halinde, faaliyette bulunulan süre dikkate alınır.

Bu maddenin uygulanmasına yönelik asgari kapasiteleri belirlemeye Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı, enerji giderlerinin iadesine ilişkin süreleri tespit etmeye, iadeyi nakden veya mahsuben yaptırmaya ve uygulamanın usul ve esaslarını belirlemeye Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık müştereken yetkilidir.

Çeşitli hükümler

MADDE 7.- Bu Kanunun uygulanmasında:

8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi olan hizmet ve yapım işlerinin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler hakkında 3, 4 ve 6 ncı madde hükümleri uygulanmaz.

21.1.1998 tarihli ve 4325 sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 8 inci maddesi kapsamında bedelsiz olarak tahsis edilen arazi veya arsalarla istinat ettiği mevzuat hükümleri uygulanır.

Mevcut ve faaliyette bulunan işletmelerin devredilmesi, birleşmesi, bölünmesi veya nevi değiştirmesi gibi haller, 3,4 ve 6 ncı maddelerin uygulamasında yeni işe başlama olarak değerlendirilmez.

Dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirilen işçi sayısı olarak bordronun ilgili olduğu dönemin son ayına ilişkin işçi sayısı dikkate alınır. Kapsama dahil olan illerde bulunan iş yerleri dolayısıyla birden fazla bordro verilmesi durumunda işçi sayısı olarak, 6 ncı madde uygulamasında ilgili işkolu veya sektörde faaliyet gösteren işletmelere ilişkin bordrolardaki işçi sayısının toplamı dikkate alınır. Mevcut bir işletmenin kapatılarak değişik bir ad veya unvan veya bir iş birimi olarak açılması halinde, bu faaliyet ile ilgili olarak bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan veya dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında istihdamın kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi ek bir kapasite ve istihdam artışına neden olmayan, sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan işlemler, bu Kanunla getirilen teşviklerden yararlanamaz.

4 üncü madde hükmüne göre Hazinece karşılanan prim tutarları gelir ve kurumlar vergisi uygulamalarında gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmaz, 6 ncı madde kapsamında Hazinece karşılanan enerji giderleri, iadenin yapıldığı dönemde gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gelir olarak dikkate alınır.

Kamu işletmeleri hakkında 4 üncü madde hükmü uygulanmaz.

MADDE 8.- 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6.- Serbest bölgeler gümrük bölgesi dışında sayılır.

Bu bölgelerde gümrük ve kambiyo mükellefiyetine dair mevzuat hükümleri uygulanmaz.

Kullanıcıların tutmak zorunda oldukları defterler ile düzenleyecekleri belgelere ilişkin olarak, 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun hükümlerine bağımlı olmaksızın düzenleme yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

İşleticiler ve kullanıcılar yatırım ve üretim safhalarında Bakanlar Kurulunca belirlenecek vergi dışı teşviklerden yararlandırılabilir.

MADDE 9.- 3218 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3.- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanuna göre kurulan serbest bölgelerde faaliyette bulunmak üzere ruhsat almış mükelleflerin;

Bu bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri kazançları, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla faaliyet ruhsatlarında belirtilen süre ile sınırlı olmak üzere gelir veya kurumlar vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi kapsamında yapılacak tevkifata etkisi yoktur.

Bu bölgelerde istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler 31.12.2008 tarihine kadar gelir vergisinden müstesnadır. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ruhsatlarında belirtilen süre 31.12.2008 tarihinden daha önceki bir tarihte sona eriyorsa, istisna uygulamasında ruhsatta yer alan sürenin bitiş tarihi dikkate alınır.

Bu bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyetleri ile ilgili olarak yaptıkları işlemler 31.12.2008 tarihine kadar her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Serbest bölgelerde faaliyette bulunan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançları Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihi içeren yıllık vergileme döneminin sonuna kadar gelir veya kurumlar vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın Gelir Vergisi Kanununun 94 uncu maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi kapsamında yapılacak tevkifata etkisi yoktur.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 10.- 12.4.2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun 14 üncü maddesinin son fıkrası ile 21.1.1998 tarihli ve 4325 sayılı Kanunun 8 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1.- Bu Kanunun 2 nci maddesinin (b) bendi kapsamındaki illerde bulunan ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredisi kullanan organize sanayi bölgelerindeki tahsis edilmemiş parseller, organize sanayi bölgesinin yetkili organlarının karar almaları halinde gerçek veya tüzel kişilere, bedeli Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından organize sanayi bölgesine verilen krediden mahsup edilmek üzere bedelsiz olarak tahsis edilebilir.

Kanunun yayımı tarihinden önce bedelli olarak tahsis edilmiş parseller için ödemeler durdurulur ve kalan meblağ kredilerden mahsup edilir. Mahsup işlemleri, Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınmak suretiyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca her organize sanayi bölgesi için tespit edilecek yılı metrekare fiyatı üzerinden yapılır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kredisi kullanmamış ya da kredi borcunu ödemiş olan organize sanayi bölgelerinden de yetkili organlarının karar almaları halinde parsel tahsisi yapılabilir. Bu durumda tahsis edilen parsel bedeli, organize sanayi bölgesi tüzel kişiliğine Hazinece ödenir. Bedel ödemeleri, Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınmak suretiyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca her organize sanayi bölgesi için tespit edilecek yılı metrekafe fiyatı üzerinden yapılır.

Organize sanayi bölgelerinde parsel tahsisine ilişkin uygulama, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süre için geçerlidir. Bu süre Bakanlar Kurulu kararı ile en fazla üç yıla kadar uzatılabilir.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili istihdam, yatırıma başlama ve tamamlama süresi, tahsis ve devir işlemleri ile diğer hususlar Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Yürürlük

MADDE 11.- Bu Kanunun 3,4 ve 6 ncı maddeleri yayımını izleyen ay başında, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Amasya Tarım Master Planı, Amasya İl Tarım Müdürlüğü, 2003.
- Amasya Uygun Yatırım Alanları Araştırması, Hikmet Gürkaynak, Şubat 1981.
- Amasya Valiliği, DİE, DPT, Sağlık Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı Web Siteleri.
- İlgili Resmi Gazeteler.
- İller İtibarıyla Çeşitli Göstergeler, DPT, 1998-2002.
- İller İtibarıyla GSYİH'daki Gelişmeler (1987-2001), DPT, 2003.
- Karadeniz Bölgesi Ekonomik ve Sosyal Durum Raporu, TKB, Araştırma Müdürlüğü, Ocak 2001.
- KOSGEB, Karadeniz Bölgesinde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili, Ankara, 1997.
- Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Amasya, 2000 Genel Nüfus Sayımı.
- Sağlık Bakanlığı, Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı, 1999-2002.
- T.C. Amasya Valiliği, İl Brifing Dosyası, 1999-2003.
- T.C. Amasya Valiliği, İl Envanter Çalışması, 2003.
- T.C. Amasya Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü Raporları.
- T.C. Amasya Valiliği, Tarım İl Müdürlüğü Çalışma Raporları.
- T.C. Başbakanlık DİE, Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, 1992.
- T.C. Başbakanlık DİE, Genel Nüfus Sayım Sonuçları 2000.
- T.C. Başbakanlık DİE, Tarımsal Yapı, 1998-2002.
- T.C. Başbakanlık DİE, 1991 Genel Tarım Sayımı, Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırma Sonuçları.
- T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı, İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 1996, 2003.
- TEDAŞ, Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri, 1999-2001.
- Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız 1999-2002.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstatistik Yıllıkları.